

Obči državljanski zakonik (ODZ)

Zbirni podatki

Občni državljanski zakonik, št. 1/1811

Čistopis, ki ne velja več na dan: 7.1.2014

- veljavnost/uporaba: od 1.1.1812 do 2.2.1945

[Povezava do dokumenta na portalu IUS-INFO](#)

Besedilo

Uvod

O državljskih zakonih sploh Pojem državljanskega prava.

§ 1.

Vsi zakoni, ki določajo zasebne pravice in dolžnosti prebivalcev države med seboj, tvorijo državljansko pravo v njej.

§ 2.

Čim je zakon pravilno razglašen, se ne more nihče opravičiti s tem, da mu ne bi bil postal znan.

Pričetek veljavnosti zakonov.

§ 3.

Veljavnost zakona in pravni nasledki, ki izvirajo iz njega, se pričenjajo takoj po razglasu, razen, če bi določil razglašeni zakon sam poznejši čas njegove veljavnosti.

Obseg zakona.

§ 4.

Državljski zakoni vežejo vse državljane dežel, za katere so razglašeni. Državljsani so tudi v dejanjih in poslih, ki jih vrše izven državnega ozemlja, vezani na te zakone, kolikor utesnjujejo njihovo osebno zmožnost, jih podvzemati in če naj ta dejanja in posli povzročajo hkratu v teh deželah pravne nasledke. Koliko so tujci vezani na te zakone, se določa v naslednjem poglavju.

§ 5.

Zakoni ne učinkujejo nazaj, torej nimajo nobenega vpliva na poprejšnja dejanja in na prej pridobljene pravice.

Razlaga.

§ 6.

Kadar se zakon uporablja, se mu ne sme dajati noben drug smisel, kakor tisti, ki izhaja iz lastnega pomena besed v njihovi zvezi in iz jasnega namena zakonodajca.

§ 7.

Kadar se praven primer ne da odločiti niti po besedah, niti po naravnem smislu kakšnega zakona, se je ozirati na podobne, v zakonih določeno odločene primere in na razloge drugih z njim sorodnih zakonov. Ako ostane praven primer še dvomljiv, mora se odločiti glede na skrbno zbrane in dobro preudarjene okoliščine in na naravnih pravnih načelih.

§ 8.

Le zakonodajec ima oblast, da razlaga zakon na obče obvezen način. Tako razlago je treba uporabljati na vse pravne primere, ki jih je še odločiti, če zakonodajec ne pristavi, naj se ne ozira na njegovo razlago pri odločbi takih pravnih primerov, ki so jim predmet pred razlago započeta dejanja in zahtevane pravice.

Trajanje zakona.

§ 9.

Zakoni obdrže svojo moč dotlej, dokler jih zakonodajec ne izpremeni ali izrečno ne razveljavi.

Druge vrste predpisov, to so:

a) Običaji.

§ 10.

Na običaje se je moči ozirati le, kadar se kateri zakon sklicuje nanje.

b) Deželni ustavi.

§ 11.

Le tisti ustavi posameznih dežel in deželnih okrajev imajo moč zakona, ki jih izrečno potrdi vladar po razglasitvi tega zakonika.

c) Sodnijski izreki.

§ 12.

V posameznih primerih izdane odredbe in sodbe, ki jih izrekajo sodišča v poedinih pravnih sporih, nimajo nikdar moči zakona, ni jim moči raztegniti na druge primere ali na druge osebe.

d) Privilegiji.

§ 13.

Posameznim osebam ali tudi celim združbam podeljeni privilegiji in svoboščine naj se presojujejo kakor druge pravice, kolikor o tem politični ukazi nimajo nobene posebne določbe.

Glavna razdelba državljanskega prava.

§ 14.

Predmet predpisov v državljanskem zakoniku so osebno pravo, stvarno pravo in določbe, ki so jima skupne.

Prvi del.**O osebnem pravu.****Prvo poglavje.****O pravicah, ki se tičejo osebnih lastnosti in razmer.****Osebnе pravice.****§ 15.**

Osebnе pravice se tičejo deloma osebnih lastnosti in razmer, deloma temelje v rodbinskem razmerju.

I. Iz svojstva osebnosti. Prirojene pravice.**§ 16.**

Vsak človek ima prirojene, že po razumu vidne pravice, in ga je torej šteti za osebo. Robstvo ali nevoljništvo in izvrševanje nanje se nanašajoče oblasti ni dopuščeno v teh deželah.

Pravna domneva o njih.**§ 17.**

Kar je primerno prirojenim naravnim pravicam, o tem se šteje, da velja tako dolgo, dokler se ne dokaže zakonita omejitev teh pravic.

Pridobljive pravice.**§ 18.**

Vsakdo je pod pogoji, predpisanimi po zakonih, zmožen, pridobivati pravice.

Zasledovanje pravic.**§ 19.**

Vsakemu, kdor meni, da se mu krati njegova pravica, je dano na voljo, da se pritoži na oblastvo, določeno po zakonih. Kdor pa se preko oblastva poslužuje samolastne pomoči, ali, kdor prekorači meje silobrana, je za to odgovoren.

§ 20.

Tudi take pravne posle, ki zadevajo glavarja države, pa se tičejo njegove zasebne lastnine ali pridobitnih načinov, utemeljenih v državljanskem pravu, naj sodna oblastva presojuje po zakonih.

II. Osebnе pravice iz lastnosti starosti ali nedostatka razuma.**§ 21.**

Tisti, ki zaradi nedostatka let, duševnih hib ali zaradi drugih razmer niso zmožni, svoje stvari sami primerno oskrbovati, so pod posebno zaščito zakonov. K tem spadajo; otroci, ki sedmega, nedorasleci, ki štirinajstega, nedoletniki, ki (štiriindvajsetega) leta svoje starosti še niso izpolnili; potem: besniki, blazniki in bebc, ki so ali povsem brez pameti ali vsaj nesposobni, izprevideti nasledke svojih dejanj; dalje tisti, ki jim je sodnik kot proglašeni zapravljujem prepovedal daljnjo upravo njihove imovine, končno odsotniki in občine.

§ 22.

Celo nerojeni otroci imajo od časa, ko so bili spočeti, pravico do zaščite po zakonih. Kolikor gre za njihove in ne za pravice koga drugega, se štejejo za rojene; mrtvorojen otrok pa se šteje glede na

pravice, ki so mu pridržane za primer življenja tako, kakor bi ne bil nikdar spočet.

§ 23.

V dvomljivem primeru, ali je bil otrok rojen živ ali mrtev, se domneva prvo. Kdor trdi nasprotno, mora to dokazati.

III. Iz razmerja odsotnosti.**§ 24.**

Smrt odsotnika se domneva: 1. Ako je preteklo sedemdeset let od njegovega rojstva in pet let od zadnjega poročila, da še živi, ali ako je preteklo trideset let od njegovega rojstva in deset let od zadnjega poročila - roki petih in desetih let računjeni od završetka zadnjega leta, v katerem je še živel po poročilih, kar jih je; 2. ako je bil v vojni težko ranjen ali je pogrešan kot udeležnik v vojni in so pretekla tri leta od završetka leta, v katerem je prenehala vojna, brez poročila o njegovem življenju; 3. ako je bil na potopljeni ladji ali v kakšni drugi bližnji smrtni nevarnosti in je pogrešan tri leta od završetka leta, v katerem se je to zgodilo. Da se je ladja potopila, se domneva, ako ni prispela na mesto svoje namembe ali če ni bilo določnega potnega cilja, ako se ni vrnila in so pretekla tri leta od zadnjega poročila. Kot dan potopljenja velja zadnji dan tega roka. V vseh teh primerih je moči zaprositi proglasitev za mrtvega.

§ 25.

V dvomu, katera je izmed dveh ali več umrlih oseb je preminila najprej, mora tisti, ki trdi, da je eden ali drugi prej umrl, svojo trditev dokazati; ako tega ne more, se domneva, da so vsi umrli ob istem času, in ni moči govoriti o prenosu pravic enega na drugega.

IV. Iz razmerja moralne osebe.**§ 26.**

Pravice članov dovoljene družbe med seboj se določajo po pogodbi ali namenu in posebnih predpisih, ki obstoje zanje. V razmerju napram drugim uživajo dovoljene družbe praviloma enake pravice s posameznimi osebami. Nedovoljene družbe nimajo kot take nobenih pravic, niti proti članom, niti proti drugim, in niso zmožne, da pridobivajo pravice. Nedovoljene družbe so pa tiste, ki so osobito prepovedane po političnih zakonih ali očitvidno nasprotujejo varnosti, javnemu redu ali dobremu nraevstvu.

§ 27.

Koliko so obične glede svojih pravic pod posebnim varstvom javne uprave, je določeno v političnih zakonih.

V. Iz razmerja državljana.**§ 28.**

Polno uživanje državljanskih pravic se pridobi z državljanstvom. Državljanstvo v teh dednih državah imajo otroci avstrijskega državljana po rojstvu.

Kako se državljanstvo pridobi.**§ 29.**

Tujci pridobe avstrijsko državljanstvo z vstopom v javno službo (z nastopom obrta, za čigar izvrševanje je potrebna redna nastanjenost v deželi), z desetletnim nepretrganim domovališčem, dovršenim v teh državah, toda pod pogojem, da si tujec ves ta čas ni nakopal nobene kazni zaradi hudodelstva.

§ 30.

Tudi brez nastopa obrata ali rokodelstva in pred potekom desetih let se more državljanstvo zaprositi od političnih oblastev in te ga smejo podeliti po tem, kakor je imovina, pridobitna zmožnost in nravno vedenje prosilca.

§ 31.

S tem, da ima kdo zgolj posestvo na kmetih, hišo ali zemljišče ali jih časno uživa, da napravi trgovino, tvornico ali se udeležuje pri eni ali drugi, pa ni osebno nastanjen v kakšni deželi teh držav, ne pridobi avstrijskega državljanstva.

Kako se izgubi.**§ 32.**

Izgubo državljanstva vsled izselitve ali vsled omožitve državljanke z inozemcem, določajo zakoni o izseljevanju.

Pravice tujcev.**§ 33.**

Tujcem gredo vobče enake državljske pravice in obveznosti kakor deželanom, ako se za uživanje teh pravic izrečno ne zahteva svojstvo državljana. Tudi morajo tujci, da uživajo enako pravico z deželani, v dvomljivih primerih dokazati, da ravna tudi država, ki ji pripadajo, s tozemskimi državljani kakor s svojimi glede pravice, za katero gre.

§ 34.

Osebno zmožnost tujcev za pravne posle je treba vobče presojati po zakonih kraja, katerim je tujec podvržen po svojem domovališču, ali, če nima nobenega pravnega domovališča po svojem rojstvu kot podanik, kolikor ni v zakonu ukazano nič drugega za posamezne primere.

§ 35.

Kadar inozemec v tej državi započne posel, s katerim daje drugim pravice, ne da bi jih vzajemno zavezal, je to presojati ali po tem zakoniku ali pa po zakonu, ki mu je tujec podvržen kot podanik, po tem kakor je eden ali drugi zakon bolj ugoden za veljavnost posla.

§ 36.

Kadar inozemec sklene v tozemstvu vzajemno obvezen posel z državljanom, se presoja brez izjeme po tem zakoniku; kadar ga pa sklene z inozemcem, le tedaj po tistem, če se ne dokaže, da se je ob sklepanju imelo v mislih drugo pravo.

§ 37.

Kadar inozemci sklepajo z inozemci ali s podaniki te države v

inozemstvu pravne posle, naj se ti presojajo po zakonih kraja, kjer je bil posel sklenjen, če se pri sklenitvi ni očitno vzelo drugo pravo v podstavo in ne nasprotuje predpis, obsežen gori v § 4.

§ 38.

Poslaniki, javni upravniki in v njihovi službi stoječe osebe uživajo oprostitev, utemeljene v meddržavnem pravu in v javnih pogodbah.

VI. Osebne pravice iz verskega razmerja.**§ 39.**

Različnost vere nima nobenega vpliva na zasebne pravice (razen kolikor tega pri nekaterih predmetih zakoni osobito ne zaukazujejo.)

VII. Iz rodbinskega razmerja. Rodbina, sorodstvo in svaštvo.**§ 40.**

Pod rodbino se razumevajo zarodniki z vsemi svojimi potomci. Zveza med temi osebami se imenuje sorodstvo; zveza pa, ki nastane med enim zakoncem in med sorodniki drugega zakonca, svaštvo.

§ 41.

Kolena sorodstva med dvema osebama naj se določijo po številu zaroditev, po katerih zavisi v ravni vrsti ena izmed nju od druge, in v stranski vrsti obe od svojega najbližnjega skupnega rodu. V kateri vrsti in v katerem kolenu je kdo enemu zakonc u sorodstvu, prav v tisti vrsti in prav v tistem kolenu je z drugim zakoncem v svaštvu.

§ 42.

Pod imenom roditelji se razumejo praviloma brez razlike kolena vsi sorodniki v navzgornji in pod imenom otroci vsi sorodniki v navzdolnji vrsti.

VIII. Zaščita imena.**§ 43.**

Kadar se komu oporeka pravica do njegovega imena ali kadar trpi škodo zaradi neupravičene rabe njegovega imena (pseudonima), sme tožiti na opuščenje in v primeru krivde na povračilo škode. (Nov. III, § 1.)

Drugo poglavje.**O zakonskem pravu.****Pojem zakona.****§ 44.**

Rodbinska razmerja se ustanavljajo z ženitno pogodbo. V ženitni pogodbi izrekata dve osebi različnega spola na zakonit način svojo voljo, da živita v nerazdruženi skupnosti, zarajata otroke, jih vzgajata in si vzajemno pomagata.

in zaroke.**§ 45.**

Zaroka ali predhodna obljava, vzeti se v zakon, dana ali sprejeta

pod katerimikoli okolnostmi ali pogoji, ne povzroča nobene pravne obveznosti, niti da se sklene zakon sam, niti da se izpolni, kar se je zgodilo za primer odstopa.

Pravni učinek odstopa od zaroke.

§ 46.

Vendar je pridržana oni stranki, ki ni dala nobenega utemeljenega vzroka za odstop, pravica do povračila resnične škode, o kateri more dokazati, da jo ima zaradi tega odstopa.

Pravilo o zmožnosti, skleniti zakon.

§ 47.

Ženitno pogodbo sme vsakdo skleniti, ako mu ni na poti noben zakonit zadržek.

Zakonski zadržki:

I. Pomanjkanje privoljenja

a) zaradi nezmožnosti, dati privoljenje.

§ 48.

Besniki, blazniki, bebci in nedorasleci ne morejo skleniti nobene veljavne ženitne pogodbe.

§ 49.

Nedoletniki ali tudi polnoletniki, ki se ne morejo iz katerihkoli razlogov sami za se veljavno obvezati, so tudi nezmožni, brez privoljenja svojega zakonskega očeta veljavno stopiti v zakon. Ako oče več ne živi ali je nezmožen jih zastopati, se zahteva za veljavnost zakona razen izrečenja rednega zastopnika tudi privoljenje sodnega oblastva.

§ 50.

Nedoletniki nezakonskega rojstva potrebujejo za veljavnost svojega zakona, razen izjave svojega varuha, privoljenja sodnega oblastva.

§ 51.

Tujem nedoletniku, ki hoče v teh državah stopiti v zakon in ne more donesti potrebnega privoljenja, mora tozemsko sodišče, pod katero bi spadal po svojem stanu in bivališču, postaviti zastopnika, ki naj temu sodišču izreče, ali privoljuje v zakon ali ga ne odobruje.

§ 52.

Ako se nedoletniku ali varovancu ali oskrbovancu odreče privoljenje v zakon in ta, ki želita stopiti v zakon, menita, da se jima s tem godi krivica, imata pravico, zaprositi pomoč rednega sodnika.

§ 53.

Nedostatek potrebnih dohodkov, dokazano ali obče znano slabo nraštvo, nalezljive bolezni ali smoter zakona ovirajoče hibe onega, s komur se hoče stopiti v zakon, so pravični razlogi, da se odreče privoljenje v zakon.

§ 54.

Vojaški zakoni določajo, s katerimi vojaškimi ali k vojaštvu

spadajočimi osebami se brez pismenega dovolila njihovega polka, vojak ali obče njihovih predstojnikov ne more skleniti nobena (veljavna) ženitna pogodba.

b) zaradi nedostatka resničnega privoljenja.

§ 55.

Privoljenje v zakon je brez pravne moči, kadar je bilo izsiljeno z utemeljenim strahom. Ali je bil strahom. Ali je bil strah utemeljen, se mora presojati po velikosti in verjetnosti nevarnosti in po telesni in duševni kakovosti ogrožene osebe.

§ 56.

Privoljenje je tudi tedaj neveljavno, kadar ga je dala odpeljana in še ne osvobodjena oseba.

§ 57.

Zaradi zmote je privoljenje v zakon le tedaj neveljavno, kadar se je zgodila v osebi bodočega zakonca.

§ 58.

Ako najde zakonski mož po ženitvi, da je njegova žena že z drugim noseča, sme razen primera, določenega v § 121, zahtevati, da se preglasi zakon za neveljaven.

§ 59.

Vse ostale zmote zakoncev kakor tudi njihove prevarane nade domnevanih ali tudi dogovorjenih pogojev ne nasprotujejo veljavnosti ženitne pogodbe.

II. Pomanjkanje zmožnosti za smoter

a) telesne zmožnosti;

§ 60.

Vedna nezmožnost, izpolnjevati zakonsko dolžnost, je zakonski zadržek, ako je bila že za časa sklenjenega zakona samo časna ali šele med zakonom nastala, celo neozdravna nezmožnost ne more razvezati zakonske vezi.

b) npravne zmožnosti: zaradi obsodbe na kazen radi hudodelstva;

§ 61.

Na kazen najtežje ali težke ječe obsojeni zločinec ne more od dneva oznanjene mu sodbe, in dokler traja čas njegove kazni, skleniti veljavnega zakona.

zaradi zakonske vezi;

§ 62.

Mož sme biti poročen ob istem času le z eno ženo, in žena le z enim možem. Kdor je že bil v zakonu in hoče zopet stopiti v zakon, mora po pravu dokazati izvršeno razdružitev, to je popolno razvezo zakonske vezi.

zaradi posvečenja ali obljube,

§ 63.

Duhovniki, ki so sprejeli že višja, posvečenja, kakor tudi redovne osebe obeh spolov, ki so storile slovesne obljube brezzakonstva, ne morejo sklepati veljavnih zakonov.

različnost vere,**§ 64.**

Zakoni med kristijani in osebami, ki niso krščanske vere, se ne morejo sklepati veljavno.

sorodstva,**§ 65.**

Med sorodniki v navzgornji in navzdolni vrsti, med polnorodnimi in polrodnimi brati in sestrami, med bratranci in sestranci, kakor tudi z brati in sestrami roditeljev, namreč s stricem in ujcem in pa s teto z očetovske in materinske strani se ne more skleniti veljaven zakon, naj izhaja sorodstvo iz zakonskega ali nezakonskega rojstva.

ali svaštva;**§ 66.**

Iz svaštva nastane zakonski zadržek, da se mož ne sme oženiti s sorodnicami svoje zakonske žene, omenjenimi v § 65, in žena ne omožiti s tamkaj omenjenimi sorodniki svojega moža.

zaradi prešestva,**§ 67.**

Zakon med dvema osebama, ki sta druga z drugo prešestvovali, je neveljaven. Prešestvo pa mora biti dokazano pred sklenjenim zakonom.

ali umora zakonca.**§ 68.**

Kadar sta si dve osebi, tudi brez poprejšnjega prešestva, obljubili, da se vzameta v zakon, in ako je, da bi namen dosegla, tudi le ena izmed njiju zakoncu, ki je bil njunemu zakonu na poti, stregla po življenju, se ne more med njima niti tedaj skleniti veljaven zakon, kadar se umor resnično ni dovršil.

III. Pomanjkanje bistvenih obličnosti.**Take so:****§ 69.**

Za veljavnost zakona se zahteva tudi oklic in slovesno izrečeno privoljenje.

a) oklic,**§ 70.**

Oklic je oznanilo nameravanega zakona z navedbo imena, priimka, rojstnega kraja, stanu in stanovališča obeh zaročencev z opomnjo: da naj vsakdo naznani zakonski zadržek, ki mu je znan. Naznani naj se neposredno tistemu dušnemu pastirju, ki je pristojen za poroko, ali pa dušnemu pastirju, ki je zakon oznanil.

§ 71.

Oznanilo se mora opraviti ob treh nedeljah ali praznikih pred navadno zbranim cerkvenim zborom župnega okoliša in, ako prebivata zaročenca vsak v drugem okolišu, obeh župnih okolišev. (Pri zakonih med nekatoliškimi krščanskimi verniki se mora opraviti oklic ne le v njunih bogoslužnih zborih, marveč tudi v tistih katoliških župnih cerkvah, v katerih okolišu prebivata; in pri

zakonih med katoliškimi in nekatoliškimi krščanskimi verniki ne le v župni cerkvi katoliškega in v molilnici nekatoliškega dela, ampak tudi v katoliški župni cerkvi, v katere okolišu prebiva nekatoliški del.)

§ 72.

Ako zaročenca ali eden izmed njiju še ne stanujeta šest tednov v župnem okolišu, v katerem naj se zakon sklene, je treba oklic opraviti tudi v njunem zadnjem prebivališču, kjer sta prebivala delj kakor baš določeni čas, ali pa morata zaročenca nadaljevati bivanje šest tednov v kraju, kjer sta, da tamkaj zadošča oznanilo njunega zakona.

§ 73.

Ako se v šestih mesecih po oklicu zakon ne sklene, se morajo vsa tri oznanila ponoviti.

§ 74.

Za veljavnost oklica in od tega odvisno veljavnost zakona je sicer dovolj, da sta oznanjeni imeni zaročencev in njun nameravani zakon vsaj enkrat v župnem okolišu i ženina i neveste, in nedostatek v obliki ali številu oznanil ne dela zakona neveljavnega, vendar so zaročenci ali njuni zastopniki kakor tudi dušni pastirji pod primerno kaznijo obvezani, skrbeti za to, da se vsa tukaj predpisana oznanila izvrše v pravi obliki.

b) slovesna izjava privoljenja.**§ 75.**

Slovesno se mora izreči privoljenje pred rednim dušnim pastirjem ženina ali neveste, naj se že imenuje, po različnosti vere, župnik, pastor ali kakorkoli, ali pa pred njegovim namestnikom ob prisotnosti dveh prič.

§ 76.

Slovesno privoljenje v zakon se sme izreči po pooblaščenju, vendar se mora v to izprostiti dovoljenje deželnega oblastva in v pooblastilu določiti osebo, s katero se naj stopi v zakon. Zakon, sklenjen brez takega posebnega pooblastila, je neveljaven. Ako je pooblastilo preklicano pred sklenjenim zakonom, je zakon sicer neveljaven, pooblastitelj pa je odgovoren za škodo, ki jo je povzročil njegov preklic.

§ 77.

Ako stopita v zakon katoliška in nekatoliška oseba, se mora privoljenje izreči pred katoliškim župnikom ob prisotnosti dveh prič, vendar sme na zahtevo drugega dela tudi nekatoliški dušni pastir priti k temu slovesnemu opravilu.

§ 78.

Ako zaročenca ne moreta pokazati pismenega izpričevala, da se je oznanilo redoma izvršilo, ali, ako v § 49, 50, 51, 52 in 54 omenjene osebe potrebnega dovolila za svojo poroko, ako dalje tisti, katerih polnoletnost ni očitno jasna, ne morejo pokazati krstnega lista ali pismenega izpričevala o svoji polnoletnosti, ali, ako se pojavi drug zakonski zadržek, je dušnemu pastirju pod težko kaznijo prepovedano, poroko opraviti, dokler nista zaročenca donesla

potrebnih izpričeval in odpravila vseh ovir.

§ 79.

Ako zaročenca menita, da je njima poroka odrečena po krivici, se smeta pritožiti na deželno oblastvo, in v krajih, kjer ni deželnega oblastva, okrožnemu uradu.

§ 80.

V trajen dokaz sklenjenega zakona so župni predstojniki obvezani, vpisati ga lastnoročno v posebno za to določeno poročno knjigo. Treba je razločno navesti ime in priimek, starost, stanovanje kakor tudi stan zakoncev s pripomnjo, ali sta bila že v zakonu ali ne, ime in priimek, potem stan njunih roditeljev in prič; dalje dan, ko je bil zakon sklenjen, končno tudi ime dušnega pastirja, pred katerim je bilo privoljenje slovesno izrečeno, in omeniti listine, s katerimi so bile nastale ovire odpravljene.

§ 81.

Ako naj se zakon sklene v kraju, v čigar župnijo ne spada noben zaročenec, mora redni dušni pastir takoj, ko izda listino, s katero imenuje drugega za svojega namestnika, to okolnost vpisati v poročno knjigo svoje župnije, imenujoč kraj, kje in pred katerim dušnim pastirjem nas se sklene zakon.

§ 82.

Dušni pastir kraja, kjer se sklene zakon, mora sklenjeni zakon takisto vpisati v poročno knjigo svoje župnije s pristavkom, kateri župnik ga je imenoval za namestnika, in naznaniti sklenitev zakona v osmih dneh župniku, ki mu je dal pravico.

Izpregled zakonskih zadržkov.

§ 83.

Iz važnih razlogov je moči zaprositi izpregled zakonskih zadržkov pri deželnem oblastvu, ki naj po okolnosti dalje poizveduje.

§ 84.

Preden se sklene zakon, morajo stranke same in pod svojim lastnim imenom zaprositi izpregled zakonskih zadržkov. Ako bi se pa po že sklenjenem zakonu pojavil prej neznan razvezen zadržek, se smeta stranki tudi po svojih dušnih pastirjih obrniti do deželnega oblastva za izpregled brez navedbe svojega imena.

§ 85.

V krajih, kjer ni deželnega oblastva, se daje okrožnim uradom oblast, da iz važnih razlogov izpregledajo drugo in tretjo oznanilo.

§ 86.

V nujnih okoliščinah sme deželno oblastvo ali okrožni urad, in ako potrjena bližnja smrtna nevarnost ne dopušča nobenega odloga, tudi krajno oblastvo povsem izpregledati oklic, vendar morata zaročenca s prisego potrditi, da jima ni znan noben njunemu zakonu nasprotujoč zadržek.

§ 87.

Vsa tri oznanila naj se izpregledajo, ako se stori omenjena prisega, tudi tedaj, kadar se hočeta poročiti dve osebi, o katerih se je že

prej vobče domnevalo, da sta s seboj poročeni. V tem primeru sme dušni pastir zaprositi izpregled pri deželnem oblastvu, ne da bi naznanil imeni strank.

§ 88.

Ako je izpregledan zadržek, ki je bil ob sklenitvi zakona, se mora brez ponovnega oklica privoljenje znova izreči pred dušnim pastirjem in dvema zaupnima pričama in vpisati slovesno opravilo v poročni knjigi. Ako je izpolnjen ta predpis, je tak zakon šteti tako, kakor bi bil prvotno sklenjen veljavno.

Učinek veljavnega zakona; Pravice in obveznosti zakoncev;

§ 89.

Pravice in obveznosti zakoncev nastanejo iz namena njune združitve, iz zakona in sklenjenih dogovorov. Tukaj se določajo samo osebne pravice zakoncev; iz ženitnih pogodb izvirajoče stvarne pravice so pa v drugem delu.

skupne;

§ 90.

Pred vsem sta oba dela enako obvezana k zakonski dolžnosti, zvestobi in dostojnemu vedenju drug proti drugemu.

posebne zakonskega moža;

§ 91.

Mož je glava rodbine. V tej lastnosti ima posebno pravico, voditi hišno gospodarstvo; obvezan je pa tudi, zakonsko ženo po svoji imovini dostojno vzdrževati in jo zastopati v vseh primerih.

zakonske žene.

§ 92.

Žena dobi moževo ime in uživa pravice njegovega stanu. Obvezana je, iti za možem v njegovo domovališče, ga v gospodarstvu in pridobivanju po močeh podpirati, in kolikor zahteva domači red, držati se njegovih naredb sama in skrbeti, da se jih tudi drugi drže.

Razdružba zakonske skupnosti.

§ 93.

Zakoncema nikakor ni dopuščeno, samolastno razdružiti zakonsko zvezo, akoravno bi bila o tem med seboj edina, naj že trdita, da je zakon neveljaven, ali pa hočeta zakon razvezati, ali se tudi le ločiti od mize in postelje.

I. Navidezna razdružba, ker je izrečena prvotna neveljavnost. Način uvedbe,

§ 94.

Neveljavnost zakona, ki mu je na poti kateri v § 56, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 75 in 119 navedenih zadržkov, naj se preiskuje uradoma. V vseh ostalih primerih je treba počakati, da zaprosijo tisti, ki so bili prikrajšani v svojih pravicah vsled zakona, sklenjenega z zadržkom.

§ 95.

Zakonec, ki je vedel, da je bila zмота v osebi ali da je bil drugi del zastrašen, dalje zakonec, ki je zamolčal okolnost, da po § 49, 50, 51, 52 in 54 sam po sebi ne sme skleniti nobenega veljavnega zakona, ali ki je lažnivo zatrjal, da ima zase potrebno privoljenje, ne sme izpodbijati veljavnosti zakona zaradi svojega lastnega protipravnega dejanja.

§ 96.

Vobče ima le nekrivi del pravico, zahtevati, da se zakon izreče za neveljaven, izgubi pa to pravico, ako še nadaljuje zakon, potem ko dozna za zadržek. Zakon, ki ga sklene nedoletnik ali varovanec ali oskrbovanec samolastno more oče ali varuštvo izpodbijati le dotlej, dokler traja očetovska oblast ali varuštvo.

in razprave,**§ 97.**

Za razpravo o neveljavnosti zakona je pristojno le deželno sodišče okraja, v katerem imata zakonca svoje redno domovališče. Deželno sodišče naj postavi (fiskalni urad ali drugega) razumnega in poštenega moža, ki preiskuje okolnosti in da brani zakon, da se poizve resnično stanje celo tedaj uradoma, kadar se razpravlja na zahtevo stranke.

§ 98.

Ako se da zadržek odpraviti, naj skuša deželno sodišče to doseči s potrebnimi uvedbami in s sporazumom strank; ako pa to ni moči, naj deželno sodišče odloči o veljavnosti zakona.

§ 99.

Domneva je vedno za veljavnost zakona. Navedeni zakonski zadržek mora torej biti popolnoma dokazan in nima tukaj niti soglasno priznanje obeh zakoncev nobene dokazne moči, niti ni moči o tem dopuščati prisege zakoncev.

osobito zaradi nezmožnosti.**§ 100.**

Osobito, ako bi kdo trdil poprejšnjo in vedno nezmožnost za izpolnjevanje zakonske dolžnosti, je potrebno dokazovanje po izvedencih, namreč, po izkušenih zdravnikih in ranocelnikih, in po okolnostih tudi po babicah.

§ 101.

Ako se ne da zanesljivo določiti, ali je nezmožnost trajna ali samo časna, sta zakonca dolžna še eno leto skupaj stanovati, in ako je nezmožnost trajala ves ta čas, naj se zakon proglasi za neveljaven.

§ 102.

Ako se pokaže iz sporne razprave o veljavnosti zakona, da je bil zakonski zadržek enemu delu ali pa obema prej znan in da sta ga nalašč zamolčala, je krivcu naložiti kazen, ki je določena v kazenskem zakonu o težkih policijskih postopkih. Ako je en del nekriv, mu je dano na voljo, terjati odškodnino. Ako so se končno v takem zakonu zarodili otroci, se mora zanje skrbeti po onih načelih, ki so ustanovljeni v poglavju o dolžnostih roditeljev.

**II. Resnična razdružba:
a) časna ločitev: v sporazumu;****§ 103.**

Ločitev od mize in postelje mora sodišče zakoncema, ako oba v to privolujeta in sta si edine o pogojih, dopustiti in paziti na naslednje.

§ 104.

(Zakonca sta dolžna najprej razodeti svoj sklep, da se ločita, z nagibi vred svojemu župniku. Župnikova dolžnost je, opominjati zakonca na slovesno obljubo, ki sta jo dala drug drugemu pri poroki, in jima krepko na srce polagati škodljive posledice ločitve. Te predočbe je treba ponavljati trikrat ob raznih časih. Ako so brezuspešne, mora župnik izdati strankama pismo izpričevalo, da navzlic trikratnim predočbam še zahtevata ločitev.)

§ 105.

Oba zakonca morata s tem izpričevalom podati prošnjo za ločitev pri svojem rednem sodišču. Sodišče naj ju osebno poklice in, ako pred njim potrđita, da se strinjata tako o svoji ločitvi kakor tudi o pogojih glede imovine in vzdrževanja, dovoli, brez daljnjih poizvedb, zahtevano ločitev in jo zaznamuje v sodnih spisih. Ako je kaj otrok, je sodišče obvezano, skrbeti zanje po predpisih, ki so v naslednjem poglavju.

§ 106.

Nedoleten ali zakonec, ki je pod varstvom, mora sicer sam zase privoliti v ločitev, toda za dogovor glede imovine zakoncev in vzdrževanja kakor tudi glede preskrbe otrok je potrebno privoljenje zakonitega zastopnika in varstvenega sodišča.

brez sporazuma.**§ 107.**

Ako en del noče privoliti v ločitev in ako ima drugi del pravične razloge, jo zahtevati, se morajo tudi v tem primeru prej vršiti prijazne predočbe župnikove. Ako so te brez uspeha ali ako so obdolženi del brani priti k župniku, potem naj se poda zahteva za župnikovim izpričevalom in s potrebnimi dokazi pri rednem sodišču, ki naj stvar uradoma preišče in razsodi. Sodnik sme ogroženemu delu tudi še pred odločbo dovoliti ločeno dostojno stanovališče.

§ 108.

S spori, ki nastanejo ob ločitvi, zaprošeni brez privolitve drugega zakonca, zaradi odločitve imenovine ali preskrbe otrok, naj se ravna po predpisu, danem spodaj v § 117 glede na razvezo zakona.

§ 109.

Važni razlogi, iz katerih je moč izreči ločitev, so: Ako je bil toženec krivim spoznan prešestva ali kakšnega hudodelstva, ako je tožečega zakonca zlobno zapustil ali tako je neposredno živel tako, da pride v nevarnost znaten del imovine tožečega zakonca ali dobro npravstvo rodbine, dalje življenju ali zdravju nevarna zalezovanja, zelo grda ravnanja, ali po razmerju oseb, jako občutne, opetovane žalitve, trajne telesne hibe, ki od njih preti nevarnost, da se nalezejo.

Način zopetne združitve.**§ 110.**

Ločenima zakoncema je dano na voljo, da se zopet združita, vendar je treba združitev naznaniti rednemu sodišču. Ako se hočeta zakonca po taki združitvi zopet ločiti, naj se ravnata prav po tem, kar je predpisano za prvo ločitev.

b) popolna razveza pri katoličanih s smrtjo**§ 111.**

Vež veljavnega zakona se more med katoliškimi osebami razvezati le s smrtjo enega zakonca. Prav tako nerazvezna je zakonska vez, če je bil tudi le en del že ob času sklenjenega zakona katoliške vere.

in s proglasitvijo za mrtvega.**§ 112.**

Zgolj potek časa, določen v § 24 za priglasitev za mrtvega, v katerem je zakonec odsoten, sicer ne daje drugemu delu še nobene pravice, imeti zakon za razvezan in stopiti v drug zakon; ako pa to odsotnost spremljajo take okoliščine, ki nikakor ne dopuščajo dvoma, da je odsotnik umrl, se sme zaprositi pri deželnem sodišču okraja, kjer ima zapuščeni zakonec svoje domovališče sodno izrecilo, da je odsotnika imeti za mrtvega in da je zakon razvezan.

§ 113.

Na to prošnjo se postavi skrbnik, da poizveduje po odsotniku, in odsotnik se pozove po oklicu, ki se glasi na celo leto in ki ga je trikrat uvrstiti v javne, če treba tudi v inozemske časnike s pristavkom, da ga sodišče priglasil za mrtvega, ako ne pride v tem času ali ga ne obvesti kako drugače, da je še živ.

§ 114.

Ako ta doba preteče brez uspeha, je na novo prošnjo zapuščenega zakonca postaviti (fiskalni urad ali drugega) pravičnega in izvedenega moža, da brani zakonsko vez, in je treba po končani razpravi izreči, ali se prošnji ugoditi ali ne. Dovoljenje ni stranki razglasiti takoj, marveč ga po višjem sodišču predložiti v najvišje sklepanje.

Razdružba pri drugih krščanskih vernikih.**§ 115.**

Nekatoliškim krščanskim vernikom dopušča zakon po njihovih verskih pojmih iz važnih razlogov razvezo zakona. Taki razlogi so: Ako zakonec zakrivi prešestvo ali hudodelstvo, zaradi katerega je obsojen na kazen najmanj petletne ječe, ako en zakonec zlobno zapusti drugega in se, ako je njegovo prebivališče neznano, na javen sodni poziv ne zgasi v enem letu, življenju ali zdravju nevarna zalezovanja, ponovna zelo grda ravnanja, nepremagljiva mrzkost, zaradi katere zahtevata oba zakonca razdružbo zakona; vendar v poslednjem primeru ni takoj dopustiti razveze zakona, marveč naj se najprej poskusi ločitev od mize in postelje, in sicer po razmerah, tudi ponovno. Drugače naj se v vseh teh primerih ravna po istih predpisih, ki so dani za preiskavo in presojo neveljavnega zakona.

§ 116.

Zakon dopušča nekatoliškemu zakoncu, da zahteva iz navedenih razlogov razvezo, dasiravno je drugi del h katoliški veri.

Razločitev imovine.**§ 117.**

Ako se pri razvezi zakona pojavijo spori, ki naj se tičejo kakšne druge sklenjene pogodbe, odločitve imovine, vzdrževanja otrok ali drugih terjatev in protiterjatev, naj redni sodnik vselej poskusi najprej poravnati te spore. Ako se pa stranki nočeta poravnati, naj ju napoti na redno postopanje, o čemer je treba odločiti po predpisih, danih v poglavju o ženitnih pogodbah, med tem naj pa odmeri zakonski ženi in otrokom dostojno vzdrževanje.

Način zopetne združitve.**§ 118.**

Ako se hočeta razvezana zakonca znova združiti, je združitev šteti za nov zakon in skleniti z vsemi slovesnostmi, ki so zakonito potrebne za sklenitev zakona.

Omejitev in previdnosti pri zopetni poroki.**§ 119.**

Razvezanim zakoncem je sicer vobče dopuščeno, da se zopet poroče; vendar se ne more skleniti veljaven zakon s tistimi, ki so spričo dokazov, podanih ob razvezi, povzročiti poprejšnjo razvezo s prešestvom, s hujskanjem ali na drug kazniv način.

§ 120.

Ako se zakon izreče za neveljaven, ako se razveže ali ako se razdruži vsled moževe smrti, ne more žena, ako je noseča, pred svojim porodom in, ako nastane dvom o njeni nosečnosti, ne pred potekom 180 dni skleniti nov zakon; ako pa po okoliščinah ali po izpričevalu izvedencev nosečnost ni verjetna, more po preteku treh mesecev dovoliti izpregled v glavnem mestu deželno oblastvo, na deželi pa okrožni urad. (Nov. III, § 202.)

§ 121.

Vsled prestopka te določbe (§ 120) zakon sicer ni neveljaven, toda žena izgubi koristi, katere ji je naklonil prejšnji mož z ženitno pogodbo, dedinsko pogodbo, poslednjo voljo ali z dogovorom pri razporoki; mož pa, s katerim sklene drugi zakon, izgubi pravico, ki mu sicer gre po § 58, da zakon da izreči za neveljaven in obema zakoncema naj se naloži okoliščinam primerna kazen. Ako se rodi v takem zakonu otrok in je vsaj dvomljivo, ali ga ni zarodil prejšnji mož, naj se otroku postavi skrbnik, da zastopa njegove pravice.

§ 122.

Ako se zakon izreče za neveljaven ali za razvezan, naj se to zaznamuje v poročni knjigi tam, kjer je poroka vpisana, in naj zaradi tega sodišče, kjer je bila razprava o neveljavnosti ali razvezi, obvesti oblastvo, ki mora skrbeti za pravilnost poročne knjige.

Izjeme pri židih.**§ 123.**

Pri židih veljajo glede na njihovo versko razmerje naslednje

razlike od zakonskega prava, ki je v tem poglavju vobče ustanovljeno.

a) glede zakonskih zadržkov;

§ 124.

(Za sklenitev veljavnega zakona morata zaročenca izposlovati dovolilo od okrožnega urada, v čigar okraju je glavna občina, kamor pripada eden ali drugi del.)

§ 125.

Zakonski zadržek sorodstva ne sega med stranskimi sorodniki pri židih dalje, kakor ne zakon med bratom in sestro, potem med sestro in sinom ali vnukom njenega brata ali njene sestre; zakonski zadržek svaštva pa velja samo za naslednje osebe: Po razdruženem zakonu mož ni upravičen, oženiti se s sorodnico svoje žene v navzgornji in navzdoljni vrsti, niti ne s sestro svoje žene; in žena ni upravičena, omožiti se s sorodnikom svojega moža v navzgornji in navzdoljni vrsti, niti ne z bratom svojega moža, niti s sinom ali vnukom brata ali sestre svojega moža.

b) glede oznanila;

§ 126.

Oznanilo židovskih zakonov se mora opraviti v sinagogi ali v skupni molilnici, kjer je pa ni, mora krajno oblastvo opraviti oznanilo v glavni in posebni občini, kateri pripada eden in drugi zaročenec, ob treh zaporednih sobotah ali praznikih glede na predpise, ki so dani v § 70 do 73. Izpregledanje oznanil je moči doseči po predpisih § 80 do 83.

c) glede poroke;

§ 127.

Poroka se mora izvršiti pred rabinom ali verskim učiteljem (verskim voditeljem) glavne občine enega ali drugega zaročenca, potem ko sta se izkazala s potrebnimi izpričevali, ob prisotnosti dveh prič. Rabin ali verski učitelj sme tudi rabina ali verskega učitelja druge občine odrediti, da izvrši poroko.

§ 128.

Izvršeno poročno opravilo mora redni rabin ali verski učitelj v deželnem jeziku vpisati v poročno knjigo tako, kakor je predpisano v § 88 do 82, zaznamovati od zaročencev donesena potrebna izpričevala z vrstno številko, pod katero sta bila poročenca vpisana v poročno knjigo, in prišiti izpričevala v njo.

§ 129.

Neveljaven je židovski zakon, ki je sklenjen ne glede na zakonite predpise.

§ 130.

Zaročenci, ali rabini in verski učitelji, ki ravnajo zoper omenjene predpise, potem tisti, ki opravijo poroko, akoravno niso redoma postavljeni, se kaznujejo (po § 252 drugega dela kazenskega zakona).

§ 131.

Rabinom ali verskim učiteljem, ki ne vodijo poročnih knjig po

predpisih zakona, naj se naloži primerna denarna ali telesna kazen, odstranijo naj se iz njihove službe in izreče, da so za vedno nesposobni za njo.

d) glede ločitve;

§ 132.

Pri ločitvi od mize in postelje veljajo tudi glede židovskih zakoncev občni predpisi; zakonci se morajo torej taksisto obrniti na rabina ali verskega učitelja in ta se mora ravnati po gori navedenih odredbah (§ 104 do 110).

e) glede razveze.

§ 133.

Veljavno sklenjen zakon židov je moči s prostim vzajemnim privoljenjem zakoncev razvezati z ločitnim pismom, ki ga mož da ženi, toda zakonca se morata najprej zaradi svoje razveze javiti svojemu rabinu ali verskemu učitelju, ki naj poskuša (z najkrepkejšimi predočbami) ju združiti znova in naj le takrat, kadar je poskus brezuspešen, izda pismeno izpričevalo, da je izpolnil svojo naloženo dolžnost, navzlic vsemu svojemu trudu pa strank ni utegnil odvrniti od njunega sklepa.

§ 134.

S tem izpričevalom morata oba zakonca priti pred deželno sodišče okraja, v katerem imata svoje domovališče. Ako to oblastvo uvidi po okolnostih, da je še nekaj upanja na zopetno združitev, naj ne dovoli takoj ločitve zakona, marveč naj zavrne zakonca na eden ali dva meseca. Le kadar bi bilo to brez uspeha ali ne bi bilo takoj spočetka nobenega upanja za zopetno združitev, naj deželno sodišče dopusti, da mož izroči ženi ločitno pismo, in ako sta se oba dela še enkrat izrekla pred sodiščem, da sta odločena, ločitno pismo s prostim privoljenjem dati in vzeti, naj se ima ločitno pismo za pravnoveljavno in naj se s tem razveže zakon.

§ 135.

Ako je zakonska žena prešestvovala in se dejanje dokaže, ima mož pravico, jo tudi proti njeni volji z ločitnim pismom odpustiti od sebe. Tožba, ki se naperi zoper ženo na razvezo zakona, pa se mora podati pri deželnem sodišču okraja, v katerem imata zakonca svoje redno domovališče, in se mora z njo ravnati kakor z vsako drugo sporno stvarjo.

§ 136.

Ako prestopi židovski zakonec h krščanski veri, se zakon ne razdruži, sme se pa razdružiti iz pravkar (§ 133 do 135) navedenih vzrokov.

Tretje poglavje.

O pravicah med roditelji in otroki.

Izvor pravnega razmerja med zakonskimi roditelji in otroki.

§ 137.

Ako se iz zakona rode otroci, nastane novo pravno razmerje, s tem se ustanove pravice in obveznosti med zakonskimi roditelji in otroki.

Zakonita določitev zakonskega rojstva.**§ 138.**

O onih otrocih, ki jih žena rodi po preteku 180 dni po sklenjenem zakonu in pred potekom 300 dni po moževi smrti ali po popolni razvezi zakona, se domneva, da so zakonskega rodu. (Nov. III, § 202.)

Skupne pravice in dolžnosti roditeljev.**§ 139.**

Roditelja sta vobče zavezana, vzgajati svoje zakonske otroke, to je, skrbeti za njih življenje in zdravje, priskrbovati jim dostojno vzdrževanje, razvijati njih telesne in dušne moči in s poukom v veri in koristnih vednostih polagati temelj njih bodoči blaginji.

§ 140.

Politični predpisi določajo, v kateri veri naj se vzgaja otrok, čigar roditelja nista iste vere, in v kateri starosti je otrok upravičen, priznavati se k drugi veri kakor k tisti, v kateri je bil vzgojen.

§ 141.

Zlasti je očetova dolžnost, tako dolgo skrbeti za vzdrževanje otrok, dokler se ne morejo sami preživljati. Skrb za njih telo in njih zdravje prevzeti, je seobno mati dolžna.

§ 142.

Ako se zakonca ločita ali razdružita in nista s pritrditvijo sodišča dogovorila ničesar o negi in vzgoji otrok, mora sodišče glede na posebne okoliščine primera in koristi otrok, poklic, osebnost in lastnosti zakoncev in vzroke ločitve ali razdružitve odločiti, je li prepustiti vse otroke ali katere očetu ali materi. Drugi zakonec obdrži kljub temu pravico, osebno občevati z otrokom. Sodišče more občevanje bližje urediti. Stroške vzgoje trpi oče. Ob izpremenjenih razmerah mora sodišče brez ozira na svoje prejšnje odredbe ali dogovore zakoncev na novo odrediti, kar je potrebno v korist otrok. (Nov. I, § 6.)

§ 143.

Ako je oče brez sredstev, mora pred vsem mati skrbeti za vzdrževanje, in ako oče umrje, sploh za vzgojo otrok. Ako tudi matere ni več, ali ako je brez sredstev, preide ta skrb na očetove starše in za temi na materine starše.

§ 144.

Roditelji imajo pravico, sporazumno voditi dejanja svojih otrok; otroci so jim dolžni spoštovanje in pokorščino.

§ 145.

Roditelji so upravičeni, pogršane otroke poiskati, pobegle nazaj zahtevati in ubežne z oblastveno pomočjo nazaj privedi; tudi so upravičeni, nenravne, nepokorne ali otroke, ki motijo domači red in mir, strahovati na nepretiran in njih zdravju neškodljiv način.

§ 146.

Otroci dobe ime svojega očeta, njegov grb in vse druge ne zgolj osebne pravice njegove rodbine in njegovega stanu.

Posebne očetove pravice: očetovska oblast.**§ 147.**

Pravice, ki gredo zlasti očetu kot glavi rodbine, tvorijo očetovsko oblast.

Njene posledice: a) glede volitve stanu otrok,**§ 148.**

Oče sme svojega še nedoraslega otroka vzgajati za tisti stan, ki ga smatra zanj za primerne; ko pa dorase, sme otrok, ako je brez uspeha razložil očetu, da želi drug, svojemu nagnjenju in svojim zmožnostim primernejši poklic, podati svojo prošnjo rednemu sodišču, ki naj uradoma odloči o tem glede na stan, imovino in ugovore očeta.

b) gled imovine,**§ 149.**

Vse kar otroci kakorkoli zakonito pridobe, je njihova lastnina; dokler so pa pod očetovsko oblastjo gre očetu uprava. Le ako je oče za upravo nezmožen, ali so ga tisti, ki so naklonili njegovim otrokom imovino, od nje izključili, imenuje sodišče drugega upravnika.

§ 150.

Iz dohodkov imovine, kolikor zadoščajo, je zalagati vzgojevalne stroške. Ako se pri tem pokaže prebitek, se mora naložiti in o tem vsako leto dajati račun. Le tedaj, kadar bi bil ta prebitek malenkosten, se sme očetu odpustiti dajanje računa in mu prebitek prepustiti v prostovoljno uporabo. Ako je tisti, ki je otroku dal imovino, privolil uživanje očetu, jamčijo dohodki vendar vedno za stanu primerno vzdrževanje otroka in jih očetovi upniki ne morejo zapleniti otroku v škodo.

§ 151.

Kar s svojo marljivostjo pridobi otrok, ki je sicer nedoleten, pa ni v oskrbi roditeljev, s tem sme prosto razpolagati kakor tudi s stvarmi, ki se mu izročijo v porabo, ko je dorasel.

c) glede zaveze otrok.**§ 152.**

Otroci, ki so pod očetovsko oblastjo se ne morejo veljavno zavezati brez izrečne ali vsaj tihe privolitve očetove. Otrok izven oskrbe roditeljev se sme samostojno s pogodbo zavezati za službene posle. Na take zaveze in na zaveze nedoletnikov sploh naj se uporablja to, kar je določeno v naslednjem poglavju (§ 246 do 248) o obveznih dejanjih tistih, ki so pod varuštvom. Oče ima tudi dolžnost, zastopati svoje nedoletne otroke. (Nov. III, § 2.)

§ 153.

Predpisi, ki jih treba izpolniti, da je zakon nedoletne osebe veljaven, so v prednjem poglavju (§ 49 in nasl.).

§ 154.

Potrošek, ki so ga imeli za vzgojo otrok, ne daje roditeljem nobene pravice do imovine, ki jo pridobe otroci pozneje. Ako pa roditelji obubožajo, so njih otroci pozneje. Ako pa roditelji obubožajo, so njih otroci dolžni, jih dostojno vzdrževati.

Pravno razmerje med nezakonskimi roditelji in otroki. Natančnejša določitev pojma, kaj so nezakonski otroki.

§ 155.

Nezakonski otroci ne uživajo enakih pravic z zakonskimi. Pravno se domneva nezakonsko rojstvo pri onih otrocih, ki jih porodi sicer zakonska žena, toda pred dobo ali po dobi, ki je gori (§ 138) zakonito določena glede na sklenjeni ali razvezani zakon.

§ 156.

Ta pravna domneva pa nastopi pri prejšnjem rojstvu še le tedaj, kadar mož, ki mu pred poroko nosečnost ni bila znana, najdalje v treh mesecih potem, ko je izvedel za otrokovo rojstvo, sodno prereka očetovstvo.

§ 157.

Ako mož v tej dobi pravno prereka zakonitost prejšnjega ali poznejšega rojstva, je treba to dokazati le po izvedencih, ki po natančni preiskavi kakovosti otroka in matere jasno navedo vzrok izrednega primera.

§ 158.

Zakonsko rojstvo otroka, rojenega v zakoniti dobi, more mož izpodbijati najdalje v treh mesecih potem, ko je to izvedel, s tem, da dokaže proti skrbniku, ki naj se postavi v obrambo zakonskega rojstva, nemožnost, da bi bil on zarodil otroka. Niti materino prešestvovanje niti njena trditev, da je njen otrok nezakonski, ne moreta sama zase otroku odvzeti pravice zakonskega rojstva. Ako je mož pred potekom roka za izpodbijanje duševno obolel, more njegov zakoniti zastopnik vršiti pravico izpodbijanja v treh mesecih, ko je to izvedel, ali ako je že prej vedel za rojstvo otroka, v treh mesecih potem, ko je bil postavljen. (Nov. III, § 6.)

§ 159.

Ako je mož umrl pred dobo, ki mu je dovoljena za izpodbijanje, ali je izza rojstva otroka njegovo bivališče trajno neznano, more tudi otrok izpodbijati svoje zakonsko rojstvo s pritrditvijo matere, če še živi. V ta namen mora tožiti skrbnika, postavljenega, da brani zakonsko rojstvo. Pravica tožbe ugasne po preteku enega leta po doseženi doletnosti. Prav tako smejo, ako je mož umrl pred dobo, ki mu je dovoljena za izpodbijanje, tudi dediči, ki bi bili prikrajšani na svojih pravicah, v treh mesecih po moževi smrti izpodbijati iz navedenega razloga zakonsko rojstvo otroka. (Nov. III, § 7.)

§ 159 a.

Pravica zakonitega zastopnika moža ali otroka samega za izpodbijanje prestane, ako opravilno sposobni zakonski mož sodno prizna zakonsko rojstvo otroka, preden je sodba pravnomočna. (Nov. III, § 8.)

Pozakonjenje nezakonskih otrok:

a) z odpravo zakonskega zadržka ali z oprostljivim neznanjem zakoncev,

§ 160.

Otroke, ki so se zarodili sicer iz neveljavnega, pa ne iz takega zakona, ki mu nasprotujejo v § 62 do 64 navedeni zadržki, je šteti

za zakonske, ako se zakonski zadržek odpravi pozneje, ali, ako je na strani vsaj enega roditeljev oprostljivo neznanje zakonskega zadržka; vendar morajo biti v zadnjem primeru taki otroci izključeni od pridobitve one imovine, ki je po rodbinskih odredbah posebno pridržana zakonskemu zarodu.

b) s poznejšim zakonom,

§ 161.

Otroci, ki so bili rojeni izven zakona in so vsled poznejše poroke svojih roditeljev vstopili v rodbino, se štejejo s svojim potomstvom vred za rojene v zakonu; vendar pa ne morejo izpodbijati lastnosti prvorojenstva in drugih že pridobljenih pravic zakonskim otrokom, zarojenim v zakonu, ki je med tem obstajal.

c) po vladarjevi milosti.

§ 162.

Nezakonsko rojstvo ne more otroku škodovati niti v njegovem državljansem ugledu niti v njegovem napredovanju. V to svrhu ni treba nobene posebne vladarjeve milosti, s katero se izreče otrok za zakonskega. Le roditelji morejo za njo prositi, ako hočejo, da bi bil otrok enako zakonskemu deležen stanovskih prednosti ali pravice do proste dedne imovine. Glede na druge rodbinske člane nima ta milost nobene moči.

Dokaz, da je kdo oče nezakonskega otroka.

§ 163.

Komur se tako dokaže, kakor predpisuje sodni red, da se je združil z materjo otroka v dobi, od katere ni preteklo do njegovega poroda manj kakor 180 in ne več kakor 300 dni, ali kdor to prizna tudi le izven sodišča, o tem se domneva, da je zarodil otroka. (Nov. III, § 202.)

§ 164.

Vpis očetovega imena in krstno ali rojstno knjigo, ki se je izvršil po materini navedbi, je le tedaj popoln dokaz, kadar je vpis izvršen po zakonitem predpisu s privoljenjem očetovim in je to privoljenje potrjeno z izpričevalom dušnega pastirja in botra s pristavkom, da jima je oče osebno znan.

Kakšno je pravno razmerje med nezakonskimi roditelji in otroki.

§ 165.

Nezakonski otroci nimajo pravice niti do očetovega priimka niti do plemstva, grba in drugih prednosti roditeljev; imenujejo se po rodbinskem imenu materinem. Zakonski mož matere sme dati z izjavo pri političnem deželnem oblastvu otroku svoje ime s privoljenjem matere in otroka, ali, ako je otrok nedoleten, s privoljenjem zakonitega zastopnika in sodišča. Za veljavnost teh izjav je treba, da so predložene v javni ali sodno ali po notarju poverjeni listini. (Nov. I, § 8.)

§ 166.

Tudi nezakonski otrok ima pravico, zahtevati od svojih roditeljev njih imovini primerno oskrbo, vzgojo in preskrbo, in pravice roditeljev nad otrokom segajo tako daleč, kolikor zahteva namen vzgoje. Sicer pa nezakonski otrok ni pod očetovsko oblastjo

svojega zaroditelja, temveč ga zastopa varuh. K oskrbi je zavezan zlasti oče, ako pa tega ne zmore, preide ta obveznost na matere in po njej na materine starše. (Nov. I, § 9.)

§ 167.

Oče je zavezan, povrniti materi stroške poroda in pa stroške njenega vzdrževanja za prvih šest mesecev po porodu in tudi daljnje izdatke, ako so potrebni vsled poroda. Terjatev zastara s pretekom treh let po porodu. (Nov. I, § 10.)

§ 168.

Že pred rojstvom otroka sme sodišče na predlog matere, če ji je to potrebno in ne živi nečisto, prisiliti tistega, čigar očetovstvo je verjetno izkazano po § 163., da založi na sodišču znesek za vzdrževanje, ki je potrebno otroku za prve tri mesece, kakor tudi običajni znesek za stroške, ki naj se materi povrnejo po § 167. (Nov. I, § 11.)

§ 169.

Dokler mati hoče in ji je moči, da sama vzgaja svojega nezakonskega otroka primerno bodoči namenitvi, ga ji oče ne sme odvzeti; vendar pa mora zalagati oskrbne stroške. Ako pa je otrokov blagor v nevarnosti vsled materine vzgoje, je oče dolžan, ločiti otroka, od matere in ga vzeti k sebi ali ga spraviti kam drugam varno in dostojno. (Nov. I, § 12.)

§ 170.

Roditeljem je dano na voljo, poravnati se med seboj glede vzdrževanja, vzgoje in preskrbe nezakonskega otroka; taka poravnava pa nikakor ne sme škodovati otrokovi pravici.

§ 171.

Oskrbovanje in preskrbovanje nezakonskih otrok preide kakor drug dolg na očetove dediče. Ako je očetovstvo od očeta priznано ali sodno ugotovljeno, smejo zahtevati nezakonski otroci, ki so ob času očetove smrti oskrbovani in vzgojevani v njegovi hiši, oskrbo in vzgojo še dalje v isti meri kakor doslej, dokler niso sposobni, da se sami vzdržujejo, toda ne v višji meri nego je morejo deležni biti zakonski otroci glede na zapuščeno imovino. (Nov. I, § 13.)

Kdaj ugasne očetovska oblast nad otroki.

§ 172.

Očetovska oblast prestane takoj ob doletnosti otroka, če sodišče iz pravičnega vzroka na očetovo prošnjo ni privolilo in javno naznanilo, da traja še dalje.

§ 173.

Pravični vzroki, zaprositi pri sodišču za podaljšanje očetovske oblasti, so. Ako se otrok, čeprav polnoleten, zaradi telesnih ali duševnih hib ne more sam preživljati ali svojih stvari oskrbovati, ali, ako je zašel za nedoletnosti v znatne dolgove ali zakrivil take pregreške, zaradi katerih se mora še dalje držati pod natančnim očetovim nadzorom.

§ 174.

Otroci morajo tudi, preden izpolnijo štiriindvajseto leto, stopiti iz

očetovske oblasti, ako jih oče z odobrenjem sodišča izrečno izpusti, ali, ako dvajsetletnemu sinu dopusti vodstvo lastnega gospodarstva.

§ 175.

Ako se nedoletna hči omoži, pride sicer glede svoje osebe pod moževo oblast (§ 91 in 92), glede imovine pa ima oče do njene doletnosti pravice in dolžnosti skrbnika. Ako umre mož za njene nedoletnosti, pride ona zopet pod očetovsko oblast.

§ 176.

Ako oče izgubi pamet, ali ako je proglašen za zapravljivca, ali če je obsojen zaradi hudodelstva v kazen ječe na daljši čas kakor eno leto, ako se samolastno izseli, ali, ako je odsoten nad eno leto, ne da bi naznanil svoje bivališče, prestane očetovska oblast in se postavi varuh, kadar pa ti zadržki nehajo, stopi oče zopet v svoje pravice.

§ 177.

Očetje, ki povsem zanemarjajo oskrbo in vzgojo svojih otrok, izgube očetovsko oblast za vedno.

§ 178.

Ako oče zlorablja svojo oblast in ne izpolnjuje z njo združenih dolžnosti ali je kriv nečastnega ali nenravnega vedenja, mora ne le otrok, sam poklicati sodišče na pomoč, marveč vsakdo, komur je to znano, in posebno najbližji sorodniki. Sodišče mora preiskati predmet pritožbe in ukreniti, kar je primerno okolnostim, zlasti sme ukazati, da je treba očeta enako kakor varuha staviti pod nadzorstvo sodišče glede uprave imovine ali glede skrbi za otrokovo osebo. (Nov. I, § 4.)

§ 178 a.

Ako je zavod ali društvo za varstvo ali oskrbo otrok prevzelo oskrbo in vzgojo otroka, s katerim se je grdo ravnalo, potem zapuščene ali zanemarjenega ali takega otroka, ki ga roditelji ne nadzirajo in vzgajajo kakor treba, sme varstveno sodišče na predlog zavoda ali društva odrediti, potem ko je preiskalo stvar in zaslišalo roditelje, da je moči otroka pred dovršeno vzgojo odvzeti zavodu ali društvu proti njih volji le s pritrditvijo sodišča. (Nov. I, § 5.)

Zveze, slične pravnemu razmerju med roditelji in otroki.

1. Sprejem otroka za svojega (posvojitev).

§ 179.

Osebe, ki niso slovesno obljubile samskega stanu, in nimajo svojih zakonskih otrok, smejo druge sprejeti za svoje; sprejemajoča oseba se imenuje posvojitelj ali posvojiteljica, sprejeta se imenuje posvojen otrok.

Potrebности.

§ 180.

Posvojitelji morajo izpolniti štirideseto leto, posvojeni otrok mora biti vsaj osemnajst let mlajši kakor njegovi posvojitelji. Poročena oseba sme posvojiti ali posvojena biti le s pritrditvijo svojega zakonca. Te pritrditve ni treba, ako je izrečeno, da je zakonec

umobolen, ako je njegovo bivališče neznano ali ako je zakon ločen. (Nov. I, § 18.)

§ 181.

Če je otrok nedoleten se mora sprejeti za svojega le s privoljenjem zakonskega očeta, ali, če ga nima, le s privoljenjem matere, varuha in sodišča. Dasi je otrok doleten, njegov zakonski oče pa še živi, se zahteva njegovo privoljenje. Ako se odreče privoljenje brez zadostnega razloga, se je moči pritožiti pri rednem sodniku. Sprejem otroka za svojega je s potrebnim privolilom predložiti deželnemu oblastvu, da ga potrdi, sodišču posvojiteljev in posvojenega otroka pa, da ga vpiše v sodne spise.

§ 182.

Bistveni pravni učinek sprejema otroka za svojega je, da dobi sprejeta oseba ime posvojitelja ali rodbinsko ime posvojiteljice. Tudi je moči dogovoriti, da naj s tem združi prejšnje rodbinsko ime in da pridrži rodbinsko plemstvo, če ga ima. V tem primeru mora pridržati svoj priimek in sprejeto ime združiti neposredno z njim. Ako pa žele posvojitelji, da preide njih plemstvo in grb na posvojenega otroka, treba zaprositi vladarjevo dovoljenje. (Nov. I, § 19.)

§ 183.

Med posvojitelji in posvojenim otrokom ter njegovimi potomci veljajo, kolikor zakon ne dela izjeme, enake pravice, kakor med zakonskimi roditelji in otroki. Posvojitelj prevzame očetovsko oblast. Na ostale člane rodbine posvojiteljeve nima nobenega vpliva razmerja med posvojitelji in posvojenim otrokom; posvojeni otrok pa tudi ne izgubi pravic svoje lastne rodbine.

§ 184.

Pravice med posvojitelji in posvojenimi otroki se smejo s pogodbo drugače določiti, kolikor se s tem ne izpreminja bistveni v § 182 navedeni učinek sprejema otroka za svojega in se tudi ne posega v pravico koga drugega.

Prestanek posvojitve.

§ 185.

Dokler je posvojeni otrok nedoleten, se da pravno razmerje med posvojitelji in posvojenim otrokom razveljaviti le s privoljenjem nedoletnikovih zastopnikov in sodišča. Kadar prestane pravno razmerje med posvojiteljem in posvojenim otrokom, pride nedoletni otrok zopet pod oblast zakonskega očeta.

2. Prevzem v rejo.

§ 186.

Pravice in obveznosti posvojiteljev in posvojenih otrok ne veljajo za otroke, ki se vzamejo v rejo. V rejo sme vzeti vsakdo; ako pa hočejo stranke o tem skleniti pogodbo, jo je treba sodno potrditi, kolikor bi se pravice rejenca ali rejenke kratile ali njima nalagale posebne obveznosti. Do povračila rejnine nimajo rejniki nobene pravice.

Četrto poglavje.

O varuštvu in skrbstvu.

Določitev varuštva in skrbstva.

§ 187.

Osebam, ki ne uživajo dobrote očetove skrbi in ki so še nedoletne ali iz drugega razloga nezmožne, svoje stvari same oskrbovati, dajejo zakoni posebno zaščito po varuhu ali po skrbniku.

Razlika med varuštvom in skrbstvom.

§ 188.

Varuh naj skrbi zlasti za nedoletnikovo osebo, hkrati pa opravlja njegovo imovino. Skrbnik je potreben za opravljanje poslov tistih, ki so nezmožni, jih sami oskrbovati iz drugega razloga kakor radi nedoletnosti.

I. O varuštvu.

Povod za postavitvev.

§ 189.

Kadar se primeri, da je treba nedoletniku, bodi zakonskega ali nezakonskega rojstva, postaviti varuha, so sorodniki nedoletnika ali druge z njim v bližnjem razmerju stoječe osebe pod primerno kaznijo obvezane, to naznaniti sodišču, pod čigar sodstvo spada nedoletnik. Tudi politična oblastva, posvetni in duhovni predstojnik občin morajo skrbeti, da se o tem obvesti sodišče.

Kdo zlasti naj postavi varuha.

§ 190.

Čim je sodišče obveščeno, mora uradoma postaviti sposobnega varuha.

Izključenje od varuštva sploh.

§ 191.

Nesposobni za varuštvo sploh so tisti, ki zaradi svoje nedoletnosti, zaradi telesnih ali duševnih hib ali iz drugih razlogov ne morejo voditi svojih lastnih poslov, ki so bili obsojeni zaradi hudodelstva ali ki od njih ni moči pričakovati, da bi siroto vzgajali ali imovino koristno upravljali.

§ 192.

Tudi redovnikom in inozemcem naj se praviloma ne izroči varuštvo. (Nov. I, § 21.)

§ 193.

Zakonske žene potrebujejo za sprejem varuštva pritrditve svojega moža, razen kadar gre za lastnega otroka ali kadar je mož proglašen za umobolnega, kadar je njegovo bivališče neznano ali kadar je zakon ločen. (Nov. I, § 22.)

ali od določenega varuštva.

§ 194.

K določenemu varuštvu ni pripuščati tistih, ki jih je oče ali za poklic varuha upravičena mati (§ 196) izrečno izključila od varuštva, ki so z roditelji nedoletnika ali z njim samim v znanem sovraštvu ali ki so z nedoletnikom že v pravdi. Sodišče naj presodi, ali je oseba nesposobna za varuštvo zaradi terjatev, neporavnanih

med njo in nedoletnikom. (Nov. I, § 23.)

Oprostitev od varuštva.

§ 195.

Proti svoji volji se ne morejo siliti, da prevzamejo varuštvo: ženske razen matere in babice, dalje duhovniki, trajno dejansko služke vojaki in javni uradniki, prav tako ne, kdor je šestdeset let star, kdor je dolžan skrbeti za pet otrok ali vnukov, ali kdor mora opravljati že eno težavno varuštvo ali tri manjša, končno, kdor bi le težko ali z znatnimi stroški utegnil opravljati to službo, ker je njegovo domovališče oddaljeno od varstvenega sodišča. (Nov. I, § 24.)

Način poziva k varuštvu:

1. z oporoko;

§ 196.

Pred vsem gre varuštvo tistemu, kogar je oče v to pozval ali, ako ta ni tega odredil, mati, če ni nobenega zadržka po § 191 do 194. (Nov. I, § 25.)

§ 197.

Ako je mati razen primera, omenjenega v § 196, ali katera druga oseba namenila nedoletniku dedni delež in hkrati imenovala varuha, mora ta veljati le za skrbnika zapuščeni imovini. (Nov. I, § 25.)

2. po zakonu;

§ 198.

Kadar v zapustilu sploh ni poklican varuh ali nesposoben varuh, je treba varuštvo izročiti pred vsemi zakonski materi, potem očetovemu očetu, nato očetovi materi, končno najbližjemu sorodniku, med več enako bližnjimi pa praviloma starejšemu.

3. po sodišču.

§ 199.

Ako se varuštvo ne da ustanoviti na navedeni način, je stvar sodišča, koga imenuje za varuha glede na zmožnost, stan, imovino in nastanjenost.

Oblika za dejansko postavitve varuha.

§ 200.

Vsakega imenovanega varuha brez razlike mora varstveno sodišče takoj napotiti, da prevzame varuštvo. Varuh je dolžan, prevzeti varuštvo (in stoji pod varstvenim oblastvom glede na vse s to službo zvezane posle), akoravno stoji za svojo osebo pod drugim sodstvom.

Oblika za odklonitev postavitve.

§ 201.

Ako meni tisti, kogar je sodišče pozvalo k varuštvu, da ni pripraven za to službo, ali, da je po zakonu tega oproščen, se mora v štirinajstih dneh potem, ko mu je bil naznanjen sodni nalog, obrniti na varstveno sodišče, ali, ako za svojo osebo ne stoji pod njegovim sodstvom, na svoje pristojno sodišče, ki naj njegove razloge s svojim mnenjem vred predloži varstvenemu sodišču v

odločitev.

Odgovornost varuha in sodišča glede tega predmeta.

§ 202.

Kdor prekriva svojo nesposobnost za varuštvo, kakor tudi sodišče, ki vedoma imenuje po zakonu nesposobnega varuha, ima odgovornost za vso nedoletniku iz tega nastalo škodo in za korist, ki mu je odšla.

§ 203.

Tako je odgovoren tudi, kdor se brani brez utemeljenega razloga, prevzeti varuštvo, in vrh tega ga je treba v to prisiliti s primernimi sredstvi.

Nastop varuštva.

§ 204.

Varuška služba se sme prevzeti le po nalogu, ki ga je dalo pristojno sodišče. Kdor se samolastno vsiljuje v varuštvo, je obvezan, povrniti vso škodo, ki je iz tega nastala nedoletniku.

Obljuba.

§ 205.

Vsak varuh, izvzemši deda, mater in babico, mora, podavši roko, obljubiti; da hoče nedoletnika navajati k pravičnosti, bogaboječnosti in kreposti, da ga hoče stanu primerno vzgajati za koristnega državljana, zastopati pred sodiščem in izven sodišča, zvesto in marljivo upravljati imovino in se v vsem ravnati po predpisih zakona.

Listina o tem.

§ 206.

Na ta način zavezanemu varuhu mora sodišče izdati o tem redno listino, da je z njo poverjen glede svoje službe in se lahko izpriča, kedar je treba. Ako prevzame varuštvo ded, mati ali babica, jim je treba vročiti slično listino in vanjo vstaviti, kar drugi varuhi obljubijo.

Varuštvo zavodov.

§ 207.

Varuha ni treba postaviti, dokler je nedoletnik, ki nima ne nepremične ne znatne premične imovine, v prisilni delavnici ali poboljševalnici ali v javnem ali zasebnem, skrbstveni vzgoji namenjenemu zavodu, čigar ustav je po državi odobren. Isto velja za gojence, ki so v vzgoji rodbine pod nadzorstvom predstojnika zavoda. V tem primeru ima predstojnik zavoda pravice in dolžnosti varuha. Ako bi bil po danih razlogih za svojo osebo po zakonu izključen od varuštva, mora sodišče po svojem izprevidu odločiti, ali je kot predstojnik zavoda nesposoben, da prevzame te pravice in dolžnosti. Sodišče sme nedoletniku v njegovo korist postaviti varuha ali že postavljenega pustiti v njegovi službi, kljub temu da je bil sprejet v zavod. Na vzgojo nedoletnika v zavodu ne sme vplivati ta varuh. (Nov. I, § 50.)

Generalno varuštvo.

§ 208.

Ako ni sposobnih varuhov, ki so pripravljene sprejeti službo, ali

ako je to potrebno za uspešno brambo pravic in koristi siromašnih oskrbovancev, je moči izročiti varuštvo sposobnemu organu javne uprave ali kakršnemu združenju za zaščito mladine. Izročitev je moči omejiti na posamezne pravice in dolžnosti varuha. Natančneje določijo o tem ukazi. Sodišče sme preklicati to izročitev, ako je to v korist varovancu ali oskrbovancu. (Nov. I, § 54.)

Združitev varuških glavnih dolžnosti, vzgoje in uprave imovine v eni osebi.

§ 209.

Kakor mora varuh, ki ga je imenoval oče, skrbeti ne le za nedoletnikovo osebo, marveč tudi za njegovo imovino, takisto se domneva, da je hotel oče onemu, ki ga je imenoval za skrbnika imovini, poveriti hkrati nadzor nad osebo. Ako pa oče ni imenoval varuha za vse otroke ali skrbnika ne za celo imovino, je sodišče dolžno, postaviti za druge otroke varuha ali za ostali del imovine skrbnika.

§ 210.

Ako je imenovanih več varuhov, smejo sicer nedoletnikovo imovino upravljati skupno ali deljeno. Ako jo pa upravljajo skupno ali ako dele upravo brez sodnega dovoljenja med seboj, je odgovoren vsak posameznik za vso škodo, ki nastane nedoletniku. Vselej mora sodišče tudi odrediti, da ima le eden skrb za nedoletnikovo osebo in glavno vodstvo poslov.

Podpiranje varuhinje po sovaruhu.

§ 211.

Sodišče mora dodati ženski, postavljeni za varuha, moškega za sovaruha: (1. ako je zakonska žena postavljena za varuha in je oče v poslednji volji odredil, da je treba postaviti sovaruha, to pa le, če je imel ob času svoje smrti očetovsko oblast nad nedoletnikom; 2. ako varuhinja to zahteva; 3. ako ima sodišče to za potrebno v korist varovanca iz posebnih razlogov, zlasti zaradi obsega in težkoče imovinske uprave; 4. ako se postavi nezakonska mati za varuha in je sodelovanje sovaruha potrebno v zaščito koristi nezakonskega otroka. Kadar se izbira sovaruh, se je treba pred vsem ozirati na izrečeno očetovo voljo, potem na nasvet varuhinje, končno na nedoletnikove sorodnike. (Nov. I, § 27.)

Sovaruhove dolžnosti in pravice.

§ 212.

Tudi sovaruh mora dobiti od sodišča poverilno listino in obljubiti, da hoče pospeševati nedoletnikov blagor, in mora v to svrhu podpirati varuhinjo s svojim svetom. Ako bi zapazil važne nedostatke, si mora prizadevati, da jih odpravi, in, ako bi bilo treba, to naznaniti varstvenemu sodišču.

§ 213.

Druga bistvena sovaruhova dolžnost je, da pri poslih, za katerih veljavnost je potrebno privoljenje varstvenega sodišča, sopolpiše prošnjo varuhinje ali priloži svoje posebno mnenje, mora pa tudi na zahtevo sodišča neposredno podati o takem poslu svoje mnenje.

§ 214.

Sovaruh, ki je izpolnil te dolžnosti, je prost vse daljnje odgovornosti; ako je pa bila sovaruhu hkrati naložena uprava imovine, ima s to upravo vse dolžnosti skrbnika.

§ 215.

Ako varuhinja odstopi od varuštva, naj se varuštvo praviloma izroči bivšemu sovaruhu.

Posebne varuhove dolžnosti in pravice:

a) glede vzgoje osebe.

§ 216.

Varuh ima kakor oče obveznost in pravico, skrbeti za nedoletnikovo vzgojo; vendar mora v važnih in pomisleka vrednih poslih poprej izprositi odobrenje in predpise varstvenega sodišča.

Ustrezna obveznost oskrbovanca.

§ 217.

Nedoletnik je dolžan svojemu varuhu spoštovanje in poslušnost, je pa tudi upravičen, se pritožiti pri svojih najbližjih sorodnikih ali pri sodnem oblastvu, ako bi varuh kakorkoli zlorabljal svojo oblast ali zanemarjal dolžnosti pri potrebnem oskrbovanju in odgojevanju. Tudi nedoletnikovi sorodniki in vsak, kdor to zve, naj naznani sodnemu oblastvu. Do tega oblastva se mora obrniti tudi varuh, ako mu z oblastjo, ki mu je podeljena za vzgojo, ni moči preprečiti nedoletnikovih pregreškov.

Kdo naj v prvi vrsti skrbi za vzgojo.

§ 218.

Oseba sirote naj se zaupa predvsem materi celo tedaj, kadar ni prevzela varuštva ali se je zopet omožila, razen, ako otrokov blagor ne bi zahteval druge odredbe.

Določitev in viri stroškov za vzgojo.

§ 219.

Vzdrževalne stroške določa varstveno sodišče in se pri določevanju ozira na očetovo odredbo, na varuhovo mnenje, na imovino, na stan in na druge razmere nedoletnika.

§ 220.

Ako dohodki ne zadoščajo za te stroške ali za potrošek, s katerim naj se nedoletniku priskrbi trajno preživljanje, se sme z odobrenjem sodišča načeti tudi glavna imovina.

§ 221.

Kadar so sirote čisto brez sredstev naj varstveno sodišče skuša imovito najbližje sorodnike pripraviti do tega, da jih oskrbujejo, če niso po § 143. k temu itak pravno obvezani. Razen tega ima varuh polno pravico obrniti se do javnih milodarnih ustanov in obstoječih zavodov za siromake tako dolgo, dokler se nedoletnik ne more sam preživljati z lastnim delom in prizadevanjem.

Posebne dolžnosti varuštva:**b) glede uprave imovine. - Ovedba in zavarovanje imovine.****§ 222.**

Skrb, naložena varstvenemu sodišču za imovino sirote, zahteva, da skuša najprej ovedeti njeno imovino in jo zavarovati z zapečatenjem, s popisom in cenitvijo.

z zapečatenjem in popisom;**§ 223.**

Pod sodnim pečatom se vzamejo premičnine v hrambo le tedaj, kadar je to potrebno za zavarovanje; popis pa, to je, natančen seznam vse siroti lastne imovine, se mora vselej napraviti tudi ne glede na prepoved očeta ali drugega zapustnika.

potem s cenitvijo imovine ali neposredno po varstvenem sodišču**§ 224.**

Popis imovine in cenitev premičnin naj se izvrši brez zamude, ako treba, tudi preden se postavi varuh. Popis se hrani pri zapuščinskih spisih in se varuhu priobči poverjen prepis. Cenitev nepremične imovine se mora opraviti; čim je možno, pa tudi povsem izostatati, ako se vrednost razvidi iz drugih zanesljivih virov.

ali po realnem oblastvu.**§ 225.**

Ako leži nedoletnikova nepremičnina v drugi deželi ali celo v tuji državi, mora varstveno oblastvo zaprositi redno sodišče druge dežele ali tuje države, da izvrši prepis in cenitev ter to priobči, temu sodišču pa mora prepustiti, da postavi skrbnika za to posestvo.

§ 226.

Ako leži nepremičnina v isti deželi, pa pod drugim oblastvom, pristojne sicer temu vse pravice, ki se tičejo posestva, torej tudi popis in cenitev, vendar mora ne le priobčiti varstvenemu oblastvu na zahtevo nje prepis, marveč tudi prepustiti varuhu prosto upravo posestva, ne da bi si lastilo kakršnokoli sodstvo nad njegovimi varuštvenimi dejanji.

Kam spada premična imovina.**§ 227.**

Tiste premičnine, ki so na nepremičnem posestvu z namenom, da ostanejo stalno na njem, je smatrati za del tega posestva, vse druge premičnine, tudi dolžna pisma in celo glavnice, ki se drže nepremičnega posestva, spadajo pod varstveno sodstvo.

Občni predpis glede uprave imovine.**§ 228.**

Čim varuh ali skrbnik prevzame imovino, jo mora upravljati z vso pazljivostjo poštenega in marljivega gospodarja, in odgovoren biti za svojo krivdo.

Posebni predpisi:**glede neposredne uprave imovine, zlasti glede dragocenosti;****§ 229.**

Dragulji, druge dragocenosti in dolžna pisma kakor vse važne listine se spravijo v sodno hrambo; od prvih dobi varuh seznam, od drugih prepise, ki jih potrebuje za svojo rabo.

glede gotovine;**§ 230.**

Od gotovine naj ostane le toliko v varuhovih rokah, kolikor je potrebno za vzgojo sirote in za redno gospodarstvo; ostanek naj se porabi zlasti v plačilo morebitnih dolgov ali za drugo koristno uporabo in ako se ne da porabiti koristneje, se mora naložiti na obresti v javnih blagajnah ali zakonito varno tudi pri zasebnikih. Varnost pa je le tedaj zakonita, kadar po zavarovanju, vračunši morebitna poprednja bremena, hiša ni obremenjena nad polovico, posestvo na kmetih ali zemljišče pa ne nad dve tretjini svoje prave vrednosti.

glede ostale premične imovine;**§ 231.**

Druga premična imovina, ki je ni treba hraniti niti za nedoletnikovo rabo, niti za rodbinski spomin, niti po očetovi odredbi, niti se ne da kako drugače koristno porabiti, se mora vobče prodati na javni dražbi. Pohišstvo se sme prepustiti roditeljem in sodedičem pod roko za sodno cenilno vrednost. Kar se ni prodalo na javni dražbi, sme varuh z dovoljenjem varstvenega sodišča prodati tudi pod cenilno vrednostjo.

glede nepremičnine;**§ 232.**

Nepremičnina se sme prodati le v stiski ali v očitno nedoletnikovo korist z dovoljenjem varstvenega sodišča, in praviloma le na javni dražbi, iz važnih razlogov pa sme sodišče dovoliti tudi odsvojitve pod roko.

pri važnih izpremembah, ki jih je treba ukreniti;**§ 233.**

Sploh ne sme varuh pri vseh poslih, ki ne spadajo k rednemu gospodarstvu in ki so večje važnosti, ničesar ukreniti brez sodnega privoljenja. Torej ne sme samolastno odkloniti nobene dediščine niti je nepogojno sprejeti, niti odsvojiti blaga, ki je zaupano njegovi hrambi, niti skleniti zakupne pogodbe, niti odpovedati glavnice, ki je naložena z zakonito varnostjo, niti odstopiti terjatve, niti poravnati pravde, niti pričeti, nadaljevati ali opustiti tvornice, trgovine in obrta brez sodnega odobrenja.

pri izterjanju glavnice;**§ 234.**

Varuh ne sme sam za se sprejeti nobene nedoletnikove glavnice, ko se vrne. Dolžnik, ki se mu odpove taka glavnica, si mora v svojo varnost dati od varuha pokazati sodno dovolilo za iztirjanje glavnice, in se ne sme zadovoljiti zgolj z varuhovo pobotnico; tudi mu je dano na voljo, da opravi plačilo neposredno pri sodišču

samem.

pri nadaljnji uporabi glavnice.

§ 235.

Kadarkoli se primeri, da se povrne dolžna glavnica, naj varuha potrebno ukrene, da se koristno uporabi in izprosi sodno odobrenje za dejansko uporabo.

Zavarovanje nezavarovanih terjatev.

§ 236.

O terjatvah, za dokaz katerih ni listin, si mora varuh priskrbeti listine in izkušati, da nezavarovane terjatve kolikor moči zavaruje ali jih izterja ob dospelosti. Vendar naj se roditeljem ne odpove nedoletnikova glavnica, četudi ni zakonito zavarovana, kadar bi jo težko vrnili brez odsvojitve svoje nepremičnine ali odstopa od svojega obrta, pa nedoletniku najbrže ne preti nobena nevarnost izgube.

Varščina.

§ 237.

Varuh ob nastopu varuštva ni dolžan dati varščine. Tudi pozneje je varščine prost, dokler se natančno ravna po zakonitih predpisih za varnost imovine in daje redno ob pravem času račun.

Obveznost, dajati račun.

§ 238.

Vobče je vsak varuh in vsak skrbnik obvezan, dajati račun o izročeni mu upravi. Dajanje računa sme sicer zapustnik odpustiti varuhu glede tistega zneska, ki ga je prostovoljno volil, tudi varstveno sodišče sme to, ako dohodki najbrže ne presegajo izdatkov za nedoletnikovo vzdrževanje in vzgojo, vendar mora varuh izkazati v vseh primerih v popis vzeto glavno imovino in glavnico, tudi mora poročati o stanju oskrbovančeve osebe, ako se v tem pripeti važna izprememba.

Kdaj je treba dajati račun.

§ 239.

Računi z vsemi potrebnimi izkazi se morajo izročiti varstvenemu sodišču koncem vsakega leta ali najdalje v dveh mesecih po njegovem preteku. V teh računih se morajo natančno določiti prejemki in izdatki, prebitek ali zmanjšanje glavnice. Ako je v nedoletnikovi imovini trgovina, naj se zadovolji sodišče s predloženim poverjenim računskim sklepom ali s tako zvano bilanco in jo zase obdržati kot tajno. Proti varuhu, ki ne da računa v določenem času, se morajo uporabiti pravna prisilna sredstva, ki so primerna okolnostim.

Kraj, kjer je dajati račun.

§ 240.

Ako ima nedoletnik v raznih deželah nepremičnine, katerih uprava je poverjena samo enemu varuhu, mora varuh za vsako deželo voditi poseben račun in ga predložiti tamkajšnjemu oblastvu, vendar mu je dano na voljo, da v nedoletnikov blagor pribitek v eni deželi ležeče imovine porabi v drugi.

Kako je rešiti račun.

§ 241.

Varstveno sodišče je obvezano, da varuhove račune da po posebnih predpisih pregledati in popraviti po računskih in drugih izvedencih in da rešitev o tem priobči varuhu.

§ 242.

Ako se v računih kaj pozabi ali se sicer pripeti kakršenkoli pogršek, ne sme biti to na škodo niti varuha, niti nedoletniku.

Posebni predpisi za varuha pri posredni upravi imovine. Zlasti pri zastopstvih.

§ 243.

Nedoletnik ne sme priti pred sodišče niti kakor tožitelj niti kakor toženec mora ga varuh ali sam zastopati ali dati po kom drugem zastopati.

Pri pogodbah oskrbovanca.

§ 244.

Nedoletnik je sicer upravičen, da z dovoljenimi dejanji zase kaj pridobi brez sodelovanja svojega varuha, vendar ne sme brez varstvenega dovoljenja ničesar svojega odsvojiti, niti prevzeti nobene obveze.

§ 245.

Zlasti ne smejo nedoletniki brez varstvenega privoljenja stopiti v veljaven zakon (§ 49 do 51).

V katerih primerih se nedoletnik obvezuje brez varuhovega privoljenja.

§ 246.

Tudi brez privoljenja svojega varuha se sme nedoletnik samostojno s pogodbo zavezati za službo in le iz važnih razlogov more varuh predčasno razvezati pogodbo, ki jo je sklenil nedoletnik. Kar nedoletnik pridobi na ta ali drug način s svojo marljivostjo, s tem sme prav tako prosto razpolagati in se zavezati kakor z onimi stvarmi, ki so mu bile izrečene v njegovo rabo, ko je dorastel. (Nov. III, § 3.)

§ 247.

Varstveno sodišče sme nedoletniku, ki je izpolnil dvajseto leto, prepustiti čisti prebitek njegovih dohodkov v lastno prosto upravo; glede tega njegovi upravi izročene zneska je upravičen, da se samolastno zaveže.

§ 248.

Nedoletnik, ki se po izpolnjenem dvajsetem letu dela pri kakem poslu doletnega, je odgovoren za vso škodo, ako druga stran, preden je bil posel sklenjen, pač ni utegnila šele poizvedovati, ali je res, kar trdi, ali ne. Dorastel nedoletnik je odgovoren z vso svojo imovino tudi glede drugih prepovedanih dejanj in glede škode, ki jo povzroči po svoji krivdi. (Nov. III, § 4.)

Konec varuštva:**a) vsled smrti;****§ 249.**

Varuštvo povsem prestane z nedoletnikovo smrtjo. Ako pa umre varuh ali ako je odpuščen, se mora po predpisu zakona (§ 198 in 199) postaviti drug varuh.

b) ko je odpravljen zadržek za izvrševanje očetovske oblasti;**§ 250.**

Varuštvo prestane tudi, kadar oče zopet prevzame svojo oblast, katere izvrševanje je bilo nekaj časa ovirano. (§ 176.)

c) z resnično polnoletnostjo;**§ 251.**

Varstvo ugasne tudi takoj, ko varovanec doseže polnoletnost; vendar sme varstveno sodišče odrediti na prošnjo ali po zaslišanju varuha in sorodnikov zaradi varovančevih telesnih ali duševnih hib, zaradi zapravljenosti ali iz drugih važnih razlogov podaljšanja varuštva na daljši in nedoločen čas. Ta odredba pa se mora javno oznaniti primeren čas prej, preden nastopi polnoletnost.

d) polnoletnostjo, ki se pravno šteje vsled izpregleda;**§ 252.**

Nedoletniku, ki je izpolnil dvajseto leto, sme varstveno sodišče, ko je poizvedelo mnenje varuha in po potrebi tudi najbližjih sorodnikov, privoliti izpregled starosti in ga proglasiti za polnoletnega. Ako oblastvo dopusti nedoletniku, da izvršuje trgovino ali obrt, ga s tem hkrati proglasi za polnoletnega. Izrečena polnoletnost ima povsem enak pravni učinek kakor resnično dosežena polnoletnost.

e) ako se varuh odpusti uradoma ali vsled prošnje.**§ 253.**

Odpust varuha odredi sodišče v nekaterih primerih uradoma, v drugih na prošnjo.

Kdaj naj se varuh uradoma odpusti.**§ 254.**

Uradoma se mora varuh odpustiti, ako upravlja varuštvo proti svoji dolžnosti, ako je spoznan za nesposobnega ali ako se glede njega pojavijo taki pomisleki, da bi bil po zakonu izključen od prevzema varuštva.

§ 255.

Varstveno sodišče sme odrediti, da se žena, postavljena za varuhinjo, odpusti, kadar se omoži. Za varuhinjo postavljene omožene ženske naj se odpuste, kadar prekliče mož odobrenje za opravljanje varuštva. (Nov. III, § 28.)

§ 256.

Ako zapustnik ali sodišče postavi varuha le za nekaj časa ali ga izključi za določen primer, ga je treba odpustiti, čim poteče ta čas ali nastopi določeni primer.

Kdaj sme varuh po pravici prositi za odpust,**§ 257.**

Ako med varuštvom nastopijo taki razlogi, da bi bil varuh zaradi njih po zakonih oproščen, ali izključen od prevzema varuštva, je v prvem primeru upravičen, v drugem pa zavezan prositi za odpust.

§ 258.

Varuhu, kateremu je izročeno varuštvo kakor dozdevnemu najbližjemu nedoletnikovemu sorodniku, je dano na voljo, da nasvetuje na svoje mesto bližjega in sposobnega sorodnika, ki se je pozneje našel; vendar bližji sorodnik nima nobene pravice zahtevati, da mu daljnji sorodnik odstopi že prevzeto varuštvo razen, ako bi bil zadržan, javiti se prej.

ali kdaj kdo drugi.**§ 259.**

Ako sta mati ali brat bila za časa postavljenega varuštva sama še nedoletna, smeta po doseženi polnoletnosti zahtevati varuštvo. Tudi je dano vsakemu sorodniku na voljo, javiti v enem letu, da prevzame varuštvo, ako je sodišče poklicalo nesorodnika za varuha.

§ 260.

Ako se nedoletnica omoži, zavisi od presoje sodišča, ali naj se skrbstvo odstopi zakonskemu možu (§ 175).

Pogoji za odpust varuha:**a) navadni čas;****§ 261.**

Varuh sme praviloma odložiti varuštvo le konec varuštvenega leta, ko je njegov naslednik redno prevzel upravo imovine. Sodišče pa mu sme varuštvo tudi takoj odvzeti, ako meni, da je to potrebno za varnost osebe ali imovine.

b) končni račun;**§ 262.**

Varuh je zavezan, da izroči najdalje v dveh mesecih po končanem varuštvu svoj končni račun sodišču, in dobi od tega po dognani pravilnosti listino, da je upravljal svojo službo pošteno in redno. S to listino pa ni oproščen obveznosti iz zvičajnega dejanja, ki se pozneje zasledi.

c) izročitev imovine.**§ 263.**

Koncem varuštva je varuhova dolžnost, polnoletniku ali novo postavljenemu varuhu izročiti imovino proti sprejemnici in to izkazati sodišču. Napravljeni seznam imovine in vsako leto odobreni računi služijo za pravec pri takih izročitvah.

Varuhova odgovornost za tujo krivdo.**§ 264.**

Vobče je odgovoren varuh le za svojo krivdo in ne tudi za krivdo svojih podrejenih. Ako pa vedoma nastavi nesposobne osebe ali jih pridrži, ali ne zahteva povračila od njih povzročene škode, je odgovoren tudi za to malomarnost.

Nadomestna odgovornost varstvenega sodišča.**§ 265.**

Celo varstveno sodišče, ki zanemari svojo službo v nedoletnikovo škodo, je za to odgovorno in dolžno škodo povrniti, ako ni drugih sredstev za povračilo.

Nagrada varuha:**a) vsakoletna;****§ 266.**

Marljivim varuhom sme sodišče iz prihranjenih dohodkov prisoditi razmerno vsakoletno nagrado; vendar te nagrade ne sme biti nikdar več kakor pet od sto čistih dohodkov, in sme doseči največ štirideset goldinarjev na leto.

b) ali ob odstopu.**§ 267.**

Ako je nedoletnikova imovina tako neznatna, da se ne da na leto prihraniti nič ali le malo, se sme vsaj koncem varuštva dati okolnostim primerna nagrada varuha, ki je ohranil imovino nezmanjšano ali pridobil nedoletniku dostojno preskrbo.

Varuhovi pravni pomočki pri pritožbah.**§ 268.**

Če varuh meni, da se mu godi krivica po odredbi varstvenega sodišča, naj poda pritožbo najprej na istem sodišču, in le, ako ta nima uspeha, rekurz na višjem sodišču.

II. Oskrbstvu.**Pojem skrbstva.****§ 269.**

Za osebe, ki ne morejo svojih stvari same oskrbovati in svojih pravic same braniti, mora sodišče postaviti skrbnika ali upravnika, ako niso pod očetovsko ali varuško oblastjo.

Primeri skrbstva:**§ 270.**

To se zgodi pri nedoletnikih, ki imajo v drugi deželi nepremično imovino (§ 225); ali jih v posebnem primeru ne more zastopati oče ali varuh, pri polnoletnikih, ki zblazne ali pobebijo, pri proglašanih zapravljalcih, pri nerojenih, včasih tudi pri gluhozemih, pri odsotnih in pri jetnikih.

a) za nedoletnike;**§ 271.**

Pri poslih, ki se primerijo med roditelji in nedoletnim otrokom, ali med varuhom in nedoletnikom, se mora sodišče naprositi, da imenuje za nedoletnika posebnega skrbnika.

§ 272.

Kadar se primerijo pravde med dvema ali več nedoletniki, ki imajo istega varuha, ne sme ta varuh zastopati nobenega teh nedoletnikov, naprositi mora marveč sodišče, da imenuje za vsakega posebej drugega skrbnika.

b) za blaznike ali bebce, za zapravljalce;**§ 273.**

Za blaznega ali bebcega je moči smatrati le tistega, ki ga sodišče priklasi za takega, ko ovede natančno njegovo vedenje in zasliši zdravnike, ki so od sodišča tudi v ta namen poklicani. Za zapravljalca pa mora sodišče proglasiti tistega, o katerem postane iz došlega naznanila in o tem izvršene preiskave očitno, da razsipa svojo imovino nepremišljeno in izpostavlja sebe ali svojo rodbino bodoči bedi po lahkomišljenih ali pod pogubnimi pogoji sklenjenih posojilnih pogodbah. V obeh primerih se mora sodna proglasitev javno naznaniti. Glej preklicni red z dne 28. junija 1916 št. 207 dr. zak.

d) za nerojene;**§ 274.**

Glede nerojenih se postavi zastopnik za potomstvo sploh ali za že spočet telesni plod (§ 22). V prvem primeru mora zastopnik skrbeti za to, da ni prikrajšano potomstvo pri določeni mu zapuščini; v drugem primeru pa, da se ohranijo pravice še nerojenega otroka.

e) za gluhozeme;**§ 275.**

Ako so gluhozemi hkrati bebasti, ostanejo vedno pod varuštvom, ako so pa zmožni po nastopu petindvajsetega leta upravljati svoje posle, se jim ne sme proti njihovi volji postaviti skrbnik; le k sodišču naj nikdar ne pridejo brez zastopnika.

f) za odsotne in za neznane deležnike posla;**§ 276.**

Za odsotne ali za sodišču ob času še neznane deležnike kakšnega posla se postavi skrbnik takrat, kadar ne zapuste nobenega rednega zastopnika, a bi brez takega pretela njih pravicam nevarnost vsled odloga, ali kadar bi bile pravice koga drugega ovirane v njih teku. Ako je znano bivališče odsotne osebe, jo mora skrbnik poučiti o stanju njenih poslov in te posle oskrbovati kakor one nedoletnika, ako ni odrejeno nič drugega.

§ 277.

Kadar nastopijo po zakonu v § 24 določeni pogoji in zaprosi kdo, da se odsotna oseba proglasi za mrtvo, mora sodišče za njo imenovati pred vsem skrbnika, potem se odsotna oseba pozove po oklicu, glasečim se na celo leto, s pristavkom, da ga sodišče proglasi za mrtvega, ako ne pride v tem času ali sodišča ne obvesti kako drugače o svojem življenju.

§ 278.

Za pravni smrtni dan odsotne osebe se šteje dan, ko je zadobila proglasitev za mrtvega svojo pravno moč; vendar proglasitev za mrtvega ne izključuje dokaza, da je odsotnik umrl prej ali pozneje, ali, da še živi. Ako se to dokaže, naj se ravna s tistim, ki je vzel na podstavi sodne proglasitve za mrtvega v posest imovino tako, kakor z drugim poštenim posestnikom.

g) za jetnike.**§ 279.**

Hudodelcu, obsojenemu na kazen najtežje ali težke ječe, naj se

postavi skrbnik, ako ima imovino, ki bi bila v nevarnosti po dalje trajajoči kazni.

Postavitev skrbstva.

§ 280.

Sodišče, ki je pristojno, da imenuje varuha, mora praviloma z isto previdnostjo in po istih načelih tudi skrbnika. Ako pa gre za upravo stvari ali posla, ki spada pod drugo sodišče, naj imenuje to sodišče tudi skrbnika.

Vzroki za oprostitev.

§ 281.

Kdor ima potrebne lastnosti za varuško službo, more prevzeti tudi skrbstvo. Tudi veljajo pri skrbstvu isti oprostilni razlogi in pravice prvenstva kakor pri varuštvu.

Pravice in obveznosti.

§ 282.

Pravice in obveznosti skrbnikov, ki morajo skrbeti ali le za upravo imovine ali hkrati za osebo oskrbovanca, je treba presojati po predpisih, danih o tem varuhom.

Prestanek skrbstva.

§ 283.

Skrbstvo prestane, kadar so končani skrbniku poverjeni posli, ali, ako nehajo razlogi, ki so oskrbovanca ovirali upravljati svoje posle. Ali je blaznik ali bebec zadobil pravo pamet ali če je zapravlživčeva volja temeljito in trajno poboljšana, to se more odločiti po natančni ovedbi okolnosti, na podlagi daljše izkušnje in v prvem primeru hkratu temeljem izpričeval zdravnikov, ki jih določi sodišče za preiskavo.

Varstveni svet.

§ 284.

V podporo sodišč pri izvrševanju varuškega in skrbstvenega sodstva so poklicani varstveni sveti. Posebni zakoni odredjajo njih sestavo in dolžnosti. (Nov. I, § 48.)

Drugi del

O stvarnem pravu.

O stvarih in njih pravni razvrstitvi.

Pojem stvari v pravnem smislu.

§ 285.

Vse, kar je različno od osebe, in služi ljudem za rabo, se imenuje v pravnem smislu stvar.

Razvrstitev stvari po različnosti tistega, čigar so.

§ 286.

Stvari v državnem ozemlju so ali državno ali zasebno blago. Zasebno blago pripada posameznim ali moralnim osebam, manjšim družbam ali celim občinam.

Ničije stvari, javno blago in državna imovina.

§ 287.

Stvari, ki so prepuščene vsem članom države v prisvojitve, se

imenujejo ničije stvari. One, ki so jim dopuščene le za rabo, kakor ceste, veletoki, reke, morska pristanišča in morska obrežja, se imenujejo občno ali javno blago. Kar je določeno za pokritje državnih potrebščin, kakor: pravica, kovati denar, ali poštna in druge vladarske pravice, komorno blago, rudniki in soline, davki in carine, se imenuje državna imovina.

Občinsko blago, občinska imovina.

§ 288.

Na enak način tvorijo stvari, ki so po deželni ustavi v porabo vsakemu članu občine, občinsko blago; one pa, katerih dohodki so določeni za zalaganje občinskih izdatkov, občinsko imovina.

Vladarjevo zasebno blago.

§ 289.

Tudi tista imovina vladarja, ki je ne poseduje kot glavar države, se šteje za zasebno blago.

Občni predpis glede teh raznih vrst blaga.

§ 290.

Po predpisih, ki so v tem zasebnem pravu o načinu, kako se stvari po pravu pridobivajo, ohranjujejo in na druge prenašajo, se morajo praviloma ravnati tudi upravniki državnega in občinskega blaga ali državne in občinske imovine. Razlike in posebni predpisi, ki se tičejo uprave in rabe tega blaga, so v državnem pravu in v političnih ukazih.

Razvrstitev stvari po razliki njih kakovosti.

§ 291.

Stvari se po razliki svoje kakovosti deležev telesne in netelesne, v premične in nepremične, v potrošne in nepotrošne, v cenljive in necenljive.

Telesne in netelesne stvari;

§ 292.

Telesne stvari so tiste, ki so očitne; sicer se imenujejo netelesne; n. pr. pravica loviti, ribariti in vse druge pravice.

premičnine in nepremičnine.

§ 293.

Stvari, ki se dajo predstavljati brez poškodbe svoje tvarine z mesta na mesto, so premične, sicer so nepremične. Stvari, ki so ob sebi premične, se smatrajo v pravnem smislu za nepremične, ako tvorijo po zakonu ali lastnikovi določbi pritiklino nepremičnine.

Pritiklina sploh,

§ 294.

Pritiklina je tisto, kar se stavlja s stvarjo v trajno zvezo. Semkaj spadajo ne le prirast stvari, dokler se ne odloči od nje, marveč tudi postranske stvari, brez katerih glavne stvari ni moči rabiti, ali ki jih je zakon ali lastnik določil za trajno rabo glavne stvari.

osobito pri zemljiščih in ribnikih

§ 295.

Trava, drevesa, plodovi in vse rabne stvari, ki jih zemlja rodi na

svojem površju, so dotlej nepremična imovina, dokler niso odločene od zemljišča. Celo ribe v ribniku in divjačina v gozdu postanejo šele tedaj premično blago, kadar so ribe vzete iz ribnika in ko je divjačina ujeta ali ubita.

§ 296.

Tudi žito, les, krma in vsi drugi, čeprav že spravljeni pridelki, kakor tudi vsa živina in vse orodje in priprave, ki spadajo k nepremičnini, se smatrajo za nepremične stvari, kolikor so potrebne za nadaljevanje rednega gospodarstva.

in pri zgradbah.

§ 297.

Takisto spadajo k nepremičnim stvarjem tiste, ki se zgrade na zemljišču v namen, da ostanejo vedno na njem, kakor: hiše in druge zgradbe z zračnim prostorom navpik nad njimi; dalje: ne le vse, kar je pritrjeno v tla ali v zid, kar je prikovano in pribito, kakor pivovarske ponve, žganjarski kotli in vdelane omare, marveč tudi tiste reči, katere so določene za stalno rabo celote; n. pr. vedrice, vrvi, verige, gasilno orodje in podobno.

Stroji.

§ 297 a.

Kadar so stroji zvezani z nepremičnino, ne veljajo za pritiklino, ako je z odobrenjem lastnika nepremičnine zaznamovano v zemljiški knjigi, da so stroji last druge osebe. Kadar so stroji postavljeni namesto takih, ki jih je bilo smatrati za pritiklino, je treba za tako zaznambo tudi odobrenja prej v knjigo vpisanih upravičencev. Zaznamba izgubi svoj učinek po preteku petih let po vpisu; potek roka je ovrta s stečajnim ali s prisilnim družbenim postopanjem. (Nov. III, § 10.)

Pravice je šteti vobče za premične stvari.

§ 298.

Pravice se prištevajo premičnim stvarjem, ako niso spojene s posestjo nepremičnine, ali ako po deželni ustavi niso izrečene za nepremičnino.

tudi predznamovane terjatve.

§ 299.

Terjatve se ne izpremene v nepremično imovino, ako so zavarovane na nepremičnino.

Po katerih zakonih je presojeti nepremične in po katerih premične stvari.

§ 300.

Za nepremične stvari veljajo zakoni okraja, v katerem leže, za vse druge stvari pa isti zakoni kakor za osebo njihovega lastnika.

Potrošne in nepotrošne stvari.

§ 301.

Stvari, ki ne dajejo navadne koristi, če se ne uničijo ali použijejo, se imenujejo potrošne; one nasprotno kakovosti pa nepotrošne stvari.

Skupnost stvari (universitas rerum).

§ 302.

Več posebnih stvari skup, ki se smatrajo za eno stvar in se navadno označenjajo s skupnim imenom, tvorijo skupnost stvari in se šteje za celoto.

Cenljive in necenljive;

§ 303.

Cenljive stvari so tiste, katerih vrednost se da določiti, ako se primerjajo z drugimi, ki so v prometu; k tem spadajo tudi službe, dela z roko in z glavo. Necenljive se pa imenujejo stvari, katerih vrednost se ne da določiti po primerjanju z drugimi stvarmi, ki so v prometu.

merilo sodne cennitve.

§ 304.

Določena vrednost kake stvari se imenuje njena cena. Kadar sodišče ceni kako stvar; naj se cena izrazi z določeno vsoto denarja.

Redna in izredna cena.

§ 305.

Ako se stvar ceni po koristi, ki jo stvar navadno in vobče daje glede na čas in kraj, se dobi redna in občna cena; ako pa se gleda na posebne razmere in na slučajne lastnosti, po katerih se je stvar posebno priljubila tistemu, komur je povrniti njena vrednost, se dobi izredna cena.

Katero ceno je treba pri sodnih cennitvah jemati za vodilo.

§ 306.

Vselej, kadar ni nič drugega pogojeno niti po zakonu odredeno, se mora pri cennitvi stvari vzeti za vodilo občna cena.

Pojem o stvarni pravici in o osebni pravici do stvari.

§ 307.

Pravice, ki jih ima oseba na stvari ne glede na določene osebe, se imenuje stvarne pravice. Pravice, ki nastajajo do stvari le proti določenim osebam neposredno iz zakona ali iz obveznega dejanja, se imenujejo osebne pravice na stvari.

§ 308.

Stvarne pravice na stvari so pravica posesti, lastnine, zastave, služnosti in dedna pravica.

Prvi oddelek stvarnega prava.

O stvarnih pravicah.

Prvo poglavje.

O posesti.

Imetnik. Posestnik.

§ 309.

Kdor ima stvar v svoji oblasti ali hrambi, se imenuje njen imetnik. Ako ima imetnik stvari voljo, obdržati jo za svojo, je njen posestnik.

Pridobitev posesti. Zmožnost osebe, pridobivati posest.**§ 310.**

Osebe, ki niso pri zdravi pameti, so same ob sebi nezmožne, pridobiti posest. Zastopa jih varuh ali skrbnik. Nedorasli, ki so izpolnili leta detinstva, morejo sami za se vzeti stvari v posest.

Predmeti posesti.**§ 311.**

Vse telesne in netelesne stvari, ki so predmet pravnega prometa, je moči vzeti v posest.

Kako se pridobiva posest:**§ 312.**

Telesne, premične stvari se vzamejo v posest, ako jih kdo fizično prime, odpelje ali shrani; nepremičnine pa, ako nanje stopi, jih omeji, ogradi, oznameni ali obdela. Posest netelesnih stvari ali pravic zadobi, kdor jih rabi v lastnem imenu.

osobito trdilne, zanikalne ali prepovedne pravice.**§ 313.**

Raba pravice se vrši, kadar kdo od drugega kaj terja kot dolžnost in mu tisti to stori, dalje, kadar kdo uporablja v svojo korist stvar koga drugega z njegovim dopuščanjem, končno, kadar kdo na tujo prepoved opusti to, kar bi bil sicer upravičen storiti.

Kako se posest pridobiva neposredno in kako posredno.**§ 314.**

Posest pravic in tudi telesnih stvari se zadobi ali neposredno, kadar se prisvoje ničije pravice in stvari, ali posredno, kadar se prisvoji pravica ali stvar, ki pripada drugemu.

Obseg pridobitve.**§ 315.**

Z neposredno in s posredno samolastno zaposedbo se dobiva le toliko v posest, kolikor se resnično prime, na kolikor se stopi, kolikor se uporabi, oznameni ali shrani; pri posredni, ako nam imetnik v svojem ali v imenu drugega prepusti pravico ali stvar, se dobi vse kar je prejšnji imetnik imel in izročil po različnih znamenjih, ne da bi bilo potrebno, da se prevzame vsak del celote posebej.

Pravična, nepravična posest.**§ 316.**

Posest stvari, se imenuje pravična, ako se opira na veljaven naslov, to je na pravni temelj, ki je sposoben za pridobitev. Sicer se imenuje nepravična.

Glavni naslov pravične posesti.**§ 317.**

Naslov je pri ničijih stvareh prirojena svoboda delati to, kar ne krati tujih pravic; pri drugih stvareh volja prejšnjega posestnika ali sodnikov izrek ali končno zakon, ki daje komu pravico do posesti.

Imetnik še nima nobenega naslova;**§ 318.**

Imetnik, ki stvari nima v svojem, marveč v imenu drugega, še nima nobenega pravnega temelja, da bi vzel to stvar v posest.

in ga ne more samolastno zadobiti.**§ 319.**

Imetnik stvari ni upravičen, samolastno premeniti vzrok svoje hrambe in si s tem prisvajati naslov, pač pa sme tisti, kdor je doslej po pravu posedoval stvar v lastnem imenu, prepustiti posestno pravico drugemu in jo v bodoče imeti v njegovem imenu.

Učinek golega naslova.**§ 320.**

Z veljavnim naslovom se zadobi le pravica do posesti stvari, ne posest sama. Kdor ima le pravico do posesti, si ne sme samolastno vzeti posesti, ako se mu odreka; zahtevati jo mora pri rednem sodniku pravnim potom z navedbo naslova.

Potrebost za resnično posestno pravico.**§ 321.**

Kjer so tako zvane deželne deske, mestne ali zemljiške knjige ali drugi taki javni vpisniki, se dobi pravična posest stvarne pravice na nepremičninah le z rednim vpisom v te javne knjige.

§ 322.

Ako je bila premična stvar izročena zapored več osebam, pristoja posestna pravica tisti, ki jo ima v svoji oblasti. Ako pa je stvar nepremična in ako so uvedene javne knjige, gre posestna pravica izključno tistemu, kdor je vpisan kot njen posestnik.

Posestnika ni moči pozvati, da bi navedel pravni temelj.**§ 323.**

Posestnik stvari ima za se pravno domnevo veljavnega naslova, torej ga ni moči pozvati, da bi navedel naslov.

§ 324.

Tak poziv niti tedaj ni dopusten, kadar kdo trdi, da se posest njegovega nasprotnika ne strinja z drugimi pravnimi domnevami, n. pr. s svobodo lastnine. V takih primerih mora nasprotnik, ki to trdi, tožiti pred rednim sodnikom in izkazati svojo dozdevno močnejšo pravico. V dvomu pristoja posestniku prednost.

Izjema.**§ 325.**

Kazenski in politični zakoni določajo, koliko je obvezan navesti naslov svoje posesti posestnik stvari, katere promet je prepovedan ali o kateri se zdi, da je ukradena.

Pošten in nepošten posestnik.**§ 326.**

Kdor ima iz verjetnih razlogov stvar, ki jo poseduje, za svojo, je pošten posestnik. Nepošten posestnik je tisti, kdor ve ali mora iz okolnosti domnevati, da stvar, ki je v njegovi posesti, pripada

komu drugemu. Zaradi zmote v dejstvih ali zaradi nepoznanja zakonitih predpisov je kdo lahko nepravilčen (§ 316) in vendar pošten posestnik.

Kako postane sopoestnik nepošten ali nepravilčen posestnik.

§ 327.

Ako poseduje kdo stvar samo, kdo drugi pa pravico do vseh ali nekaterih užitkov te stvari, more biti ena in ista oseba, ako prekorači meje svoje pravice, v raznih ozirih pošten in nepošten, pravičen in nepravilčen posestnik.

Odločanje o poštenosti posesti.

§ 328.

O poštenu in nepoštenu posesti je odločiti v primeru pravde s sodniškim izrekom. V dvomu se domneva, daje posest poštena.

Trajanje posesti. Pravice poštene posesti.

a) glede tvarine stvari,

§ 329.

Pošten posestnik sme že zgolj iz razloga poštene posesti stvar, ki jo poseduje, brez odgovornosti poljubno rabiti, porabiti, pa tudi uničiti.

b) glede užitkov,

§ 330.

Poštenemu posestniku pripadajo vsi iz stvari izvirajoči plodovi, čim so od stvari odločeni; njemu pripadajo tudi vsi drugi že prejeti užitki, kolikor so že doseglji za časa mirne posesti.

c) glede potroška.

§ 331.

Ako je poštenu posestnik za stvar kaj potrošil, kar je bilo ali potrebno za trajno ohranitev tvarine, ali koristno za pomnožitev še trajajočih užitkov, mu gre povračilo po sedanjji vrednosti, kolikor to ne presega resničnega potroška.

§ 332.

Za potrošek, ki je bil izdan le za zabavo in olepšavo, se povrne le toliko, kolikor je stvar s tem resnično pridobila po občni vrednosti, vendar sme prejšnji posestnik izvoliti, da vzame zase vse, kar se da od tega odvzeti brez škode za stvarino.

Pravica do povračila cene.

§ 333.

Celo poštenu posestnik ne more zahtevati cene, ki jo je dal svojemu predniku za prepuščeno mu stvar. Kdor pa tujo stvar, ki bi jo lastnik sicer težko dobil nazaj, pridobi na pošten način in s tem doseže izkazno korist za lastnika, sme terjati primerno povračilo.

§ 334.

Ali ima pošten imetnik pravico, zaradi svoje terjatve pridržati stvar, določa poglavje o zastavnem pravu.

Obveznost nepoštene posestnika.

§ 335.

Nepoštenu posestnik je zavezan, vrniti ne le vse koristi, ki jih je dobil s posestjo tuje stvari, marveč tudi tiste, ki bi jih bil dobil prikrajšani, in povrniti vso vsled svoje posesti nastalo škodo. Ako dobi nepoštenu posestnik pošet z dejanjem, ki je v kazenskih zakonih prepovedano, sega povračilo do vrednosti posebne priljubljenosti.

§ 336.

Ako nepoštenu posestnik potroši kaj za stvar, je treba uporabljati to, kar je odrejeno v poglavju o pooblastitvi glede potroška, ki ga napravi poslovodja brez naloga.

Po čem se presoja poštenost posesti občine.

§ 337.

Posest občine se presoja po poštenosti ali nepoštenosti pooblaščenec, ki poslujejo v imenu članov občine. Vendar morajo nepoštenu vselej povrniti škodo tako poštenim članom kakor lastniku.

Koliko postane posest nepoštena vsled tožbe.

§ 338.

Ako je poštenu posestnik obsojen s sodniškim izrekom, da vrne stvar, je treba ravnati tudi z njim glede povračila užitkov in škode kakor tudi glede potroška od časa vročene mu tožbe liki z nepoštenim posestnikom, vendar je odgovoren za naključje, ki bi stvari ne bilo zadelo pri lastniku, le tedaj, kadar je zadržal vrnitev z nagajivo pravdo.

Pravna sredstva posestnika pri motenju njegove posesti;

§ 339.

Naj bo posest že kakršnakoli, vendar ni nihče upravičen, jo samolastno motiti. Moteni ima pravico, sodno zahtevati, da se prepove poseganje in da se povrne izkazna škoda.

posebno z gradnjo,

§ 340.

Ako preti posestniku nepremične stvari ali stvarne pravice z gradnjo novega poslopja, vodne naprave ali druge naprave nevarnost za njegove pravice in se graditelj proti njemu ni zavaroval po predpisu občnega sodnega reda, je ogroženi upravičen, zahtevati pri sodišču prepoved take nove gradnje in sodišče je dolžno, stvar kar najhitreje odločiti.

§ 341.

Dokler se stvar ne odloči, sodišče praviloma ne sme dopustiti nadaljevanja gradnje. Le tedaj je dovoliti začasno nadaljevanje gradnje, kadar je očitna nevarnost blizu ali kadar graditelj da primerno varnost, da hoče stvar postaviti v prejšnji stan in povrniti škodo, prepovednik pa v tem primeru ne da nobenega podobnega zavarovanja za posledice svoje prepovedi.

§ 342.

Kar je odrejeno v prednjih paragrafih glede nove gradnje, velja tudi za podiranje starega poslopja ali druge naprave.

in ob nevarnosti iz obstoječe zgradbe.**§ 343.**

Ako more posestnik stvarne pravice dokazati, da se že obstoječa tuja zgradba ali druga tuja stvar podira in mu očitno preti škoda, je upravičen, sodno zahtevati zavarovanje, ako sicer ni politično oblastvo že zadostno poskrbelo za javno varnost.

Pravna sredstva za obrambo posestnega stanu:**a) ob silni nevarnosti,****§ 344.**

K pravicam posesti spada tudi pravica, braniti se v svoji posesti, in, ako bi sodniška pomoč prišla prepozno, silo odbijati s primerno silo (§ 19). Sicer mora skrbeti politično oblastvo, da se vzdrži javni mir, in kazensko sodišče, da se kaznujejo javna nasilstva.

b) proti nepristnemu posestniku,**§ 345.**

Ako se kdo vsili v posest ali se vtihotapi skrivaj z zvijačo ali prošnjo, in to, kar mu kdo dopušča iz uslužnosti, ne da bi nase jemal trajno obveznost, izkuša premeniti v vedno pravico, postane ob sebi nepravilna in nepoštena posest še vrhtega nepristna; sicer se posest šteje za pristno.

§ 346.

Zoper vsakega nepristnega posestnika se sme s tožbo zahtevati tako postavitev v prejšnji stan, kakor tudi povračilo škode. Oboje mora sodišče odrediti po pravni razpravi celo brez ozira na močnejšo pravico, katero bi utegnil toženec imeti na stvar.

c) kadar je pristnost posesti dvomljiva.**§ 347.**

Ako se ne pokaže pri tej priči, kdo je v pristni posesti, in koliko ima ena ali druga stranka pravice na sodno podporo, se stvar, ki je v sporu, shrani pri sodišču ali kom drugem dotlej, dokler se spor o posesti ne dožene in odloči. Kdor pravdo izgubi, sme tudi po tej odločbi še začeti tožbo iz razloga dozdevne močnejše pravice na stvar.

Zavarovalni pomočki imetnika, kadar jih več hkratu zahteva posest.**§ 348.**

Če več oseb, ki zahtevajo posest hkratu, terja od tega, ki je samo imetnik, izročitev stvari, in je med njimi kdo, v čigar imenu se je stvar shranila, izroči se predvsem temu in naznani izročitev ostalim. Ako ni take osebe, se stvar odda hranitev sodniku ali komu drugemu. Sodnik mora preiskati pravne razloge tistih, ki zahtevajo posest, in o tem odločiti.

Prestanek posesti:**a) telesnih stvari,****§ 349.**

Ob posest telesne stvari se pride vobče, ako se stvar izgubi brez upanja, da se zopet najde, ako se prostovoljno zapusti, ali, ako preide v tujo posest.

b) pravic, v javne knjige vpisanih,**§ 350.**

Posest tistih pravic in nepremičnin, ki so predmet javnih knjig, prestane, ako se izbrišejo iz deželnih desk, mestnih ali zemljiških knjig ali, ako se vpišejo na ime drugega.

c) drugih pravic.**§ 351.**

Pri drugih pravicah prestane posest, ako nasprotnik izreče, da tega, kar je sicer izpolnjeval, noče več izpolnjevati, ako ne trpi več, da bi drug izvrševal pravico, ali, ako ne spoštuje več prepovedi, da kaj pusti, a posestnik v vseh teh primerih to opusti in ne toži na ohranitev posesti. Zgolj z nerabo pravice se posest ne izgubi, izvzemši primere zastaranja, ki so določeni v zakonu.

§ 352.

Dokler je še upanje, da se izgubljena stvar dobi, je moči ohraniti se zgolj z voljo v njeni posesti. Odsotnost posestnika ali nastala nezmožnost, pridobiti posest, ne uniči že pridobljene posesti.

Drugo poglavje.**O lastninski pravici.****Pojem lastnine. Lastnina v objektivnem smislu,****§ 353.**

Vse, kar komu pripada, vse njegove telesne in netelesne stvari, se imenujejo njegova lastnina. v subjektivnem.

§ 354.

Lastnina, mišljena kot pravica, je oblast, ravnati po svoji volji s stvarino in užitki stvari in vsakega drugega od tega izključiti.

Objektivna in subjektivna možnost pridobitve lastnine.**§ 355.**

Vse stvari so vobče predmeti lastninske pravice in vsakdo, kogar zakoni izrečno ne izključujejo, je upravičen, da jo pridobi sam po sebi ali po drugem v svojem imenu.

§ 356.

Kdor torej trdi, da nasprotuje zakonit zadržek osebi, ki hoče kaj pridobiti, glede njene osebne zmožnosti ali glede na stvar, ki naj se pridobi, ta je dolžan to dokazati.

Delitev lastnine v popolno in nepopolno.**§ 357.**

Ako je pravica na stvarino stvari združena s pravico na užitke v eni in isti osebi, je lastninska pravica popolna in nedeljena. Ako pa ima kdo le pravico na stvarino stvari, drugi pa poleg pravice na stvarino izključno pravico na njene užitke, tedaj je lastninska pravica deljena in za oba nepopolna. Oni se imenuje vrhovni lastnik, ta užitni lastnik.

§ 358.

Vsi drugi načini omejitve po zakonu ali po lastnikovi volji ne odpravljajo popolnosti lastnine.

§ 359.

Ločitev pravice na stvarino od pravice na užitek izvira ali iz ukrenitve lastnika ali vsled odredbe zakona. Po različnosti razmerja med vrhovnim in užitnim lastnikom se posestva, pri katerih je lastnina deljena, imenujejo fevdna, primska in dednodačna zemljišča. O fevdnu se govori v posebnem fevdnem pravu, o primskih in dednodačnih zemljiščih pa v poglavju o rabokupnih pogodbah.

§ 360.

Samo iz plačevanja trajne dače ali vsakoletnih rent od zemljišča se še ne da sklepati, da je lastnina deljena. V vseh primerih, v katerih se izrečno ne kaže, da je pravica na stvarino ločena od pravice na užitke, je vsakega poštenega posestnika imeti za popolnega lastnika.

Solastnina.**§ 361.**

Ako še nedeljena stvar pripada hkratu več osebam, nastane skupna lastnina. Glede na celoto se solastniki štejejo zgolj za eno osebo; kolikor so jim pa odkazani deli, akoravno neodločeni, ima vsak solastnik popolno lastnino pripadajočega mu dela.

Pravice lastnika.**§ 362.**

Vsled pravice, prosto razpolagati s svojo lastnino, sme popolni lastnik praviloma svojo stvar po svoji volji rabiti ali nerabljeno pustiti, sme jo uničiti, celo ali deloma na druge prenesti ali se ji nepogojno odreči, to je, jo zapustiti.

Omejitev teh pravic.**§ 363.**

Prav te pravice uživajo tudi nepopolni tako vrhovni kakor užitni lastniki; vendar ne sme nobeden ničesar ukreniti, kar je s pravico drugega v nasprotju.

§ 364.

Sploh se izvršuje lastninska pravica le tako, da se s tem niti ne posega v pravice koga drugega, niti se ne prestopajo utesnitve, ki so predpisane v zakonih za vzdrževanje in pospeševanje občnega blagra. Lastnik zemljišča sme prepovedati sosedu, da vpliva od svojega zemljišča z odtočno vodo, dimom, plini, toploto, smradom, hrupom, pretresanjem in slično toliko, kolikor presega to po krajevnih razmerah obično mero in bistveno kratki v kraju navadno rabo zemljišča. Neposredni dovod je vsekako nedopusten brez posebnega pravnega naslova. (Nov. III, §11.)

§ 364 a.

Kadar pa oškoduje rudniška ali oblastveno odobrena naprava sosednje zemljišče na način, ki presega to mero, ima zemljiški posestnik zgolj pravico, da zahteva po sodišču povračilo povzročene škode, dasi je škoda povzročena po okolnostih, ki na oblastveni razpravi niso bile vpoštevane. (Nov. III, § 12.)

§ 364 b.

Zemljišče se ne sme poglobiti tako, da izgubi sosedovo zemljišče

ali zgradba potrebno oporo, razen če posestnik zemljišča poskrbi za drugačno zadostno utrditev. (Nov. HI. § 12.)

§ 364 c.

Z dogovorom ali s poslednjo voljo odrejena prepoved odsvojitve ali obremenitve glede stvari ali stvarne pravice v že le prvega lastnika, ne pa tudi njegovih dedičev ali drugih pravnih naslednikov. Proti drugim osebam učinkuje le, ako je osnovana med zakonci, roditelji in otroki, posvojenimi otroki in rejenci ali njih zakonci, ter je vpisana v javni knjigi. (Nov. III, §13.)

§ 365.

Ako zahteva občni blagor, mora član države za primerno odškodnino odstopiti celo popolno lastnino stvari.

Tožbe iz lastninske pravice:**a) Prava lastninska tožba; komu gre in zoper koga?****§ 366.**

S pravico lastnika, izključiti vsakega drugega od posesti svoje stvari, je spojena tudi pravica, da svojo stvar sodno zahteva z lastninsko tožbo od vsakega imetnika, ki mu jo zadržuje. Vendar nima te pravice tisti, kdor je stvar v svojem lastnem imenu odsvojil ob času, ko še, ni bil lastnik, pozneje pa pridobil njeno lastnino.

§ 367.

Lastninska tožba ni dopustna zoper poštenega posestnika premične stvari, ako do kaže, da je to stvar pridobil ali na javni dražbi ali od obrtnika, ki je upravičen k takemu prometu, ali odplatno od osebe, kateri jo je bil tožnik sam zaupal v rabo, v hrambo ali v kakršnemkoli drugem namenu. V teh primerih pridobe pošteni posestniki lastnino in prejšnji lastnik ima le pravico do odškodnine proti tistim, ki so mu za to odgovorni.

§ 368.

Ako pa se dokaže, da bi se bil posestniku mogel vzbuditi utemeljen sum proti poštenosti njegove posesti ali že iz narave pridobljene stvari ali iz njene očitno prenizke cene, ali iz znanih osebnih lastnosti njegovega prednika, iz njegovega obrta ali drugih razmer, mora kakor nepošten posestnik odstopiti stvar lastniku.

Kaj mora tožnik dokazati?**§ 369.**

Kdor nastopi lastninsko tožbo, mora dokazati, da ima toženec iztoževano stvar v svoji oblasti in da je ta stvar njegova lastnina.

§ 370.

Kdor premično stvar sodno nazaj zahteva, jo mora popisati po znakih, po katerih se razlikuje od vseh podobnih stvari enake vrste.

§ 371.

Stvari, ki se ne dajo na ta način razločevati, tako gotovina pomešana z drugo gotovino ali na prinosnika glaseča se dolžna pisma, torej praviloma niso predmet lastninske tožbe, ako ne nastopijo take okolnosti, iz katerih je moči tožniku dokazati svojo

lastninsko pravico in iz katerih je toženec moral vedeti, da ni upravičen, prisvojiti si stvar.

b) Lastninska tožba iz pravno domnevane lastnine tožnika.

Proti kateremu posestniku nastopi ta domneva?

§ 372.

Ako tožnik sicer ne dokaže, da je pridobil lastnino zadržane mu stvari, pač pa dokaže veljaven naslov in pristen način, s katerim je prišel v njeno posest, se vendar smatra za resničnega lastnika proti vsakemu posestniku, ki ne more navesti nobenega naslova ali le slabši naslov svoje posesti.

§ 373.

Ako torej toženec poseduje stvar na nepošten ali nepravilčen način, ako mu ni moči navesti nobenega prednika ali le sumnega, ali, ako je stvar dobil neodplatno, tožnik pa odplatno, se mora tožniku umakniti.

§ 374.

Ako imata toženec in tožnik enak naslov svoje pristne posesti, gre tožencu zaradi posesti prednost.

§ 375.

Kdor poseduje stvar v tujem imenu, se more braniti proti lastninski tožbi s tem, da imenuje svojega prednika in se o tem izkaže.

Zakoniti nasledek:

a) zatajene posesti,

§ 376.

Kdor taji pred sodiščem, da poseduje kakšno stvar, in se mu dokaže, mora tožniku že zgolj zato odstopiti posest, obdrži pa pravico, pozneje začeti svojo lastninsko tožbo.

b) lažne posesti,

§ 377.

Kdor trdi, da poseduje stvar, ki je ne poseduje, in tožnika s tem premoti, je odgovoren za vso iz tega nastalo škodo.

c) opuščene posesti sporne stvari.

§ 378.

Kdor je imel stvar v posesti in jo popusti po vročeni tožbi, jo mora tožniku, ako se ta noče držati pravega imetnika, na svoje stroške nazaj priskrbeti ali povrniti njeno izredno vrednost.

Kaj naj posestnik povrne lastniku.

§ 379.

Kaj mora tako poštene kakor nepošteni posestnik povrniti lastniku glede izgubljene koristi ali škode, ki jo je imel, je bilo določeno v prejšnjem poglavju.

Tretje poglavje.

O pridobitvi lastnine s prisvojitvijo.

Pravne potrebnosti za pridobitev.

§ 380.

Brez naslova in brez pravnega pridobitnega načina se ne more pridobiti lastnina.

Naslov in način neposredne pridobitve: Prisvojitve.

§ 381.

Pri ničijih stvareh je naslov prirojena svoboda, vzeti jih v posest. Pridobitni način je prisvojitve, s katero se kdo polasti ničije stvari z namenom, da z njo ravna kakor s svojo.

§ 382.

Ničije stvari sme pridobiti vsak član države s prisvojitvijo, kolikor ni pravna možnost utesnjena po političnih zakonih ali kolikor ne gre nekaterim članom prednost prisvojitve.

1. z lovom živali;

§ 383.

To velja zlasti o lovu živali. V političnih zakonih je določeno, kdo ima pravico lova ali ribolova, kako se omejuje čezmerna zareja divjačine in kako se povrača škoda, provzročena po divjačini, kako naj se zabranjuje, da tuje čebele ne kradejo medu. Kako je kaznovati lovske tatove, določajo kazenski zakoni.

§ 384.

Domači čebelni roji in druge domače ali udomačene živali niso predmet prostega lova živali, marveč ima lastnik pravico, zasledovati jih na tujem svetu; vendar naj povrne zemljiškemu posestniku morda povzročeno škodo. Ako lastnik plemenjaka ne zasleduje roja v dveh dneh, ali, ako je udomačena žival sama od sebe izostala dva in štirideset dni, jih sme na občnem svetu vsakdo za se vzeti in obdržati, na svojem pa zemljiški lastnik.

2. z najdbo ničijih stvari.

§ 385.

Nobeden zasebnik ni upravičen, prisvojiti si pridelkov, ki so s političnimi naredbami pridržani državi.

§ 386.

Premičnine, katerih lastnik noče več obdržati za svoje in jih torej zapusti, si sme prisvojiti vsak član države.

§ 387.

Politični zakoni določajo, koliko se smejo smatrati za zapuščena ali koliko se smejo zaseči zemljišča zato, ker se nič ne obdelujejo, ali poslopja, ker se ne popravljajo.

Predpisi o najdbi:

a) izgubljenih stvari,

§ 388.

V dvomu ni domnevati, da je koga volja svojo lastnino popustiti; torej ne sme noben najditelj imeti najdeno stvar za zapuščeno in si jo prisvojiti. Še manj si sme kdo lastiti obalno pravico.

§ 389.

Najditelj je torej dolžan vrniti stvar prejšnjemu posestniku, ako ga razločno spozna iz znakov stvari ali iz drugih okoliščin. Ako mu prejšnji posestnik ni znan, mora, ako najdena stvar presega na vrednosti en goldinar, dati najdbo v osmih dneh razglasiti tako, kakor je v vsakem kraju navada, in ako je najdena stvar vredna več kakor dvanajst goldinarjev, naznaniti dogodek krajnemu oblastvu.

§ 390.

Oblastvo naj to naznanilo nemudoma razglasi tako, kakor je v vsakem kraju navada, ne da bi omenilo posebne znake najdene stvari; ako se pa lastnik ne razodene v okoliščinah primernih dobi in ako vrednost najdene stvari presega pet in dvajset goldinarjev pa trikrat po javnih časniki. Ako najdene stvari ni moči pustiti brez nevarnosti v rokah najditelja, se mora dati v sodno hrambo ali izročiti komu drugemu v hrambo, ako bi pa ne bilo moči jo hraniti brez znatne škode, pa nje vrednost, izkupljena zanjo na javni dražbi.

§ 391.

Ako se prejšnji imetnik ali lastnik najdene stvari javi v dobi enega leta od časa izvršene razglasitve in kakor treba izkaže svojo pravico, se mu izroči stvar ali za njo izkupljeni denar. Obvezan pa je, povrniti izdatke, in onemu, ki je stvar našel, na zahtevo plačati deset od sto občne vrednosti kot najdnino. Ako je pa po tem preračunu nagrada dosegla vsoto tisoč goldinarjev, naj se glede presežka odmeri le po pet od sto.

§ 392.

Ako najdene stvari v dobi enega leta nihče po pravici ne zahteva, zadobi najditelj pravico, stvar ali za njo izkupljeno vrednost rabiti. Ako se pozneje javi prejšnji imetnik, se mu mora po odbitku stroškov in najdnine vrniti stvar ali izkupljena vrednost z morda dobljenimi obrestmi vred. Šele po dobi zastaranja zadobi najditelj lastninsko pravico liki pošten posestnik.

§ 393.

Kdorkoli zanemari v §§ 388 do 392 navedene predpise, je odgovoren za vse škodljive posledice. Ako jih zanemari najditelj, izgubi tudi najdnino in se zakrivi po okoliščinah vrh tega še goljufije po kazenskem zakoniku.

§ 394.

Kadar je več oseb hkratu našlo stvar, jim grede glede nje enake obveznosti in pravice. Med sonajditelje se šteje tudi, kdor je prvi stvar opazil in za njo stremil, četudi si jo je kdo drugi

b) skritih predmetov,**§ 395.**

Kadar se razkrijejo zakopane, vzdane ali drugače skrite stvari neznanega lastnika, se mora to naznaniti tako, kakor vobče prvi najdbi.

§ 396.

Ako se lastnik spozna po vnanjih znakih ali drugih okoliščinah, se

mu mora stvar vročiti; ako pa ne more dokazati, da je že prej vedel o tem, mora najditelju plačati po 391 izmerjeno najdnino.

§ 397.

Kadar se lastnik ne da takoj spoznati, mora oblastvo ravnati po predpisih §§ 390 do 392.

c) zaklada.**§ 398.**

Ako so odkrite stvari, ki obstoje v denarju, nakitu ali drugih dragocenostih, tako dolgo ležale na skritem, da ni moči več izvedeti njih prejšnjega lastnika, potem se imenujejo zaklad. Oblastvo mora odkritje zaklada naznaniti deželni gosposki.

§ 399.

Od zaklada pripade tretjina državni imovini. Od ostalih dveh tretjin dobi eno najditelj, drugo lastnik zemljišča. Ako lastnina zemljišča deljena, pripade tretjina po enakih delih vrhovnemu in užitnemu lastniku.

§ 400.

Kdor je pri tem zakrivil nedovoljeno dejanje, kdor je brez vednosti in volje užitnega lastnika poiskal zaklad, ali najdbo zatajil, naj pripade njegov delež ovadniku ali državi, če ni ovadnika.

§ 401.

Ako najdejo delavci zaklad po naključju, jim pripade kot najditeljem tretjina. Ako pa jih je lastnik izrečno najel za iskanje zaklada, se morajo zadovoljiti s svojo redno mezdo.

3. O plenu.**§ 402.**

Predpisi o pravici na plen in na stvari, ki so od sovražnika nazaj vplenjene, so v vojnih zakonih.

O pravici iz otebe tuje premične stvari.**§ 403.**

Kdor otme tujo premično stvar neizogibne izgube ali propasti, je upravičen, terjati od lastnika, ki jo nazaj zahteva, povračilo svojega potroška in razmerno nagrado, največ po deset od sto.

Četrto poglavje.**O pridobitvi lastnine po prirasti.****Prirast.****§ 404.**

Prirast se imenuje vse, kar nastane iz stvari ali pride k nji na novo, ne da bi bilo lastniku izročeno od koga drugega. Prirast nastane po prirodi, po umetnosti ali po obeh hkratu.

I. Prirodna prirast:**a) po prirodnih plodovih,****b) priplod živali,****§ 405.**

Prirodni plodovi zemljišča, namreč take koristi, ki jih zemljišče daje, ne da bi se obdelovalo, tako: zelišča, gobe in podobne stvari,

priraščajo lastniku zemljišča, kakor tudi lastniku živali vse koristi, ki nastanejo iz živali.

§ 406.

Lastnik živali, katero oplodi žival koga drugega, ni temu dolžan nobene nagrade, ako ni bila domenjena.

c) otoki,

§ 407.

Ako nastane v sredi vodovja otok, so lastniki zemljišč, ležečih ob dolžini otoka na obeh bregovih, izključno upravičeni, prisvojiti si nastali otok po dveh enakih delih, in ga razdeliti med seboj po razmerju dolžine svojih zemljišč. Ako nastane otok na eni polovici vodovja, ima do njega pravico samo lastnik bližjega brega. Otoki na plovnih rekah so pridržani državi.

§ 408.

Ako se napravijo otoki samo zato, ker se voda posuši, ali razdeli v več strug, ali ako se poplavijo zemljišča, ostanejo pravice prejšnje lastnine nedotaknjene.

d) od zapuščene vodne struge,

§ 409.

Ako voda zapusti svojo strugo, imajo pred vsem zemljiški posestniki, ki trpe škodo po novem toku vode, pravico do odškodovanja iz zapuščene struge ali njene vrednosti.

§ 410.

Razen takega odškodovanja pripade zapuščena struga posestnikom nanjo meječega obrežja tako, kakor je odrejeno za nastali otok.

e) od naplava,

§ 411.

Zemlja, ki jo vodovje neopazno naplavi k bregu, pripada lastniku brega.

f) od odtrgane zemlje.

§ 412.

Ako pa sila reke nanese znaten kos zemlje k tujemu bregu, izgubi prejšnji posestnik svojo lastninsko pravico nanj le tedaj, ako je v enem letu ne uveljavi.

§ 413.

Vsak zemljiški posestnik je upravičen, svoj breg utrjevati, da ga reka ne iztrga. Vendar nihče ne sme napravljati takih zgradb ali nasadov, ki morejo izpremeniti redni tok reke ali škodovati plovstvu, mlinom, ribarstvu ali drugim tujim pravicam. Sploh se smejo take naprave delati le z dovoljenjem političnega oblastva.

II. Umetna prirast po predelavi ali združitvi sploh;

§ 414.

Kdor predela tuje stvari, kdor jih združi, pomeša ali zmeša s svojimi, s tem še ne pridobi nobene pravice do tuje lastnine.

§ 415.

Ako se dajo tako predelane stvari pripraviti v prejšnji stan, združene, pomešane ali zmešane stvari zopet odločiti, se vsakemu lastniku vrne, kar je njegovo, in da odškodnina temu, komur gre. Ako se stvar ne da spraviti v prejšnji stan ali odločiti, postane deležnikom skupna vendar je onemu, s čigar stvarjo je kdo po svoji krivdi izvršil združitev, dano na izbiro, ali hoče obdržati predmet proti povračilu izboljška, ali ga temu drugemu prepustiti takisto proti povračilu. Z deležnikom, ki je kriv, se ravna po njegovem poštenem ali nepoštenem namenu. Ako pa ni moči nobenemu delu pripisovati krivde, je pridržana izbira tistemu, čigar delež je več vreden.

§ 416.

Ako se tuje gradivo porabi le za popravo stvari, pripade tuje gradivo lastniku glavne stvari, in ta je obvezan, plačati prejšnjemu lastniku vrednost porabljenega gradiva po svojem poštenem ali nepoštenem namenu. zlasti pri zgradbi.

§ 417.

Ako kdo na lastnem svetu zgradi stavbo in je porabil tuje gradivo za to, ostane zgradba sicer njegova last, vendar mora celo pošten graditelj plačati oškodovanemu gradivo po občni ceni, ako ga ni pridobil na kak v § 367 navedeni način; nepošteni ga pa mora plačati po najvišji ceni in vrhtega še vso drugo škodo.

§ 418.

Ako je kdo nasprotno zidal z lastnim gradivom, brez lastnikove vednosti in volje na tujem svetu, pripada zgradba zemljiškemu lastniku. Pošten graditelj sme zahtevati povračilo potrebnih in koristnih stroškov; z nepoštenim se ravna kakor s poslovodjem brez naloga. Ako je lastnik zemljišča vedel za gradnjo in je ni takoj prepovedal poštenemu graditelju, sme terjati k občno vrednost za svet.

§ 419.

Ako je zgradba na stala na tujem svetu in s tujim gradivom, priraste tudi v tem primeru lastnina na njej zemljiškemu lastniku. Med zemljiškim lastnikom in graditeljem nastanejo iste pravice in obveznosti, kakor v prejšnjem paragrafu, in graditelj mora plačati prejšnjemu lastniku gradiva, občno ali najvišjo vrednost po svojem poštenem ali nepoštenem namenu.

III. Zmešana prirast.

§ 420.

Kar je doslej določeno o zgradbah, zgrajenih s tujim gradivom, velja tudi, kadar je polje posejano s tujim semenom ali zasajeno s tujimi sadikami. Tak prirastek pripada lastniku zemljišča, da so le rastline že ukoreninjene.

§ 421.

Lastnina drevesa se ne določa po koreninah, ki se širijo v sosednje zemljišče, marveč po deblu, ki se dviga iz zemljišča. Ako drevo stoji na mejah več lastnikov, jim je drevo skupno.

§ 422.

Vsak zemljiški lastnik sme izruvat korenine tujega drevesa iz svojega sveta in odsekati ali drugače porabiti veje, ki vise v njegov zračni prostor,

Peto poglavje.**O pridobitvi lastnine po izročitvi.****Posredna pridobitev.****§ 423.**

Stvari, ki že imajo lastnika, se pridobe posredno, kadar preidejo na praven način od lastnika na koga drugega.

Naslov pridobitvi.**§ 424.**

Naslov posredne pridobitve je pogodba, odredba za primer smrti, sodniški izrek ali naredba zakona.

Način posredne pridobitve.**§ 425.**

Naslov sam še ne daje nobene lastnine. Lastnino in vse stvarne pravice sploh je moči pridobiti le po pravni izročitvi in prevzemu, izvzemši v zakonu določene primere.

Načini izročitve: 1. pri premečninah:**a) telesna izročitev,****§ 426.**

Premečnine je moči praviloma prenesti na drugega le s telesno izročitvijo iz roke v roko.

b) Izročitev z znamenji,**§ 427.**

Pri takih premečninah pa, ki po svoji kakovosti ne pripuščajo telesne izročitve, kakor pri dolgovnih terjatvah voznem blagu, pri zalogi blaga ali drugi skupni stvari, dopušča zakon izročitev z znamenji s tem, da lastnik izroči prevzemniku listine, ki izkazujejo lastnino, ali orodje, s katerim more prevzemnik stvar vzeti v izključno posest, ali, da se spoji s stvarjo znak, iz katerega lahko vsakdo različno spozna da se je stvar prepustila drugemu.

c) z izjavo.**§ 428.**

Z izjavo se stvar izroči, ako odsvojitelj na dokazen način razodene svojo voljo, da bode imel stvar v bodoče v prevzemnikovem imenu ali, da naj prevzemnik stvar, ki jo je imel doslej brez stvarne pravice, poseduje za naprej iz stvarne pravice.

Posledica glede poslanih stvari,**§ 429.**

Praviloma se štejejo poslani stvari za izročene šele tedaj, kadar jih prevzemnik dobi, razen, če ni ta sam določil ali odobril načina, kako naj se pošljejo.

ali več osebam odsvojenih.**§ 430.**

Ako je lastnik posvojil prav isto premečnino dvema raznima

osebama, eni z izročitvijo, drugi brez izročitve, gre tistemu, komur je bila najprej izročena, vendar je odgovoren lastnik oškodovanemu delu.

2. Pri nepremečninah in zgradbah.**Izročitev nepremečnin z vknjižbo v javne knjige. (Nov. III, § 15.)****§ 431.**

Da se prenese lastnina nepremečnin, se mora pridobitni posel vpisati v javne knjige, ki so za to določene. Ta vpis se imenuje vknjižba (intabulacija).

Zlasti ob pridobitvi:**a) s pogodbo,****§ 432.**

V ta namen se mora sestaviti o pridobitnem poslu poverjena listina v obliki, predpisani za veljavnost posla, ali javna listina. (Nov. III, § 16.)

§ 433.

Listina mora obsegati natančno navedbo oseb, ki izročajo ali prevzemajo lastnino; nepremečnino, ki naj se izroči, z njenimi sestavinami; pravni naslov izročitve, nadalje kraj in čas sklenjene pogodbe; in izročnik mora v tej ali v posebni listini izrečno izjaviti, da privoljuje vknjižb. (Nov. III, § 17.)

§ 434.

Radi prenosa lastnine na nepremečninah, ki niso vpisane v zemljiški knjigi, se mora položiti sodišču listina, opremljena z zahtevami §§ 432 in 433. Mesto dovoljenja za vknjižbo stopi izrečno privoljenje za polog listine. (Nov. III, § 18.)

§ 435.

Isto velja tudi za prenos lastnine na zgradbah, zgrajenih na tujem svetu v namenu, da ne ostanejo vedno na njem, ako niso pritiklina stavbne pravice. (Nov. III, § 19.)

b) s sodbo ali drugimi sodnimi listinami,**§ 436.**

Ako naj se lastnina nepremečnin ali zgradbe prenese vsled pravnomočne sodbe, sodne delitve ali sodnega prisojila dediščine, je tudi potrebna vknjižba (§§ 431 do 433) ali polog listine (§§ 434, 435). (Nov. III, § 20.)

ali c) po volilu.**§ 437.**

Takisto je za pridobitev lastnine na voljeni nepremečnini ali zgradbi potrebno, da se stvar izroči vilolijemniku po §§ 431 do 435. (Nov. III, § 21.)

Pogojni vpis v javno knjigo ali predznamba.**§ 438.**

Ako ima tisti, ki zahteva lastnino nepremečnine, o tem sicer verodostojno listino, pa ne take, ki bi ustrezala vsem zahtevam, predpisanim za vknjižbo v §§ 434 in 435*, more vendar, da ga

nihče ne prehitijo v pravici, izposlovati pogojni vpis v javno knjigo, ki se imenuje predznanba (prenotacija). S tem zadobi pogojno lastninsko pravico in se šteje, čim je opravičil s sodniškim izrekom predznanbo, za pravega lastnika odtlej, ko je po zakonitem redu vložil prošnjo za predznanbo.

§ 439.

Izvršeno predznanbo je treba naznaniti tako tistemu, ki jo je izposloval, kakor tudi njegovemu nasprotniku z vročitvijo v lastne roke. Kdor je prošil za predznanbo, mora v štirinajstih dneh od dneva vročitve, vložiti redno tožbo, da dokaže lastninsko pravico, sicer naj se izposlovana predznanba izbriše na prošnjo nasprotnika.

Predpis ob koliziji vknjižb.

§ 440.

Ako lastnik prepusti isto nepremičnino dvema raznima osebama, pripade tisti, ki je prej prosila za vknjižbo.

Posledice pridobitve:

a) glede posesti,

§ 441.

čim je listina o lastninski pravici vpisana v javno knjigo, stopi novi lastnik v pravično posest.

b) glede s tem spojenih pravic,

§ 442.

Kdor pridobi lastnino stvari, dobi tudi s tem spojene pravice. Pravic, ki so utesnjene na izročnikovo osebo, ne more izročiti. Sploh ne more nihče odstopiti drugemu več pravice, kakor jo ima sam.

c) glede bremen.

§ 443.

Z lastnino nepremičnin se prevzamejo tudi bremena, ki se jih drže in so v javnih knjigah zaznamovana. Kdor v te knjige ne pogleda trpi v vseh primerih za svojo malomarnost. Druge terjatve in zahteve, ki jih ima kdo do prejšnjega lastnika, ne preidejo na novega pridobitelja.

Prestanek lastninske pravice.

§ 444.

Lastnina sploh se more izgubiti po lastnikovi volji, po zakonu in po sodniškem izreku. Lastnina nepremičnin pa prestane le z izbrisom iz javnih knjig.

Veljavnost teh predpisov za druge stvarne pravice.

§ 445.

Po predpisih tega poglavja o načinu pridobivanja in prestanka lastninske pravice na nepremičninah naj se ravna tudi pri drugih stvarnih pravicah, ki se tičejo nepremičnin.

Oblika in pažnja pri vknjižbah.

§ 446.

Na kakšen način in s kakšno pažnjo sploh naj se ravna pri vknjižbi

stvarnih pravic, je določeno v posebnih ukazih o uredbi deželnih desk in zemljiških knjig.

Šesto poglavje.

O zastavnem pravu.

Pojem zastavne pravice in zastave.

§ 447.

Zastavna pravica je stvarna pravica, ki se upniku podeli, da dobi iz stvari poplačilo, ako se obveznost ne izpolni ob določenem času. Stvar, na kateri ima upnik to pravico, se imenuje sploh zastava.

Vrste zastave.

§ 448.

Zastava more biti vsaka stvar, ki jev prometu. Ako je premična, se imenuje ročna zastava ali zastava v ožjem pomenu; ako je nepremična, se imenuje hipoteka ali zemljiška zastava.

Naslov zastavne pravice.

§ 449.

Zastavna pravica se nanaša sicer vedno na veljavno terjatev, pa vsaka terjatev ne daje naslova za pridobitev zastavne pravice. Naslov temelji na zakonu, na sodniškem izreku, na pogodbi ali na lastnikovi poslednji volji.

§ 450.

Primeri, v katerih zakon komu podeljuje zastavno pravico, so navedeni na zadevnem mestu tega zakonika in pri postopanju v konkurzi. Kdaj da sme sodišče podeliti zastavno pravico, določa sodni red. Ako naj se pridobi zastavna pravica s privoljenjem dolžnika ali koga drugega, ki zastavi zanj svojo stvar, služijo za pravec predpisi o pogodbah in volilih.

Način pridobitve zastavne pravice:

a) s telesno izročitvijo,

b) z vknjižbo (v javne knjige) ali s sodno položbo listine.

§ 451.

Da se zastavna pravica resnično pridobi, mora upnik, ki ima naslov, zastavljeno stvar, ako je premična, vzeti v hrambo; ako pa je nepremična, dati svojo terjatev vknjižiti tako, kakor je predpisano za pridobitev lastnine nepremičnin. Naslov sam daje le osebno pravico do stvari, ne pa stvarne pravice na stvari. Zastavna pravica na nepremičnine, ki niso vknjižene (§ 434) ali na zgradbe (§ 435) se pridobi s sodno položbo poverjene zastavne listine. Listina mora obsegati natančno določeni zastavni predmet in terjatev z denarno vsoto, določeno s številkami, pri obrestni terjatvi tudi višino obresti, dalje izrečno privoljenje zastavnika za sodno položbo. (Nov. III, § 22.)

c) z izročitvijo z znamenji;

§ 452.

Ako se zastavljajo take premične stvari, ki ne pripuščajo telesne izročitve iz roke v roko, je treba, kakor pri prenosu lastnine (§ 427), se posluževati takih znamenj, iz katerih more vsakdo lahko doznati, da so zastavljene. Kdor na to ne pazi, je odgovoren za škodljive posledice.

d) s predznambo.**§ 453.**

Ako se terjatev ne vknjiži v javne knjige, ker listina nima zakonite obličnosti, se da upnik lahko predznamenovati (prenotirati). S to predznambo dobi pogojno zastavno pravico, ki preide, ako se terjatev opraviči po načinu, navedenem gori v §§ 438 in 439, v nepogojno od trenutka, ko je bila po zakonitem redu vložena prošnja za predznambo.

Pridobitev podzastave.**§ 454.**

Imetnik zastave sme svojo zastavo, kolikor ima na njo pravico, dalje zastaviti drugi osebi in zastava postane potem podzastava, ako si ta oseba da zastavo obenem izročiti ali podzastavitev vpisati na zastavno pravico v javnih knjigah.

§ 455.

Ako je lastnik obvešččen o daljnji zastavitvi, sme plačati svoj dolg upniku le, z voljo tistega, ki ima podzastavo, ali pa ga mora sodno založiti, sicer ostane zastava imetniku podzastave zavezana.

Zastavitev tuje stvari.**§ 456.**

Ako se tuja premična stvar zastavi brez privoljenja lastnika, ima ta praviloma sicer pravico, stvar nazaj zahtevati; kadar pa lastninska tožba zoper poštenega posestnika (§ 367) ni dopustna, je obvezan, ali odškodovati poštenega imetnika zastave, ali popustiti zastavo, in se zadovoljiti s pravico do povračila proti zastavniku.

Objektivni obseg zastavne pravice.**§ 457.**

Zastavna pravica se razteza na vse dele, ki so prosta zastavnikova lastnina, na prirast in pritiklino zastave, zato tudi na plodove, dokler še niso odločeni ali prejeti. Ako torej dolжник zastavi upniku svoje blago, drugemu pa kesneje njegove plodove, je kesnejša zastavitev veljavna le glede že odločenih in prejetih plodov.

Pravice in obveznosti zastavnega upnika:**a) ako se izkaže, da je zastava nezadostna;****§ 458.**

Ako se izkaže, da vrednost zastave po zastavodalčevi krivdi ali zaradi šele pozneje razodete pomanjkljivosti stvari več ne zadošča za pokritje dolga, je upnik upravičen, zahtevati od zastavodalca drugo primerno zastavo.

b) pred dospelostjo;**§ 459.**

Brez zastavodalčevega dovoljenja ne sme upnik rabiti zastavnega predmeta, mora ga marveč dobro hraniti in, ako se izgubi po njegovi krivdi, za to odgovoren biti. Ako se izgubi brez njegove krivde, zato ne izgubi svoje terjatve.

§ 460.

Ako je upnik zastavo dalje zastavil, je odgovoren celo za tako

naključje, po katerem bi se zastava pri njem ne bila uničila ali poslabšala.

c) po dospelosti terjatve.**§ 461.**

Ako zastavni upnik po preteku določenega časa ne dobi plačila, je upravičen, sodno zahtevati dražbo zastave. Sodišče mora pri tem postopati po predpisu sodnega reda.

§ 462.

Pred dražbo stvari je dopustiti vsakemu na njem vpisanemu zastavnemu upniku, da odkupi terjatev, zaradi katere je zaprosena dražba.

§ 463.

Dolžniki nimajo pravice, tudi dražiti pri dražbi stvari, ki so jo sami zastavili.

§ 464.

Ako se dolžni znesek ne izkupi iz zastave, povrne dolжник, kolikor manjka; njemu pripade pa tudi to, kar se izkupi nad dolžni znesek.

§ 465.

Koliko je zastavni upnik dolžan, držati se svoje zastave ali upravičen, poseči po drugi imovini svojega dolžnika, določa sodni red.

§ 466.

Ako je dolжник v zastavni dobi prenesel na koga drugega lastnino stvari, ki je zastavljena, je upniku dano na voljo, najprej iskati svojo osebno pravico proti dolžniku in potem svoje popolno plačilo iz zastavljene stvari.

Prestanek zastavne pravice.**§ 467.**

Ako se zastavljena stvar uniči, ako se upnik zakonito odreče svoji pravici na njo, ali, ako jo vrne dolžniku brez pridržka, prestane sicer zastavna pravica, terjatev pa še ostane.

§ 468.

Zastavna pravica prestane dalje s časom, na kateri je bila utesnjena, torej tudi s časno pravico zastavodalca na zastavljeno stvar, ako je bila le ta okolnost upniku znana ali je utegnila biti znana iz javnih knjig.

§ 469.

Po plačilu dolga prestane zastavna pravica. Zastavodalec je pa obvezan, dolg poplačati le, če se mu zastava hkratu vrne. Da se odpravi hipoteka, ne zadošča samo poplačilo dolga. Hipotečno posestvo ostane zastavljeno dotlej, dokler ni dolg izbrisan iz javnih knjig. Dotlej more lastnik posestva na podlagi pobotnice ali druge listine, ki dokazuje, da je prestal zastavni dolg, prenesti zastavno pravico na novo terjatev, ki ne presega zneska vpisane zastavne pravice. (Nov. III, § 33.)

§ 469 a.

Tej pravici razpolaganja se ni moči odreči ob ustanovitvi zastavne pravice. Ako se zaveže lastnik komu drugemu, da izbriše določeno hipoteko, ne sme razpolagati s hipoteko, ako je ta zaveza zaznamovana v javni knjigi pri hipoteki. (Nov. III, § 34.)

§ 470.

Kadar se po plačilu dolga (§ 469) ali po nastali združitvi (§ 1446) hipotečno posestvo proda na prisilni dražbi ali dovoli njega prisilna uprava, preden je knjižno izbrisana zastavna pravica ali prenesena nepremičnina ali zastavna pravica, se ob razdelitvi izkupila ni treba ozirati na to zastavno pravico. Samo kolikor obstoji z zastavno pravico zavarovana terjatev še proti tretjemu ali kolikor gre lastniku povračilo za nje plačilo (§ 1358) se odkaže lastniku na njo pripadajoči del. (Nov. III, § 35.)

Zadržna pravica.**§ 471.**

Kdor je zavezan izročiti kakšno stvar, jo more zadržati v zavarovanje svojih dospelih terjatev zaradi tega, kar je za stvar potrošil ali kar je imel škode, povzročene po stvari, s tem učitkom, da ga je moči obsoditi na izročitev le če mu je plačana protiterjatev iz roke v roko. Izvrševanje zadržne pravice se more odvrniti z zavarščino; zavarščina s poroki je izključena. (Nov. III, § 52.)

Sedmo poglavje.**O služnostih (servitutah).****Pojem pravice služnosti.****§ 472.**

S pravico služnosti je lastnik zavezan, kaj trpeti ali opuščati glede svoje stvari v korist koga drugega. To je stvarna pravica, ki učinkuje napram vsakemu posestniku služne stvari.

Razvrstitev služnosti v zemljiške služnosti in osebne;**§ 473.**

Ako se pravica služnosti zveže s posestjo zemljišča v svrhu njegovega koristnejšega in udobnejšega uživanja, tedaj nastane zemljiška služnost, sicer je služnost osebna.

v poljske in hišne služnosti.**§ 474.**

Za zemljiške služnosti je treba dveh zemljiških posestnikov, katerih eden ima kot za vezanec služno, drugi kot upravičenec gospodujoče zemljišče. Gospodujoče zemljišče je namenjeno ali kmetijstvu ali drugi rabi, torej se tudi razločujejo poljske in hišne služnosti.

Navadnejše vrste: a) hišnih služnosti;**§ 475.**

Hišne služnosti so navadno: 1. Pravica, naslanjati breme svojega poslopja na tuje poslopje; 2. vtakniti gredo (bruno) ali škarnico v tujo steno; 3. odpreti okno v tuji steni ali zaradi luči ali zaradi razgleda; 4. zidati streho ali pomol nad sosedovim zračnim prostorom; 5. spuščati dim skozi sosedov dimnik; 6. odvajati kapnico na tuje zemljišče; 7. izlirati ali prevajati tekočine na

sosedovo zemljišče. Vsled teh in sličnih služnosti je hišni posestnik upravičen, kaj započeti na zemljišču svojega soseda, kar mora ta trpeti.

§ 476.

Vsled drugih hišnih služnosti je posestnik služnega zemljišča zavezan, kaj opustiti, kar bi sicer smel storiti. Take so: 8. svoje hiše ne povišati; 9. je ne znižati; 10. gospodujočemu poslopju ne odvzeti luči in zraka; 11. ali razgleda; 12. ne odvajati kapnice svoje hiše od zemljišča soseda, ki mu utegne biti koristna za namakanje njegovega vrta ali za polnjenje njegovega vodnjaka ali kako drugače.

b) poljskih služnosti.**§ 477.**

Poglavitne poljske služnosti so: 1. pravica, imeti stezo, živinogonjo ali kolovoz na tujem zemljišču; 2. zajemati vodo, napajati živino, odvajati in dovajati vodo; 3. čuvati in pasti živino; 4. sekati drva, nabirati suhljad in dračje, pobirati želod, grabiti listje; 5. loviti divjačino, ribe, ptiče; 6. lomiti kamenje, kopati pesek, žgati apno.

Vrsta osebnih služnosti.**§ 478.**

Osebne služnosti so: potrebna raba stvari, uživanje in stanovanje. Nеправilne in navidezne služnosti.

§ 479.

Moči je pa tudi služnosti, ki so ob sebi zemljiške služnosti, dopuščati samo osebi; ali pa je moči ugodnosti, ki so praviloma služnosti, dopuščati le do preklica. Neskladnosti z naravo služnosti se pa ne domnevajo; kdor jih trdi, jih je dolžan dokazati.

Pridobitev pravice služnosti. Naslov za pridobitev.**§ 480.**

Naslov za služnost temelji na pogodbi, na izjavi poslednje volje, na pravoreku, izrečenem pri delitvi skupnih zemljišč, ali končno na zastaranju.

Način pridobitve.**§ 481.**

Stvarna pravica služnosti na predmete, ki so vpisani v javnih knjigah, se da pridobiti le z vpisom v te knjige. Na zemljišča, ki niso vpisana v zemljiške knjige (§ 434) ali na zgradbe (§ 435) se pridobi stvarna pravica s sodno položbo poverjene listine o dovoljeni služnosti; na druge stvari pa na gori (§§ 426 do 428) navedene načine izročitve. (Nov. III, § 23.)

Pravno razmerje pri služnostih. Občni predpisi o pravici služnosti.**§ 482.**

Vse služnosti soglašajo v tem, da posestnik služne stvari praviloma ni zavezan, kaj storiti, ampak le komu drugemu dopuščati izvrševanje pravice ali opuščati to, kar bi bil sicer kot lastnik upravičen storiti.

§ 483.

Torej mora tudi potrošek za vzdrževanje in popraviljanje stvari, ki je določena za služnost, praviloma trpeti upravičenec. Ako pa rabi to stvar tudi zavezanec, mora sorazmerno prispevati k potrošku in se more le tedaj, če jo odstopi upravičencu, oprostiti prispevka tudi brez njegovega privoljenja.

§ 484.

Posestnik gospodujočega zemljišča more sicer svojo pravico izvrševati na njemu poljuben način, vendar se služnosti ne smejo razširjati, marveč se morajo utesnjevati, kolikor to dopušča njihova narava in namen ustanovitve.

§ 485.

Nobena služnost se ne da samolastno odločiti od služne stvari, niti prenesti na drugo stvar ali osebo. Tudi se šteje vsaka služnost za nedeljivo, kolikor se pravica, ki se drži zemljišča, ne more s povečanjem, pomanjšanjem ali razkositvijo zemljišča niti izpremeniti niti deliti, razen v primeru, označenem v § 847. (Nov. III, § 26.)

§ 486.

Eno zemljišče more služiti več osebam hkratu, da le starejše pravice koga drugega zaradi tega ne trpe.

Uporaba na zemljiške služnosti, zlasti na pravico, imeti breme, gredo na tujem poslopju ali prevajati dim.**§ 487.**

Po tukaj ustanovljenih načelih je treba določati pravne razmere pri posebnih vrstah služnosti. Kdor mora torej nositi breme sosednega poslopja, dopuščati tujo gredo v svoji steni, ali prehod tujega dima skozi svoj dimnik, ta mora sorazmerno prispevati k vzdrževanju v to določenega zidu, stebra, stene ali dimnika. Ne more se pa od njega zahtevati, da bi dal podpreti gospodujoče zemljišče ali popravljati sosedov dimnik.

Pravica do okna.**§ 488.**

Pravica do okna se razteza le na svetlobo in zrak, razgled se mora posebej dovoliti. Kdor nima pravice do razgleda, tega je moči prisiliti, da okno zamreži. S pravico do okna je spojena dolžnost, zavarovati odprtino; kdor zanemari to zavarovanje, je odgovoren za škodo, ki bi nastala iz tega.

Pravica do kapa.**§ 489.**

Kdor ima pravico do kapa, sme napraviti, da se odteka kapnica na tujo streho prosto ali po žlebovih, sme tudi povišati svojo streho, vendar mora to tako ukreniti, da vsled tega služnost ne postane nadležnejša. Prav tako mora za časa odkidati obilo zapali sneg, kakor tudi vzdrževati za odtok namenjene žlebove.

Pravica, odvajati deževnico.**§ 490.**

Kdor ima pravico, napeljevati deževnico s sosedne strehe na svoje zemljišče, mora sam trpeti stroške za žlebove, kadi in druge zraven

spadajoče naprave.

§ 491.

Ako je za odvajanje tekočin treba jarkov in prekopov, jih mora napraviti lastnik gospodujočega zemljišča; on jih mora tudi v redu pokrivati in snažiti in tako olajšati breme služnega zemljišča.

Pravica steze, živinogonje in kolovoza.**§ 492.**

Pravica steze obsega pravico, po tej stezi hoditi, dati se nositi od ljudi in puščati druge ljudi k sebi prihajati. Z živinogonjo je spojena pravica, rabiti samokolnico, s kolovozom pa pravica, voziti z eno ali več vpregami.

§ 493.

Nasprotno se ne sme brez posebnega dovoljenja pravica hoje razširiti na pravico ježe ali se dati nositi od živali; niti pravica živinogonje na pravico, vlačiti težka bremena čez služno zemljišče; niti pravica voziti na pravico, goniti prosto puščeno živino čez zemljišče.

§ 494.

K vzdrževanju pota, mostov in brvi prispevajo sorazmerno vse osebe ali zemljiški posestniki, ki imajo pravico, jih rabiti, torej tudi posestnik služnega zemljišča, kolikor ima korist od njih.

Prostor za te služnosti.**§ 495.**

Prostor za te tri služnosti mora biti primeren potrebni rabi in krajevnim okolnostim. Ako postanejo pota in steze nerabne vsled poplave ali vsled drugega naključja, se mora odkazati do postavitve v prejšnji stan nov prostor, če ni že politično oblastvo ničesar ukrenilo.

Pravica, zajemati vodo.**§ 496.**

S pravico, zajemati tujo vodo, je dopuščen tudi dohod do nje.

Pravica vodovoda.**§ 497.**

Kdor ima pravico, dovajati vodo s tujega zemljišča na svoje ali odvajati od svojega zemljišča na tuje, je tudi upravičen, napraviti za to potrebne cevi, žlebove in zatvornice na lastne stroške. Obseg teh naprav, ki se ne sme prekoračiti, se ustanovi po potrebah gospodujočega zemljišča.

Pašna pravica.**§ 498.**

Ako pri pridobitvi pašne pravice ni bila določena vrsta in število pašne živine, dalje čas in mera uživanja, naj se štiti mirna tridesetletna posest. V dvomljivih primerih služijo za pravce tile predpisi.

Zakonite določbe:**a) o vrsti pašne živine;****§ 499.**

Pašna pravica se razteza, kolikor ne nasprotujejo politične in o gozdarstvu dane naredbe, na vse vrste uprežne živine, goved in ovac, ne pa na prešiče in perutnino; enako ne na koze v gozdnatih krajih. Nečista, nezdrava in tuja živina je vedno izključena od paše.

b) o njenem številu;**§ 500.**

Ako je število pašne živine zadnjih trideset let menjavalo, se mora vzeti srednje število iz gonje prvih treh let. Ako se tudi to ne dožene, se je treba pravično ozirati deloma na obseg, deloma na kakovost paše, in upravičencu vsaj to ni dopuščeno, da pase na tujem več živine kot jo more prezimiti s krmo, pridelano na gospodujočem zemljišču. Živine pri siscu ni šteti v določeno število.

c) pašna doba;**§ 501.**

Pašna doba se določa sicer vobče po običaju, ki je uveden in priznan v vsakem posameznem kraju, vendar se ne sme s pašo nikdar ovirati ali obteževati po političnih predpisih urejeno gospodarstvo.

d) o meri uživanja.**§ 502.**

Uživanje pašne pravice ne obsega nobene druge porabe. Upravičenec ne sme trave kositi in praviloma tudi ne izključevati lastnika zemljišča od sapaše, še manj pa kvariti pašno zemljišče samo. Ako se je bati škode, mora imeti pastirja, da varuje živino.

Uporaba tek določb na druge služnosti.**§ 503.**

Kar je dotod predpisano glede pašne pravice, je treba primerno uporabljati tudi na pravice lova živali, sekanja drv, lomljenja kamenja in na druge služnosti. Kdor meni, da more te pravice opirati na solastnino, se morajo o tem nastali spori odločiti po načelih, ki so v poglavju o skupnosti lastnine.

Osebnosti, zlasti:**1. Pravica rabe;****§ 504.**

Če ni dogovorjeno nič drugega, se določa izvrševanje osebnih služnosti po tehle načelih: Služnost rabe je v tem, da je kdo upravičen, rabiti tujo stvar brez poškodbe stvarine zgolj za svojo potrebo.

določba glede užitkov;**§ 505.**

Kdor ima torej pravico, rabiti kakšno stvar, ta sme, ne glede na svojo ostalo imovino, imeti od nje svojemu stanu, svojemu obrtu in svojemu hišnemu gospodarstvu primerno korist.

§ 506.

Potreba se določa po času, ko je bila raba dovoljena. Poznejše izpremembe v stanu ali obrtu upravičenca ne dajo pravice do obširnejše rabe.

glede tvarine:**§ 507.**

Upravičenec ne sme izpremeniti tvarine stvari, dovoljene mu za rabo; tudi ne sme prenesti pravice na nikogar drugega.

in bremen;**§ 508.**

Vsi užitki, ki se dajo dobivati iz stvari brez motenja tistega, ki ima pravico rabe, pripadajo lastniku. Ta je pa zavezan, nositi vsa redna in izredna bremena, ki se drže stvari, in jo na svoje stroške vzdrževati v dobrem stanu. Le ako stroški presega tisto korist, ki preostaja lastniku, mora upravičenec plačati presežek ali, odstopiti od rabe.

2. pravica uživanja.**§ 509.**

Uživanje je pravica, uživati tujo stvar z varovanjem stvarine brez vsake omejitve.

Koliko se utegne raztezati na potrošne stvari.**§ 510.**

Potrošne stvari niso same ob sebi predmet rabe ali uživanja, marveč le njihova vrednost. Z gotovino sme upravičenec poljubno razpolagati. Ako pa se dovoli že naložena glavnic v užitek ali rabo, more upravičenec terjati le obresti.

Uživalčeve pravice in obveznosti.**§ 511.**

Uživalec ima pravico do popolnega tako navadnega kakor izvenrednega donosa; njemu pripada torej tudi čisti dohodek iz rudniških deležev, ki se dobi po obstoječem rudniškem redu, in les, posekan po gozdarskih pravilih. Do zaklada, ki se najde v zemljišču, določenem za uživanje, nima pravice.

Osobito:**a) glede bremen, ki se drže stvari;****§ 512.**

Za čist donos pa se more šteti le to, kar preostane po odbitku vseh potrebnih izdatkov. Uživalec prevzame torej vsa bremena, ki so bila ob času dovoljenega uživanja spojena s služno stvarjo, torej tudi obresti na njej vpisanih glavnice. Njega zadenejo vse redne in izredne dajatve, ki jih je od stvari opravljati, kolikor se morejo pokriti iz užitkov, prejetih v dobi uživanja; tudi trpi stroške, brez katerih se plodovi ne dosežejo.

b) glede vzdrževanja stvari;**§ 513.**

Uživalec je zavezan, vzdrževati služno stvar kakor dober gospodar v takem stanu, kakor jo je prevzel, in jo iz donosa oskrbovati, popravljati, dopolnjevati ter obnavljati. Uživalec pa ni odgovoren,

ako se navzlic temu vrednost služne stvari zmanjša brez njegove krivde samo vsled zakonitega uživanja.

c) glede gradenj;

§ 514.

Ako lastnik na uživalčevo naznanilo izvrši ob svojih stroških gradnje, ki so postale potrebne vsled starosti poslopja ali po naključju, mu je uživalec dolžan, povrniti obresti uporabljene glavnice po meri, v kateri se je s tem izboljšalo uživanje.

§ 515.

Ako lastnik ne more ali noče tega storiti, je uživalec upravičen, ali da gradnjo izvrši in po dokončanem uživanju terja povračilo prav tako, kakor pošten posestnik, ali da zahteva primerno povračilo za izgubo pri uživanju, ker se je gradnja opustila.

§ 516.

Uživalec ni zavezan brez popolne odškodbe dopustiti gradenj, ki niso potrebne, dasi bi bile sicer koristne za pomnožitev donosa.

d) glede stroškov za izboljšanje.

§ 517.

Uživalec sme nazaj vzeti, kar je brez lastnikovega privoljenja porabil za pomnožitev trajnih užitkov; povračilo za užitke, ki obstojajo še vsled izboljšanja, pa more terjati le, kolikor ga je upravičen terjati poslovodja brez naloga.

Dokazila o tem.

§ 518.

Da se olajša dokaz medsebojnih terjatev, naj napravita lastnik in uživalec poverjen popis vseh služnih stvari. Ako se je to opustilo, se domneva, da je uživalec dobil stvar z vsemi za redno rabo potrebnimi komadi v rabnem stanju srednje kakovosti.

Odkaz užitkov ob prestanku uživanja.

§ 519.

Po dokončanem uživanju pripadejo še stoječi plodovi lastniku, vendar mora ta povrniti za dosego plodov izdane stroške uživalcu ali njegovim dedičem enako kakor poštenemu posestniku. Do drugih užitkov imajo uživalec ali njegovi dediči pravico po tem, kolikor časa je trajalo uživanje.

Koliko je zavezan dati zavarovanje, kdor je upravičen do rabe ali uživanja.

§ 520.

Praviloma more lastnik zahtevati od tistega, ki je upravičen do rabe ali uživanja zavarovanje tvarile le, ako se pojavi nevarnost. Ako se ne da zavarovanje, naj se stvar prepusti lastniku proti primerni odpravnini ali izroči po okolnostih v sodno upravo.

3. Služnost stanovanja

§ 521.

Služnost stanovanja je pravica, rabiti za svojo potrebo hišne dele, pripravne za stanovanje. Ona je torej služnost rabe stanovalnega poslopja. Ako pa se komu prepuste za uživanje nevarno tvarini vsi za stanovanje primerni hišni deli brez utesnitve, je to uživanje

stanovalnega poslopja. Po tem je gorenje predpise uporabljati na pravno razmerje med upravičencem in lastnikom.

§ 522.

V vsakem primeru obdrži lastnik pravico, razpolagati z vsemi hišnimi deli, ki ne spadajo k pravemu stanovanju, tudi se mu ne sme obteževati potrebno nadziranje njegove hiše.

Tožbena pravica glede služnosti.

§ 523.

Glede služnosti je tožbena pravica dvojna. Ali kdo trdi napram lastniku pravico služnosti ali pa se mora lastnik pritožiti, ker si kdo lasti služnost. V prvem primeru mora tožnik dokazati pridobitev služnosti ali vsaj nje posest kot stvarne pravice, v drugem pa, da si kdo lasti služnost na njegovi stvari.

Prestanek služnosti. Vobče.

§ 524.

Služnosti prestanejo vobče na tiste načine, kakor se po tretjem in četrtem poglavju tretjega dela razveljavljajo pravice in obveznosti sploh.

Posebna odredba glede njih prestanka:

a) vsled uničenja služnega ali gospodujočega zemljišča;

§ 525.

Uničenje služnega ali gospodujočega zemljišča ustavi sicer služnost, brž ko je pa zemljišče ali poslopje zopet v prejšnji stan, zadobi služnost zopet svojo prejšnjo moč.

b) vsled združenja;

§ 526.

Ako se lastnina služnega in gospodujočega zemljišča združi v eni osebi, prestane služnost sama po sebi. Ako se pozneje eno teh združenih zemljišč zopet odsvoji, ne da bi bila med tem služnost izbrisana v javnih knjigah, je novi posestnik gospodujočega zemljišča upravičen, izvrševati služnost.

c) vsled potek časa.

§ 527.

Ako je mogel imetnik služnosti izvedeti iz javnih knjig ali na drug način zgolj časno pravico tistega, ki je ustanovil služnost, ali čas, za kateri je bila omejena, tedaj prestane vsled poteka tega časa služnost sama po sebi.

§ 528.

Služnost, ki se komu podeli dotlej, da tretji doseže določeno starost, prestane šele ob določenem času, četudi je tretji umrl pred to starostjo.

Prestanek osebnih služnosti posebej.

§ 529.

Osebnosti prestanejo s smrtjo. Ako se izrecno razširijo na dediče, je kot take v dvomu šteti le prve zakonite dediče. Rodbini podeljena pravica pa preide na vse njene člane. Od občine ali druge moralne osebe pridobljena osebna služnost traja dotlej,

dokler moralna oseba obstoji.

Za stalne rente to ne velja.

§ 530.

Stalne letne rente niso osebna služnost in se dajo torej po svoji naravi prenesti na vse naslednike.

Osmo poglavje.

O dednem pravu.

Zapuščina.

§ 531.

Pravice in obveznosti umrlega, kolikor niso osnovane na zgolj osebnih razmerjih, se imenujejo njegova zapuščina ali ostalina.

Dedna pravica in dediščina.

§ 532.

Izključna pravica, vzeti v posest celo zapuščino ali njen glede na celoto določen del (n. pr. polovico, tretjino) se imenuje dedna pravica. Ta je stvarna pravica, veljavna proti vsakemu, ki si hoče lastiti zapuščino. Tisti, ki mu gre dedna pravica, se imenuje dedič, in zapuščina, glede na dediča, dediščina.

Naslov za dedno pravico.

§ 533.

Dedna pravica temelji na zapustnikovi volji, izrečeni po zakonitem predpisu, na dedni pogodbi, dopustni po zakonu (§ 602) ali na zakonu.

§ 534.

Omenjene tri vrste dedne pravice morajo obstati tudi druga poleg druge, tako da gre enemu dediču glede na celoto določen del iz poslednje volje, drugemu iz pogodbe in tretjemu iz zakona.

Razlika med dediščino in volilom.

§ 535.

Kadar komu ni namenjen tak dedni delež, ki se nanaša na celo ostalino, marveč le posamezna stvar, ena ali več stvari določne vrste, vsota ali pravica, se imenuje namenjeni del, dasiravno tvori njegova vrednost največji del zapuščine, volilo (legat), in tistega, ki mu je zapuščino, ni šteti za dediča, marveč le za volilojemnika (legatarja).

Čas, kdaj pripade dedna pravica.

§ 536.

Dedna pravica nastane šele po zapustnikovi smrti. Ako umre domnevni dedič pred zapustnikom, tudi ni mogel prenesti še ne dobljene dedne pravice na svoje dediče.

§ 537.

Ako je preživel dedič zapustnika, preide dedna pravica, če tudi še ni prevzel dediščine, enako drugim prostodednim pravicam na njegove dediče, če še ni prestala vsled odpovedi ali kako drugače.

Zmožnost dedovati.

§ 538.

Kdor je upravičen pridobiti imovino, more praviloma tudi podedovati. Kdor se je sploh odrekal pravici, pridobiti si kaj ali se je veljavno odpovedal določeni dediščini, je izgubil s tem dedno pravico sploh ali pravico do določene dediščine.

§ 539.

Politični predpisi določajo, koliko so zmožne dedovati duhovne občine ali njihovi člani.

Vzroki nezmožnosti.

§ 540.

Kdor je izvršil hudodelstvo proti zapustniku, ni vreden dedne pravice dotlej, dokler ni moči doznati iz okolnosti, da mu je zapustnik odpustil. (Nov. III, § 63.)

§ 541.

Pri zakonitem dednem nasledstvu so potomci tistega, ki se je izkazal nevrednega dedne pravice, poklicani mesto njega k dednemu nasledstvu, čeprav je preživel zapustnika. (Nov. III, § 64.)

§ 542.

Kdor je prisilil zapustnika k izjavi poslednje volje ali ga zapeljal na prevaren način, ga oviral izjaviti ali izpremeniti poslednjo voljo ali je zatajil njegovo že izrečeno poslednjo voljo, je izključen od dedne pravice in ostane odgovoren za vso škodo, ki je nastala s tem komu drugemu.

§ 543.

Osebe, ki so na sodišču priznale prešestvo ali krvosramnost ali jim je to dokazano, so izključene vzajemno od dedne pravice iz izjave poslednje volje.

§ 544.

Politične naredbe določajo, koliko izgube dedno pravico rojaki, ki so zapustili svojo domovino ali vojaško službo brez rednega dovoljenja.

Po katerem času je treba presojeti zmožnost,

§ 545.

Zmožnost dedovanja je moči določiti le po času, ko dediščina resnično pripade. Ta čas je praviloma zapustnikova smrt (§ 703).

§ 546.

Kasneje dobljena zmožnost dedovanja ne daje pravice, odvzeti drugim to, kar jim je že pripadlo po pravici.

Učinek sprejema dediščine.

§ 547.

Čim je dedič dediščino sprejel, nadomestuje glede nje zastopnika. Oba se štejeta glede na tretjega za eno osebo. Preden sprejme dedič zapuščino, se smatra ta tako, kakor da je še v posesti pokojnika.

§ 548.

Obveznosti, ki bi jih bil moral izpolniti zapustnik iz svoje imovine, prevzame njegov dedič. Po zakonu prisojene denarne kazni, na katere pokojnik še ni bil obsojen, ne preidejo na dediča.

§ 549.

Med bremena dediščine je šteti tudi stroške za pogreb, primeren krajevnim običajem, stanu in imovini pokojnika.

§ 550.

Več dedičev se smatra glede njih skupne dedne pravice za eno osebo. V tem svojstvu so odgovorni pred sodno izročitvijo (prisojilom) dediščine vsi za enega iz eden za vse. V poglavju o prevzemu dediščine je določeno, koliko so odgovorni po izvršeni izročitvi.

Odpoved dedni pravici.**§ 551.**

Kdor sme veljavno razpolagati s svojo dedno pravico, je tudi upravičen, da se ji naprej odreče s pogodbo z zapustnikom. Za veljavnost te pogodbe je treba notarskega zapisa ali posvedočenja v sodnem zapisniku. Taka odpoved velja tudi za potomce, če ni dogovorjeno nič drugega. (Nov. III, § 54.)

Deveto poglavje.**O izjavi poslednje volje sploh in o oporokah posebej.****Izjava poslednje volje.****§ 552.**

Naredba, s katero prepusti zapustnik svojo imovino ali nje del eni ali več osebam preklicno za primer smrti se imenuje izjava poslednje volje.

Zahteve:**I. Notranja oblika.****§ 553.**

Ako je v poslednji naredbi postavljen dedič, se ta imenuje oporoka, ako pa obsega le druge odredbe, se imenuje kodicil.

Delitev dediščine:**a) ako je postavljen le en dedič;****§ 554.**

Ako je zapustnik nedoločeno postavil enega samega dediča, ne da bi ga omejil na del zapuščine, dobi ta vso ostalino. Ako pa je odmerjen edinemu dediču le glede na celoto določen dedni del, pripadajo ostali deli zakonitim dedičem.

b) ako je več dedičev postavljenih brez delitve;**§ 555.**

Ako je bilo postavljenih več dedičev brez predpisa o delitvi, dele po enakih delih.

ako so vsi postavljeni po določenih delih;**§ 556.**

Ako je bilo postavljenih več dedičev, in sicer vsi na določene dedne dele, ki pa ne izčrpajo celote, pripadajo ostali deli

zakonitim dedičem. Ako je pa zapustnik postavil dediče za vso zapuščino, nimajo zakoniti dediči nobene pravice, dasiravno bi bil zapustnik prezrl kaj v preračunu zneskov ali v naštetju dednih predmetov.

d) ako so postavljeni nekateri dediči po delih, drugi brez delov.**§ 557.**

Ako je več postavljenim dedičem odmerjen nekaterim določen del (n. pr. tretjina, šestina), drugim pa nič določenega, dobe ti ostalo zapuščino po enakih delih.

§ 558.

Ako nič ne preostane, je treba odtegniti od vseh določenih delov za nedoločno postavljenega dediča sorazmerno toliko, da dobi enak del s tistim, ki mu je najmanj namenjeno. Ako so deli dedičev enaki, morajo ti nedoločno postavljenemu dediču odstopiti toliko, da prejme enak del z njimi. V vseh drugih primerih, kjer se je zapustnik uštel, je deliti tako, da se kolikor le možno izpolni zapustnikova volja po razmerjih, izrečenih o celoti.

Kateri dediči se štejejo za eno osebo.**§ 559.**

Ako se snidejo med postavljenimi dediči take osebe, od katerih je smatrati nekoga pri zakonitem nasledovanju napram ostalim za eno osebo (n. pr. bratovi otroci napram zapustnikovemu bratu), se štejejo tudi pri delitvi po oporoki le za eno osebo. Združba, občina, skupina (n. pr. siromaki) se štejejo vselej le za eno osebo.

Pravica prirasti.**§ 560.**

Ako so poklicani k dedovanju vsi dediči brez določenih delov ali pod splošnim izrazom enake delitve in se poedini dedič ne more ali noče poslužiti svoje dedne pravice, priraste prosti del ostalim postavljenim dedičem.

§ 561.

Ako je postavljen eden ali več dedičev na določen dedni del, drugi ali več njih pa brez določenega dednega dela, priraste prosti del le poedinemu ali več še ostalim, nedoločno postavljenim dedičem.

§ 562.

Dediču, postavljenemu na določen del ne gre nikdar pravica do prirasti. Ako torej ni nobenega nedoločno postavljenega dediča, ne pripada prosti dedni del nobenemu še preostalemu, na določen del postavljenemu dediču, marveč zakonitemu dediču.

§ 563.

Kdor dobi prosti dedni del, prevzame tudi z njim zvezana bremena, kolikor niso omejena na osebna dejanja postavljenega dediča.

§ 564.

Zapustnik mora postaviti dediča sam, imovanja ne more prepustiti izreku koga drugega.

Izjava mora biti premišljena, določna in prosta.**§ 565.**

Volja zapustnika mora biti izrečena določno, ne s samo prosto potrditvijo stavljenega mu predloga, izreči se mora v stanju polne zavesti, premišljeno in resno, brez siljenja, prevare in bistvene zmote.

Vzroki nezmožnosti delati oporoko:**1. nedostatek zavesti;****§ 566.**

Izjava je neveljavna, ako je dokazano, da je storjena v stanju besnosti, blaznosti, bejavosti ali pijanosti.

§ 567.

Ako se trdi, da je bil zapustnik, ki je bil postal brezumen, za časa poslednje naredbe pri popolni zavesti, se mora ta trditev nedvomno dognati z izvedenci ali z oblastvenimi osebami, ki so preiskale natančno zapustnikovo duševno stanje, ali z drugimi zanesljivimi dokazi.

2. proglašitev za zapravljevca, v katerem oziru;**§ 568.**

Sodno proglašen zapravljevec more razpolagati v poslednji volji le s polovico svoje imovine, druga polovica pripade zakonitim dedičem.

3. negodna starost;**§ 569.**

Nedorasli niso zmožni napraviti oporoko. Nedoletni, ki še niso dovršili osemnajstega leta, smejo napraviti oporoko le ustno pred sodiščem. Sodišče mora izkušati, se s primernimi poizvedbami prepričati, da se izvrši izjava poslednje volje prosto in premišljeno. Izjavo je treba sprejeti na zapisnik in pristaviti se mora to, kar so poizvedbe dognale. Po izpolnjenem osemnajstem letu se sme izreči poslednja volja brez daljnje omejitve.

4. bistvena zmeta;**§ 570.**

Bistvena zapustnikova zmeta dela naredbo neveljavno. Zmeta je bistvena, ako je zapustnik zgrešil osebo, kateri je kaj namenil, ali predmet, ki ga je hotel zapustiti.

§ 571.

Naredba velja, ako se pokaže, da je oseba, ki ji je bilo kaj namenjeno, ali zapuščen stvar le neprav imenovana ali popisana.

§ 572.

Naredba ostane veljavna, dasi se izkaže, da je po zapustniku izrečeni nagib neresničen, razen ako bi bilo dokazno, da je bila zapustnikova volja oprta zgolj na ta zmoten nagib.

5. redovne obljube;**§ 573.**

Redovniki praviloma niso upravičeni delati oporoko; ako pa je

dobil red posebno dovoljenje, da morajo njegovi člani delati oporoko, ako so redovniki bili odvezani obljub, ako so stopili iz svojega stanu po razpustu svojega reda, zavoda ali samostana, ali, ako so nastavljeni v takem razmerju, da jih po političnih naredbah ni več imeti za člane reda, zavoda ali samostana, marveč da morajo pridobivati polno lastnino, jim je dovoljeno z njo razpolagati z izjavo poslednje volje.

6. težka kriminalna kazni;**§ 574.**

Zločinec, obsojen na smrtno kazen, ne more veljavno izreči svoje poslednje volje od dneva oznanjene mu sodbe; ako pa je obsojen na kazen najtežje ali težke ječe, dokler traja čas njegove kazni.

Trajanje veljavnosti oporoke.**§ 575.**

Pravnoveljavno izrečena poslednja volja ne more izgubiti svoje veljavnosti vsled kasneje nastalih zadržkov.

§ 576.

Spočetka neveljavna poslednja volja ne postane veljavna, ako je zadržek kasneje odpravljen. Ako se ne napravi v tem primeru nova naredba, nastopi zakonita dedna pravica.

II. Vnanja oblika izjav poslednje volje:**§ 577.**

Oporoko je moči napraviti izvensodno ali sodno, pisмено ali ustno; pisмено pa s pričami ali brez njih.

1. izvensodna pismena;**§ 578.**

Kdor hoče napraviti oporoko pisмено in brez prič, mora oporoka ali kodicil lastoročno spisati in lastoročno podpisati s svojim imenom. Pripis dneva, leta in kraja, kjer je napravljena poslednja volja, ni sicer potreben, pač pa je priporočljiv v izogib sporov.

§ 579.

Poslednjo voljo, ki jo da zapustnik napisati drugi osebi, mora lastoročno podpisati. Dalje mora izrecno izjaviti pred tremi zmožnimi pričami, od katerih morata biti vsaj dve hkratu prisotni, da je spis njegova poslednja volja. Končno se morajo podpisati tudi priče s pristavkom, ki kaže na njih svojstvo kot priče, znotraj ali zunaj, vselej pa na listini sami in ne morda na zavoju. Ni treba, da pozna priča vsebino oporoke. (Nov. III, § 55.)

§ 580.

Zapustnik, ki ne more pisati, mora izpolniti obličnosti, predpisane v prejšnjem paragrafu, in mesto podpisa tudi še lastoročno pristaviti svoje ročno znamenje, in sicer v prisotnosti vseh treh prič. Radi olajšanja trajnega dokaza, kdo je zapustnik, je tudi previdno, da pristavi ena od prič kot podpisovalec zapustnikovo ime.

§ 581.

Ako zapustnik ne more čitati, si mora pustiti po eni priči prečitati spis v prisotnosti drugih dveh prič, ki sta vpogledali vsebino, in on

mora potrditi, da je ta po njegovi volji. Pisec poslednje volje sme biti v vseh primerih hkratu priča, izključen pa je od čitanja spisa, ako zapustnik ne zna čitati. (Nov. III, § 56.)

§ 582.

Zapustnikova naredba, ki se poziva na kakšen listek ali kakšen zapis, je le tedaj veljavna, ako je tak zapis oskrbljen z vsemi zahtevami, potrebnimi za veljavnost izjave poslednje volje. Sicer se morejo take pismene opombe, označene od zapustnika, porabiti le za razlaganje njegove volje.

§ 583.

Vobče velja eden in isti zapis le za enega zapustnika. Izjema glede zakoncev je v poglavju o ženitnih pogodbah.

§ 584.

Zapustniku, ki se ne more ali noče ravnati po obličnostih, potrebnih za pismeno oporoko, je na voljo, da napravi ustno oporoko.

2. izvensodna ustna;

§ 585.

Kdor dela oporoko ustno, mora resno izreči svojo poslednjo voljo pred tremi zmožnimi pričami, ki so hkratu prisotne in so zmožne potrditi, da se ni primerila v zapustnikovi osebi nobena prevara ali zmota. Ni sicer potrebno, pač pa previdno, da priče ali vse skupno ali vsaka zase radi lažjega spomina zapustnikovo izjavo ali same zapišejo ali jo dajo zapisati brž ko mogoče.

§ 586.

Ustna poslednja naredba mora biti na zahtevo vsakega, komur je do tega, potrjena s soglasno prisežno izpovedbo vseh treh prič, ali, če katere izmed njih ni več moči zaslišati pod prisego, vsaj dveh ostalih, sicer je ta izjava poslednje volje neveljavna (§ 601). (Nov. I, § 55.)

3. sodna.

§ 587.

Zapustnik sme napraviti oporoko tudi pred sodiščem pismeno ali ustno. Pismeno naredbo mora zapustnik vsaj lastnoročno podpisati in osebno izročiti sodišču. Sodišče mora opozoriti zapustnika na okolnost, da mora biti postavljen njegov lastnoročni podpis, nato mora zapis sodno zapečatiti in na zavoju pripomniti, čigava poslednja volja je v njem. O tem poslu je treba sestaviti zapisnik in spis shraniti na sodišču proti sprejemnici.

§ 588.

Ako hoče izjaviti zapustnik svojo voljo ustno, se mora izjava sprejeti na zapisnik in ta zapečaten shraniti prav tako, kakor je bilo v prednjem § določeno o pismenem zapisu.

§ 589.

Sodišče, ki sprejme pismeno ali ustno izjavo poslednje volje, mora sestati vsaj iz dveh s prisego zavezanih sodnih oseb, katerih eni pristoji sodniška služba v kraju, kjer se izjava sprejme. Pričevanje druge sodne osebe, razen sodnika, smeta nadomestovati tudi dve

drugi priči.

§ 590.

V sili se smeta podati pravkar imenovani osebi v zapustnikovo stanovanje, sprejeti njegovo poslednjo voljo pismeno ali ustno, potem pa posel staviti na zapisnik s pristavkom dneva, leta in kraja.

Nezmožne priče pri poslednjih naredbah.

§ 591.

Osebe izpod osemnajstih let, brezumni, slepci, glušci ali mutci, potem tisti, ki ne razumejo zapustnikovega jezika, ne morejo biti priče pri poslednjih naredbah. (Nov. I, § 56.)

§ 592.

(Razveljavljen z nov. I, § 57.)

Kdor je bil obsojen zaradi hudodelstva goljufije ali drugega hudodelstva iz koristoljubja, ne more biti priča.

§ 593.

Kdor ni krščanske vere ne more pričati o poslednji volji kristjana.

§ 594.

Dedič ali volilnojemnik ni zmožna priča glede njemu namenjene ostaline, enako ne njegov zakonec, njegovi roditelji, otroci, bratje in sestre ali osebe, ki so z njim v istem kolenu v svaštvu, in plačani domačini. Naredbo, ki naj bo veljavna, mora zapustnik lastnoročno spisati ali pa jo morajo potrditi tri priče, različne od omenjenih oseb.

§ 595.

Ako nameni zapustnik kaj ostaline tistemu, ki spiše poslednjo voljo, ali njegovemu zakoncu, njegovim otrokom, roditeljem, bratom in sestram ali osebam, ki so z njim v istem kolenu v svaštvu, mora biti naredba ugotovljena na način, omenjen v prejšnjem paragrafu.

§ 596.

Kar je predpisano glede nepristranosti in zmožnosti priče, da se ugotovi zapustnikova oseba, je treba uporabiti tudi na sodne osebe, ki sprejmo poslednjo voljo.

O olajšanih poslednjih naredbah.

§ 597.

Pri poslednjih naredbah, napravljenih med vožnjo na brodovih in v krajih, kjer so razširjene kuga ali podobne nalezljive kužne bolezni, so veljavne priče tudi osebe, ki so dovršile štirinajsto leto. (Nov. I, § 58.)

§ 598.

Za te olajšane poslednje naredbe je treba le dveh prič, od katerih sme ena spisati oporoko. Tudi ni potrebno, da sta obe hkratu prisotni, ako je nevarnost za okuženje.

§ 599.

Šest mesecev po dokončani vožnji na brodovih ali po kužni bolezniz izgube svojo moč olajšane naredbe poslednje volje.

§ 600.

Olajšave vojaških oporok so v vojaških zakonih.

Neveljavnost poslednjih naredb, nedostatnih po obliki.**§ 601.**

Ako ni izpolnil zapustnik katerekoli zahteve, ki so tukaj predpisane in niso izrečno prepuščene zgolj previdnosti, je izjava poslednje volje neveljavna.

Dedne pogodbe so veljavne le med zakonci.**§ 602.**

Dedne pogodbe o celi zapuščini ali njenem glede na celoto določenem delu, se morejo veljavno sklepati le med zakonci. Predpisi o tem so v poglavju o ženitnih pogodbah.

O daritvah za primer smrti. Ozir na poglavje o daritvah.**§ 603.**

Koliko naj se smatra daritev za primer smrti za pogodbo ali za poslednjo voljo, je določeno v poglavju o daritvah.

Deseto poglavje.**O nadomestnih dedičih in fidejkomisih.****Navadna nadomestitev.****§ 604.**

Vsak zapustnik sme za primer, da postavljeni dedič ne dobi dediščine, pozvati enega nadomestnega dediča, in, ako je tudi ta ne dobi, drugega, in v enakem primeru, tretjega ali tudi še več nadomestnih dedičev. Ta naredba se imenuje navadna nadomestitev. Po vrsti najprej pozvani je dedič.

§ 605.

Ako je zapustnik izmed določenih primerov, da imenovani dedič ne more biti dedič ali da noče biti dedič, označil le enega, je drugi primer izključen.

Pravice iz nje.**§ 606.**

Dediču naložena bremena se raztezajo tudi na nadomestnega dediča, ki stopi na njegovo mesto, če niso po izrečni volji ali po svojstvu okolnosti utesnjena na osebo dediča.

§ 607.

Ako so poklicani le sodediči vzajemno za nadomestne dediče, se domneva, da je hotel zapustnik v postavitvi izmerjene dele razširiti tudi na nadomestitev. Ako je pa v nadomestitvi razen sodedičev pozvan še kdo drug, pripade prosti dedinski del vsem po enakih delih.

Fidejkomisarska.**§ 608.**

Zapustnik more obvezati svojega dediča, da prepusti nastopljeno

dediščino po svoji smrti ali v drugih določenih primerih, drugemu imenovanemu dediču. Ta naredba se imenuje fidejkomisarska nadomestitev. Fidejkomisarska nadomestitev obsega molče tudi navadno.

Koliko smejo roditelji svojim otrokom imenovati nadomestnega dediča.**§ 609.**

Tudi roditelji smejo svojim otrokom celo tedaj, kadar so ti nezmožni napraviti oporoko, imenovati dediča ali nadomestnega dediča le glede imovine, ki jo jim zapuščajo.

Tiha fidejkomisarska nadomestitev.**§ 610.**

Ako je zapustnik prepovedal dediču, da napravi oporoko o ostalini, je to fidejkomisarska nadomestitev, in dedič mora ostalino ohraniti svojim zakonitim dedičem. Prepoved, stvar odsvojiti, ne izključuje pravice, o nji napraviti oporoko.

Utesnitev fidejkomisarske nadomestitve.**§ 611.**

Vrsta, po kateri naj fidejkomisarski dediči sledo drug drugemu, nikakor ni omejena, ako so vsi zapustnikovi sodobniki, vrsta se sme razširiti na tretjega, četrtega in še dalje.

§ 612.

Ako to niso sodobniki, marveč taki nadomestni dediči, ki ob času napravljene oporoke še niso rojeni, sme fidejkomisarska nadomestitev segati glede denarnih vsot in drugih premičnih stvari do drugega kolena. Glede nepremičnin velja le za prvo koleno; vendar šteje pri določanju kolen le tisti nadomestni dedič, ki je dobil zapuščino v posest.

Pravice dediča pri fidejkomisarski nadomestitvi.**§ 613.**

Dokler ne nastopi primer fidejkomisarske nadomestitve, ima postavljeni dedič utesnjeno lastninsko pravico s pravicami in obveznostmi uživalca.

Razlaga nadomestitev.**§ 614.**

Ako je nadomestitev dvomljivo izražena, jo je treba razlagati tako, da je svoboda dediča v razpolaganju z lastnino kar najmanj utesnjena.

Načini prestanka navadne in fidejkomisarske nadomestitve.**§ 615.**

Navadna nadomestitev prestane, čim je postavljeni dedič nastopil dediščino; fidejkomisarska, ako ni več nobenega poklicanih nadomestnih dedičev, ali ako prestane primer, za katerega je bila napravljena. Ako ni domnevati, da je zapustnikova volja drugačna, preide pravica fidejkomisarskega dediča tudi tedaj na njegove dediče (§ 537), ako ne doživi, da nastopi primer nadomestitve. (Nov. III, § 59.)

§ 616.

Zlasti izgubi svojo moč brezumniku napravljena fidejkomisarska nadomestitev (§ 608 in 609), ako se dokaže, da je bil ta za časa svoje poslednje naredbe pri polni zavesti, ali, ako mu je sodišče prepustilo radi ozdravljenja prosto upravo z imovino, in nadomestitev ne oživi, dasi bi bil radi povratka postavljen znova pod skrbnika, pa ni medčasno napravil nobene poslednje naredbe.

§ 617.

Nadomestitev, ki jo je zapustnik napravil svojemu otroku v času, ko še ni imel potomstva, prestane, ako je otrok zapustil potomce, zmožne za dedovanje.

Fidejkomis.**§ 618.**

Fidejkomis (rodbinski fidejkomis) je naredba, s katero je določna imovina izrečena kot neodsvojiva rodbinska posest za vsa bodoča pokolenja ali vsaj za več pokolenj.

Glavne vrste fidejkomisov.**§ 619.**

Fidejkomis je vobče ali prvorodstvo (primogenitura), ali majorat ali seniorat kakor je pač njegov ustanovnik namenil nasledstvo ali prvorojencu iz starejše vrste, ali najbližjemu iz rodbine po kolenu sorodstva, med več enako bližnjimi pa starejšemu po letih; ali končno, ne glede na vrsto, starejšemu v rodbini.

§ 620.

V dvomu se domneva prvorodstvo prej, kakor majorat ali seniorat; in majorat zopet prej, kakor seniorat.

Dedno nasledstvo v njih.**§ 621.**

Pri prvorodstvu dobi mlajša vrsta fidejkomis šele, ko izumre starejša tako, da se mora brat poslednjega posestnika umakniti njegovim sinovom, vnukom, pravnukom in daljnjim potomcem.

§ 622.

Ustanovnik sme red dednega nasledstva tudi povsem obrniti in poklicati zadnjerojenca iz starejše vrste ali najmlajšega iz vseh vrst ali vobče tistega, ki je po kolenu sorodstva najbližji ali ustanovniku fidejkomisa, pravemu pridobitelju ali poslednjemu posestniku.

§ 623.

Ako ustanovnik o tem svoje volje ni določno izrazil, se je treba bolj ozirati na poslednjega posestnika kakor na ustanovnika fidejkomisa in prvega pridobitelja. Ako je več oseb v enakem kolenu sorodstva, odloča višja starost.

§ 624.

Ako ustanovnik odredi, da pripade fidejkomis vselej najbližjemu v rodbini, je pod tem razumeti tistega, ki je po občnem zakonitem dednem nasledstvu najbližji iz moškega potomstva. Med več enako bližnjimi se deli uživanje fidejkomisa, če se iz naredbe ne

razodeva nasprotno.

§ 625.

Ako je kdo ustanovil razen fidejkomisa za prvorojeno vrsto drug ali več fidejkomisov za pozneje rojene vrste, dobi posestnik prvega fidejkomisa in njegovo potomstvo šele potem posest drugega, fidejkomisa, ako ni v ostalih vrstah potomcev, poklicanih za fidejkomis, in fidejkomisi ostanejo le dotlej združeni v eni osebi, dokler ne bo znova dveh ali več vrst.

§ 626.

Žensko potomstvo vobče nima nobene pravice na fidejkomise. Ako pa je ustanovnik izrečno odredil, da naj preide po ugasnitvi moškega rodu fidejkomis na ženske vrste, se zgodi to po redu, predpisanem za moško pokolenje; vendar imajo prednost moški dediči tiste vrste, ki je dobila posest fidejkomisa, pred ženskimi dediči.

Pogoji za ustanovitev fidejkomisa.**§ 627.**

Brez posebnega privoljenja zakonodajne oblasti ni moči ustanoviti nobenega fidejkomisa. Pri ustanovitvi je treba sestaviti red, poverjen seznam vseh fidejkomisu pripadajočih komadov in ga shraniti na sodišču. Ta popis velja za pravec pri vsaki izpremembi v posesti in pri odločanju fidejkomisa od proste imovine. Za varnost fidejkomisa mora sodišče skrbeti po posebnih predpisih.

Preklic ustanovitve.**§ 628.**

Ustanovnik fidejkomisa ima pravico, da prekliče ustanovitev fidejkomisa, dokler še ni nihče pridobil pravice z izročitvijo ali s pogodbo. Volja pa se smatra za preklicano, ako se rodi zapustniku moški zakonski dedič, ki ni obsežen v fidejkomisu.

Načelo o pravicah pričakovalcev in fidejkomisnega imetnika.**§ 629.**

Lastnina fidejkomisne imovine je deljena med vsemi pričakovalci in vsakokratnim fidejkomisnim imetnikom. Oni imajo samo vrhovno lastnino, ta pa tudi užitno lastnino.

Posebne pravice pričakovalcev.**§ 630.**

Vrhovna lastnina upravičuje pričakovalce fidejkomisa zahtevati, da se shranijo fidejkomisne zadolžnice na sodišču, naznaniti sodišču slabo upravo fidejkomisnih posestev, nasvetovati radi zastopanja fidejkomisa in potomstva skupnega fidejkomisnega skrbnika, vobče ukreniti vse, kar je potrebno za varnost tvarine.

Neutesnjene pravice imetnika in njegove obveznosti.**§ 631.**

Fidejkomisni imetnik ima vse pravice in obveznosti užitnega lastnika. Njemu gredo vsi užitki od fidejkomisnega posestva in od prirasti, ne pa njegova tvarina. Nasprotno nosi tudi vsa bremena. Ni pa odgovoren za pomanjšanje tvarine, nastalo brez njegove krivde.

Utesnjene pravice:**a) za odpoved in zastavljanje;****§ 632.**

Fidejkomisni posestnik se sme sicer odreči svoji pravici za sebe, nikakor pa ne za potomstvo, četudi ga še ni. Ako zastavi plodove fidejkomisa ali celo fidejkomisno posestvo, velja zastavljanje le za tisti del plodov, ki jih je upravičen spraviti, ne pa za fidejkomisno posestvo ali za tisti del plodov, ki gredo nasledniku.

b) za izpremembo, zameno ali dedni zakup fidejkomisnega posestva.**§ 633.**

Pod omejitvijo, ki takoj spodaj sledi, sme fidejkomisni imetnik izpremeniti fidejkomisno nepremičnino v glavnico, sme zamenjati zemljišča za druga ali jih razdeliti proti primernim primščinam ali tudi prepustiti v dedni zakup.

§ 634.

Za te izpremembe mu je treba dovoljenja rednega sodnega oblastva. To mora zaslišati vse znane pričakovalce ali njih skrbnike, če so nedoletni ali odsotni, potem skrbnika fidejkomisa in potomstva, pretresti važnost razlogov in zlasti, kadar dovoli razkosanje zemljišč, skrbeti za to, da se ravna po meri, predpisani v političnih naredbah. Pri tem pogojena odmena se naloži kot fidejkomisna glavnica.

c) za zadolžitev;**§ 635.**

Fidejkomisni imetnik sme zadolžiti tretjino fidejkomisnega posestva, ali, ako obsega glavnice, dvigniti tretjino njih. Za to mu ni treba privoljenja pričakovalcev ali skrbnikov, marveč le odobrenja rednega sodnega oblastva.

Določanje zadolžljive tretjine;**§ 636.**

V to tretjino je vračunati vsa bremena, ki so pod katerimkoli imeni na fidejkomisnem posestvu, tako, da ostaneta dve tretjini povsem prosti.

in vrednosti fidejkomisnega posestva.**§ 637.**

Vrednost fidejkomisnega posestva se določi, ako naj se zamenja ali zadolži, s sodno cenitvijo, ako naj se pa vnovči, z javno dražbo.

Način vračanja.**§ 638.**

Povračila fidejkomisnega dolga je tako določiti, da se poravna vsako leto pet do sto. Le iz važnih razlogov je dopustno podaljšanje roka.

§ 639.

Ako hoče fidejkomisni posestnik od že vrnjenega dolga zopet prejeti kakšen znesek zase, mora odplačati nanj še posebej vsako leto pet od sto.

Odgovornost naslednika za dolgove.**§ 640.**

Naslednik v fidejkomisu mora plačati le to, za kar se je zadolžil njegov prednik s sodnim odobrenjem. Za povračila, že zapadla v plačilo, je odgovoren le toliko, kolikor jih ni moči poravnati iz prednikove proste dedne imovine.

§ 641.

Ako je prednik precej potrošil za ohranitev ali za važno izboljšanje fidejkomisa, za kar bi bil upravičen zadolžiti fidejkomisno posestvo, se mora potrošek povrniti. Za to so pa nasledniki upravičeni, obremeniti tretjino fidejkomisnega posestva. Povračila je treba plačevati tako, kakor je predpisano v § 638.

§ 642.

Fidejkomisni upnik ne more zahtevati plačila za dolg, celo tistega ne, ki je s sodnim dovoljenjem na fidejkomisu, iz dedine, marveč le iz njenih dohodkov.

Delitev plodov v zadnjem letu.**§ 643.**

Plodovi zadnjega leta se dele med prednikovimi dediči in naslednikom v fidejkomisu enako kakor med uživalcem in lastnikom (§ 519).

Razveza,**§ 644.**

Fidejkomis je moči razvezati, ako ni nade na potomstvo, pozvano na fidejkomis. Za razvezo fidejkomisne veze pa se zahteva razen privoljenja užitnega lastnika in vseh pričakovalcev, ki jih je vabiti z oklicem, tudi zaslišanje skrbnika potomstva in sodno dovoljenje.

ali prestanek fidejkomisa.**§ 645.**

Fidejkomis prestane, ako se uniči, ali, ako so izumrle brez nade na potomstvo vse v ustanovnem pismu poklicane vrste. V poslednjem primeru se združi vrhovna lastnina z užitno lastnino in posestnik sme po svoji volji razpolagati s fidejkomisom.

Razlika med fidejkomisom in ustanovami.**§ 646.**

Od nadomestitev in fidejkomisov se razlikujejo ustanove, s katerimi so določeni dohodki glavnice, zemljišč ali pravic za vse bodoče čase za občekoristne naprave, kakor: za duhovske nadarbine, šole, bolnice ali ubožnice ali za vzdrževanje določnih oseb. Predpisi o ustanovah so v političnih naredbah.

Enajsto poglavje.**O volilih.****Kdo more voliti, kako in komu.****§ 647.**

Za veljavnost vozila (§ 535) je potrebno, da ga zapusti zmožen zapustnik z veljavno izjavo poslednje volje osebi, ki je zmožna dedovati.

§ 648.

Zapustnik mora tudi enemu ali več sodedičem poprej določiti volilo, glede njega jih je imeti samo za volilojemnike.

Koga je moči obremeniti s plačilom volila.**§ 649.**

Volila gredo praviloma v breme vsem dedičem po meri njih dednega deleža celo tedaj, ako je bila voljena kakšnemu sodediču lastna stvar. Od zapustnika pa zavisi, če hoče plačilo volila posebej naložiti kakšnemu sodediču ali tudi volilojemniku.

§ 650.

Volilojemnik se ne more odreči popolni izpolnitvi naloženega mu daljnega volila iz razloga, ker da presega vrednost njemu namenjenega volila. Ako pa volila ne sprejme, mora prevzeti nalog tisti, ki mu pripada, ali prepustiti pripadlo volilo nanj nakazanemu volilojemniku.

§ 651.

Zapustnik, ki je namenil volilo določni vrsti oseb kakor: sorodnikom, uslužbencem ali siromakom, sme prepustiti dediču ali komu drugemu razdelitev, kateri izmed teh oseb in kaj gre vsaki. Ako zapustnik o tem ni ničesar določil, je to dano dediču na voljo.

Nadomestitve pri volilih.**§ 652.**

Zapustnik sme glede volila odrediti navadno ali fidejkomisarsko nadomestitev, pri tem je uporabiti predpise prejšnjega poglavja.

Predmeti volila.**§ 653.**

Voliti se more vse, kar je v občnem prometu: stvari, pravice, dela in druga dejanja, ki imajo vrednost.

§ 654.

Ako so voljene stvari, ki so sicer v občnem prometu, ki jih pa volilojemnik za svojo osebo ni zmožen imeti, se mu povrne redna vrednost.

Občno pravilo za razlago pri volilih.**§ 655.**

Besede je treba razlagati tudi pri volilih po njih navadnem pomenu, razen če se dokaže, da je imel zapustnik navado z določenimi izrazi zvezati njemu lastni poseben pomen ali da bi bilo volilo sicer brez moči.

Posebni predpisi o volilu:**a) stvari določne vrste;****§ 656.**

Ako je zapustnik volil eno ali več stvari določne vrste, toda brez bližje določbe in je več takih stvari v zapuščini, ima dedič pravico izbrati. Mora pa izbrati komad, ki ga more volilojemnik rabiti. Ako je prepuščeno volilojemniku, da vzame ali izbere eno od več stvari, sme tudi najboljšo izbrati.

§ 657.

Ako je zapustnik volil eno ali več stvari določne vrste izrečno le iz svoje lastnine, in takih vobče ni v zapuščini, izgubi volilo svojo moč. Ako jih ni toliko, kakor je odrejeno, se mora volilojemnik zadovoljiti s tistimi, kar jih je.

§ 658.

Ako voli zapustnik eno ali več stvari določne vrste ne izrečno iz svoje lastnine, in takih ni v zapuščini, jih mora dedič priskrbeti volilojemniku v kakovosti, primerni njegovemu stanu in potrebam. Volilo denarne vsote obvezuje dediča, da jo plača ne glede na to, ali je gotovina v zapuščini ali ne.

§ 659.

Zapustnik sme prepustiti tudi komu drugemu izbiro, katero iz več stvari naj ima volilojemnik. Ako ta odkloni ali ako je umrl, preden je izbral, določi sodno oblastvo volilo z ozirom na stan in potrebo volilojemnika. Ta sodna določba velja tudi tedaj, kadar je volilojemnik umrl pred izbiro, njemu prepuščeno.

b) volilo določne stvari;**§ 660.**

Ako je volilo določne stvari ponovljeno v eni ali v raznih naredbah, ga volilojemnik ne more zahtevati hkratu v naravi in po vrednosti. Druga volila, akoravno obsegajo stvar iste vrste ali isti znesek, gredo volilojemniku tolikokrat, kolikorkrat so ponovljena.

§ 661.

Volilo je brez moči, ako je bil voljeni komad za časa poslednje naredbe že volilojemnikova lastnina. Ako ga je pridobil kasneje, se mu plača redna vrednost. Ako ga je pa dobil od zapustnika samega, in sicer brez plačila, je imeti volilo za razveljavljeno.

c) tuje stvari;**§ 662.**

Brez moči je volilo tuje stvari, ki ni ne zapustnikova, ne dedičeva ali volilojemnikova, katero naj izroči drugemu. Ako gre omenjenim osebam delež na stvari ali pravica do nje, je volilo razumeti le o tej pravici ali deležu. Ako je voljena stvar zastavljena ali obremenjena, prevzame sprejemnik tudi bremena, ki se je drže. Ako pa zapustnik izrečno odredi, da je določno tujo stvar kupiti in izročiti volilojemniku, lastnik jo pa noče prodati za cenilno vrednost je volilojemniku plačati to vrednost.

d) terjatve,**§ 663.**

Volilo terjatve, ki jo ima zapustnik proti volilojemniku, obvezuje dediča, da vrne zadolžnico ali da napiše volilojemniku oprostitev od dolga in zastalih obresti.

§ 664.

Ako voli zapustnik komu terjatev, ki jo ima proti drugemu, mora dedič prepustiti volilojemniku terjatev z zastalimi in dalje tekočimi obrestmi.

§ 665.

Volilo dolga, ki ga mora zapustnik plačati volilojemniku, ima učinek, da mora dedič priznati dolg, ki ga je zapustnik določno izrazil ali volilojemnik izkazal, in ga ne glede na pogoje ali roke, navedene v zadolžnici, poravnati najdalje v času, določenem za plačilo drugih volil. Zapustnikovim upnikom, ki jim preti nevarnost, pa to priznanje ne sme biti v škodo.

§ 666.

Pod odpustom dolga je razumeti le sedanje dolgove, ne tudi onih, ki so nastali šele po ustanovljenem volilu. Ako je z volilom odpuščena zastavna pravica ali poroštva, ne sledi iz tega, da je bil odpuščen tudi dolg. Ako so podaljšani plačilni roki, se morajo vendar obresti dalje plačevati.

§ 667.

Ako je zapustnik dolžan komu kakšno vsoto in mu voli enako vsoto, se ne domneva, da je hotel dolg plačati z volilom. Dedič plača v tem primeru vsoto dvakrat, enkrat kot dolg in potem kot volilo.

§ 668.

Pod volilom vseh neplačanih terjatev vendar niso obsežene ne terjatve iz javnih upnih listov, ne glavnice, vpisane na nepremičnini, ali terjatve, ki nastanejo iz kakšne stvarne pravice.

e) dote;**§ 669.**

Doto je moči voliti ali zato, da bo mož oproščen dolžnosti, jo vrniti, ali, da se dedič obveže plačati ženi kot doto prineseno vsoto ali stvar brez dokaza in brez odbitka za njo porabljenih stroškov. Tu veljajo za druge voljene terjatve dani predpisi.

§ 670.

Ako voli zapustnik drugi osebi nedoločeno doto, se razume pod tem ne glede na njeno lastno imovino taka dota, kakršno bi bil dolžan dati oče te osebe ob srednjem imetju po svojem stanu.

§ 671.

Ako volijo roditelji hčeram doto, se ta vračuna v zakoniti ali oporočni dedni delež, če ni bila izrečno označena kot naprejšnje volilo.

f) vzdrževanja, vzgoje, ali hrane;**§ 672.**

Volilo vzdrževanja obsega živež, obleko, stanovanje in ostale potrebnosti, in sicer dosmrtno, kakor tudi potrebni poduk. Vse to se razume tudi pod vzgojo. Vzgoja konča s polnoletnostjo. Pod hrano je razumeti jed in pijačo do smrti.

§ 673.

Mera volil, navedenih v prejšnjem paragrafu, če je ni videti iz izrečne niti iz molče izražene zapustnikove volje, ki jo je razdodeval z dosedanjo podporo, se mora določiti po stanu, ki ga ima volilojemnik, ali h kateremu so ga pripravljali za uživanje oskrbo.

g) pohištva, pohišja;**§ 674.**

Pod pohištvom se razume le oprava, potrebna za spodobno rabo stanovanja; pod pohišjem ali hišno opravo hkratu za vodstvo gospodarstva potrebne priprave. Orodje za izvrševanje obrta ni v tem, ako ni to razločneje povedano.

h) shrambe;**§ 675.**

Ako je komu voljena shramba, ki ne stoji sama za se, marveč je le del celote, se vobče domneva, da so namenjeni le tisti kosi, ki so v njej ob zapustnikovi smrti, in za katerih shranitev je shramba po svoji naravi določena ali jo je zapustnik navadno uporabljal.

§ 676.

Ako je pa shramba premična ali vsaj stvar sama za se, ima volilojemnik pravico le na shrambo, ne tudi na stvari, ki so v njej.

§ 677.

Ako je voljena skrinja, omara ali predal z vsemi stvarmi, ki so v njih, se šteje k temu tudi zlato in srebro, nakit in gotovina in celo zadolžnice, ki jih je volilojemnik izdal zapustniku. Druge zadolžnice ali listine, na katerih so osnovane zapustnikove terjatve in pravice, se štejejo k njim le tedaj, kadar ni razen njih ničesar v shrambi. K volilu tekočih stvari spadajo tudi posode, namenjene za njih prevažanje.

i) draguljev, nakita in lišpa;**§ 678.**

Pod dragulji se razumejo vobče le dragi kamni in dobri biseri; pod nakitom tudi nepristni kamni in zlate in srebrne ali z zlatom in srebrom prevlečene dragocenosti, ki so osebi v okrasje; pod lišpom pa tisto, kar je razen nakita, kovanih dragotin in oblačil osebi za okrasek.

k) zlata ali srebra, perila, zaprege;**§ 679.**

Volilo zlata ali srebra obsega predelano in nepredelano zlato in srebro, toda nekovani denar, tudi ne tega, kar je le del ali okrasek drugega zapuščinskega kosa, n. pr. ure ali tobačnice. Perila ni šteti k obleki in čipk ne k perilu, marveč k lišpu. Pod zaprego se razumejo za udobnost zapustnika določeni vprežni konji in vozovi z zadevno opravo vred, ne tudi jezdnj konji in jezdna priprava.

l) gotovine;**§ 680.**

Gotovina so tudi oni javni upni listi, ki nameščajo v rednem obtoku gotovino.

m) o nazivu; otroci;**§ 681.**

Pod besedo; otroci je treba razumeti le sinove in hčere, ako nameni zapustnik kaj otrokom koga drugega; ako pa nameni kaj svojim lastnim otrokom, tudi potomce, ki stopajo na njih mesto in so bili že spočeti ob zapustnikovi smrti.

n) sorodniki;**§ 682.**

Volilo, določeno brez bližnje označbe za sorodnike, je naklonjeno onim, ki so po zakonitem dednem nasledstvu najbližji, in pravilo, ustanovljeno gori v § 559 o razdelitvi dediščine med take osebe, ki se štejejo za eno osebo, je treba uporabiti tudi za volila.

o) uslužbenci.**§ 683.**

Ako je zapustnik zapustil volilo svojim uslužbencem in jih označil samo po službenem razmerju, se domneva, da naj dobe vozilo tisti, ki so ob času njegove smrti v tem službenem razmerju. Vendar je moči v tem kakor v drugih primerih domnevo ovreči z nasprotnimi jačjimi domnevnimi razlogi.

Kdaj pripade volilo?**§ 684.**

Volilojemnik pridobi praviloma (§ 699) takoj po zapustnikovi smrti pravico na volilo za se in za svoje naslednike. Lastninsko pravico na voljeno stvar pa je moči pridobiti le po predpisih, ustanovljenih za pridobitev lastnine v petem poglavju.

Plačilni dan.**§ 685.**

Volilo posameznih kosov iz zapuščine in pravic, ki se nanje nanašajo, male nagrade za posle in pobožna volila se morajo zahtevati takoj, druga pa šele eno leto po zapustnikovi smrti.

§ 686.

Z volilom posameznega zapuščinskega kosa gredo volilojemniku tudi od zapustnikove smrti dalje tekoče obresti, nastali užitki in vsaka druga prirast. Nasprotno pa nosi tudi vsa bremena, ki se drže volila, in celo izgubo, ako se volilo brez krivde koga drugega zmanjša ali se povsem uniči.

§ 687.

Ako je komu voljen znesek, ki naj se daje v ponavljajočih se rokih, kakor vsako leto, vsak mesec in podobno, zadobi volilojemnik pravico na cel znesek tega roka, dasiravno je doživel le pričetek roka. Vendar se sme znesek trajati šele s potekom roka. Prvi rok prične teči z dnevom zapustnikove smrti.

Pravice volilojemnika na zavarovanje.**§ 688.**

V vseh primerih, v katerih je upnik upravičen terjati od dolžnika zavarovanje, sme tudi volilojemnik zahtevati zavarovanje svojega volila. Gori v § 437 je bilo predpisano, kako je volilo vknjižiti radi pridobitve stvarne pravice.

Komu pripade nesprejeto volilo?**§ 689.**

Volilo, ki ga volilojemnik ne more ali noče sprejeti, preide na tistega, ki je poklican z njim (§ 652). Ako takega ni in ako je celo volilo namenjeno več osebam nerazdelno ali izrečno po enakih delih, priraste del, ki ga eden njih ne dobi, drugim enako kakor

dediščina sodedičem. Razen omenjenih dveh primerov ostane nesprejeto volilo v zapuščinskem skladu.

Pravica dediča, ako bremena izčrpajo sklad;**§ 690.**

Ako je cela dediščina izčrpana z volili, nima dedič terjati nič več kakor povračilo svojih stroškov izdanih v korist sklada, in nagrado, primerno svojemu trudu. Ako noče sam upravljati ostaline, mora prositi, da se postavi skrbnik.

§ 691.

Ako ni moči plačati vseh volilojemnikov iz zapuščinskega sklada, se plača volilo vzdrževanja pred vsemi drugimi in volilojemniku gre vzdrževanje od dneva, katerega je pripadla dediščina.

ali jo celo presegajo.**§ 692.**

Ako zapuščina ne zadošča za plačilo dolgov, drugih dolžnih izdatkov in za izplačilo vseh volil, trpe volilojemniki sorazmeren odbitek. Dedič torej brez zavarovanja volila ni dolžan poravnati, dokler je taka nevarnost.

§ 693.

Ako pa so volilojemniki že sprejeli volila, se odbitek določi po vrednosti, ki jo je imelo volilo za časa sprejema, in po koristih, ki so jih imeli od njega. Vendar je volilojemniku tudi po sprejetem volilu še vedno dano na voljo, da vrne volilo ali gori omenjeno vrednost in prejete koristi v sklad, in se tako ogne prispevku, glede izboljšanj in poslabšanj se postopa z njim kakor s poštenim posestnikom.

O zakonitih prispevkih za javne zavode.**§ 694.**

Prispevkov, ki jih je zapustnik namenil v oporoki po političnih predpisih za podporo ubožnic, invalidnic in bolnic in javnega poduka, ni šteti med volila, oni so državna naklada, morajo jih plačati celo zakoniti dediči, in se ne smejo presojsati po načelih zasebnega prava, marveč le po političnih naredbah.

Dvanajsto poglavje.**O utesnitvi in razveljavljenju poslednje volje.****Pravica zapustnika do utesnitve ali izpremembe svoje poslednje volje.****§ 695.**

Zapustnik sme svojo naredbo utesniti na pogoj, na čas, z naročilom ali k izrečenim namenom. Svojo oporoko ali kodicil sme tudi izpremeniti ali povsem razveljaviti.

Način utesnjevanja poslednje volje;**1. pogoj,****§ 696.**

Pogoj se imenuje dogodek, na katerega se naveže kakšna pravica. Pogoje je trdiljen ali nikalen po tem, če se nanaša na uspeh ali neuspeh dogodka. Odloživ je, ako pride namenjena pravica šele po njegovi izpolnitvi do svoje moči, a razvezen, ako se izgubi

namenjena pravica, kadar nastopi pogoj.

Predpisi:

a) o nerazumljivih pogojih,

§ 697.

Povsem nerazumljivi pogoji se smatrajo, da niso pristavljeni.

b) o nemožnih ali nedopustnih,

§ 698.

Naredba, po kateri se daje komu pravica pod odloživim nemožnim pogojem je neveljavna, dasiravno bi postala izpolnitev pogoja šele pozneje nemožna in bi bil zapustnik zvedel za nemožnost. Razvezen nemožen pogoj se smatra, da ni pristavljen. Vse to velja tudi o nedopustnih pogojih.

c) o možnih in dopustnih pogojih,

§ 699.

Ako so pogoji možni in dopustni, je moči od njih odvisno pravico pridobiti samo z njih natančno izpolnitvijo, naj so zavisni od naključja, od volje imenovanega dediča, volilijemnika ali koga drugega.

d) pogoj, da se ne sklene zakon.

§ 700.

Pogoj, da naj dedič ali volilijemnik ne stopi v zakon celo po deseženi doletnosti ne se šteje, da ni pristavljen. Le vdova mora izpolniti pogoj, ako ima enega ali več otrok. Veljavno je moči naložiti pogoj, da se dedič ali volilijemnik ne poroči z določno osebo.

e) ako je bil pogoj izpolnjen za zapustnikovega življenja.

§ 701.

Ako je v izjavi poslednje volje predpisani pogoj izpolnjen že za zapustnikovega življenja, se mora njegova izpolnitev po zapustnikovi smrti le tedaj ponoviti, kadar je pogoj dedičevo ali volilijemnikovo dejanje, ki ga morejo oni ponoviti.

Ali je pogoj raztegniti tudi nadomestno pozvane.

§ 702.

Pogoj, stavljen dediču ali volilijemniku, se ne razteza brez izrečne zapustnikove izjave na njegovega nadomestnega dediča ali volilijemnika.

Učinek možnega odloživega pogoja.

§ 703.

Za pridobitev zapuščine, namenjene pod odloživim pogojem, je potrebno, da oseba ki ji je kaj namenjeno, preživi izpolnitev pogoja in da je ob nastopu pogoja zmožna dedovanja.

2. Čas,

§ 704.

Ako je negotovo, da li pride ali ne pride čas, na katerega je zapustnik utesnil namenjeno pravico, se smatra ta utesnitev za pogoj.

§ 705.

Ako je čas tak, da mora priti, se namenjena pravica kakor druge nepogojne pravice prenese tudi na dediče tiste osebe, ki ji je kaj namenjeno, in zgolj izročitev se odloži do določenega roka.

§ 706.

Ako bi bilo očitno, da v poslednji naredbi določeni čas nikdar ne more priti, se smatra določba tega časa kakor da je pristavljen nemožni pogoj. Le v primeru, da se je zastopnik bržkone zmotil samo v preračunu časa, bo treba čas določiti po verjetni zapustnikovi volji.

Pravno razmerje med osebo, pozvano pod pogojem ali rokom, in osebo, ki ji sledi.

§ 707.

Dokler je odložena dedičeva ali volilijemnikova pravica radi še ne izpolnjenega pogoja ali še ne doteklega roka, dotlej obstoje v prvem primeru med zakonitim in postavljenim dedičem, v drugem primeru pa med dedičem in volilijemnikom, glede začasne posesti in uživanja zapuščine ali volila iste pravice in obveznosti, kakor pri fidejkomisarski nadomestitvi.

§ 708.

Kdor dobi dediščino ali volilo pod nikalnim ali razveznim pogojem ali le za določen čas ima proti tistemu, ki mu pripade dediščina ali volilo, kadar nastopi pogoj ali določeni čas, iste pravice in obveznosti, ki jih ima dedič ali volilijemnik proti fidejkomisarskemu namestniku (§ 613).

3. Naročilo.

§ 709.

Ako je zapustnik naklonil komu ostalino z naročilom, je imeti to naročilo za razvezen pogoj tako, da naj se izgubi ostalina radi neizpolnjenega naročila (§ 696).

§ 710.

Ako ni moči naročila natančno izpolniti, je treba izkušati, da se izvrši vsaj kolikor mogoče. Ako se tudi to ne more zgoditi, obdrži obremenjeni vendar namenjeno ostalino, če ni videti nasprotja z zapustnikovo voljo. Kdor je samega sebe storil nezmožnega za izpolnitev naročila, izgubi namenjeno mu ostalino.

§ 711.

Ako je zapustnik sicer razodel namen, za katerega določa ostalino, pa tega ni naložil kot dolžnost, ni moči siliti osebe, ki jej je namenjena ostalina, da jo porabi v ta namen.

§ 712.

Neveljavna je naredba, s katero zapustnik naloži svojemu dediču nemožno ali nedopustno dejanje s pristavkom, da naj izroči komu drugemu volilo, ako bi se naloga ne držal.

O razveljavljenju naredb, in sicer:

1. Z napravo nove naredbe; oporoke;

§ 713.

Prejšnja oporoka se razveljavi s kasnejšo veljavno oporoko ne le

glede postavljenega dediča, marveč tudi glede ostalih naredb, kolikor ni zapustnik v slednji razločno spoznati dal, da naj velja prejšnja popolnoma ali deloma. Ta predpis velja tudi tedaj, kadar je dedič poklican v kesnejši oporoki le na del dediščine. Preostali del ne pripade v prejšnji oporoki postavljenim dedičem, marveč zakonitim.

ali kodicila;

§ 714.

S kasnejšim kodicilom, katerih utegne biti več poleg drugega, se razveljavljajo prejšnja volila ali kodicili le toliko, kolikor so z njim v protislovju.

§ 715.

Ako ni moči določiti, katera oporoka ali kodicil je kesnejši, veljata oba, kolikor moreta ostati v moči drug poleg drugega, in uporabljajo se predpisi, ustanovljeni v poglavju o skupnosti lastnine.

brez ozira na prej izrečeno neizpremenljivost.

§ 716.

Oporoki ali kodicilu dodani pristavek, da bodi vsaka kesnejša naredba sploh ali, ako ni zaznamovana z določnim znakom, povsem nična, se smatra, da ni pristavljen. (Nov. III, § 61.)

2. s preklicem;

§ 717.

Ako hoče zapustnik razveljaviti svojo naredbo, ne da bi napravil novo, jo mora izrečno preklicati ustno ali pismeno, ali pa listino uničiti.

§ 718.

Veljavno preklicati je moči le v takem stanju, v kakršnem je kdo zmožen izreči poslednjo voljo. Sodno proglašeni zapravljivec sme veljavno preklicati svojo poslednjo voljo.

a) z izrečnim,

§ 719.

Za usten preklic sodne ali izvensodne poslednje naredbe je treba toliko in takih prič, kolikor jih je potrebno za veljavnost ustne oporoke; za pismen preklic pa je treba izjave, ki jo je zapustnik lastnoročno pisal in podpisal ali podpisal vsaj on in priče, potrebne za pismeno oporoko.

§ 720.

Zapustnikova naredba, s katero prepove dediču ali volilojemniku, izpodbijati poslednjo voljo s pretnjo, da mu odvzame kakšno korist, naj nima nikdar moči, kadar se izpodbija le pristnost ali smisel izjave.

b) s tihim,

§ 721.

Kdor v svoji oporoki ali kodicilu prereže podpis, ga prečrta ali celo vsebino izbriše, jih uniči. Ako je od več enakoglasnih listin uničena le ena se iz tega ne more sklepati na preklic.

§ 722.

Ako so se omenjene poškodbe zgodile le po naključju ali ako se je listina izgubila, poslednja volja ne izgubi svoje moči, ako se inače dokaže naključje ali vsebina listine. (Nov. III, § 57.)

§ 723.

Ako je zapustnik uničil kesnejšo naredbo, prejšnjo pismeno naredbo pa pustil nepoškodovano, velja zopet prejšnja pismena. Ustna prejšnja naredba pa zato ne oživi.

ali c) z domnevanim.

§ 724.

Volilo se šteje za preklicano, ako je zapustnik voljeno terjatev izterjal in sprejel, ako je komu namenjeno stvar odsvojil in je ni več nazaj dobil ali, ako jo je na tak način izpremenil v drugo, da je stvar izgubila svojo prejšnjo obliko in svoje prejšnje ime.

§ 725.

Ako pa je dolžnik poravnal terjatev sam od sebe, ako je volilo odsvojeno s sodno naredbo ako je bila stvar izpremenjena brez zapustnikovega pristanka, velja volilo.

3. z odpovedjo dedičev.

§ 726.

Ako ne dedič, ne nadomestni dedič noče ali ne more sprejeti zapuščine, preide dedna pravica na zakonite dediče. Ti pa so zavezani ravnati se po ostalih zapustnikovih odredbah. Ako se tudi oni odpovedo dediščini, je imeti volilojemnike sorazmerno za dediče.

Trinajsto poglavje.

O zakonitem dednem nasledstvu.

Primeri zakonitega dednega nasledstva.

§ 727.

Ako pokojnik ni zapustil veljavne izjave poslednje volje, ako ni v njej razpolagal z vso svojo imovino, ako ni namenil osebam, ki jim je bil po zakonu dolžan dedni delež zapustiti, kolikor treba, ali, ako postavljeni dediči ne morejo ali nočejo sprejeti dediščine, nastopi zakonito dedno nasledstvo povsem ali deloma.

§ 728.

Ako ni veljavne izjave poslednje volje, pripade vsa pokojnikova zapuščina zakonitim dedičem. Ako pa je veljavna izjava poslednje volje, jim gre tisti dedni delež, ki v poslednji volji ni nikomur namenjen.

Predpis za primer prikrajšanja dolžnega deleža.

§ 729.

Ako je oseba, ki ji je bil zapustnik po zakonih dolžan zapustiti dedni delež, prikrajšana po izjavi poslednje volje, se sme ta sklicevati na predpis zakona in sodno terjati dedni delež, ki ji gre po predpisih naslednjega poglavja.

Zakoniti dediči:**1. Sorodniki zakonskega rojstva.****§ 730.**

Zakoniti dediči so pred vsem tisti, ki so z zapustnikom po zakonskem rojstvu v najbližjem kolenu v sorodu. Kolena sorodstva se določajo na ta-le način.

Kolena sorodnikov, zmožna za dedovanje.**§ 731.**

Prvemu kolenu pripadajo tisti, ki so združeni pod zapustnikom kot svojim zarodnikom, to so; njegovi otroci in njihovi potomci. Drugemu kolenu pripadajo oče in mati zapustnika s tistimi vred, ki so z njim združeni pod očetom in materjo, to so; njegovi bratje in sestre in njihovi potomci. Tretjemu kolenu pripadajo dedje in babice z brati in sestrami roditeljev in njihovimi potomci vred. Od četrtega kolena so pozvani k dedovanju le prvi praroditelji zapustnikov. (Nov. I, § 60.)

1. koleno: Otroci.**§ 732.**

Ako ima zapustnik zakonske otroke prve stopnje, jim pripada cela dediščina, naj so moškega ali ženskega spola, naj so rojeni za zapustnikovega življenja ali po njegovi smrti. Več otrok deli dediščino po svojem številu na enake dele. Vnuki še živečih otrok in pravnuki še živečih vnukov nimajo pravice do dednega nasledstva.

§ 733.

Ako je zapustnikov otrok umrl pred njim, in je od tega otroka eden ali več vnukov, pripada delež, ki bi šel umrlemu otroku, temu ostalemu vnuku v celoti ali več vnukom po enakih delih. Ako je od teh vnukov tudi eden umrl in zapustil pravnuke, se deli na enak način delež umrlega vnuka med pravnuke po enakih delih. Ako so od zapustnika še daljnější potomci, se deli sorazmerno po pravkar danem predpisu.

§ 734.

Na ta način se dediščina deli ne le ako se vnuki umrlih otrok snidejo s še živimi otroki, ali daljnější potomci z bližnjimi zapustnikovimi potomci, marveč tudi tedaj, ako je dediščino deliti samo med vnuki raznih otrok ali med pravnuki raznih vnukov. Vnuki, ostali od vsakega otroka in pravnuki, ostali od vsakega vnuka, naj jih je več ali manj, ne morejo torej dobiti nikdar več in nikdar manj, kakor bi bila dobila umrli otrok ali umrli vnuk, ako bi bila ostala živa.

2. koleno: Roditelji in njihovi potomci.**§ 735.**

Ako ni nikogar, ki izvira od zapustnika samega, preide dediščina na tiste, ki so mu sorodni v drugem kolenu, namreč na njegova roditelja in njune potomce. Ako živita še oba roditelja, jima gre cela dediščina po enakih delih. Ako je eden teh roditeljev umrl, stopijo njegovi ostali otroci ali potomci v njegovo pravico in polovica, ki bi šla pokojniku, se deli med nje po onih načelih, ki so določena v § 732 do 734 zaradi delitve dediščine med otroke in daljnější zapustnikove potomce.

§ 736.

Ako sta umrla oba zapustnikova roditelja, se deli ona polovica dediščine, ki bi pripadla očetu, med njegove ostale otroke in njihove potomce, druga polovica pa, ki bi šla materi, med njene otroke in njihove potomce po §§ 732-734. Ako od teh roditeljev ni drugih otrok kakor skupno zarojeni ali njihovi potomci, deli ti obe polovici med seboj enako. Ako pa so razen teh še otroci, ki so bili zarojeni od očeta ali od matere ali od enega in druge v drugem zakonu, dobe otroci, ki sta jih oče in mati skupno zarodila ali njihovi potomci tako od očetove kakor od materine polovice njim pristoječi, s polurodnimi brati in sestrami enak delež.

§ 737.

Ako eden umrlih zapustnikovih roditeljev ni zapustil ne otrok, ne potomcev, pripadale cela dediščina drugemu še živečemu roditelju. Ako drugi roditelj tudi več ne živi, se deli cela dediščina med njegovimi otroki in potomci po že navedenih načelih.

3. koleno: Dedje in babice in njihovo potomstvo.**§ 738.**

Ako sta zapustnikova roditelja umrla brez potomcev, preide dediščina na tretje koleno, to je: na zapustnikove dede in babice in njihovo potomstvo. Dediščina se deli potem na dva enaka dela. Ena polovica gre očetovima roditeljema in njunim potomcem, druga materinim roditeljema in njunim potomcem.

§ 739.

Vsaka teh polovic se deli enako med dede in babice ene in druge strani, ako še oba živita. Ako sta umrla ded ali babica ali ako sta umrla oba od ene ali druge strani, se deli tej strani pripadla polovica med njunimi otroki in potomci po onih načelih, po katerih se mora v drugem kolenu cela dediščina deliti med otroki in potomci zapustnikovih roditeljev (§ 735 do 737).

§ 740.

Ako sta umrla ded in babica od očetove ali materine strani in ni potomcev ne od deda ne od babice te strani, potem pripada cela dediščina še živima dedu in babici druge strani, po njuni smrti pa njunim preostalim otrokom in potomcem.

4. koleno: Praroditelji in njihovi potomci.**§ 741.**

Po polnem ugasnjenju tretjega kolena so poklicani na zakonito dedno nasledstvo zapustnikovega očeta odpade ena polovica zapuščine, na dede in babice njegove matere druga polovica. Vsako polovico deli dvojica dedov in babic po enakih delih. Ako ena dvojica dedov in babic ne živi, preide na t del spadajoča sminka dediščine na še živi del te dvojice dedov in babic. Ako ni katerega para dedov in babic, je poklican k njeni četrtini drugi par dedov in babic zapustnikovega roditelja.

Ako ni nobenega para dedov in babic enega zapustnikovega roditelja, sta poklicani k tej spadajoči polovici dediščine dvojici dedov in babic drugega roditelja v isti meri kakor na polovico dediščine, ki ji neposredno pripada. (Nov. I, § 61.)

§ 742.

(Razveljavljen z nov. I, § 62.)

Ako so sorodniki vseh teh štirih rodov, se deti dediščina med nje na štiri enake dele in vsak del se deli zopet med osebe, pripadajoče poedinemu rodu, po istih načelih, po katerih se deli ustrezno zakonu cela zapuščina med zapustnikovimi roditelji in njihovimi potomci.

§ 743.

(Razveljavljen z nov. I, § 62.)

Ako je izumrl eden izmed štirih rodov tega kolena, ne pripade njegov delež vsem ostalim trem rodovom, pripade marveč, ako je ugasli rod od očetove strani, drugemu rodu od očetove strani polovica dediščine; ako pa je ugasli rod od materine strani, pripade drugemu rodu od materine strani tudi polovica dediščine. Ako pa sta ugasnila, oba rodova od očetove in materine strani, preide vsa dediščina na dva rodova od druge strani, ako pa je že ugasnil tudi eden teh, edinemu od te strani še ostalemu rodu.

5. koleno: Drugi praroditelji in njihovi potomci.**§ 744.**

(Razveljavljen z nov. I, § 62.)

Ako ni od četrtega kolena več sorodnikov, preide dediščina na peto, namreč: na zapustnikove druge praroditelje in njihove potomce. Temu kolenu pripada rod očetovih praroditeljev očetovega deda, rod materinih praroditeljev očetovega deda, rod očetovih praroditeljev očetove babice, rod materinih praroditeljev očetove babice, rod očetovih praroditeljev materinega deda, rod materinih praroditeljev materinega deda, rod očetovih praroditeljev materine babice in rod materinih praroditeljev materine babice.

§ 745.

(Razveljavljen z nov. I, § 62.)

Vsak teh osmih rodov ima z ostalimi rodovi enako dedno pravico, in ako so sorodniki od vsakega rodu, se deli dediščina med njimi na osem enakih delov, in vsak del se zopet dalje deli na osebe, ki pripadajo temu rodu, po pravilu, predpisanem v prejšnjih kolenih.

§ 746.

(Razveljavljen z nov. I, § 62.)

Ako je eden teh osmih rodov ugasnil, pripade to, kar bi šlo očetovim praroditeljem deda ali babice, rodu materinih praroditeljev istega deda ali te babice; kar bi pa šlo materinima praroditeljema deda ali babice, pripade rodu očetovih praroditeljev istega deda ali iste babice.

§ 747.

(Razveljavljen z nov. I, § 62.)

Ako sta izumrla oba rodova enega deda ali ene babice, ostanejo deleži, ki spadajo zapustnikovim očetovi strani, pri še ostalih rodovih očetove strani; deleži pa, ki spadajo zapustnikovim materini strani, ostanejo pri še ostalih rodovih materine strani. Ako pa ni nobenega sorodnika od vseh štirih rodov očetove strani ali od vseh štirih rodov materine strani, dobe vso dediščino živi rodovi druge strani.

6. koleno: Tretji praroditelji in njihovo potomstvo.**§ 748.**

(Razveljavljen z nov. I, § 62.)

Ako je končno tudi peto koleno povsem izumrlo, preide zakonito dedno nasledstvo na šesto, namreč: na zapustnikove tretje praroditelje in njihove potomce. V to koleno spada šestnajst rodov, namreč: rodovi tistih roditeljev, iz katerih so izšli zarodniki petega kolena. Ako so živi sorodniki od vsakega teh rodov, se deli dediščina na šestnajst enakih osnovnih delov in vsak osnovni del se deli potem med sorodniki, pripadajočimi temu rodu, po že navedenih načelih.

§ 749.

(Razveljavljen z nov. I, § 62.)

Ako od nekaterih teh rodov ni več živih sorodnikov, preidejo njihovi deleži na tiste rodove, ki so z ugaslimi po predpisu §§ 743 in 746 v najbližji zvezi. Ako so ostali sorodniki le od enega samega rodu, jim gre cela dediščina.

§ 750.

Ako je kdo zapustniku v rodu z več kakor z ene strani, uživa od vsake strani tisto dedno pravico, ki mu gre kot sorodniku, štetemu posebej od te strani (§ 736).

Izključuje daljnejših sorodnikov.**§ 751.**

Na ta štiri kolena zakonskega sorodstva je utesnjena pravica dednega nasledstva glede proste dedne imovine. (Nov. I, § 63.)

II. Zakonita dedna pravica pozakonjenih otrok.**§ 752.**

Otroci, izven zakona rojeni in s poznejšo poroko svojih roditeljev pozakonjeni, kakor tudi tisti, ki jim gre brez ozira na zadržek ob poroki njihovih roditeljev posebna ugodnost § 160, uživajo pod omejitvami, ki so v ravno tem § 160 in v § 161, pravice zakonskih otrok tudi glede zakonitega dednega nasledstva.

§ 753.

Nezakonski otrok, pozakonjen po zakonodajčevi milosti, ima na očetovo zapuščino le tedaj zakonito dedno pravico, ako je bil pozakonjen na očetovo prošnjo, da bi užival enake pravice z zakonskimi otroki do proste dedne imovine.

III. Nezakonskih otrok.**§ 754.**

Glede matere in materinih sorodnikov imajo nezakonski otroci pri

zakonitem dednem nasledstvu v prosto dedno imovino enake pravice kakor zakonski. Do zapuščine očeta in očetovih sorodnikov ne gre nezakonskim otrokom zakonito dedno nasledstvo. (Nov. I, § 65.)

IV. Posvojenih otrok.

§ 755.

Posvojeni otroci imajo pri zakonitem dednem nasledstvu do proste dedne imovine tistega, ki jih je posvojil, enako pravico kakor zakonski otroci. Glede njegovih sorodnikov ali glede zakonca, brez čigar privoljenja se je posvojenje izvršilo, jim ne gre dedna pravica. Pridržana pa jim je zakonita dedna pravica do imovine svojih pravnih roditeljev in sorodnikov (§ 183).

V. Dedna pravica roditeljev glede otrok, omenjenih v §§

752-754.

§ 756.

Roditelji imajo do zapuščine svojih pozakonjenih ali onih nezakonskih otrok, ki jim daje zakon posebno ugodnost, isto vzajemno pravico, kakor je priznana otrokom do zapuščine njihovih roditeljev (§§ 752-754). Do imovine otroka, ki je ostal nezakonski, gre le materi in njenim sorodnikom dedno nasledstvo, oče in njegovi sorodniki so od tega izključeni. Tudi posvojitelji nimajo zakonite dedne pravice do zapuščine posvojenega otroka; ta zapuščina pripade po zakonitem dednem nasledstvu njegovim sorodnikom. (Nov. I, § 66.)

VI. Zakonita dedna pravica zakoncev.

§ 757.

Preživeči zapustnikov zakonec je poleg zapustnikovih otrok in njihovih potomcev zakonit dedič do četrte zapuščine, poleg zapustnikovih roditeljev in njihovih potomcev ali poleg dedov in babic pa do polovice zapuščine. Ako žive poleg dedov in babic potomci umrlih dedov in babic dobi zakonec povrh od druge polovice dediščine del, ki bi pripadel po § 739 in 740 potomcem umrlih dedov in babic. V vsakem primeru se vračuna v dedni delež zakonca to, kar mu pripade po ženitni ali dedni pogodbi iz zapustnikove imovine. Ako ni zakonitih dedičev prvega ali drugega kolena ne dedov in babic, dobi preživeči zakonec celo dediščino. (Nov. I, § 68.)

§ 758.

Razen dednega deleža gredo preživečemu zakoncu kot naprejšnje volilo premičnine, spadajoče k zakonskemu gospodinjstvu, poleg zapustnikovih otrok pa le, kar je njemu samemu potrebno. (Nov. I, § 69.)

§ 759.

Iz lastne krivde ločeni zakonec nima zakonite dedne pravice niti zahtevka do zakonitega naprejšnjega volila. Oboje je odredeno preživečemu zakoncu tudi takrat, kadar je zapustnik že tožil na razvezo ali ločitev zakona iz krivde drugega zakonca in je tožbi ugodeno. (Nov. I, § 70.)

Zapuščina brez dedičev.

§ 760.

Ako ni k dednemu nasledstvu upravičenega ali ako nihče dediščine ne pridobi zapade dediščina kot imovina brez dedičev državi. (Nov. I, § 73.)

Razlike od občnega reda dednega nasledstva.

§ 761.

Razlike od zakonitega dednega nasledstva, določenega v tem poglavju, glede kmetij in zapuščine duhovnikov, so v političnih zakonih.

Štirinajsto poglavje.

O dolžnem deležu in o vračunjanju v dolžini ali dedni delež.

Osebe, ki jim gre kot nujnim dedičem dolžni delež.

§ 762.

Osebe, ki jim mora zapustnik nameniti v poslednji naredbi dedni delež, so njegovi otroci, in ako teh ni, njegovi roditelji.

§ 763.

Pod imenom otroci je razumeti po občnem pravilu (§ 42) tudi vnuke in pravnike, pod imenom roditelji pa vse dede in babice. Tukaj ni razlike med moškim in ženskim spolom, med zakonskim in nezakonskim rojstvom, čim bi za te osebe nastopila pravica in red zakonitega dednega nasledstva.

§ 764.

Dedni delež, ki so ga te osebe upravičene terjati, se imenuje dolžni delež, njim samim pa se v tem pogledu pravi nujni dediči.

Kolik znesek,

§ 765.

Za dolžni delež določa zakon vsakemu otroku polovico tega, kar bi mu pripadlo po zakonitem dednem nasledstvu.

§ 766.

V navzgornji vrsti gre vsakemu nujnemu dediču kot dolžni delež, tretjina tega, kar bi dobil po zakonitem dednem nasledstvu.

in pod katerimi omejitvami.

§ 767.

Kdor se je odpovedal dedni pravici, kdor je izključen od dedne pravice po predpisih osmega poglavja ali kogar je zapustnik po pravici razdedinil, nima pravice do dolžnega deleža in ga je imeti pri izmeri dolžnega deleža, kakor bi ga sploh ne bilo.

Pogoji za pravično razdedinjenje.

§ 768.

Otrok se sme razdediniti: 1. ako odpade od krščanstva, 2. ako je pustil zapustnika v stiski brez pomoči, 3. ako je bil obsojen zaradi hudodelstva v kazni dosmrtno ali dvajsetletne ječe, ako trdovratno živi pohujšljivo za javno pravnost.

§ 769.

Iz istih razlogov se smejo tudi roditelji izključiti od dolžnega deleža, in zlasti še tedaj, ako so otroka v vzgoji povsem zanemarili.

§ 770.

Sploh je moči nujnemu dediču odvzeti dolžni delež z izjavo poslednje volje tudi zaradi takih dejanj, ki delajo dediča po § 540 do 542 nevrednega dedne pravice.

§ 771.

Razlog za razdedinjenje mora dedič vedno dokazati, naj ga je zapustnik izrekel ali ne, in mora biti osnovan po besedilu in smislu zakona.

§ 772.

Razdedinjenje se razveljavi le z izrecnim preklicem, ki se izjavi v zakoniti obliki.

§ 773.

Ako je pri zelo zadolženem ali zapravljevem nujnem dediču verjetna skrb, da bi dolžni delež, ki mu gre, njegovim otrokom odšel povsem ali ponajveč, mu sme zapustnik dolžni delež odvzeti, toda le tako, da ga nakloni otrokom nujnega dediča.

Kako je zapustiti dolžni delež.**§ 774.**

Dolžni delež je moči zapustiti v obliki dednega deleža ali volila, četudi ni izrečno imenovan kot dolžni delež. Nujnemu dediču pa mora ostati povsem prost. Neveljaven je vsak pogoj ali breme, ki ga utesnjuje. Ako je nujnemu dediču namenjen večji dedni delež, se mora pogoj ali breme nanašati le na del, ki presega dolžni delež.

Pravni pomočki nujnega dediča:**a) pri protipravnem razdedinjenju ali prikrajšanju dolžnega deleža;****§ 775.**

Nujni dedič, ki je bil razdedinjen brez pogojev, predpisanih v § 768 do 773, sme terjati polni dolžni delež, ki mu gre; ako pa je bil prikrajšan v čistem znesku dolžnega deleža, njegovo dopolnitev.

b) ako je popolnoma prezrt.**§ 776.**

Ako je od več otrok, za katere je zapustnik vedel, da žive, eden povsem zamolčan sme ta otrok terjati tudi le dolžni delež.

§ 777.

Ako pa je moči iz okolnosti dokazati, da je zamolčan eden od več otrok le zato, ker je bilo zapustniku neznano, da živi, zamolčani ni dolžan, da se zadovolji z dolžnim deležem, marveč zahtevati sme dedni delež, kakršnega dobi nujni dedič, ki mu najmanj pripada; če pa je postavljen edini še ostali nujni dedič ali če so poklicani vsi ostali po enakih delih, enak dedni delež.

§ 778.

Ako ima zapustnik edinega nujnega dediča, pa ga zamolči vsled gori navedene zmote, ali ako dobi zapustnik brez otrok šele po izjavi svoje poslednje volje nujnega dediča, za katerega ni nič preskrbljeno, je treba poravnati sorazmerno le volila, določena za javne zavode, za nagrado opravljenih služb ali za pobožne namene v znesku, ki ne presega četrtega dela čiste zapuščine, vse druge naredbe poslednje volje pa so povsem razveljavljene. Vendar dobe zopet svojo moč, ako je nujni dedič umrl pred zapustnikom.

§ 779.

Ako otrok umre pred zapustnikom in zapusti potomce, stopijo ti zamolčani potomci glede dedne pravice na otrokovo mesto.

§ 780.

Potomci razdedinjenega otroka so samo upravičeni, zahtevati dolžni delež, to pa tudi tedaj, ako je razdedinjeni preživel zapustnika. (Nov. III, § 65.)

§ 781.

Ako je zamolčan nujni dedič navzgorne vrste, sme terjati vselej le dolžni delež iz sklada.

§ 782.

Ako je moči dediču dokazati, da se je zamolčani nujni dedič zakrivil s kakim v § 768 do 770 navedenim razlogom razdedinjenja, se zamolčanje smatra za tiho izraženo pravično razdedinjenje.

Kdo mora prispevati k plačilu dednega ali dolžnega deleža.**§ 783.**

V vseh primerih, v katerih nujnemu dediču dedni ali dolžni delež, ki mu gre, sploh ni odmerjen ali ne v polni meri, morajo do popolnega plačila prispevati sorazmerno tako postavljeni dediči kakor volilojemniki.

Način odmer in preračunjenja dolžnega deleža.**§ 784.**

Da se more dolžni delež pravilno odmeriti, se natančno popišejo in redno precenijo vse v zapuščino spadajoče premičnine in nepremičnine, vse pravice in terjatve, ki jih je zapustnik bil upravičen prosto zapustiti svojim naslednikom, celo vse kar je dedič ali volilojemnik v sklad dolžan. Nujnim dedičem je na voljo, prisostvovati cenitvi in pri tej delati svoje pripombe. Ne morejo pa zahtevati dražbe zapuščinskih predmetov, da bi se tako poizvedla resnična vrednost. Dolgovi in druga bremena, ki so bila že za zapustnikova življenja na imovini, se odračunijo od sklada. (Nov. III, § 67.)

§ 785.

Na zahtevo otroka ki ima pravico na dolžni delež, je treba vpoštovati pri preračunu zapuščine to, kar je zapustnik daroval med živimi. Predmet daritve naj se prišteje zapuščini v vrednosti, merodajni za vračunanje po § 794. Ne vpošteva se to kar je

zapustnik podaril ob času, ko ni imel otrok, ki bi imeli pravico na dolžni delež, dalje ne to, kar je bilo podarjeno iz darovalčevih dohodkov, ne da bi se zmanjšala glavnica njegove imenovine kakor ne daritve s katerimi je bilo zadoščeno pravni dolžnosti ali obzirom dostojnosti ali daritve za občekoristne nemene končno ne daritve, naklonjene več nego dve leti pred zapustnikovo smrtjo osebam, ki nimajo pravice na dolžni delež. Pri daritvah zakoncu rok ne prične pred razvezo ali ločitvijo zakona. (Nov. III, § 68.)

§ 786.

Dolžni delež se preračuni ne glede na volila in druga bremena, izvirajoča iz poslednje volje. Dokler se zapuščina dejansko ne odkaže, jo je imeti glede dobička in izgube kot sorazmerno skupno imovino med glavnimi in nujnimi dediči.

Vračunanje v dolžni delež.

§ 787.

Vse kar dobe nujni dediči kot volilo ali vsled drugih zapustnikovih naredb resnično iz zapuščine, se dene v račun pri določanju njihovega dolžnega deleža. Ako je pri določanju dolžnega deleža vzeti v račun daritve, mora vsak nujni dedič dopustiti, da se mu vračunajo v njegov, s tem zvišani dolžni delež darila, ki jih je po § 785 zapuščini priračunili in ki jih je sam prejel od zapustnika. (Nov. III, § 69.)

§ 788.

V dolžni delež se vračuni, kar je dal zapustnik za svojega življenja svoji hčeri ali vnukinji za doto, svojemu sinu ali vnuku za opremo, ali neposredno za nastop službe ali kateregakoli obrta ali kar je potrošil za plačilo dolgov polnoletnega otroka.

§ 789.

V dolžni delež roditeljev se vračuni predjem le toliko, kolikor ni bil dan radi zakonite podpore (§ 154). (Nov. III, § 70.)

ali v dedni delež pri zakonitem dednem nasledstvu.

§ 790.

Pri dednem nasledstvu otrok iz poslednje volje se le tedaj kaj vračuni, ako je to zapustnik izrecno odredil. Nasprotno mora otrok pustiti, da se vračuni tudi pri zakonitem dednem nasledstvu to, kar je dobil od zapustnika za časa njegovega življenja v gori (§ 788) navedene namene. Vnuku se vračuni v dedni delež ne le, kar je prejel neposredno sam, marveč tudi to, kar so sprejeli na ta način njegovi roditelji, na katerih mesto stopa.

§ 791.

Kar so roditelji razen omenjenih primerov naklonili otroku, se smatra za daritev, in se ne vračuni, ako si roditelji niso izrecno izgovorili povračila.

§ 792.

Roditelji morajo otroku vračunanje tudi pri zakonitem dednem nasledstvu izrecno odpustiti. Ako bi se pa potrebna vzgoja in preskrba ostalih otrok ne mogla pokriti ne iz njihove lastne, niti iz imovine roditeljev, mora otrok pustiti, da se vračuni to, kar je prejel naprej v namene, navedene v § 788, v oni meri, kolikor je

potrebno za vzgojo in preskrbo njegovih bratov in sester.

§ 793.

Prejemki se vračunijo v dedni delež s tem, da dobi vsak otrok isti znesek še pred delitvijo. Ako za to ni zadosti zapuščine, ne sme sicer otrok, ki mu je bila prej dana prednost, zahtevati dednega deleža, pa tudi siliti ga ni moči na povračilo.

§ 794.

Pri vsakem vračunjenju se določijo, ako prejemki niso bili gotovina, marveč druge premičnine ali nepremičnine, vrednost slednjih po času prejema, prvih pa po času pripada dediščine.

Pravica nujnega dediča na potrebno vzdrževanje,

§ 795.

Nujnemu dediču se mora vendar vselej določiti potrebno vzdrževanje, dasi je bil po zakonu izključen od dolžnega deleža.

in zakonca na spodobno vzdrževanje.

§ 796.

Zakonec nima sicer pravice na dolžni delež, gre mu pa, dokler se zopet ne poroči, manjkajoče spodobno vzdrževanje, kolikor ni krito z njegovim zakonitim dednim deležem ali s preskrbo, dogovorjeno za primer, da živi dalje kot drugi zakonec, ali naklonjeno v poslednji volji. V primerih, navedenih v § 759, nima pravice za vzdrževanje iz zapuščine. (Nov. I, § 71.)

Petnajsto poglavje.

O zapedbi dediščine.

Pogoji za pravno zapedbo dediščine.

§ 797.

Nihče ne sme dediščine samolastno vzeti v posest. Dedna pravica se mora razpravljati pred sodiščem in od tega doseči prisojilo zapuščine, to je izročitev v pravno posest.

§ 798.

Posebni predpisi sodnega postopka določajo, koliko mora sodišče po smrti uradoma postopati in na katere roke in varnostne naredbe je treba gledati pri tej razpravi. Tu je določeno, kaj mora storiti dedič ali tisti, ki ima sicer pravico do zapuščine, da dobi v posest to, kar mu gre.

Izkaz pravnega naslova: dedna izjava.

§ 799.

Kdor hoče dediščino vzeti v posest, mora sodišču izkazati pravni naslov, da li mu pripada iz poslednje naredbe, iz veljavne dedne pogodbe ali iz zakona, in izrečno izjaviti da sprejme dediščino.

§ 800.

Nastop dediščine ali dedna izjava mora hkrati obsegati, da li je nepogojna ali s pridržkom pravne dobrote popisa.

Učinek nepogojne

§ 801.

Nepogojna dedna izjava ima to posledico, da mora biti dedič

odgovoren vsem zapustnikovim upnikom za njihove terjate in vsem volilojemnikom za njihova volila, akoravno ni zadosti zapuščine.

in pogojne izjave.

§ 802.

Ako se dediščina nastopi s pridržkom pravne dobrote popisa, mora sodišče takoj sestaviti popis na stroške sklada. Tak dedič je obvezan upnikom in volilojemnikom le toliko, kolikor zadostuje zapuščina za njihove in tudi za njegove lastne terjatve, ki mu gredo izven dedne pravice.

Pravica na pogojni ali nepogojni nastop ali odklonitev dediščine.

§ 803.

Zapustnik ne sme dediču odvzeti pravice, da si pridrži to pravno dobroto, niti prepovedati, da se izvrši popis. Celo v dedni pogodbi med zakoncema je taka odpoved brez moči.

§ 804.

Izvršitev popisa sme zahtevati tudi tisti, komur gre dolžni delež.

§ 805.

Kdor sme svoje pravice sam oskrbovati, mu je na voljo, nastopiti dediščino nepogojno ali s pridržkom gornje pravne dobrote ali jo tudi odkloniti. Varuhi in skrbniki se morajo ravnati po predpisih, danih na svojem mestu (§ 233).

§ 806.

Dedič ne more več preklicati svoje sodišče dane dedne izjave, niti izpremeniti nepogojne in si pridržati pravno dobroto popisa.

§ 807.

Ako se izmed več sodedičev izreko za dediče nekateri nepogojno, drugi pa, ali tudi le eden njih s pridržkom omenjene pravne dobrote, je treba izvršiti popis in s tem pridržkom omenjeno dedno izjavo vzeti za podlago zapuščinski razpravi. V tem kakor v vseh primerih, v katerih je treba izvršiti popis, uživa pravno dobroto popisa tudi tisti, ki je oddal nepogojno dedno izjavo, dokler mu dediščina še ni bila izročena.

§ 808.

Ako je kdo postavljen za dediča, komur bi bila šla tudi brez izjave poslednje volje dedna pravica vsa ali deloma, ni upravičen, sklicevati se na zakonito dedno nasledstvo ni s tem uničiti poslednjo voljo. Nastopiti mora dediščino iz poslednje volje ali se ji povsem odreči. Osebe pa, ki jim gre dolžni delež, smejo dediščino odkloniti s pridržkom svojega dolžnega deleža.

Prenos dedne pravice.

§ 809.

Ako umre dedič prej, ko je nastopil ali odklonil pripadlo dediščino, stopijo njegovi dediči, ako jih zapustnik ni izključil ali ako ni določil drugih nadomestnih dedičev, v pravico, dediščino sprejeti ali odkloniti (§ 537).

Odredbe pred prisojilom dediščine:

a) uprava,

§ 810.

Ako dedič ob nastopu dediščine svojo dedno pravico zadostno izkaže, se mu mora prepustiti oskrbovanje in raba zapuščine.

b) zavarovanje ali izplačilo upnikov;

§ 811.

Za zavarovanje ali izplačilo zapustnikovih upnikov sodišče ne skrbi bolj, nego sami zahtevajo. Upniki pa niso dolžni, čakati dedne izjave. Svoje zahteve smejo uveljavljati proti skladu in zahtevati, da se postavi za njegovo zastopstvo skrbnik, zoper katerega morajo izvajati svoje terjatve.

c) ločitev zapuščine od imovine dediča;

§ 812.

Ako se dedinski upnik, volilojemnik ali nujni dedič boji, da bi utegnila biti njegova terjatev v nevarnosti, če se pomeša zapuščina z imovino dediča, sme pred prisojilom zahtevati, da se dediščina loči od imovine dediča, da jo hrani sodišče ali upravlja skrbnik, da se njegov zahtevek na njo predznamuje in poravna. V takem primeru pa mu dedič ni več odgovoren s svojo imovino, dasi bi se bil prijavil nepogojno za dediča.

d) sklic zapuščinskih upnikov.

§ 813.

Da se dožene stanje dolgov, je dediču ali postavljenemu zapuščinskemu skrbniku na voljo, prositi, da se izda oklic, s katerim se vsi upniki na okolnostim primeren čas skličejo, da napovedo in dokažejo svoje terjatve, in počakati s plačilom upnikov, dokler ne poteče rok.

Učinek sklica,

§ 814.

Učinek tega sodnega sklica je, da nimajo upniki, ki se niso javili v določenem roku, do zapuščine, ako je bila izčrpana s plačilom napovedanih terjatev, nobene druge pravice, razen kolikor jim gre zastavna pravica.

ali njegove opustitve.

§ 815.

Ako dedič opusti dovoljeno previdnost sodnega sklica, ali ako poplača takoj nekatere prijavljenih upnikov brez ozira na pravice drugih in ako ostanejo nekateri upniki zaradi nezadostne zapuščine neplačani, je tem vkljub pogojni dedni izjavi z vso svojo imovino odgovoren v oni meri, v kateri bi bili plačani, ako bi bila zapuščina porabljena po zakonitem predpisu za plačilo upnikov.

e) izkaz o izpolnitvi poslednje volje ali po njenem izvrševalcu,

§ 816.

Ako je zapustnik imenoval izvrševalca (eksekutorja) svoje poslednje volje, je zavisno od njegove volje, ali prevzame ta posel. Ako ga je prevzel, je dolžan, da kot pooblaščenec ali sam izvrši zapustnikove naredbe ali da priganja mudnega dediča, da jih

izvrši.

ali pa dediču.

§ 817.

Ako ni imenovan izvrševalec poslednje volje ali, ako imenovani posla ne prevzame, je dedič neposredno dolžan, zapustnikovo voljo kolikor moči izpolniti ali izpolnitev zagotoviti in to sodišču izkazati. Glede določenih vililojemnikov mora samo dokazati, da jih je obvestil o volilu, ki jim je pripadlo (§ 688).

§ 818.

V političnih naredbah je poseben predpis o tem, kakšne davščine mora dedič plačati, preden mora priti v posest dediščine, in kaj mora izkazati, ako je imel njegov zapustnik obračun z državnim zakladom.

Kdaj je prisoditi dediščino.

§ 819.

Čim prizna sodišče na podano dedno izjavo pravega dediča in ko ta izpolni obveze, prisodi se mu dediščina in razprava sklene. Sicer pa se mora dedič ravnati po predpisu § 436, da doseže prenos lastnine na nepremičninah.

Odgovornost skupnih dedičev.

§ 820.

Dediči, ki so nastopili skupno dediščino brez pravne dobrote popisa, so odgovorni vsem dedinskim upnikom in vililojemnikom celo po prisojilu, vsi za enega in eden za vse. Med seboj pa so dolžni prispevati po razmerju svojih dednih deležev.

§ 821.

Ako so se skupni dediči poslužili pravne dobrote popisa, so pred prisojilom odgovorni dedinskim upnikom in vililojemnikom po § 550. Po izvršenem prisojilu je odgovoren posameznik še celo za bremena, ki ne presegajo dedinskega sklada, le po razmerju svojega dednega deleža.

Varnostna sredstva upnikov dediča.

§ 822.

Pred prisojilom smejo upniki dediča seči z izvršbo le na posamezne zapuščinske kose, ki jih je zapuščinsko sodišče prepustilo dediču na prosto razpolaganje. (Nov. III, § 73.)

Dedinske tožbe.

§ 823.

Tudi po izvršenem prisojilu sme tožiti tistega, ki je zapuščeno vzel v posest, tisti, ki trdi, da ima boljšo ali enako dedno pravico, na odstop ali delitev dediščine. Za lastnino posameznih dedinskih kosov ni uveljavljati dedinske, marveč lastninske tožbe.

Učinek teh tožba.

§ 824.

Ako je toženec prisiljen, da odstopi vso zapuščino ali pa del nje, je treba presojeti zahtevke na vrnitev plodov, sprejetih od posestnika, ali na povračilo stroškov, danih v zapuščino, po onih načelih, ki so ustanovljena glede poštnega ali nepoštenega

posestnika v poglavju o posesti sploh. Kak drug pošten posetnik ni nikomur odgovoren za dedinske stvari, ki jih je medčasno pridobil.

Šestnajsto poglavje.

O skupnosti lastnine in drugih stvarnih pravic.

Vir skupnosti.

§ 825.

Kadarkoli ima lastnino iste stvari ali isto pravico več oseb nerazdeljeno, obstoji skupnost. Osnovana je na naključnem dogodku, na zakonu na izjavi poslednje volje ali na pogodbi.

§ 826.

Po različnosti virov, iz katerih poteka skupnost, so tudi pravice in dolžnosti deležnikov poblizje določene. V sedemindvajsetem poglavju so posebni predpisi o skupnosti imovine, nastale iz pogodbe.

§ 827.

Kdor zahteva delež na skupni stvari, mora svojo pravico dokazati, ako ji ostali deležniki ugovarjajo.

Skupne pravice deležnikov,

§ 828.

Dokler vsi deležniki soglašajo, zastopajo le eno osebo in imajo pravico, poljubno ravnati s skupno stvarjo. Čim so nesložni, ne sme noben deležnik izvršiti na skupni stvari nobene izpremembe, s katero bi se razpolagalo o deležu drugega.

Deležnikova pravica na svoj delež.

§ 829.

Vsak deležnik je popolen lastnik svojega deleža. Kolikor ne krši pravic svojih sodeležnikov, more svoj delež ali njegove užitke svojevoljno in neodvisno zastaviti, voliti ali sicer odsvojiti (§ 361).

§ 830.

Vsak deležnik je upravičen, zahtevati račun in razdelitev donosa. Praviloma sme zahtevati tudi razdružitev skupnosti, vendar ne ob neugodnem času ali v škodo ostalih. Pristati mora torej na okolnostim primerom, pač ne izogiben odlog.

§ 831.

Ako se je deležnik zavezal k nadaljevanju skupnosti, ne sme sicer izstopiti pred pretokom roka, toda ta obveznost se razveljavlja kakor druge obveznosti in ne sega na dediče, ako niso ti sami v to privolili.

§ 832.

Tudi naredbo koga drugega, s katero se nameni stvar za skupnost, morajo izpolnjevati sicer prvi deležniki, ne tudi njihovi dediči. Ne more biti obveznosti na neprenehljivo skupnost.

Pravice deležnikov na skupni stvari:**a) glede glavne imovine;****§ 833.**

Posest in uprava skupne stvari gre vsem deležnikom skupaj. V stvareh, ki se tičejo zgolj redne uprave in rabe glavne imovine, odloča večina glasov, ki se ne štejejo po osebah, marveč po razmerju deležev deležnikov.

§ 834.

Pri važnih izpremembah pa, ki so predlagane v ohranitev ali boljše rabo glavne imovine, smejo preglasovani zahtevati varnost za bodočo škodo ali, ako se ta odreče, izstop iz skupnosti.

§ 835.

Ako nočejo izstopiti ali ako bi se izstop primeril ob neugodnem času, naj odloči žreb, razsodnik ali, kolikor o tem niso soglasno edini, sodnik, ali naj se izvrši izprememba nepogojno ali proti zavarovanju ali ne. Tako se odloča tudi ob enakih glasovih članov.

§ 836.

Ako je postaviti upravitelja skupnih stvari, odloči o njegovem izboru večina glasov, ako pa te ni, sodnik.

§ 837.

Upravnik skupne imovine se šteje za pooblaščenca. Z ene strani je zavezan, polagati reden račun, z druge strani pa je upravičen, odračunati vse koristne izdatke. To velja tudi tedaj, kadar upravlja deležnik skupno imovino brez naročila ostalih deležnikov.

§ 838.

Ako je uprava prepuščena več osebam, odloča tudi med njimi večina glasov.

b) glede užitkov in bremen,**§ 839.**

Skupni užitki in bremena se odmerjajo po razmerju deležev. V dvomu se šteje, da so deleži enaki, kdor trdi nasprotno, mora to dokazati.

§ 840.

Navadno je treba dosežene užitke deliti v naravi. Ako pa tak način delitve ni možen, je vsak upravičen, da zahteva javno dražbo. Izkupiček se izplača deležnikom sorazmerno.

c) glede delitve;**§ 841.**

Pri delitvi skupne stvari, ki se mora izvršiti po prestanku skupnosti, ne velja večina glasov. Delitev se mora izvršiti v zadovoljstvo vsakega deležnika stvari. Ako se ne morejo zediniti, odloči žreb ali razsodnik ali, ako soglasno ne določijo eden ali drug način delitve, sodnik.

§ 842.

Razsodnik ali sodnik odloči tudi, ali potrebuje pri delitvi zemljišč ali zgradb deležnik služnost, da more uživati svoj delež, in pod

katerimi pogoji mu jo je dovoliti.

§ 843.

Ako skupne stvari sploh ni moči deliti ali ne brez znatnega zmanjšanja vrednosti, jo je treba prodati na sodni dražbi, kupnino pa razdeliti med deležnike, in sicer ako to zahteva tudi le en deležnik.

§ 844.

Služnosti, mejniki in za skupno rabo potrebne listine niso deljive. Listine hrani, ako sicer ni nič na poti, najstarejši deležnik. Ostali dobe na svoje stroške poverjene prepise. Zemljiške služnosti ostanejo, če ni dogovora, dalje v prid vsem delom; toda služnost se s tem ne sme razširiti ali postati za služno zemljišče nadležnejša. Ako je izvrševanje služnosti le posameznim delom v korist, ugasne pravica glede ostalih delov. (Nov. III, § 27.)

§ 845.

Pri delitvah zemljišč se morajo vzajemno meje po različnosti lege razločno in neizpremenljivo označiti s stebri, mejniki ali koli. Reke, gore in ceste so naravne meje. Da se zabrani prevara in zmeta, naj se vsekajo v kamne, stebre ali kole, ki služijo res za meje, križi, grbi, številke ali drugi znaki ali naj se zakopljejo pod nje.

§ 846.

O izvršeni delitvi je treba napraviti listine. Deležnik nepremičnine dobi stvarno pravico na svoj delež tudi šele s tem, da se o tem napravljena listina vpiše v javne knjige (§ 436).

§ 847.

Zgolj delitev katerekoli skupne imovine ne more biti drugemu v škodo; vse njemu pristoječe zastavne, služnostne in druge stvarne pravice se izvršujejo po delitvi kakor pred njo. Ako pa se tiče izvrševanje zemljiške služnosti le enega dela, ugasne pravica glede ostalih delov. (Nov. III, § 28.)

§ 848.

Tudi osebne pravice, ki gredo komu drugemu proti skupnosti, obdrže vkljub izstopu svojo prejšnjo moč. Enako ne sme tisti, ki je dolžen skupnosti, plačati posameznim deležnikom. Taki dolgovi se morajo plačati celi skupnosti, ali tistemu, ki jo redno zastopa. (Nov. III, § 29.)

§ 848 a.

Ako daje služnost ali drugo stvarno breme pravico na užitke, sme pri delitvi gospodujočega zemljišča vsak upravičeni, pridelitvi obremenjenega zemljišča pa vsak obremenjeni zahtevati, da uredi sodišče izvrševanje. Izvrševanje se mora urediti glede na lastnost in določeno svrhu pravice kakor na razmerje velikosti in na gospodarsko posebnost posameznih zemljiških delov, ne da bi postalo breme nadležnejše tako, kakor ustreza pravično vsem interesom. (Nov. III, § 30.)

§ 849.

Kar je doslej določeno o skupnosti sploh, je uporabno tudi za pravice in stvari, ki gredo rodbini kot skupnosti, n. pr. za

ustanove, fidejkomise in slično.

Obnavljanje in poprava mej.

§ 850.

Ako so mejniki med dvema zemljiščema vsled katerihkoli okoliščin tako poškodovani, da bi utegnili postati povsem nepoznati, ali ako so meje zares nepoznate ali sporne, ima vsak sosed pravico, zahtevati sodno obnavljanje ali popravo mej. Radi tega je pozvati sosede na razpravo v nespornem postopanju s pristavkom, da bo meja določena in zamejičena vključno s tem, če povabljeni izostane. (Nov. II, § 1.)

§ 851.

Ako so meje postale zares nepoznate ali sporne, se določijo po zadnjem mirnem posestnem stanju. Ako ni moči tega določiti, mora sodišče sporni prostor razdeliti po pravičnem preudarku. Posebej se odredi, koliko je vsaki stranki pridržano, da uveljavlja svojo boljšo pravico s pravdo. (Nov. II, § 2.)

§ 852.

Najvažnejša dokazila za popravo mej so: izmerjenje in popis ali tudi načrt spornega zemljišča, potem javne knjige in druge listine, ki se nanj nanašajo, končno izpovedbe izvedenih prič in mnenje, ki ga oddajo izvedenci po izvršenem ogledu.

§ 853.

Stroške postopanja morajo plačevati sosede po meri svojih mej. Predlagatelj mora plačati stroške postopanja, ako razprava pokaže, da ni bilo treba obnavljanja ali poprave mej, ker meja ni bila sporna ali ker je bila zadosti poznata, ali ker so bili drugi deležniki voljni, da se izvensodno mejiči. Stroške zastopanja trpi zastopani sam. Ako je bilo postopanje povzročeno z motenjem mirne posesti, sme sodišče naložiti stroške docela ali deloma stranki, ki je spor povzročila. (Nov. II, § 3.)

Domnevana skupnost.

§ 854.

Razori, plotovi, ograde, lesene ograje, zidovi, zasebni potoki, jarki, prazni prostori in druge enake pregraje, ki so med sosednimi zemljišči, se štejejo za skupno lastnino, ako grbi, napisi ali drugi znaki in dokazila ne dokazujejo nasprotnega.

§ 855.

Vsak sodeležnik sme skupni zid rabiti na svoji strani do polovice v debelini, napraviti tudi slepa vrata in vzdane omare tam, kjer jih ni na nasprotni strani. Vendar se zgradba ne sme spravljati v nevarnost radi dimnika, ognjišča ali drugih naprav, sosed pa nikakor ne ovirati v rabi svojega deleža.

§ 856.

Vsi solastniki prispevajo sorazmerno k vzdrževanju takih skupnih pregraj. Kjer so pregraje dvojne, ali je lastnina deljena, trpi vsak stroške za vzdrževanje tega, kar je zgolj njegovo.

§ 857.

Ako stoji pregraja tako, da leži ali vise opeke, letve ali kamni na

eno stran, ali ako so slopi, stebri, podstavki, koli zakopani na eni strani, je v dvomu na tej strani nerazdeljena lastnina pregraje, ako ne kažejo obojne obremenitve, vložki in drugi znaki ali drugi dokazi nasprotno. Tudi tisti se šteje za izključnega posestnika zidu, ki je nesporno v posesti enako visokega in debelega zidu, ki se razteza v isti smeri.

§ 858.

Izključni posestnik praviloma ni dolžan, da znova gradi svoj razpadli zid ali plot; v dobrem stanju jih mora vzdrževati le, ako bi se bilo radi odprtine bati škode za mejača. Vsak lastnik pa je zavezan, da skrbi na desni strani svojega glavnega vhoda za potrebno ogrado svojega prostora in za pregrado od tujega prostora.

Drugi oddelek.

O osebnih pravicah na stvari.

Sedemnajsto poglavje.

O pogodbah in pravnih poslih sploh. (Nov. III, § 78.)

Osnova osebnih pravic na stvari.

§ 859.

Osebnne pravice na stvari, po katerih je oseba zavezana, da drugi kaj da ali stori, so osnovane neposredno na zakonu ali na pravnem poslu ali na zadobljeni poškodbi. (Nov. III, § 79.)

Javna obljuba.

§ 860.

Obljuba nagrade za kakšno delo ali kakšen uspeh (javna obljuba), namenjena nedoločenim osebam, je obvezna z javnim razglasom. Javna obljuba, ki ji je predmet tekmovanje za nagrado, je veljavna le, ako je v razglasu določen rok za tekmovanje. (Nov. III, § 76.)

§ 860 a.

Dokler delo ni izvršeno, se sme javna obljuba preklicati v isti obliki, v kateri je bila razglašena, ali v enako veljavni obliki ali s posebnim obvestilom, ako se temu inače v razglasu ni odrekla izrečno ali z določitvijo roka. Preklic pa je brez moči proti tistemu, ki je izvršil delo glede na javno obljubo, ako dokaže, da mu preklic v tem času brez lastne krivde ni bil znan.

§ 860 b.

Ako je delo izvršilo več oseb, gre nagrada, ako javna obljuba ne razodeva drugačne volje, onemu ki je prvi izvršil delo, in ako so ga izvršili hkratu, vsem po enakih delih (Nov. III, § 77.)

Sklepanje pogodb. (Nov. III, § 80.)

§ 861.

Kdor izreče, da hoče na koga prenesti svojo pravico, to je, da mu hoče kaj dopustiti, kaj dati, da hoče zanj kaj storiti ali zaradi njega kaj opustiti, obljubi; ako drugi veljavno sprejme obljubo, nastane s soglasno voljo obeh pogodb. Dokler traja dogovarjanje in obljuba še ni storjena ali ni sprejeta ne v naprej, ne pozneje, ne nastane pogodba.

§ 862.

Obljuba (ponudba) mora biti sprejeta v roku, ki ga je določil ponudnik. Ako takega ni, se mora ponudba storjena prisotnemu ali po telefonu od osebe do osebe, takoj sprejeti; odsotnemu sicer dana ponudba pa najpozneje do časa, do katerega sme ponudni, če je njegova ponudba došla pravočasno, pričakovati odgovor, ako je bil pravočasno in v redu odposlan, če ne, ponudba prestane. Pred potekom sprejemnega roka se ponudba ne more preklicati. Tudi ne prestane, ako ena stranka tekom sprejemnega roka, umre, ali izgubi opravilno sposobnost, če okolnosti ne razodevajo drugačne volje ponudnikove. (Nov. III, § 81.)

§ 862 a.

Sprejem velja za pravočasen, ako je izjava prispela ponudniku v sprejemnem roku. Kljub njeni zakesnitvi pa je pogodba sklenjena, ako je moral ponudnik spoznati, da je bila sprejemna izjava pravočasno odposlana, pa vendar svojega odstopa drugi strani ni nemudoma sporočil. (Nov. III, § 82.)

§ 863.

Volja se mora izjaviti ne le izrečno z besedami in s sploh usvojenimi znaki, marveč tudi molče s takimi dejanji, ki po preudarku vseh okolnosti ne dopuščajo nobenega pametnega razloga, dvomiti o tem. Glede na pomen in učinek dejanj in opustitev je gledati na navade in običaje, veljavne v postenem prometu. (Nov. III, § 83.)

§ 864.

Ako z oziroma na naravo posla ali na prometni običaj ni pričakovati izrečne sprejemne izjave, je pogodba sklenjena, ako se je dejansko ustreglo ponudbi v roku, ki je za to določen ali primeren okolnostim. (Nov. III, § 84.)

Zahteve veljavne pogodbe.**1. Zmožnost oseb.****§ 865.**

Kdor nima pameti, kakor tudi otrok pod sedmimi leti, ni zmožen obljubiti ali obljubo sprejeti. Druge osebe pa, ki so odvisne od očeta, varuha ali skrbnika, smejo sicer sprejeti obljubo, storjeno zgolj v njihovo korist; ako pa prevzemajo s tem združeno breme ali ako sami kaj obljubijo, je odvisna veljavnost pogodbe po predpisih tretjega in četrtega poglavja prvega dela praviloma od privoljenja zastopnika ali hkratu tudi sodišča. Dokler ni tega privoljenja, ne more druga stranka odstopiti, more pa zahtevati primeren rok za izjavo.

§ 866.

Kdor zvijačno trdi, da je zmožen sklepati pogodbe, in s tem vara drugega, ki o tem ni mogel lahko poizvedovati, je zavezan dati zadoščenje.

§ 867.

Kaj je treba za veljavnost pogodbe z občino, ki je pod posebnim varstvom javne uprave (§ 27), ali z njenimi posameznimi člani in namestniki, je povzeti iz njenega ustava in iz političnih znakov (§ 290).

§ 868.

Kazenski zakon o hudodelstvih določa, koliko sme hudodelec sklepati veljavne pogodbe.

2. Resnično privoljenje.**§ 869.**

Privoljenje v pogodbo se mora izjaviti prosto, resno, določno in razumljivo. Ako je izjava nerazumljiva, povsem nedoločna ali ako se obljuba sprejme pod drugimi določbami, kakor pod onimi, pod katerimi je storjena, pogodba ne nastane. Kdor se posluži nejasnih izrazov, da bi drugega prevaril, ali kdor započne dejanja na videz, da zadoščenje.

§ 870.

Kdor je bil od druge stranke z zvijačo ali z nepravilnim in utemeljenim strahom (§ 55) zaveden k pogodbi, je ni dolžan držati (Nov. III, § 85.)

§ 871.

Ako je bila ena stranka o vsebini svoje ali drugi stranki došla izjave v zmoti, ki se tiče glavne stvari ali njene bistvene kakovosti, na kar je namen posebno meril in bil izrečen, ne nastane za njo nobena obveza, ako je bila zmota od druge stranke povzročena ali je morala po okolnostih očitno vzbuditi njeno pozornost ali je bila njej še pravočasno pojasnjena. (Nov. III, § 86.)

§ 872.

Ako se pa zmota ne tiče na glavne stvari, ne kakšne njene bistvene kakovosti, marveč postranske okolnosti, ostane pogodba še vedno veljavna, ako sta obe stranki pristali na glavni predmet in nista izrekli, da je stranska okolnost poglavitni namen; toda povzročitelj zmote mora premotenemu plačati primerno odškodnino.

§ 873.

Ista načela je treba uporabiti tudi na zmoto v osebi tistega, ki mu je bila obljuba storjena, če bi se brez zmote pogodba ali sploh ne sklenila, ali vsaj ne na tak način.

§ 874.

V vsakem primeru mora tisti, ki je povzročil pogodbo z zvijačo ali z nepravilnim strahom, dati zadoščenje za škodljive posledice.

§ 875.

Ako je bil kateri pogodbenik od tretje osebe z zvijačo ali z nepravilnim in utemeljenim strahom k pogodbi zaveden ali v zmoto izjavo zapeljan, pogodba velja. Le tedaj, kadar se je druga stranka udeležila dejanja tretje osebe ali je morala zanje očitno vedeti, je treba uporabiti § 870 do 874. (Nov. III, § 87.)

§ 876.

Gornje določbe (§ 869 do 875) je primerno uporabiti na druge izjave volje, ki jih je treba podati nasproti drugi osebi. (Nov. III, § 88.)

§ 877.

Kdor zahteva, da se razveljavi pogodba, ker ni privoljenja mora tudi vse vrniti, kar je dobil iz take pogodbe v svojo korist.

3. Možnost in dopustnost.**§ 878.**

Kar je naravnost nemogoče, ne more biti predmet veljavne pogodbe. Ako je mogoče in nemogoče hkratu pogojeno, ostane pogodba v prvem delu veljavna, ako pogodba drugače ne razodeva, da ni moči ločiti nobene točke od druge. Kdor je ob sklepanju pogodbe za nemogočnost vedel ali vedeti moral, mora drugi stranki, ako za njo ne velja isto, povrniti škodo, ki jo je pretrpela zaradi zaupanja v veljavnost pogodbe. (Nov. III, § 89.)

§ 879.

Pogodba, ki greši zoper zakonito prepoved ali zoper dobre šege, je nična. Zlasti so nične nastopne pogodbe: 1. ako je kaj pogojeno za posredovanje ženitne pogodbe, 2. ako pravni zastopnik sebi poverjeno pravdo docela ali deloma odkupi ali si da obljubiti določen del zneska, pristojnega stranki, 3. ako se dediščina ali volilo, ki se pričakuje od druge osebe, odsvoji že za njenega življenja, 4. ako kdo izkorišča lahkomišelnost, stisko, slaboumnost, neizkušenos ali razburjenost drugega s tem, da pusti sebi ali drugemu obljubiti ali dati za dajatev protidajatev, ki po imovinski vrednosti očitno ni v razmerju z vrednostjo dajatve. (Nov. III, § 90.)

§ 880.

Ako je predmet, o katerem je bila sklenjena pogodba, odtegnjen prometu pred izročitvijo, je to prav tako, kakor da bi pogodba ne bila sklenjena.

§ 880 a.

Ako je kdo obljubil drugemu dajatev tretje osebe, velja to kot obljuba njegovega prizadevanja pri tretji osebi; ako pa je jamčil za uspeh, je odgovoren za polno zadoščenje, ako izostane dajatev tretje osebe. (Nov. III, § 91.)

Pogodbe v korist tretjim osebam.**§ 881.**

Ako si je dal kdo obljubiti dajatev za tretjo osebo, sme trajati, da se to za njo izvrši. Ali in kdaj pridobi tudi tretja oseba neposredno pravico, da zahteva od tistega, ki je obljubil izpolnitev, je presoditi iz dogovora in iz narave in z namena pogodbe. V dvomu pridobi tretji to pravico, ako naj bo dajatev zlasti njemu v korist. Pravica na dajatve, ki jih je ob odstopu zemljišča obljubil prevzemnik v korist tretji osebi, velja, ako ni drugega dogovora, da jo je tretja oseba pridobila z izročitvijo zemljišča. (Nov. III, § 106.)

§ 882.

Ako se druga oseba odreče iz pogodbe pridobljeni pravici, velja, da pravica ni pridobljena. Ugovori iz pogodbe grede tistemu, ki je obljubil, tudi proti tretji osebi. (Nov. III, § 107.)

Oblika pogodb.**§ 883.**

Pogodba se more skleniti ustno ali pismeno, pred sodiščem ali izven njega, s pričami ali brez njih. Ta različnost oblike ne dela glede obveznosti nobene razlike razen v primerih, določenih v zakonu.

§ 884.

Ako so si stranke za pogodbo pridržale uporabo določne oblike, se domneva, da nočejo biti vezane, preden ni ta oblika izpolnjena. (Nov. III, § 92.)

§ 885.

Ako sicer še ni bila napravljena redna listina, pač pa sestavek o glavnih točkah in so ga stranke podpisale (punktacija), ustanavlja tudi že tak sestavek tiste pravice in obveze, ki so v njem izrečene. (Nov. III, § 93.)

§ 886.

Pogodba, za katero določa zakon ali volja strank pismeno obliko, se sklene s tem, da jo podpišeta stranki ali, ako ne znata ali radi hibe ne moreta pisati, s tem, da pristavita svoj sodno ali notarsko poverjeni ročni znak ali da pristavita svoj ročni znak pred dvema pričama, katerih ena podpiše ime stranke. Sodna ali notarska posvedočba nadomešča pismeni sklep pogodbe. Mehanični posnetek svojeročnega podpisa zadošča le tam, kjer je v poslovnem prometu običajen. (Nov. III, § 94.)

§ 887.

Ako je bila o pogodbi napravljena listina, se ni ozirati na zatrjevane ustne, baje hkratu sklenjene dogovore, ki pa ne soglašajo z listino ali obegajo nove odstavke.

Določba § 887 je razveljavljena. (Nov. III, § 95.)

Skupna obveznost ali upravičenost.**§ 888.**

Ako dve ali več oseb obljubi komu isto pravico do kakšne stvari ali jo od njega sprejme, se deli tako terjatev kakor dolg po načelih skupnosti lastnine.

§ 889.

Razen primerov, določenih v zakonu, je torej od več sodolžnikov deljive stvari odgovoren vsak le za svoj delež, in enako se mora od več sodeležnikov deljive stvari, vsak zadovoljiti z delom, ki mu gre.

§ 890.

Ako pa se tiče nedeljivih stvari, jih sme upnik, ako je sam, terjati od vsakega sodolžnika. Ako je pa več upnikov in le en dolžnik, ta ni obvezan, izročiti stvar posameznemu soupniku brez zavarovanja; zahtevati sme, da se zedinijo vsi soupniki ali da se stvar shrani na sodišču.

Korealnost.**§ 891.**

Ako obljubi več oseb isto celoto nerazdelno tako, da se izrecno obveže eden za vse in vsi za enega, je odgovoren vsak poedinec za celoto. Od upnika je potem odvisno, hoče li terjati od vseh ali od nekaterih sodolžnikov vse ali po deležih, ki si jih on izbere, ali od enega samega. Celo po vloženi tožbi obdrži to pravico izbora, ako od nje odstopi; in ako ga eden ali drug sodolžnik le delno poplača, sme terjati ostanek od ostalih.

§ 892.

Ako pa je eden obljubil več osebam isto celoto in jih je izrečno upravičil, da jo morejo zahtevati nerazdelno, mora dolžnik plačati vse tistemu teh upnikov, ki ga za to najprej terjata.

§ 893.

Čim je en sodolžnik plačal upniku vse, ne sme ta od ostalih sodolžnikov ničesar več terjati; čim pa je plačal dolžnik enemu soupniku vse, nimajo ostali soupniki ničesar več zahtevati.

§ 894.

Sodolžnik ne more s tem, da sklene z upnikom težje pogoje, ostalim nobene škode naprtiti; in odpust ali oprostitev, ki jo dobi sodolžnik za svojo osebo, ostalim ni v korist.

§ 895.

Po posebnih pravnih razmerah, ki veljajo med soupniki, je treba določiti, koliko je izmed več soupnikov, ki jim je bila obljubljena nerazdelno ista celota, odgovoren ostalim upnikom tisti, ki je dobil vso terjatev za se. Ako ni takega razmerja, drug drugemu ni dolžan dati odgovor.

§ 896.

Nerazdelno obvezan sodolžnik, ki je plačal ves dolg iz svojega, je upravičen, terjati od ostalih povračilo, dasi mu pravica ni bila odstopljena, in sicer po enakih delih, ako ni med njimi nobenega drugega posebnega razmerja. Ako je bil eden od njih nesposoben, zavezati se, ali ako je nezmožen, izpolniti svojo obvezo, morajo tak primanjkljaj tudi vsi sozavezanci prevzeti. Oprostitev, ki jo je dosegel sozavezanec, ostalim pri terjanju povračila ne more biti v škodo (§ 894).

Postranske določbe pri pogodbah:**1. Pogoji;****§ 897.**

Glede pogojev pri pogodbah veljajo vobče isti predpisi, ki so bili postavljeni o pogojih, pristavljenih izjavam poslednje volje.

§ 898.

Dogovori pod takimi pogoji, ki jih je pri poslednji volji šteti, da niso pristavljeni, so neveljavni.

§ 899.

Ako je v pogodbi predpisani pogoj izpolnjen že pred pogodbo, se mora po pogodbi ponoviti le takrat, ako je pogoj kakšno dejanje tistega, ki naj pravico pridobi, in če ga ta ponoviti more.

§ 900.

Pod odloživim pogojem obljubljena pravica preide tudi na dediče.

2. nagib.**§ 901.**

Ako so stranke nagib ali končni namen svojega privoljenja izrečno postavile kot pogoj, se smatra nagib ali končni namen kakor kakšen drug pogoj. Sicer so take izjave za veljavnost odplatnih pogodb brez vpliva. Pri neodplatnih pogodbah pa je treba uporabljati predpise, ki so postavljeni za naredbe poslednje volje.

3. čas, kraj in način izpolnitve;**§ 902.**

Rok, določen s pogodbo ali z zakonom, je treba preračunati, ako ni drugače ustanovljeno, tako da se pri roku, določenem po dnevih, ne šteje dan, na katerega pade dogodek, od katerega teče rok. Konec roka, določenega po tednih, mesecih ali letih, pade na tisti dan zadnjega tedna ali zadnjega meseca, ki ustreza po svojem imenu ali svoji številki dnevu dogodka, s katerim začne rok teči, ako pa ni tega dneva v zadnjem mesecu, na poslednji dan tega meseca. Pol meseca je petnajst dni, sredina meseca je petnajsti dan tega mesca. (Nov. III, § 98.)

§ 903.

Pravica, katere pridobitev je vezana na določen dan, se pridobi s pričetkom tega dneva. Pravne posledice neizpolnitve obveze ali zamude nastopijo šele, ko poteče zadnji dan roka. Ako pade zadnji dan za oddajo izjave ali za dajatev določeni dan na nedeljo ali priznan praznik, stopi na njegovo mesto sledeči delavnik, ako ni drugače dogovorjeno. (Nov. III, § 99.)

§ 904.

Ako ni ustanovljen noben določen čas za izpolnitev pogodbe, se sme izpolnitev zahtevati takoj, to je brez nepotrebnega odloga. Ako je zavezanec pridržal čas za izpolnitev svoji volji, se mora ali čakati na njegovo smrt in se držati dedičev; ali ako gre zgolj za osebno, nepodedljivo dolžnost, se mora zahtevati, da določi sodnik čas izpolnitve kakor je prav. To se zgodi tudi, ako je zavezanec obljubil, izpolniti kolikor mogoče in možno. Sicer pa je uporabljati tudi tukaj predpise, ki so ustanovljeni gori (§ 704 do 706) glede časovne določitve, pristavljene poslednjim naredbam.

§ 905.

Kadar kraja izpolnitve ni moči določiti ne iz dogovora ne po naravi ali namenu posla, je treba izpolniti tam, kjer je imel dolžnik ob času sklenitve pogodbe svoje domovališče, ali ako je obveza nastala v obratu obrtnega ali poslovnega podjetja dolžnikovega, na mestu poslovalnice. Glede mere, uteži in denarne vrste se je treba ozirati na kraj izpolnitve. Denarna plačila mora v dvomu dolžnik poslati na lastno nevarnost in stroške upniku na njegovo domovališče (poslovalnico). Ako se je po postopku terjatve domovališče izpremenilo, nosi upnik s tem povzročeno povečanje nevarnosti in stroškov. (Nov. III, § 100.)

§ 906.

Ako je moči obljubo izpolniti na več načinov, ima zavezanec

pravico voliti, ne sme pa sam po sebi odstopiti potem, čim je izvolil.

§ 907.

Ako je pogodba sklenjena izrečno s pridržkom izbora in je ta onemogočen po naključnem uničenju enega ali več na izbor danih predmetov stranka, ki ima pravico izbirati, ni vezana na pogodbo. Ako pa zadene krivda zavezanca, mora ta odgovor dati upravičencu, ker je onemogočil izbor.

4. zadevek (ara);

§ 908.

Kar se da ob sklepanju pogodbe naprej, je steti, razen če se ni kaj posebnega dogovorilo, zgolj kot znak sklepa ali kot zavarovanje za izpolnitev pogodbe, in se imenuje za davek (ara). Ako se pogodba po krivdi ene stranke ne izpolni, sme nekrivna stranka sprejeto aro obdržati ali dvojni znesek are, ki jo je dala, nazaj terjati. Ako se pa noče s tem zadovoljiti, sme zahtevati izpolnitev, ali, ako ta ni mogoča, povračilo.

5. skesnina;

§ 909.

Ako se ob sklepanju pogodbe določi znesek, ki ga mora ena ali druga stranka plačati, ako hoče odstopiti od pogodbe pred izpolnitvijo, je pogodba sklenjena proti skesnini. V tem primeru se mora ali izpolniti pogodba ali plačati skesnina. Kdor pogodbo tudi le deloma izpolni ali sprejme to, kar je drugi četudi le deloma dal v izpolnitev, ne sme več odstopiti niti proti plačilu skesnine.

§ 910.

Ako se da zadavek (ara), in hkratu pogodi pravica za odstop, ne da bi bila določena posebna skesnina, nadomešča zadavek (ara) skesnino. V primeru odstopa izgubi torej dajalec zadavek (aro) ali pa ga vrne prejemnik dvojno.

§ 911.

Kdor je oviran v izpolnitvi pogodbe ne po golem naključju, marveč po svoji krivdi, mora prav tako plačati skesnino.

6. postranski pripadki.

§ 912.

Upnik je včasih upravičen, terjati od svojega dolžnika poleg glavnega dolga tudi postranske pripadke. Ti so prirast in plodovi glavne stvari, določene ali zamudne obresti ali povračilo povzročene škode ali tega, kar je drugemu na tem, da se obveznost ni izpolnila kakor treba, končno znesek, ki si ga je ena stranka pogodila za ta primer.

§ 913.

V prvem in četrtem poglavju drugega dela je bilo določeno, koliko je s stvarno pravico zvezana pravica na prirast ali na plodove. Zaradi zgolj osebne pravice nima upravičenec še nobene pravice na postranske pripadke. Koliko ima upnik pravico do njih, je spoznati deloma iz posebnih vrst in določb pogodb, deloma iz poglavja o pravici na povračilo škode in o pravici na zadoščenje.

Pravilo za razlago pri pogodbah.

§ 914.

Pri razlagi pogodb se ni držati poslovnega smisla izraza, preiskovati se mora marveč namen strank in umeti pogodbo tako, kakor to ustreza običaju poštnega prometa. (Nov. III, § 102.)

§ 915.

Pri enostransko obveznih pogodbah velja v dvomu, da si je hotel zavezanec naložiti prej manjše kakor težje breme, pri dvostransko obveznih se tolmači nejasna izjava na škodo tistega, kdor se je poslužil. (§ 869.)

§ 916.

Izjava volje, ki se izrazi napram drugemu v sporazumu z njim na videz, je nična. Ako naj se s tem prikrije drug posel, ga je treba presojeti po njegovi pravi kakovosti. Tretji osebi, ki je v zaupanju na izjavo pridobila pravice, ni moči ugovarjati posla na videz. (Nov. III, § 103.)

Občne določbe o odplatnih pogodbah in poslih.

§ 917.

Pri odplatni pogodbi se dajejo ali stvari za stvari ali dejanja, h katerim spadajo tudi opuščanja, za dejanja, ali končno stvari za dejanja in dejanja za stvari. (Nov. III, § 109.)

§ 918.

Ako ena stranka odplatne pogodbe ali ne izpolni o pravem času, na pravem kraju ali ne na pogojeni način, sme druga stranka zahtevati ali izpolnitev in povračilo škode radi zamude ali izjaviti, določivši primeren rok za naknadno izpolnitev, da odstopi od pogodbe. Ako je izpolnitev za obe strani deljiva, se sme odstop radi zakesnitve delne dajatve izjaviti le glede poedinih ali tudi vseh še neizpolnjenih delnih dajatev. (Nov. III, § 110.)

§ 919.

Ako je izpolnitev pogojena za točno določen čas ali v točno določenem roku, ker bi bil sicer upravičen odstop, mora tisti, ki ima pravico odstopiti, to po preteku časa drugemu brez odloga naznaniti, ako hoče vztrajati na izpolnitvi; če to opusti, pozneje ne more več vztrajati na izpolnitvi. Isto velja, ako je posneti iz narave posla ali iz namena dajatve, znanega zavezancu, da zamujena dejatev ali v primeru zamude delne dajatve, tudi še ostale dajatve prejemniku niso na korist. (Nov. III, § 111.)

§ 920.

Ako se izpolnitev onemogoči po krivdi zavezanca ali vsled naključja, za katero je on odgovoren, sme druga stranka ali zahtevati povračilo škode radi neizpolnitve ali odstopiti od pogodbe. Ako je izpolnitev deloma onemogočena, ima pravico, da odstopi, ako je posneti iz narave posla ali iz namena dajatve, znanega zavezancu, da mu delna izpolnitev ni na korist. (Nov. III, § 112.)

§ 921.

Odstop od pogodbe ne krati pravice na povračilo škode, povzročene s tem, ker pogodba po krivdi ni izpolnjena. Že sprejeto

odplačilo je treba dati nazaj ali povrniti tako, da nima nobena stranka dobička od škode drugega. (Nov. III, § 113.)

Jamčenje.

§ 922.

Kdor prepusti stvar drugemu na odplaten način, jamči, da ima stvar lastnosti, ki so izrecno pogojene ali običajno pri njej domnevane in da jo je moči rabiti in upotrebiti po naravi posla ali sklenjenega dogovora.

Primer jamčenja.

§ 923.

Kdor torej pridaje stvari lastnosti, ki jih nima, in ki so bile izrečno ali po naravi posla molče pogojene, kdor zamolči njene navadne hibe ali bremena, kdor odsvoji stvar, ki je ni več, ali tujo stvar kot svojo, kdor lažno trdi, da je stvar sposobna za določno rabo ali da je prosta tudi navadnih hib in bremen, jamči za to, ako se pokaže nasprotno.

§ 924.

Ako živinče v štiri in dvajsetih urah po prevzemu oboli ali pogine, se domneva, da je bilo bolno že pred prevzemom.

(Določba § 924 o. d. z. je ob moč in je uporabna po 1. januarju 1917 le, ako je bilo živinče prevzeto že pred tem dnevom. (Nov. III, § 117.))

§ 925.

Z naredbo se določi, koliko se domneva, da je bilo živinče bolno že pred izročitvijo, ako se v določenih rokih pojavijo izvestne bolezni in hibe. (Nov. III, § 118.)

§ 926.

Prevzemnik se sme poslužiti pravne domneve, da je bila hiba že pred izročitvijo živinčeta le, ako o zapaženi napaki takoj obvesti izročitelja ali, če je ta odsoten, občinskega predstojnika ali da preiskati živinče po izvedencu ali predlaga sodni sprejem dokaza v zavarovanje dokaza. (Nov. III, § 119.)

§ 927.

Ako pusti prevzemnik to previdnost v nemar, mora dokazati, da je imela žival hibo že pred izročitvijo. Vselej pa je tudi izročitelju dovoljen dokaz, da je grajana hiba nastala šele po izročitvi. (Nov. III, § 120.)

§ 928.

Ako hibe stvari bijejo v oči ali ako so bremena, ki so na stvari, razvidna iz javnih knjig, se ne jamči razen za zvičajno zamolčanje hibe ali za izrečno obljubo, da je stvar brez vseh hib in bremen (§ 443). Za dolgove in zastanke, ki so na stvari, se mora vselej jamčiti. (Nov. III, § 121.)

§ 929.

Kdor vedoma pridobi tujo stvar, ima prav tako malo pravico na jamčenje kakor tisti, ki se je temu izrečno odpovedal.

§ 930.

Ako se stvari izroče počez, to je tako, kakor stoje in leže, brez števila, mere in teže, izročitelj ni odgovoren za napake, ki se pokažejo, razen ako bi manjkalo kakšno svojstvo, ki ga je lažno zatrjeval ali ki si ga je prejemnik izgovoril.

Pogoj jamčenja.

§ 931.

Ako se hoče prevzemnik poslužiti jamčenja, ker je stavil kdo drug na stvar kak zahtevek, mora svojemu predniku naznaniti spor. Ako to opusti, ne izgubi sicer pravice do odškodbe, toda njegov prednik sme proti njemu uveljaviti vse ugovore, ki so ostali proti tretjemu neizvedeni, in se s tem oprostiti odškodovanja v tisti meri, kolikor se spozna, da bi ti ugovori povzročili drugačno odločbo proti tretjemu, ako bi bili uporabljeni kakor treba. (Nov. III, § 122.)

Učinek.

§ 932.

Ako je hiba, ki utemeljuje jamčenje, taka da je ni več moči odpraviti in da brani redno rabo stvari, sme prevzemnik zahtevati popolno razveljavljenje pogodbe, ako pa hiba ne brani redne rabe ali ako jo je moči odpraviti, sme zahtevati ali primerno znižanje plačila ali popravo ali dopolnitev tega, kar nedostaja. V vseh primerih jamči izročitelj za škodo, ki jo je zakrivil. Neznatno zmanjšanje vrednosti se ne upošteva. (Nov. III, § 123.)

§ 932 a.

Med pravdo o razveljavljenju pogodbe zaradi hibe živinčeta mora sodišče po predlogu ene izmed strank, čim ogled ni več potreben, z začasno odredbo ukazati sodno prodajo živinčeta in položitev izkupila. (Nov. III, § 124.)

Prestanek pravice do jamčenja.

§ 933.

Kdor hoče zahtevati jamčenje, mora sodno uveljaviti svojo pravico v treh letih, ako se tiče nepremičnin, ako pa se tiče premičnin, v šestih mesecih, in ako gre za hibe pri živini, v šestih tednih, sicer je tožba ugasnila. Rok prične od dneva izročitve stvari; za jamčenje zaradi takih hib živine, za katere je določen rok za domnevo, od dneva, katerega ta rok poteče; za jamčenje pa, ker je stavil kdo drug na stvar kak zahtevek, od dneva, katerega je pridobitelj to zvedel. Uveljavljanje z ugovorom je pridržano pridobitelju, ako je naznanil hibo tekom roka izročitelju. (Nov. III, § 125.)

Odškodba zaradi prikratbe nad polovico.

§ 934.

Ako pri dvostransko obveznih poslih ena stranka ni prejela od druge niti polovice občne vrednosti tega, kar je sama dala, daje zakon odškodovanemu pravico, zahtevati razveljavljenje in postavitev v prejšnji stan. Druga stranka pa more ohraniti posel v moči s tem, da je pripravljena povrniti, kolikor nedostaja do občne vrednosti. Nerazmernost vrednosti se določi po času, ko je bil posel sklenjen.

§ 935.

Ta pravni pomoček ne velja, ako se mu je kdo izrečno odpovedal ali izjavil, da prevzame stvar, ker mu je posebna ljuba, po izredni vrednosti, ako je pristal na nerazmerno vrednost, dasi mu je bila prava vrednost znana; dalje, ako je domnevati iz razmerja oseb, da so hotele skleniti pogodbo, mešano z odplatno in neodplatno; ako prave vrednosti ni moči več poizvedeti, končno, ako je stvar prodana po sodišču na dražbi.

O dogovoru bodoče pogodbe.**§ 936.**

Dogovor, da se hoče skleniti pogodba šele v bodoče, je le tedaj obvezen ako je določen tako čas sklepanja kakor bistveni deli pogodbe, in ako se okoliščini med tem niso tako izpremenile, da se s tem ovre izrečno določeni ali iz okoliščini viden namen, ali da izgubi ena ali druga stranka zaupanje. Sploh je treba zahtevati izvršitev takih obljub najpozneje v enem letu po pogojenem času, sicer pravica prestane.

O odpovedi ugovorom.**§ 937.**

Splošne, nedoločne odpovedi ugovorom zoper veljavnost pogodbe nimajo moči.

Osemnajsto poglavje.**O daritvah.****Daritev.****§ 938.**

Pogodba, s katero se prepušča komu stvar neodplatno, se imenuje daritev.

Kdaj je odpoved daritev.**§ 939.**

Kdor se odpove pričakovani ali resnično pripadli ali dvomljivi pravici, pa je ne odstopi rednemu drugemu, ali je ne odpusti zavezancu z njegovim privoljenjem, se ne smatra za darovalca.

Daritev za nagrado.**§ 940.**

Bistvo daritve se ne izpreminja, ako se je darovalo iz hvaležnosti ali glede na zaslugo obdarjenca ali kot posebna nagrada zanj; le pravice tožbe do nje ni smel imeti prej.

§ 941.

Ako je imel obdarjenec pravico tožbe do nagrade ali zato, ker je bila med strankami že pogojena, ali ker je bila z zakonom predpisana, neha biti posel daritev, in ga je treba smatrati za odplatno pogodbo.

Vzajemne daritve.**§ 942.**

Ako so daritve poprej tako pogojene, da mora biti darovalec tudi obdarjen, ni to prava daritev glede vsega, marveč le glede presegajoče vrednosti.

Oblika darilne pogodbe**§ 943.**

Iz zgolj ustno brez dejanske izročitve sklenjene darilne pogodbe obdarjenec ne dobi tožbene pravice. Ta pravica se mora ustanoviti s pismeno listino.

in mera daritve.**§ 944.**

Neomejeni lastnik sme, držeč se zakonitih predpisov, podariti celo vso svojo sedanjo imovino. Pogodba pa, s katero se podari bodoča imovina, velja le toliko, kolikor ne presega polovice te imovine.

Odgovornost darovalca za darilo.**§ 945.**

Kdor vedoma podari tujo stvar in obdarjencu to okolnost zamolči, je odgovoren za škodljive posledice.

Daritve so nepreklicne.**§ 946.**

Darilne pogodbe se praviloma ne smejo preklicati.

Izjeme:**1. Zaradi potrebe;****§ 947.**

Ako je darovalec pozneje v taki potrebi, da mu primanjkuje potrebno vzdrževanje, je upravičen zahtevati od obdarjenca vsako leto zakonite obresti od darovanega zneska, kolikor darovana stvar ali njena vrednost še obstoji in mu primanjkuje potrebno vzdrževanje, ako ni tudi obdarjenec sam po enakih potrebah. Od več obdarjencev je prejšnji le toliko obvezan, kolikor prispevki kasnejših ne zadostujejo za vzdrževanje.

2. nehvaležnosti;**§ 948.**

Ako zgreši obdarjenec proti svojemu dobrotniku veliko nehvaležnost, se sme daritev preklicati. Pod veliko nehvaležnostjo je razumeti tako poškodbo na telesu, na časti, na svobodi ali na imovini, da se sme zoper poškodovalca postopati po kazenskem zakonu uradoma ali na poškodovančevo zahtevo.

§ 949.

Nehvaležnost stori nehvaležneža za njegovo osebo za nepoštenega posestnika in daje celo dediču poškodovanca, če slednji ni odpustil nehvaležnosti in je še kaj darila v naravi ali v vrednosti, pravico de preklicne tožbe tudi zoper poškodovalčevega dediča.

3. prikratbe dolžnega vzdrževanja;**§ 950.**

Kdor je dolžan drugega vzdrževati, ne more krotiti njegove pravice s tem, da obdari tretjega. Tako prikrajšani je upravičen, obdajenca tožiti na dopolnitev tega, česar mu darovalec ne more več dajati. Ako je več obdarjencev, je treba uporabljati gornji (§ 947) predpis.

4. radi dolžnega deleža.**§ 951.**

Ako se ob določanju dolžnega deleža vpoštevajo daritve (§ 785), zapuščina pa ne zadostuje za njegovo pokritje, sme prikrajšani nujni dedič zahtevati od obdarjenca, da izroči darilo v pokritje primanjkljaja. Obdarjenec mora odvrniti izročitev s tem, da plača primanjkljaj. Ako ima obdarjenec sam pravico do dolžnega deleža, je drugemu odgovoren le toliko, kolikor bi vsled daritve prejel več nego dolžni delež, ki mu gre, če se vračunijo daritve. Med več obdarjenci je prej obdarjeni odgovoren zgolj v oni meri, kolikor pozneje obdarjeni ni dolžan ali ne more izročiti. Hkrati obdarjeni so odgovorni sorazmerno. (Nov. III, § 71.)

§ 952.

Ako obdarjenec nima več darovane stvari ali njene vrednosti, je odgovoren le, ako jo je na nepošten način iz posesti pustil.

5. radi upnikov;**§ 953.**

Pod isto (§ 952) omejitvijo se smejo nazaj zahtevati tudi tista darila, s katerimi so bili prikrajšani upniki, kar jih je bilo že za časa daritve. Na upnike, katerih terjatve so poznejše kakor daritev, se razteza ta pravica le, ako se more obdarjenemu dokazati zvijačen sporazum.

6. zaradi pozneje rojenih otrok.**§ 954.**

Ako se darovalcu brez otrok rode otroci po sklenjeni darilni pogodbi, nimajo radi tega ne on, ne pozneje rojeni otroci pravice, preklicati daritev. Vendar sme on ali pozneje rojeni otrok v potrebi uveljavljati gori navedeno pravico na zakonite obresti od darovanega zneska (§ 947) tako proti obdarjencu kakor proti njegovim dedičem.

Katere daritve ne prehajajo na dediče.**§ 955.**

Ako je darovalec zagotovil obdarjencu podporo ob določenih rokih, ne zadobe nujni dediči ne pravice, ne obveznosti, razen ako bi bilo v darilni pogodbi izrečno drugače pogojeno.

Daritev za primer smrti.**§ 956.**

Daritev, ki naj se izpolni šele po darovalčevi smrti, je veljavna kot volilo, ako so upoštevane predpisane obličnosti. Za pogodbo jo je imeti le, ako jo je obdarjenec sprejel, ako se je darovalec izrečno odrekel pravici jo preklicati, in ako se je pismena listina o tem izročila obdarjencu.

Devetnajsto poglavje.**O hranilni pogodbi.****Hranilna pogodba.****§ 957.**

Ako kdo prevzame tujo stvar v svojo skrb, nastane hranilna pogodba. Sprejeta obljuba, tujo, še ne izročeno stvar prevzeti skrb, obvezuje sicer ta, ki je obljubil, toda to še ni hranilna pogodba.

§ 958.

S hranilno pogodbo ne pridobi prevzemnik ne lastnine, ne posesti, ne pravice do rabe; on je zgolj imetnik z dolžnostjo, da varuje zaupano mu stvar škode.

Kdaj preide hranilna pogodba v posojilno ali v posodbeno pogodbo**§ 959.**

Ako se hranitelju na njegovo zahtevo ali po prostovoljni ponudbi položnikovi dopusti raba, neha v prvem primeru pogodba biti hranilna pogodba takoj po privoljenju, v drugem pa od trenutka, ko je bila ponudba sprejeta ali ko se je stvar, ki je bila dana v hrambo, zares pričela rabiti, izpremeni se pri potrošnih stvareh v posojilno, pri nepotrošnih v posodbeno pogodbo in tedaj nastopijo s tem spojene pravice in dolžnosti.

ali v pooblastitev.**§ 960.**

Premičnine in nepremičnine se smejo dati v skrb. Ako pa je prevzemniku hkratu naložen drug posel, ki se tiče zaupane stvari, se šteje za pooblaščenca.

Hranilčeve dolžnosti in pravice.**§ 961.**

Hranilčeva glavna dolžnost je, da zaupano stvar določeni čas skrbno hrani in jo po preteku tega časa vrne položniku v prav tistem stanju, v katerem jo je prevzel z vso prirastjo vred.

§ 962.

Hranitelj mora položniku na zahtevo vrniti stvar celo pred potekom časa in sme zahtevati le povračilo morda povzročene škode. Ne sme pa zaupane stvari vrniti prej, razen ako bi mu bilo vsled nepredvidene okolnosti nemogoče, stvar hraniti varno ali brez svoje lastne škode.

§ 963.

Ako hranilni čas ni bil izrečno določen, niti ga inače ni spoznati iz postranskih okoliščin, se sme hramba poljubno odpovedati.

§ 964.

Hranilec je odgovoren položniku za škodo, povzročeno z opustitvijo dolžne skrbi, ne pa za naključje, niti takrat ne, kadar bi utegnil zaupano, dasi dragocenejšo stvar oteti, žrtvujoč svojo lastno.

§ 965.

Ako pa je hranilec rabil v hrambo dano stvar, ako jo je dal brez potrebe in brez položnikovega dovoljenja drugemu v hrambo, ali se je z vrnitvijo zakesnil, stvar pa trpi škodo, kateri ne bi bila izpostavljena pri položniku, se ne sme izgovarjati z naključjem in poškodovanje se šteje njemu v krivdo.

§ 966.

Ako so stvari dane v hrambo pod ključem ali pečatom, pa se pozneje poškoduje ključavnica ali pečat, je treba pripustiti, da položnik, ako trdi primanjkljaj, po predpisu sodnega reda s

prisego potrdi svojo škodo, kolikor je po njegovem stanu, obrtu, imovini in ostalih okoliščinah verjetna, razen ako bi mogel hranitelj dokazati, da sta bila ključavnica ali pečat poškodovana brez njegove krivde. Isto velja tudi tedaj, kadar so se izgubile vse stvari, ki so bile na tak način dane v hrambo.

Pravice in dolžnosti položnikov.

§ 967.

Položnik je zavezan, povrniti hranilcu po krivdi prizadeto škodo in stroške, ki jih je imel, da vzdrži hranjeno stvar ali da pomnoži trajajoče užitke. Ako je hranitelj žrtvoval v stiski, da otme v hrambo dano blago, svoje lastne stvari, sme zahtevati primerno povračilo. Vzajemne terjatve hranilca in položnika premične stvari pa je moči uveljavljati le v tridesetih dneh po vrnitvi.

Sekvester.

§ 968.

Ako dajo sporne stranke ali sodišče stvar, ki je v pravdi, komu v hrambo, se hranilec imenuje sekvester. Pravice in obveznosti sekvestra se presojujejo po tukaj določenih načelih.

Ali gre hranilcu nagrada.

§ 969.

Nagrada se sme zahtevati za hrambo le, ako je bila izrečno ali z ozirom na hranilčev stan molče pogojena.

Sprejemanje gostov.

§ 970.

Gostilničarji, ki prenočujejo goste, so odgovorni kot hranilci za stvari, ki so jih donesli sprejeti gostje, ako ne dokažejo, da škode niso zakrivali sami niti kdo njihovih ljudi, niti jo niso povzročile osebe, ki prihajajo v hišo in odhajajo iz nje. Ako je postanek škode sopovzročila krivda oškodovanca, mora sodnik po okoliščinah odločiti, ali in v kateri višini gre povračilo. Za donesene veljajo stvari, ki so izročene gostilničarju ali komu njegovih ljudi ali so prinesene na mesto, ki so ga ti odkazali ali na mesto, za to določeno. Prav tako so odgovorni podjetniki, ki imajo hleve in hranišča, za živinčeta in vozila, vstavljena pri njih, in za stvari, ki so na teh. Gostilničarjem se enačijo posestniki kopališč glede stvari, ki jih gostje kopališča običajno doneso. (Nov. III, § 127.)

§ 970 a.

Odklonitev odgovornosti v nabiti objavi je brez pravne moči. Za dragocenosti, denar in vrednostne papirje je gostilničar odgovoren le do zneska 1000 K, razen ako je prevzel te stvari v hrambo vedoč, kakšne so, ali ako je škode kriv sam ali njegovi ljudje. (Nov. III, § 128.)

§ 970 b.

Zahtevek sprejetega gosta do odškodbe ugasne, ako oškodovanec ne naznani brez odloga gostilničarju škode, čim jo je zaznal. To pa ne velja, ako je gostilničar prevzel stvari v hrambo. (Nov. III, § 128.)

§ 970 c.

V § 970 označene osebe imajo pravico, pridržati donesene stvari v

varnost svojih terjatev za prenočišče, preskrbo in svoje izdatke za goste. (Nov. III, § 128.)

Dvajseto poglavje. O posodbeni pogodbi. Posodbena pogodba.

§ 971.

Posodbena pogodba nastane, kadar se komu izroči nepotrošna stvar zgolj v neodplatno rabo za določen čas. Pogodba, s katero se komu obljubi, stvar posoditi, pa se je ne izroči, je sicer obvezna, toda še ni posodbena pogodba.

Izposojevalčeve pravice in dolžnosti:

1. glede rabe;

§ 972.

Izposojevalec pridobi pravico, rabiti stvar redoma ali kakor je bližje določeno. Po preteku časa je dolžan isto stvar vrniti.

2. glede vrnitve;

§ 973.

Ako ni bil ustanovljen čas za vrnitev, pač pa določen namen rabe, je izposojevalec dolžan, da z rabo ne odlašaja in da vrne stvar brž ko je mogoče.

§ 974.

Ako ni določeno ne trajanje ne namen rabe, ne nastane nobena prava pogodba, marveč neobvezna posodbena do preklica (prekarij), in posodnik more izposojeno stvar poljubno nazaj terjati.

§ 975.

V sporu o trajanju rabe mora izposojevalec dokazati pravico na daljšo rabo.

§ 976.

Dasiravno postane izposojena stvar pred potekom časa in pred dokončano rabo posodniku samemu nepogrešna, vendar nima brez izrecnega dogovora nobene pravice stvar prej nazaj vzeti.

§ 977.

Izposojevalec je sicer vobče upravičen, vrniti izposojeno stvar tudi pred določenim časom; ako pa je za posodnika težavno, ko bi se stvar prej vrnila, se proti njegovi volji ne sme vrniti.

3. glede poškodbe;

§ 978.

Ako izposojevalec posojeno stvar drugače rabi, kakor je bilo pogojeno, ali samolastno dopusti njeno rabo drugemu, je posodniku odgovoren in ta tudi upravičen, da stvar takoj nazaj terja.

§ 979.

Ako se posojena stvar poškoduje ali uniči, mora izposojevalec tako kakor hranilec stvari (§ 965) povrniti ne le škodo, ki je povzročena predvsem po njegovi krivdi, marveč tudi naključno, za katero je dal povod s protipravnim dejanjem.

§ 980.

S tem, da plača izposojevalec vrednost za izgubo posojene stvari, še nima pravice, ako se stvar zopet najde, obdržati jo za sebe zoper voljo lastnika, če je ta pripravljen, vrniti sprejeto vrednost.

4. glede stroškov za vzdrževanje.**§ 981.**

Z rabo redoma združene stroške mora nositi izposojevalec sam. Izredne stroške za vzdrževanje mora sicer začasno založiti, če ne more ali noče stvari prepustiti posodniku v lastno oskrbovanje, vendar se mu povrnejo tako, kakor poštenemu posestniku. Omejitev vzajemnih tožb.

§ 982.

Tožba je ugasnila, ako posodnik v tridesetih dneh, ko je nazaj dobil posojeno stvar, ni grajal njene zlorabe ali pretirane obrabe, ali ako izposojevalec po vrnitvi stvari v istem roku ni javil izrednih stroškov, ki jih je izdal za stvar.

Edenindvajseto poglavje.**O posojilni pogodbi.****Posojilo.****§ 983.**

Posojilna pogodba nastane, kadar se komu izroče potrošne stvari pod pogojem, da more sicer svojevolsko z njimi razpolagati, da pa mora vrniti po preteku določenega časa ravno toliko iste vrste in dobrote. Te pogodbe ni zamenjati s pogodbo, dasi enako obvezno (§ 936), s katero se obljubi posojilo v naprej.

Vrste posojilne pogodbe.**§ 984.**

Posojilo se daje ali v denarju ali v drugih potrošnih stvareh, in sicer brez obresti ali na obresti. V poslednjem primeru se pogodba imenuje tudi obrestna.

Posojilo v denarju.**§ 985.**

Predmet posojilu v denarju more biti kovan denar ali papirnat ali javne zadolžnice (obligacije).

a) v kovanem ali papirnatem denarju;**§ 986.**

Posebni predpisi, ki so za to postavljeni, določajo, ali se sme posojilo vobče skleniti v kovanem denarju in v kateri vrednoti (valuti) je treba tako posojilo ali posojilo v papirnatem denarju vrniti.

§ 987.

Ako si je posojevalec izgovoril povračilo v posebni vrsti kovanega denarja, ki jo je dal, se mora plačati v isti vrsti kovanega denarja.

§ 988.

Zakonite izpremembe v kovanem denarju brez izpremembe notranje vrednosti gredo na posojevalčev račun. On prejme plačilo v določeni, dani vrsti kovanega denarja, n. pr. 1000 cesarskih

cekinov ali 3000 dvajsetič, brez ozira na to, ali je bila njihova vnana vrednost medčasno zvišana ali zmanjšana. Ako pa se notranja vrednost izpremeni je treba plačati v razmerju z notranjo vrednostjo, ki jo je imela dana vrsta kovanega denarja v času posojila.

§ 989.

Ako v času vračanja take vrste kovanega denarja v državi niso v obtoku, mora dolžnik poplačati upniku predvsem s sličnimi novci v takem številu in na tak način, da dobi upnik v času posojila veljavno notranjo vrednost tega, kar je dal.

b) v zadolžnicah;**§ 990.**

V javnih zadolžnicah se smejo posojila na tak način veljavno skleniti, da se plača dolg ali s povsem enako javno zadolžnico, kakršna je bila posojena, ali da se znesek vrne po vrednosti, ki jo je imela zadolžnica v času posojila.

§ 991.

Ako je dana mesto denarja zasebna zadolžnica ali blago, je dolžnik zavezan le, vrniti ali zadolžnico ali sprejeto blago nepoškodovano ali pa vrniti upniku škodo, ki jo mora ta dokazati.

c) posojila v drugih potrošnih predmetih.**§ 992.**

Pri posojilih, ki so sklenjena ne v denarju, marveč v drugih potrošnih predmetih, ne dela nobene razlike to, da je njih vrednost medčasno poskočila ali padla, samo da je bilo vračanje pogojeno v isti vrsti, dobroti in množini.

§ 993.

Ako si posojevalec izgovori pri kateremkoli posojilu glede na vrsto, dobroto ali množino izrečno ali molče več, kakor je dal, more pogodba veljati le toliko, kolikor se pri tem ne prekoračijo dovoljene pogodbene obresti.

§ 994.

S pogodbo si sme vsakdo izgovoriti pri posojilu z zastavo pet od sto, brez zastave šest od sto za eno leto. Ta mera dopustnih pogodbenih obresti velja seveda tudi tedaj, kadar so obresti sicer pogojene, pa njihova višina ni bila določena.

§ 995.

Ako gredo komu obresti po zakonu brez izrečne pogodbe, je treba plačati kot zakonite obresti štiri od sto, med trgovci in tvorničarji, upravičenimi od oblastev, pa pri dolgu, ki izvira iz pravega trgovskega posla, šest od sto na leto.

§ 996.

Ako so bile razen določenega kraja in časa za plačilo glavnice in obresti izgovorjene za posojevalca pod katerokoli podobo in imenom še druge postranske dolžnosti ali postranske koristi zanj ali za druge, so neveljavne, kolikor se pri tem prekorači v celoti mera dovoljenih pogodbenih obresti.

§ 997.

Obresti je navadno plačati pri vračanju glavnice ali vsako leto, ako je pogodba sklenjena za več let in v njej ni nič dogovorjenega radi rokov za plačevanje obresti. Naprej se smejo obresti odtegniti največ za pol leta. Obresti, odtegnjene naprej čez to mero, je treba odračunati od dneva odbitka dalje od glavnice.

§ 998.

Obresti od obresti se ne smejo nikdar vzeti, vendar se smejo dveletni in še starejši obrestni zaostanki zapisati po dogovoru kot nova glavnica.

§ 999.

Obresti od denarnih posojil je treba plačati v isti vrednoti (valuti) kakor glavnico.

§ 1000.

Posebni zakon zoper oderuštvo določa, kako je postopati z oderuštvom, zagrešenim glede na glavnico ali dovoljeno obrestno mero.

Oblika zadolžnice.**§ 1001.**

Da je zadolžnica popoln dokaz o posojilni pogodbi, se morajo v njej (pošteno in) razločno določiti tako prav posejvalec ali upnik, kakor pravi izposojevalec ali dolžnik, predmet in znesek posojila in vrsta denarja, ako je posojilo dano v denarju, kakor tudi vsi pogoji, ki se tičejo i plačila glavnega dolga i obresti, ki jih je morda plačati. Sodni red določa vnanjo obliko zadolžnice, potrebno radi dokazne moči.

Dvaindvajseto poglavje.**O pooblastitvi in drugih vrstah poslovodstva.****Pooblastilna pogodba.****§ 1002.**

Pooblastilna se imenuje pogodba, s katero kdo prevzame naloženi mu posel, da ga oskrbi v imenu drugega.

§ 1003.

Osebe, ki so bile javne postavljene za izvrševanje določenih poslov, so dolžne, da se nasproti naročniku brez odloga izrečno izjavijo o nalogu, ki se tiče takih poslov, da ga sprejmejo ali ne, sicer so naročniku odgovorne za škodo, ki je s tem povzročena.

Delitev pooblastitve v neodplatno in odplatno;**§ 1004.**

Ako je za izvršitev tujega posla nagrada pogojena ali izrečno ali tudi le molče z ozirom na poslovateljev stan, je pogodba odplatna, sicer pa neodplatna.

v ustno ali pismeno;**§ 1005.**

Pooblastilne pogodbe se smejo skleniti ustno ali pismeno. Listina, ki jo pooblastitelj o tem izda pooblaščenca, se imenuje pooblastilo.

v občno ali posebno;**§ 1006.**

Pooblastila so občna ali posebna, po tem kakor je komu poverjeno izvrševanje vseh ali le nekaterih poslov. Predmet posebnih pooblastil morejo biti samo sodni ali samo nesodni posli vobče, ali posamezni posli ene ali druge vrste.

v neomejeno ali omejeno.**§ 1007.**

Pooblastila se dajo ali z neomejeno ali z omejeno svobodo delovanja. Prva upravičujejo pooblaščenca, da vodi posel po svoji najboljši vednosti in vesti; s slednjim pa so mu predpisane meje, do katerih naj vrši posel, in način, kako ga naj vrši.

§ 1008.

Za nastopne posle se zahteva posebno pooblastilo, ki se glasi na te vrste poslov. Ako naj kdo v imenu drugega stvari odsvoji ali odplatno prevzame, sklene izposojila ali posojila, potegne denar ali denarno vrednost, začne pravde, nalaga, sprejema ali zavrača prisege ali sklepa poravnave. Ako naj se pa dediščina nepogojno sprejme ali odkloni napravi družabna pogodba, dajejo daritve, podeli komu oblast, da izbere razsodnika ali opuste pravice neodplatno, je potrebno posebno, za posamezni posel izdano pooblastilo. Občna, celo neomejena pooblastila zadostujejo v teh primerih le, ako je v pooblastilu izražena vrsta posla.

Pravice in obveznosti pooblaščenca:**§ 1009.**

Pooblaščenec je obvezan da marljivo in pošteno vrši posel v smislu svoje obljube in pooblastila, ki ga je prejel, in da prepusti pooblastitelju vso korist, ki izvira iz posla. Pooblaščenec je upravičen, dasi ima omejeno pooblastilo, uporabiti vsa sredstva, ki so nujno združena z naravo posla ali vstrežajo izrečenemu namenu pooblastitelja. Ako pa prekorači meje pooblastila, je odgovoren za posledice.

§ 1010.

Ako preda pooblaščenec posel brez potrebe drugemu, je sam samcat odgovoren za uspeh. Ako mu je pa v pooblastilu izrečno dopuščeno, da postavi namestnika, ali ako je to po okolnostih neizbežno, je odgovoren le za krivdo pri izberi osebe.

§ 1011.

Ako je posel naročen hkrati več pooblaščencom, je za veljavnost posla in za obvezo pooblastitelja potrebno sodelovanje vseh, ako ni dana izrečno enemu ali več izmed njih polna oblast v pooblastilu.

§ 1012.

Pooblaščenec je dolžan, povrniti pooblastitelju po svoji krivdi povzročeno škodo in predložiti račune, ki se tičejo posla, kadarkoli pooblastitelj zahteva.

§ 1013.

Pooblaščenca niso upravičeni, zahtevati nagrado za svoj trud razen primera, ki je naveden v § 1004. Ni jim dovoljeno, da brez

volje pooblastitelja prejemajo glede na upravo posla darila od drugega. Sprejeta darila se zasežejo za ubožno blagajno.

Pravice in obveznosti pooblastitelja.

§ 1014.

Pooblastitelj je dolžan, povrniti pooblaščenцу ves potrebni in koristni potrošek za izvršitev posla celo tedaj, kadar ni bilo uspeha, in mu na zahtevo dati primeren predujem, da plača izdatke v gotovini, dalje mora povrniti vso škodo, nastalo po njegovi krivdi ali združeno z izpolnitvijo naročila.

§ 1015.

Ako trpi pooblaščenec pri poslovanstvu škodo le po naključju, sme, ako je prevzel izvršitev posla neodplatno, zahtevati tak znesek, kakoršen bi mu šel pri odplatni pogodbi za plačilo truda po najvišji cenilni vrednosti.

§ 1016.

Ako prekorači pooblaščenec meje svojega pooblastila, je pooblastitelj obvezen le toliko, kolikor odobri posel ali si pridobi korist, ki je nastala iz posla.

glede drugega.

§ 1017.

Če pooblaščenec po vsebini pooblastila namestuje pooblastitelja, mu more pridobivati pravice in nalagati obveznosti. Ako je torej pooblaščenec sklenil v mejah odprtega pooblastila s tretjim pogodbo, gredo s tem ustanovljene pravice in obveznosti pooblastitelju in tretjemu, ne pa pooblaščenцу. Tajno pooblastilo, dano pooblaščenцу, je za pravice tretjega brez vpliva.

§ 1018.

Tudi tedaj, kadar je postavil pooblastitelj takega pooblaščenca, ki je nezmožen se sam obvezati, so posli, sklenjeni v mejah pooblastila, obvezni tako za pooblastitelja kakor za tretjega.

§ 1019.

(Razveljavljen z nov. III, § 108.)

Ako je pooblaščenec dobil in sprejel naročilo, da nakloni korist tretjemu, zadobi ta, čim ga je pooblastitelj ali pooblaščenec o tem obvestil, pravico, tožiti enega ali drugega.

Prestanek pogodbe vsled preklica;

§ 1020.

Pooblastitelju je dano na voljo, pooblastilo poljubno preklicati, povrniti pa mora pooblaščenцу ne le stroške, ki jih je med tem imel, in škodo, ki jo je sicer trpel, marveč plačati tudi trudu primeren del nagrade. To velja tudi tedaj, kadar je naključje oviralo, da bi se bil izvršil posel.

vsled odpovedi;

§ 1021.

Tudi pooblaščenec sme odpovedati sprejeto pooblastilo. Ako pa ga odpove pred izvršitvijo posla, ki mu je bil posebno naročen ali ki je bil pričet po splošnem pooblastilu, mora, ako ni nastopil

nepredviden in neizbežen zadržek, povrniti vso iz tega nastalo škodo.

vsled smrti

§ 1022.

Vobče prestane pooblastilo tako s smrtjo pooblastiteljevo kakor s smrtjo pooblaščenčev. Ako pa se započeti posel ne more prekiniti brez očitne škode za dediče, ali ko je pooblastilo dano celo za primer pooblastiteljeve smrti, ima pooblaščenec pravico in dolžnost, dovršiti posel.

§ 1023.

Pooblastila, izdana in prevzeta od združbe (skupnosti), so razveljavljena s prestankom skupnosti.

ali vsled stečaja.

§ 1024.

Ako pride pooblastitelj pod stečaj, so brez pravne moči vsa dejanja, ki jih je pooblaščenec podvzel po razglasitvi stečaja v imenu stečajnega dolžnika. Prav tako prestane izdano pooblastilo z otvoritvijo stečaja o pooblaščenčevi imovini že po sebi.

Doklej traja obveznost.

§ 1025.

Ako je pooblastilo razveljavljeno vsled preklica, odpovedi ali pooblastiteljeve ali pooblaščenčeve smrti, se morajo vendar posli, ki ne trpe odlašanja, vršiti dotlej, dokler pooblastitelj ali njegovi dediči drugače ne odrede ali dokler niso utegnili primerno odrediti.

§ 1026.

Tudi ostanejo obvezne pogodbe, sklenjene z drugim, ki mu je bilo razveljavljeno pooblastilo neznano brez njegove krivde, in pooblastitelj sme iskati svojo škodo le pri pooblaščenцу, ki je zamolčal razveljavljanje.

Molče pooblaščeni uslužbenci.

§ 1027.

Predpisi tega poglavja so uporabni tudi za lastnike trgovine, ladje, prodajalnice ali drugega obrta, ki poverijo upravo upravitelju (faktorju), brodniku, prodajalniškemu služabniku ali drugim posloviteljem.

§ 1028.

Pravice takih poslovdij naj se presojajo zlasti po listini, s katero so postavljeni, kakor je to med trgovci pravilno razglašena oblast za podpisovanje (firma).

§ 1029.

Ako pooblastilo ni bilo dano pismeno, se presoja njegov obseg po predmetu in po naravi posla. Kdor je drugemu poveril upravo se domneva, da mu je podelil tudi oblast, da stori vse to, kar zahteva uprava sama in kar je navadno z njo združeno (§ 1109).

§ 1030.

Ako lastnik trgovine ali obrta dopusti svojememu uslužbencu ali

vajencu, da prodaja blago v prodajalnici ali izven nje, se domneva, da sta pooblaščenca, sprejemati plačilo in o tem izdajati pobotnice.

§ 1031.

Pooblastilo za prodajo blaga v lastnikovem imenu se pa ne razteza na pravico, kupovati blago v njegovem imenu; tudi ne smejo vzniki niti sprejeti vrednosti njim poverjenega blaga niti izposoditi nanj denar, ako ni bilo to izrečno določeno v voznih listih.

§ 1032.

Gospodarji in glavarji rodbine niso dolžni, plačati tega, kar so vzeli njihovi uslužbenci ali drugi domačini v njihovem imenu na up. Kdor daje na up, mora v takih primerih dokazati dano naročilo.

§ 1033.

Ako pa postoji med tistim, kdor jemlje na up, in med tistim, kdor daje na up, redna vpisna knjiga, v katero se vpisujejo na up vzete stvari, velja domneva, da je prinosnik te knjige pooblaščen, vzeti blago na up.

Sodno in zakonito pooblaščenje

§ 1034.

Pravica varuhov in skrbnikov, upravljati posle svojih oskrbovancev, je osnovana v naredbi sodišča, ki jih je postavilo. Očetu in zakonskemu možu daje zakon oblast, da zastopa otroka in ženo. O tem so predpisi na dotičnih mestih.

Poslovodstvo brez naloga;

§ 1035.

Kdor ni dobil ne z izrečno pogodbo, ne molče, ne od sodišča, ne z zakonom oblasti, se praviloma ne sme vtikati v posel drugega. Ako bi si to prisvajal, je odgovoren za vse posledice.

v stiski;

§ 1036.

Kdor, dasi nepozvan, opravi tuj posel, da bi odvrnil pretečo škodo, temu je tisti, čigar posel je opravil, dolžan povrniti potrebni in smoterno napravljeni potrošek, dasi je trud brez krivde ostal brezuspešen (§ 403).

ali v korist drugega;

§ 1037.

Kdor hoče prevzeti tuje posle samo, da podpira korist drugega, naj prosi za njegovo privoljenje. Ako je poslovodja sicer opustil ta predpis, pa izvršil posel ob svojih stroških v jasno pretežno korist drugega, mu mora ta povrniti stroške, ki jih je radi tega imel.

§ 1038.

Ako pa pretežna korist ni jasna ali ako je poslovodja samolastno izvršil tako važne izpremembe na tuji stvari, da je stvar za drugega nerabna za namen, za katerega jo je doslej uporabljal, ta ni obvezan v povračilo; zahtevati sme marveč, da poslovodja postavi stvar na lastne stroške v stan, ali, da mu da polno zadoščenje, ako

to ni mogoče.

§ 1039.

Kdor je prevzel tuj posel brez naloga, ga mora nadaljevati do dovršitve in prav tako kakor pooblaščenec dati o tem natančne račun.

proti volji drugega.

§ 1040.

Ako si kdo prisvaja proti veljavno izrečeni lastnikovi volji tuj posel ali s takim vmešavanjem ovira pravega pooblaščenca v oskrbovanju posla, je odgovoren ne le za škodo, ki je iz tega nastala, in za izgubljeni dobiček, izgubi marveč tudi izdani potrošek, kolikor ga ni moči v nazaj vzeti.

Uporaba stvari v korist drugega.

§ 1041.

Ako je bila brez poslovodstva stvar uporabljena v korist drugega, jo more lastnik zahtevati v naravi, ali, ako se to ne more več zgoditi, po vrednosti, ki jo je imela za časa uporabe, dasi je bila korist pozneje uničena.

§ 1042.

Kdor za drugega potroši, kar bi moral ta sam po zakonu potrošiti, ima pravico, terjati povračilo.

§ 1043.

Ako je kdo v stiski, da bi odvrnil večjo škodo od sebe in drugih, žrtvoval svojo lastnino, ga morajo vsi, ki so imeli od tega korist, sorazmerno oškodovati. Podrobnejša uporaba tega predpisa za nevarnosti na morju je pomorskih zakonov.

§ 1044.

Politična oblastva določajo razdelitev vojnih škod po posebnih predpisih.

Triindvajseto poglavje.

O menjalni pogodbi.

Menja.

§ 1045.

Menja je pogodba, s katero se prepušča stvar za drugo stvar. Dejanske izročitve ni treba za sklenitev menjalne pogodbe, marveč le za izpolnitev pogodbe in za pridobitev lastnine.

§ 1046.

Denar ni predmet menjalne pogodbe, vendar se da zamenjati zlato in srebro kot blago in celo kot kovni denar tako, da se zamenja le za druge vrste kovanega denarja, namreč zlati komadi za srebrne, manjši za večje.

Pravice in dolžnosti menjalcev.

§ 1047.

Menjalci so po pogodbi zavezani, da izročijo in prevzemo v pristoje posest zamenjane stvari po dogovoru z njihovimi sestavnimi deli in z vso pritoklino ob pravem času, na pravem kraju in v tistem stanju, v katerem so bile takrat, ko je bila pogodba sklenjena.

(Nov. III, § 114.)

zlasti glede nevarnosti.**§ 1048.**

Ako je pogojeno, v katerem času je stvar izročiti, pa se med tem zamenjana določna stvar izključi s prepovedjo od prometa ali se po naključju uniči do cela ali vsaj čez polovico vrednosti, se šteje, da menjava ni bila sklenjena.

§ 1049.

Druga poslabšanja stvari, ki so med tem časom po naključju nastala, in bremena gredo na račun posestnika. Ako so pa stvari zamenjane počez, nosi prevzemnik naključno izgubo posameznih komadov, razen ako se ni s tem celota čez polovico vrednosti izpremenila.

in glede užitkov pred izročitvijo.**§ 1050.**

Posestniku gredo užitki zamenjane stvari do časa, pogojenega za izročitev. Od tega časa gredo s prirastjo vred prevzemniku, dasi stvar še ni bila izročena.

§ 1051.

Ako čas za izročitev določene stvari ni pogojen in ako ne zadene nobene strani nemarnost, je gornje predpise zaradi nevarnosti in užitkov (§ 1048 do 1050) uporabljati na čas izročitve same, kolikor stranke niso določile nič drugega.

§ 1052.

Kdor zahteva izročitev, mora izpolniti svojo obveznost ali voljan biti, jo izpolniti. Tudi tisti, ki je obvezan prej izpolniti, sme odreči svojo dajatev, dokler nasprotna dajatev ni opravljena ali zavarovana, ako je ta v nevarnosti zaradi slabih imovinskih razmer druge stranke, ki mu ob sklepu pogodbe niso morale biti znane. (Nov. III, § 115.)

Štiriindvajseto poglavje.**O kupni pogodbi.****Kupna pogodba.****§ 1053.**

S kupno pogodbo se prepusti stvar drugemu za določno vsoto denarja. Ta pogodba je, kakor menjalna, naslov za pridobivanje lastnine. Ta se pridobi šele z izročitvijo kupljenega predmeta. Do izročitve obdrži prodajalec lastninsko pravico.

Potrebosti kupne pogodbe.**§ 1054.**

Kakšno mora biti privoljenje kupca in prodajalca in katere stvari se smejo kupovati in prodajati, se določa po pravilih za pogodbe sploh. Kupnina mora biti gotovina in ne sme biti nedoločena, ne protizakonita.

Kupnina mora**a) biti gotovina,****§ 1055.**

Ako se stvar odsvoji deloma za denar, deloma za drugo stvar, se pogodba šteje za kupno ali menjalno po tem, da-li je vrednost v denarju večja ali manjša kakor občna vrednost dane stvari, pri enaki vrednosti stvari pa za kupno pogodbo.

b) mora biti določena,**§ 1056.**

Kupec in prodajalec smeta prepustiti tudi drugi izvestni osebi, da določi ceno. Ako ta v pogojenem roku ničesar ne določi ali ako hoče en pogodbenik, če ni pogojen noben rok, odstopiti, preden je cena določena, se šteje, da kupna pogodba ni bila sklenjena.

§ 1057.

Ako je določitev cene prepuščena več osebam, odloči večina glasov. Ako so glasovi tako različni, da cena ni določena niti s pravo večino glasov, se šteje, da kupna pogodba ni bila sklenjena.

§ 1058.

Za določitev cene sme služiti tudi vrednost, ki je bila pogojena za kakšno prejšnjo prodajo. Ako se postavi redna tržna cena za podlago, se vzame srednja tržna cena kraja in časa, kjer in kadar je treba pogodbo izpolniti.

c) ne sme biti protizakonita.**§ 1059.**

Ako je za blago določena taksa, je višja cena protizakonita, in kupec sme za vsako še tako malenkostno oškodovanje zahtevati odškodbo pri političnem oblastvu.

§ 1060.

Razen tega primera smeta tako kupec kakor prodajalec izpodbijati kup le zaradi prikratbe nad polovico (§ 934, 935). Ta pritožba je dopustna tudi tedaj, kadar je bila določitev kupnine prepuščena drugemu.

Dolžnosti delodajalca**§ 1061.**

Prodajalec je dolžan, da stvar skrbno hrani do časa izročitve in jo kupcu izroči po istih predpisih, ki so navedeni pri menji (§ 1047.)

in kupca**§ 1062.**

Kupec pa je obvezan, da prevzame stvar takoj ali ob pogojenem času, hkratu pa da tudi plača kupnino v gotovini, ker je prodajalec sicer upravičen, da odreče izročitev stvari.

§ 1063.

Ako prodajalec izroči stvar kupcu, ne da bi dobil kupnino, je stvar prodana na up in njena lastnina preide takoj na kupca.

Nevarnost in korist kupljenega predmeta.**§ 1064.**

Glede nevarnosti in užitkov sicer kupljene, pa še ne izročene stvari veljajo isti predpisi, ki so dani pri menjalni pogodbi (§§ 1048-1051).

Kup stvari, ki se je kdo nadeja.**§ 1065.**

Ako se kupijo stvari, ki se jih je še nadejati, je treba uporabiti določbe v poglavju o pogodbah na srečo.

Občni predpis.**§ 1066.**

V vseh primerih, ki se pojavijo pri kupni pogodbi, ki pa v zakonu niso izrecno odločeni, je uporabiti predpise, ustanovljene v poglavjih o pogodbah vobče in o menjalni pogodbi posebej.

Posebne vrste kupne pogodbe ali postranske pogodbe pri njen.**§ 1067.**

Posebne vrste kupne pogodbe ali postranske pogodbe pri njej so: pridržek rešilnega kupa, povratne prodaje, predkupna, prodaja na poskušnjo, prodaja s pridržkom boljšega kupca in prodajno naročilo.

Prodaja s pridržkom rešilnega kupa.**§ 1068.**

Pravica rešilnega kupa se imenuje pravica, prodano stvar odkupiti. Ako je ta pravica dana prodajalcu vobče in brez bližje določbe, vrača ena stran kupljeni predmet v neposlabšanem stanju, druga stran pa plačano kupnino, užitki pa med tem prejeti od obeh strani iz denarja in stvari, se vzajemno pobotajo.

§ 1069.

Ako je kupec izboljšal kupljeni predmet iz svojega ali porabil za njegovo ohranitev izredne stroške, mu gre povračilo kakor poštenemu posestniku, odgovoren pa je tudi za to, ako se je njegovi krivdi vrednost izpremenila ali vrnitev preprečila.

§ 1070.

Pridržek rešilnega kupa je dopusten le pri nepremičninah in gre prodajalcu le za čas njegovega življenja. Svoje pravice ne sme prodajalec prenesti ne na dediče, ne na koga drugega. Ako je pravica vpisana v javne knjige, je moči stvar zahtevati tudi od drugega in se z njim postopa po kakovosti njegove poštene ali nepoštene posle. (Nov. III, § 130.)

Kup s pridržkom povratne prodaje.**§ 1071.**

Prav tako je omenjena pravica, ki si jo je izgovoril kupec, da stvar prodajalcu zopet nazaj proda; tudi na njo je treba uporabiti predpise, ki so postavljeni za rešilni kup. Ako pa je pogoj povratne prodaje ali rešilnega kupa na videz postavljen in prav za prav uporabljen za to, da se prikrije zastavna pravica ali posojilo, velja predpis § 916.

Pridržek predkupne pravice.**§ 1072.**

Predkupno pravico ima, kdor proda stvar pod pogojem, da jo mora kupec ponuditi njemu v odkup, ako jo hoče zopet prodati.

§ 1073.

Predkupna pravica je praviloma osebna pravica. Pri nepremičnina se more izpremeniti z vpisom v javne knjige v stvarno pravico.

§ 1074.

Tudi ni moči predkupne pravice odstopiti drugemu niti je prenesti na dedišče upravičenega.

§ 1075.

Upravičenec mora premočnine v štiriindvajsetih urah, nepremičnine pa v tridesetih dneh, potem ko so mu bile ponudene, zares odkupiti. Po preteku tega roka predkupna pravica prestane.

§ 1076.

Predkupna pravica nima v primeru sodne dražbe stvari, ki je obremenjena s to pravico, drugega učinka, kakor da se mora upravičenec, čigar pravica je vpisana v javne knjige, posebej vabiti na dražbo.

§ 1077.

K odkupu upravičeni mora plačati popolno ceno, ki jo je kdo drug ponudil, razen ako se ni drugače dogovorilo. Ako ne more izpolniti postranskih pogojev, ki so ponudeni poleg navadne kupnine in ako jih ni moči izravnati niti s cenilno vrednostjo, predkupne pravice ni moči izvršiti.

§ 1078.

Predkupna pravica se brez posebnega dogovora ne sme raztegniti na druge vrste odsvojitve.

§ 1079.

Ako posestnik upravičencu ni ponudil odkupa, mu mora biti odgovoren za vso škodo. V primeru stvarne predkupne pravice se sme odsvojena stvar zahtevati od tretjega, s tem pa se postopa po kakovosti njegove poštene ali nepoštene posesti.

Kup na poskušnjo.**§ 1080.**

Kup na poskušnjo je sklenjen pod pogojem, odvisnim od kupčeve volje, da blago odobri. V dvomu je pogoj odločljiv; kupec ni vezan na kup pred odobrenjem, prodajalec pa preneha biti vezan, ako kupec do poteka roka za poskušnjo ne odobri. (Nov. III, § 132.)

§ 1081.

Ako je stvar radi pregledovanja ali poskušnje že izročena, velja kupčevo molčanje do poteka roka za poskušnjo kot odobrenje. (Nov. III, § 133.)

§ 1082.

Ako čas za poskušnjo ni bil dogovorno določen, se računa ta pri

premičninah tri dni, pri nepremičninah pa eno leto.

Prodaja s pridržkom boljšega kupca.

§ 1083.

Ako je kupna pogodba dogovorjena s pridržkom, da je prodajalec upravičen, ako se v določenem času javi boljši kupec, dati temu prednost, je uresničenje pogodbe, ako kupljeni predmet ni bil izročen, odloženo, dokler ne nastopi pogoj.

§ 1084.

Ako je bil kupljeni predmet izročen, je kupna pogodba sklenjena, razveljavi pa se, ako nastopi pogoj. Ako čas ni izrečno določen, se domneva rok, veljaven pri kupu na poskušnjo.

§ 1085.

Ali je novi kupec boljši, presodi prodajalec. Ta sme dati prednost drugemu kupcu, dasi bi hotel prvi še več plačati. Ako se pogodba razveljavi, se užitki stvari in denarja vzajemno pobotajo. Glede izboljšanja ali poslabšanja je treba postopati s kupcem kakor s poštenim posestnikom.

Prodajno naročilo.

§ 1086.

Kadar kdo izroči svojo premočeno stvar drugemu, da jo proda za določeno ceno pod pogojem, da naj mu prevzemnik v določenem času ali plača določeno kupnino ali vrne stvar, izročnik ni upravičen pred potekom časa stvar nazaj zahtevati, prevzemnik pa mora po poteku časa plačati določeno kupnino.

§ 1087.

Med določenim časom ostane izročnik lastnik. Prevzemnik mu je odgovoren za škodo, povzročeno po svoji krivdi, in prevzemniku se ob vrnitvi stvari povrnejo le taki stroški, ki so izročniku na korist.

§ 1088.

Ako je stvar nepremična ali ako cena ali plačilni rok nista določena, se prevzemnik šteje za pooblaščenca. Nikdar se ne sme stvar, poverjena radi prodaje, zahtevati od tretjega, ki jo je pridobil od prevzemnika na pošten način (§ 367).

§ 1089.

Kolikor ni v tem zakonu ali sodnem redu posebnih naredb, veljajo tudi za sodne prodaje vobče predpisi, ki so postavljeni o pogodbah, zlasti o menjalni in kupni pogodbi.

Petindvajseto poglavje.

O zakupnih ali prejemnih, primskih in dednodačnih pogodbah.

Rabokupna pogodba.

§ 1090.

Pogodba, s katero dobi kdo v rabo nepotrošno stvar za določen čas in za določeno ceno, se imenuje vobče rabokupna pogodba.

I. Najemna in zakupna pogodba.

§ 1091.

Rabokupna pogodba se imenuje najemna pogodba, ako se da v rabokup dana stvar rabiti brez daljnega obdelovanja; ako pa se more uživati le z marljivostjo in trudom, je zakupna pogodba. Ako se s pogodbo dajo v rabokup stvari prve in druge vrste hkratu, je treba pogodbo presoditi po kakovosti glavne stvari.

Potrebnosti.

§ 1092.

Najemne in zakupne pogodbe se smejo sklepati o istih predmetih in na isti način kakor kupna pogodba. Najemnina in zakupnina se plača kakor kupnina, ako ni drugače dogovorjeno.

§ 1093.

Lastnik sme dati v rabokup tako svoje premočnine in nepremičnine kakor svoje pravice; utegne pa se tudi pripetiti, da vzame v rabokup rabo svoje lastne stvari, ako jo ima kdo drug.

Učinek.

§ 1094.

Ako sta pogodnika edina v bistvu rabokupa, to je o stvari in ceni, je pogodba docela sklenjena, in je treba imeti rabo stvari za kupljeno.

§ 1095.

Ako je rabokupna pogodba vpisana v javne knjige, se šteje rabokupnikova pravica za stvarno pravico, ki jo mora trpeti tudi poznejši posestnik za še ostali čas.

Vzajemne pravice:

1. glede izročitve, vzdrževanja, porabe.

§ 1096.

Najemodavci in zakupodavci so obvezani, da izroče in vzdržujejo rabokupno stvar na lastne stroške v rabnem stanu in da ne motijo rabokupcev v pogojni rabi ali uživanju. Ako je rabokupna stvar pri izročitvi tako pomanjkljiva ali ako postane brez rabokupčeve krivde v rabokupni dobi tako pomanjkljiva, da ni pripravna za pogojeno rabo, je rabokupec oproščen zakupnine ali najemnine, dokler in kolikor je stvar nerabna. Ni moči se odreči v naprej tej oprostitvi pri najemni pogodbi o nepremičninah. Zakupnik mora običajna popravila gospodarskih poslopij sam izvršiti le toliko, kolikor se morajo izvršiti z gradivom posestva in z delom, ki ga je po kakovosti posestva upravičen zahtevati. (Nov. III, § 135.)

§ 1097.

Ako so potrebna popravila, za katera je obvezen raboprodavec, je rabokupnik dolžan brez odloga naznaniti to raboprodavcu, ker je sicer odgovoren za škodo. Rabokupec se šteje za poslovodjo brez naloga, ako je napravil za rabokupno stvar potroške, za katere je obvezan raboprodavec (§ 1036) ali koristne potroške (§ 1037); mora pa sodno zahtevati povračilo najdalje v šestih mesecih po vrnitvi rabokupne stvari, inace tožba ugasne. (Nov. III, § 136.)

§ 1098.

Najemniki in zakupniki so upravičeni, rabiti in uživati najemne in

zakupne stvari v smislu pogodbe določeni čas, ali jih dati tudi v podnajem, ako je to mogoče brez škode za lastnika in ni bilo v pogodbi izrečno prepovedano. (Nov. III, § 137.)

2. glede bremen;

§ 1099.

Pri najemnih nosi najmodavec vsa bremena in davščine. Pri pravih zakupih, ako so sklenjeni počez, prevzame zakupnik vsa ostala bremena izvzemši vpisana hipotekarna; ako pa je zakup sklenjen na podlagi preudarka, nosi ona bremena, ki so bila odtegnjena od donosa ali ki se morajo plačati zgolj od pridelkov in ne od zemljišča samega.

3. Zakupnina ali najemnina.

§ 1100.

Ako ni drugače dogovorjeno ali v kraju navadno, je treba plačevati zakupnino ali najemnino poluletno, kadar je stvar vzeta v rabokup za eno ali več let, pri krajši rabokupni dobi pa po nje preteku. (Nov. III, § 138.)

§ 1101.

V zavarovanje najemnine ima najmodavec nepremičnine zastavno pravico na prineseno pohištvo in premičnine, ki so last najemnika ali njegovih, z njim v skupnem gospodarstvu živečih rodbinskih članov, kolikor niso izvzete od rubeža. Zastavna pravica prestane, ako se predmeti odstranijo pred njihovim zastavnim popisom, razen ako se je to zgodilo vsled sodne odredbe in ako najmodavec prijavi svojo pravico sodišču v roku treh dni po izvršitvi. Ako se najemnik izseli ali ako se stvari raznosijo, a najemnina ni plačana ali zavarovana, sme najmodavec pridržati stvari na svojo nevarnost, tod mora v treh dneh prostiti za zastavni popis ali pa stvari izročiti. Zakupodavec zemljišča ima enako obsežno in enako učinkovito zastavno pravico na živino in gospodarsko orodje, ki je na posestvu, vzetem v zakup, in na plodove, ki so še na njem. (Nov. III, § 139.)

§ 1102.

Raboprodavec si sme sicer izgovoriti, da se mu zakupnina ali najemnina naprej plača. Ako pa je rabokupec naprej plačal več kakor en rok, sme plačilo ugovarjati kesneje vpisanim upnikom ali novemu lastniku le, ako je vpisano v javne knjige. (Nov. III, § 140.)

4. Zakupnina ali najemnina v pridelkih.

§ 1103.

Ako prepusti lastnik svoje posestvo pod pogojem, da prevzemnik gospodari, in da izročitelju daje del plodov, ki se nanaša na ves užitek, n. pr. tretjino ali polovico, ne nastane zakupna, marveč družabna pogodba, ki se presoja po pravilih, ki so postavljena o njej.

Primeri in pogoji za odpuščanje zakupnine ali najemnine.

§ 1104.

Ako se v rabokup vzeta stvar sploh ne more rabiti ali uživati zaradi izrednih naključij, kakor ognja, vojne ali kužne bolezni, zaradi velikih povodnji, vremenske ujme ali zaradi docela slabe letine, ni

dolžan zakupodavec ali najmodavec popravljati jo, toda tudi najemnine ali zakupnine ni treba plačati. (Nov. III, § 141.)

§ 1105.

Ako obdrži najemnik kljub takemu naključju omejeno rabo v najem vzete stvari, odpusti se mu tudi sorazmeren del najemnine. Zakupniku je treba nekaj na zakupnini popustiti, ako so vsled izrednih naključij užitki posestva, vzetega v zakup le za eno leto, padli za več kot polovico navadnega donosa. Zakupodavec mora toliko popustiti, kolikor manjka na zakupnini vsled tega odpada. (Nov. III, § 142.)

§ 1106.

Ako je zakupnik ali najemnik prevzel nedoločno vse nevarnosti, je v tem razumeti le škodo po ognju, po vodi in vremenski ujmi. Druge izredne nezgode ne gredo na njegovo nevarnost. Ako se pa izrečno obveže, da nosi tudi vse druge izredne nezgode, se zato še ne domneva, da hoče biti odgovoren tudi, ako bi se po naključju cela zakupna stvar uničila.

§ 1107.

Ako je raba ali uživanje rabokupne stvari ovirana ne radi poškodbe ali inače nastale nerabnosti, marveč zaradi zadržka ali nezgode, ki se je pripetila rabokupcu, ali ako so bili ob času poškodbe plodovi že odločeni od zemljišča, zadene nesrečno naključje zgolj rabokupca. Ipak mora on plačati zakupnino ali najemnino. Raboprodavec pa si mora vračunati prihranjeni potrošek in koristi, ki jih doseže z drugačno uporabo rabokupne stvari. (Nov. III, § 143.)

§ 1108.

Ako zakupnik trdi, da se mu mora odpustiti vsa zakupnina ali nje del ali po pogodbi ali po zakonu, mora neutegoma naznaniti zakupodavcu nezgodo in povzročiti, da preiščejo sodišče ali vsaj dva izvedena moža dogodek, ako ta ni vobče znan v vsej deželi; ako to opusti, ga ni poslušati.

4. Vrnitev stvari.

§ 1109.

Po dokončani rabokupni pogodbi mora rabokupec vrniti stvar po popisu, ki je bil morda napravljen, ali vsaj v onem stanu, v katerem jo je prevzel; v zakup vzeta zemljišča pa glede na letni čas, v katerem je zakup prestal, v običajnem gospodarskem stanju. Ne pravica pridržanja ali ugovor pobota, niti ne ugovor poprejšnje lastninske pravice ga ne morejo obvarovati vrnitve. (Nov. III, § 144.)

§ 1110.

Ako pri rabokupni pogodbi ni bil napravljen popis, je domnevati isto kakor pri uživanju (§ 518).

§ 1111.

Ako je najemna ali zakupna stvar poškodovana ali obrabljena vsled zlorabe, sta odgovorna najemnik in zakupnik tako za lastno, kakor za krivdo podzakupnika ali podnajemnika, ne pa za naključje. Vendar mora rabodavec sodno zahtevati povračilo radi

te odgovornosti najdalje v enem letu po vrnitvi rabokupne stvari, inace pravica prestande.

5. Prestanek rabokupne pogodbe:

a) vsled uničenja stvari;

§ 1112.

Rabokupna pogodba prestane sama po sebi, ako je rabokupna stvar uničena. Ako se to zgodi po krivdi ene stranke, gre drugi povračilo, ako se to zgodi po nesreči, ni nobena stranka drugi za to odgovorna.

b) s potekom časa;

§ 1113.

Rabokupna pogodba prestane tudi s potekom časa, ki je pogojen izrečno ali molče, bodisi z zakupnino ali najemnino, izmerjeno za določno dobo, kakor pri takozvanih dnevnikih, tedenskih in mesečnih sobah, ali po namenu rabokupca; ki ga je izrekel ali ki se iz okolnosti razodeva.

ako se pogodba ne obnovi;

§ 1114.

Rabokupna pogodba pa se more obnoviti ne le izrečno, marveč tudi molče. Ako je v pogodbi dogovorjena poprejšnja odpoved, je pogodba molče obnovljena s tem, da ni pravilno odpovedana. Ako odpoved ni dogovorjena, se pogodba molče obnovi, kadar rabokupec po preteku rabokupne dobe stvar dalje rabi ali uživa, raboprodavec pa to dopusti.

§ 1115.

Rabokupna pogodba se molče obnovi pod istimi pogoji, pod katerimi je bila prej sklenjena. Vendar se podaljša pri zakupih le za eno leto, ako pa se more stvar redno uživati šele v poznejši dobi, za toliko, kolikor je treba, da je moči užitke enkrat prejeti. Najmi, za katere se najemnina navadno plačuje šele po preteku enega celega ali pol leta, se obnove molče za pol leta, vsi krajši najmi pa za tisti čas, ki je bil prej določen z rabokupno pogodbo. O ponovnem obnavljanju velja isto, kar je tukaj predpisano glede prve obnovitve.

c) z odpovedjo.

§ 1116.

Ako trajanje rabokupne pogodbe ni določeno ne izrečno, ne molče, niti s posebnimi predpisi, mora tisti, ki hoče pogodbo razdreti, drugemu odpovedati zakup šest mesecev, najem nepremičnine štirinajst dni, premičnine pa štiriindvajset ur prej, preden hoče odstopiti.

§ 1116 a.

S smrtjo enega pogodnika rabokupna pogodba ne prestane. Stanovanjske najme pa smejo, ako umre najemnik, razdreti brez ozira na dogovorjeno trajanje tako najemnikovi dediči kakor najmodavec držče se zakonitega odpovednega roka. (Nov. III, § 145.)

§ 1117.

Rabokupec je upravičen, odstopiti od pogodbe celo pred potekom

dogovorjenega časa brez odpovedi, ako je rabokupna stvar izročena v stanju ali je brez njegov krivde prišla v tako stanje, ki jo dela nesposobno za dogovorjeno rabo, ali ako mu je po naključju odvzet za daljši čas ali postane neraben znaten del. Ako so v njem vzeti stanovanjski prostori zdravju škodljivi, ima najemnik to pravico tudi tedaj, kadar se ji je odrekel v pogodbi ali ako je poznal kakovost prostorov ob sklepu pogodbe. (Nov. III, § 146.)

§ 1118.

Raboprodavec more s svoje strani zahtevati, da se pogodba prej razdere, ako rabokupec uporablja stvar z znatno škodo za njo; ako je po opominu s plačilom zakupnine ali najemnine tako v zamudi, da po preteku roka ni popolnoma plačal zastale zakupnine ali najemnine, ali ako se mora v najem dano poslopje znova graditi. Koristnejše gradnje najemnik ni dolžan dopustiti na svojo škodo, pač pa potrebne poprave.

§ 1119.

Ako je najmodavcu že ob času sklepa pogodbe morala biti znana potreba nove gradnje, ali ako je nastala potreba dolgotrajnih poprav zato, ker so bile zanemarjene manjše poprave, se mora dati najemniku primerna odškodnina za utrpelo rabo.

d) z odsvojitvijo stvari.

§ 1120.

Ako je lastnik rabokupno stvar odsvojil in jo drugemu že izročil, se mora rabokupec, ako njegova pravica ni vpisana v javne knjige (§ 1095), po pravilni odpovedi umakniti novemu posestniku. Ali upravičen je zahtevati od raboprodavca popolno zadoščenje glede na prizadeto škodo in na izgubljeno korist.

§ 1121.

Pri prisilni sodni prodaji naj se ravna z rabokupno pravico, ako je vpisana v javne knjige, tako kakor s služnostjo. Ako zdražilec ni obvezan prevzeti rabokupne pravice, se mu mora rabokupec umakniti po pravilni odpovedi. (Nov. III, § 147.)

II. Primska pogodba.

§ 1122.

Primska pogodba se imenuje tista pogodba, s katero se komu prepušča užitna lastnina posestva dedno pod pogojem, da poplača vsakoletne užitke vsako leto s primščino, določeno v razmerju z donosom v denarju, plodovih ali tudi s sorazmernim delom.

III. Dednodačna pogodba.

§ 1123.

Ako daje posestnik nezatno davščino le zaradi priznanja zemljiške lastnine, se zemljišče imenuje dednodačno zemljišče, o tem napravljena pogodba pa dednodačna pogodba.

§ 1124.

V dvomu, ali je užitna lastnina primsko zemljišče ali dednodačno zemljišče, se je treba ozirati na znesek vsakoletne dače in na druge dolžnosti. Ako ta znesek ni v nobenem sorazmerju z vsakoletnimi čistimi užitki, je užitna lastnina dednodačno zemljišče; ako pa se

vsaj izza davnih časov in pri zemljiščih, ki so bila prevzeta povsem pusta, da misliti nekakšno razmerje, je to primsko zemljišče (§ 359).

IV. Površnina.

§ 1125.

Ako je lastnina deljena tako, da ima ena stran stvarino zemljišča z užitek podzemlja vred, druga stran pa dedno le užitek površine, se imenuje vsakoletna davščina, ki jo mora ta posestnik plačevati, površnina.

Pridobitev užitne lastnine.

§ 1126.

Deljena lastnina nepremičnine se ne more pridobiti, enako kakor tudi ne popolna, brez vknjižbe v javne knjige ali vpisnike. Veljaven naslov daje le osebno pravico proti zavezani osebi, ne pa stvarne pravice proti drugemu (§ 431).

Skupne pravice vrhovnega in užitnega lastnika.

§ 1127.

Pravice vrhovnega in užitnega lastnika se skladajo vobče v tem, da sme vsak razpolagati s svojim delom le, kolikor se s tem ne žalijo pravice drugega (§ 363).

§ 1128.

Ta kakor oni je upravičen, sodno zahtevati svoj delež, ga zastaviti in odsvojiti med živimi ali z izjavo poslednje volje. Kdor trdi omejitev, jo mora dokazati s pravnimi listinami, to je s takozvanimi zagotovilnimi listinami ali z ročini.

Posebne pravice in dolžnosti vrhovnega lastnika.

§ 1129.

Vrhovni lastnik je zlasti upravičen, prepovedati užitnemu lastniku ne le zmanjšanje užitne stvari, marveč tudi vse izpremembe, s katerimi je onemogočiti ali otežiti izvrševanja njegovih pravic.

1. Glede vzdrževanja, obdelovanja in izprememb posestva;

§ 1130.

Vrhovni lastnik sme torej zahtevati, da skrbi užitni lastnik za vzdrževanje in obdelovanje zemljišč. Ako kljub svarilu zanemari izpolnitev teh dolžnosti, ali ako je nezmožen, nositi bremena, ki so na zemljišču, sme vrhovni lastnik zahtevati, da se prepusti zemljišče drugim primščakom ali dednodačnikom.

2. glede primščine.

§ 1131.

Najvažnejša pravica lastnika primskega ali dednodačnega posestva je v prejemanju vsakoletne primščine in drugih pogojenih pristojbin. Teh ni moči pod nobeno pretvezo povišati, sploh pa ne sprejemati od preničnin, ki spadajo k zemljišču, kakor tudi ne od drugih preničnih stvari.

Kdaj je treba plačevati primščino?

§ 1132.

Vsakoletna primščina se mora plačevati v prvi polovici mesca

novembra, ako ni nič dogovorjeno ali s pokrajinskimi zakoni določeno.

Kdaj se plačanje odpusti?

§ 1133.

Vobče ni odgovoren nepopolni lastnik za naključje. Toda, ako so primščaku branile povodnji, vojna ali kužne bolezni, da bi užival svoje zakupno posestvo, se mu mora dovoliti primeren popust na primščini za čas izgubljenega užitka.

§ 1134.

Dednodačnik nima nobene pravice na sličen popust, on mora plačati določeno polno dedno dačo, dokler obstoji še del dednodačnega zemljišča.

Pravica pri zakasnelem plačevanju dače.

§ 1135.

Ako dednodačnik ni plačal dače v pogodnem času, sme lastnik dedne dače zahtevati, da se užitek zapleni in da se on odškoduje iz njega.

§ 1136.

Lastniku primskega posestva je glede primščine, zastale čez eno leto, na voljo, izbrati ali rubež užitkov ali sodno dražbo primskega zemljišča v svrhu plačila zaostankov.

3. glede bremen in izboljšanj.

§ 1137.

Vrhovni lastnik je obvezan, da zastopa užitnega lastnika glede užitne lastnine, ki jo je ta dobil neposredno od njega, in da povrne, ako se užitna pravica zopet združi s stvarino, njemu ali njegovemu nasledniku izdatek za izvršena izboljšanja kakor kakšnemu drugemu poštenemu posestniku, in da jamči za pravilnost javnih knjig in vpisnikov, ki jih vodi o svojih dačnih posestvih.

§ 1138.

Vrhovni lastnik ni odgovoren za druga bremena, naložena po užitnem lastniku in nevpisana v javne knjige. Užitni lastnik sploh ne sme prenesti na drugega več pravice, kakor jo ima sam. Pravica enega prestane torej s pravico drugega.

Pravice in obveznosti užitnega lastnika sploh.

§ 1139.

Pravice in obveznosti užitnega lastnika so sploh v medsebojnem razmerju z ustanovljenimi obveznostmi in pravicami vrhovnega lastnika.

Zlasti 1. glede osvojitve;

§ 1140.

Užitnemu lastniku ni treba za odsvojitve privoljenja vrhovnega lastnika; vendar mu mora naznani naslednika, da presodi, ali je ta zmožen voditi posestvo in plačevati bremena, ki so na njem. Predkupne ali odkupne pravice vrhovni lastnik nima.

§ 1141.

Ako si je pa vrhovni lastnik izrečno pridržal to privoljenje in te pravice, se mora izjaviti v tridesetih dneh po pravilnem naznanilu. Po tem roku se šteje, da je privolil. Ako se ne posluži predkupne ali odkupne pravice, sme odreči privoljenje le zaradi očitivne nevarnosti za stvarino stvari in s to združenih pravic.

§ 1142.

Davščina, ki jo sme vrhovni lastnik časih terjati od novega užitnega lastnika, se imenuje fevdna primščina (laudemium), ako se prememba zgodi za življenja, ako pa se zgodi vsled smrti, fevdna mrtvaščina. Obe se imenujeta tudi premenščini. Deželna ustava, javne knjige in listine ali tridesetletna mirna posest odloča, ali so te pravice utemeljene in kako.

2. glede kakšnega zaklada in glede zmanjšanja stvarine;**§ 1143.**

Užitnemu lastniku pripade tudi sorazmeren del najdenega zaklada (§ 399). Upravičen je celo zmanjšanja stvarino, ako more vrhovnemu lastniku dokazati, da zemljišča drugače ni moči uživati (§ 1129).

3. glede bremen;**§ 1144.**

Užitni lastnik nosi vsa redna in izredna bremena, ki so na zemljišču, plačuje davke, desetine in druge posebno zaznamovane dajatve. Za bremena, ki se tičejo davščine, je odgovoren vrhovni lastnik.

4. glede zagotovilnega pisma.**§ 1145.**

Vsak nov užitni lastnik je praviloma obvezan, da si priskrbi od vrhovnega lastnika poverilnico ali listino o obnovljeni užitni lastnini.

Posebni odnošaji med graščaki in podložniki.**§ 1146.**

Iz ustave vsake pokrajine in iz političnih predpisov je spoznati, koliko so užitni lastniki proti vrhovnim lastnikom še v drugih odnošajih in katere pravice in obveznosti so zlasti med graščaki in graščinskimi podložniki.

Pravice iz površine.**§ 1147.**

Kdor plačuje zgolj površino, ima pravico le na užitek površine, kakor: dreves, rastlin in zgradb in na del zaklada, najdenega na površini. Zakopani zakladi in drugi podzemeljski užutki pripadajo edino le vrhovnemu lastniku.

Prestanek užitne lastnine.**§ 1148.**

Kar je določeno o prestanku popolne lastnine (§ 444), velja vobče tudi o deljeni.

§ 1149.

Primska in dednodačna zemljišča preidejo na vse dediče, ki niso izrečno izključeni. Ako nima užitni lastnik zakonitega naslednika, se užitna lastnina združi z vrhovno lastnino. Vendar mora vrhovni lastnik, ako se hoče poslužiti te pravice, poravnati vse dolgove užitnega lastnika, ki jih ni moči plačati iz druge imovine. Politične naredbe določajo, ali je vrhovni lastnik obvezan, da prepusti njemu nazaj pripadlo posestvo drugim.

§ 1150.

Z uničenjem rastlin, dreves in zgradb se ne izgubi užitna lastnina na površino. Dokler ostane le še del zemljišča, ga sme posestnik, da le plača svojo davščino, zasaditi z novimi rastlinami in drevesi in postaviti nanj novo zgradbo.

Šestindvajseto poglavje.**O pogodbah glede službovanja.****Službena pogodba in pogodba o delu.****§ 1151.**

Kadar se kdo obveže drugemu za službovanje za določen čas, nastane službena pogodba; kadar prevzame kdo izvršitev dela za plačilo, pa pogodba za delo. Kolikor je združeno s tem oskrbovanjem poslov (§ 1002), je treba gledati tudi na predpise o pooblastilni pogodbi.

§ 1152.

Ako v pogodbi ni določeno plačilo in tudi ni dogovorjena brezplačnost, se šteje, da je pogojeno primerno plačilo.

1. Službena pogodba.**§ 1153.**

Ako službena pogodba ali okolnosti ne razodevajo ničesar drugega, mora službojemnik opravljati službo sam in se pravica, zahtevati službovanje, ne sme prenesti. Kolikor o načinu in obsegu službe ni dogovora, je treba opravljati službo okolnostim primerno.

Pravica na plačilo.**§ 1154.**

Ako ni dogovorjeno ničesar drugega ali ako ni običajno pri službah zadevne vrste, je treba plačati po izvršeni službi. Ako je plačilo odmerjeno po mescih ali po krajših dobah, se mora poravnati ob koncu posamezne dobe; ako je odmerjeno po daljših dobah, koncem vsakega koledarskega mesca. Plačilo, odmerjeno po urah, po komadu ali po posameznih opravilih, se mora poravnati za že izvršena opravila koncem vsakega koledarskega tedna, ako pa gre za službe višje vrste, koncem vsakega koledarskega mesca. V vsakem primeru naj se zaslužno plačilo izplača, ko preneha službeno razmerje.

§ 1154 a.

Službojemnik, plačan po komadih ali posameznih opravilih, sme zahtevati pred dospelostjo plačila predjem, ustrezen izvršeni službi in njegovim izdatkom.

§ 1154 b.

Službojemnik obdrži svojo pravico na plačilo, ako je po najmanj štirinajstdnevem službovanju zadržan, opravljati službo zaradi bolezni ali nezgode za razmerno kratko dobo, ki pa ne presega dobe enega tedna, a tega ni zakrivil nalašč ali z veliko nemarnostjo. Isto velja, ako je zadržan, opravljati službo brez svoje krivde iz drugih tehtnih razlogov, ki se tičejo njegove osebe. Zneske, ki jih prejme službojemnik za čas zadržbe na podlagi javnopravnega zavarovanja, sme službodavec odtegniti s tistim delom, ki ustreza razmerju njegovega dejanskega prispevka k skupnemu zavarovalnemu prispevku.

§ 1155.

Tudi za službovanje, ki ni bilo izvršeno, gre službojemniku plačilo, ako je bil pripravljen, opraviti ga in so mu to branile okoliščine, ki so na strani službodavca; zaračunati pa si mora, kar je prihranil, ker je izostalo službovanje, ali, kar je pridobil, ker se je drugod uporabljal, ali kar je namenoma zamudil pridobiti. Ako je bil vsled takih okoliščin zaradi zamude časa pri službovanju prikrajšan, mu gre primerna odškodnina.

Dolžnosti službodavca v primeru obolenja.**§ 1156.**

Ako je službojemnik pri takem službenem razmerju, ki posebno zahteva njegovo pridobitno delavnost, sprejet v službodavčevo hišno skupnost, mu mora službodavec dajati v boleznih, ki ni povzročena ne namenoma, ne z veliko nemarnostjo, poleg denarnih prejemkov potrebno oskrbo in zdravniško zdravljenje in potrebna zdravila do štirinajstih dni, ako je službeno razmerje trajalo že štirinajst dni, in do štirih tednov, ako je trajalo že pol leta. Oskrbo in zdravljenje je moči nuditi tudi s sprejemom v bolnico ali s službojemnikovim pristankom pri drugih ljudeh. Ako je glede na naravo bolezni potrebno, sme službojemnik zahtevati negovanje v bolnici. Obveze, naložene s temi določbami službodavcu, ne nastopijo, ako je službovanje sklenjeno le za dobo začasne potrebe in še ni trajalo en mesec.

§ 1156 a.

Izdatki v gotovini za zdravljenje in nabavo potrebnih zdravil kakor stroški za negovanje v bolnici ali pri drugih ljudeh se smejo zaračunati na službojemnikove denarne prejemke, pripadajoče za čas obolenja. Na denarne prejemke se smejo zaračunati zneski, ki jih prejema službojemnik za čas obolenja na podlagi javnopravnega zavarovanja, s tistim delom, ki ustreza razmerju dejanskega prispevka službodavca k skupnemu zavarovalnemu prispevku. Ostale v § 1156 označene službodavčeve obveze odpadejo toliko, kolikor donša službojemniku kakšno zavarovanje enake dajatve.

Prestanek zahtevkov.**§ 1156 b.**

Dolžnosti, naložene službodavcu v § 1154 in 1156, prestanejo, ako preneha službeno razmerje vsled poteka časa, za kateri je bilo dogovorjeno, ali zaradi prejšnje odpovedi ali odpustitve, ki ni povzročena z obolenjem ali z drugimi tehtnimi razlogi v smislu § 1154 b, ki se tičejo službojemnikove osebe. Ako je službojemnik

odpuščen zaradi zadržbe ali mu je odpovedano v času zadržbe, se s tem povzročeni prestanek službenega razmerja ne vpošteva glede označenih zahtev.

Oskrbovalna dolžnost službodavca.**§ 1157.**

Službodavec mora službovanje tako urediti in glede prostorov in orodja, ki jih mora priskrbeti ali ki jih je priskrbel, ob svojih stroških skrbeti za to, da se varuje življenje in zdravje službojemnikovo, kolikor je to mogoče po naravi službovanja. Ako je službojemnik sprejet v službodavčevo hišno skupnost, mora službodavec potrebno ukreniti glede prostora za stanovanje in spanje, glede prehrane kakor glede časa za delo in za odmor, glede na zdravje, nravnost in vero službojemnikovo.

Prestanek službenega razmerja.**§ 1158.**

Službeno razmerje prestane s potekom časa, za kateri je bilo sklenjeno. Službeno razmerje, dogovorjeno na poskušnjo ali samo za dobo začasne potrebe, smeta oba pogodbenika tekom prvega mesca vsak čas razdreti. Za čas življenja kakšne osebe ali za več kot pet let dogovorjeno službeno razmerje sme službojemnik razdreti po preteku petih let, držeč se odpovedanega roka šestih mesecev. Ako je bilo službeno razmerje sklenjeno ali nadaljevano brez določbe časa, se sme razdreti z odpovedjo po nastopnih določbah:

Odpovedni roki.**§ 1159.**

Odpoved je dopustna: ako je pri službenem razmerju, ki se ne tiče službe višje vrste, plačilo odmerjeno po urah ali dnevih, po kosih ali posameznih poslih, vsak čas za prihodnji dan; ako tako službeno razmerje posebno zahteva delojemnikovo pridobitno delavnost in je trajalo že tri mesce ali ako je plačilo odmerjeno po tednih, najkasneje prvi delavnik za konec koledarskega tedna. Učinek odpovedi nikakor ne nastopi, ako se plačuje po kosu ali posameznih storitvah, preden niso dovršena dela, ki se izvršujejo ob času odpovedi.

§ 1159 a.

Ako službeno razmerje, ki se tiče službe višje vrste, posebno zahteva delojemnikovo pridobitno delavnost in je trajalo že tri mesce, se je treba držati brez ozira na način, kako se odmerja plačilo, odpovednega roka najmanj štirih tednov. Isto velja sploh, ako je plačilo odmerjeno po letih.

§ 1159 b.

V vseh drugih primerih se sme službeno razmerje razdreti, držeč se odpovednega roka najmanj štirinajst dni.

§ 1159 c.

Odpovedni rok mora biti vselej za oba pogodbenika enak. Ako so dogovorjeni neenaki roki, velja za oba pogodbenika daljši rok.

Iskanje nove službe.**§ 1160.**

Ako je službojemnik sprejet v hišno skupnost službodavčevo ali ako je vsled službenega razmerja oviran, da poišče drugo službo, se mu mora dati po odpovedi v to svrhu brez prikrajšanja plačila na zahtevo primeren čas.

Stečaj.**§ 1161.**

Stečajni red določa, kako učinkuje otvoritev stečaja o službodavčevi imovini na službeno razmerje.

Predčasni prestanek.**§ 1162.**

Službeno razmerje sme, ako je dogovorjeno za določno dobo, vsak pogodbenik razdreti iz važnih razlogov pred potekom te dobe, sicer pa ne držeč se odpovednega roka.

§ 1162 a.

Ako izstopi službojemnik predčasno brez tehtnega razloga, sme službodavec zahtevati, ali da zopet nastopi službovanje in povrne škodo, ali da plača odškodnino, ker ni izpolnil pogodbe. Ako je službojemnik po svoji krivdi predčasno odpuščen, mora povrniti škodo, ker ni izpolnil pogodbe. Za že izvršene storitve, za katere še ni zapadlo plačilo, ima službojemnik pravico na primeren del plačila le toliko, kolikor niso izgubile do cela ali večji del svoje vrednosti za službodavca vsled predčasnega prestanka službenega razmerja.

§ 1162 b.

Ako odpusti službodavec službojemnika predčasno brez tehtnega razloga ali ako je kriv, da je službojemnik predčasno izstopil, obdrži ta, ne krateč mu dalje segajoče odškodnine, svojo pogodbeno pravico na plačilo za dobo, ki bi morala poteči dotlej, da bi prestalo službeno razmerje s tem, da bi potekel pogodbeni čas ali da bi se razmerje pravilno odpovedalo, vračuniti pa je to, kar je prihranil, ker je izostalo službovanje, ali kar je pridobil s tem, da se je drugod uporabljal, ali kar je pridobiti namenoma zamudil. Kolikor pa zgoraj označena doba ne presega treh mesecev, more službojemnik takoj zahtevati brez odbitka vse plačilo, ki mu gre za to dobo.

§ 1162 c.

Ako sta oba pogodbenika kriva na predčasnem prestopu službenega razmerja, naj sodnik odloči po prostem preudarku, ali gre povračilo in v kateri višini.

§ 1162 d.

Zahtevki radi predčasnega izstopa ali predčasnega odpusta v smislu § 1162 a in 1162 b se morajo sodno uveljaviti v šestih mesecih po preteku dneva, ko jih je bilo moči staviti, sicer so izključeni.

Izpričevalo.**§ 1163.**

Ko se konča službeno razmerje, se mora dati službojemniku na

njegovo zahtevo pismeno izpričevalo o trajanju in vrsti službovanja. Ako zahteva službojemnik izpričevalo, dokler službeno razmerje še traja, se mu mora dati na njegove stroške. V izpričevalu niso dopustni vpisi in pripombe, vsled katerih je službojemniku oteženo, da dobi novo službo. Službojemnikova izpričevala, ki jih službodavec hrani, je treba izročiti službojemniku na zahtevo vsak čas.

Obvezni predpisi.**§ 1164.**

Službojemnikove pravice, ki jih razodevajo določbe § 1154, odst. 3, 1156 do 1159 b, 1160 in 1162 a do 1163, se s službeno pogodbo ne smejo razveljaviti ali omejiti.

2. Pogodba o delu.**§ 1165.**

Podjetnik je dolžan, izvršiti delo osebno ali skrbeti za to, da se izvrši pod njegovo osebno odgovornostjo.

§ 1166.

Ako mora tisti, ki je prevzel izgotovitev stvari, dati stvarino za to, je imeti pogodbo v dvomu za kupno pogodbo, ako pa založi naročnik stvarino, v dvomu za pogodbo o delu.

Jamčenje za hibe.**§ 1167.**

Pri bistvenih hibah, vsled katerih je izdelek neraben, ali ki nasprotujejo izrečenemu pogoju, sme naročnik odstopiti od pogodbe. Ako tega noče ali ako hibe niso niti bistvene niti proti izrečenemu pogoju, sme zahtevati izboljšanje, ako ne bi bilo treba za to neprimernih potroškov, ali primerno zmanjšanje plačila. Za izboljšanje mora določiti podjetniku primeren rok z izjavo, da odklanja izboljšanje po preteku tega roka. V ostalem je uporabiti predpise, ki so vobče dani za jamčenje pri odplatnih pogodbah.

Preprečba izvršitve.**§ 1168.**

Ako se delo ne izvrši, gre podjetniku vendar dogovorjeno plačilo ako je bil pripravljen ga izvršiti, pa je bil oviran po okolnostih, ki se tičejo naročnika; toda podjetnik mora dovoliti, da se všteje to, kar je prihranil vsled opustitve dela ali kar je pridobil, ker je bil zaposlen drugod, ali kar je pridobiti namenoma zamudil. Ako je bil vsled takih okolnosti prikrajšan z izgubo časa pri izvrševanju dela, mu gre primerna odškodnina. Ako izostane sodelovanje naročnika, potrebno za izvršitev dela, je podjetnik tudi upravičen, določiti mu primeren rok za sodelovanje z izjavo, da velja pogodba za razveljavljeno, ako poteče rok brezuspešno.

§ 1168 a.

Podjetnik ne sme zahtevati plačila, ako se izdelek, preden je prevzet, uniči zgolj po naključju. Izguba gradiva zadene tistega, ki ga je priskrbel. Ako pa izdelek izpodleti vsled očitno nesposobnega gradiva, ki ga je dal naročnik ali vsled očitno pomotnih naročnikovih navodil, je podjetnik odgovoren za škodo, ako ni svaril naročnika.

Dolžnost oskrbovanja.**§ 1169.**

Določbe § 1157 se uporabljajo smiselno tudi za pogodbe o delu, izvzemši tiste, ki se tičejo uravnave službovanj in časa za delo in za odmor.

Plačevanje.**§ 1170.**

Praviloma je treba plačati po izvršenem delu. Ako pa se delo izvršuje v določenih oddelkih ali ako so z njim združeni izdatki, ki jih podjetnik ni prevzel, je ta upravičen že poprej zahtevati sorazmeren del plačila in povračilo izdatkov, ki jih je imel.

§ 1170 a.

Ako je bil pogodbi v podlago proračun stroškov z izrečenim jamčenjem za njegovo pravilnost, podjetnik, ne sme zahtevati povišanja plačila, tudi če so proračunjena dela nepričakovano velika ali draga. Ako je vzet v podlago proračun brez jamčenja in ako se pokaže, da je izdatno prekoračenje neizbežno, sme naročnik odstopiti od pogodbe proti primernemu odškodovanju za dela, ki jih je podjetnik izvršil. Čim se pokaže, da je tako prekoračenje neizogibno, mora podjetnik to nemudoma javiti naročniku, in sicer izgubi vse zahtevke radi večjega dela.

Prestanek pogodbe vsled smrti.**§ 1171.**

Pogodba o delu glede del, pri katerih gre za posebne osebne lastnosti podjetnika, preneha z njegovo smrtjo in njegovimi dediči smejo zahtevati le ceno za pripravljeno porabo gradiva in del plačila, ki je primeren vrednosti izvršenega dela. Ako naročnik umre, ostanejo dediči vezani na pogodbo.

3. Založna pogodba.**§ 1172.**

Z založno pogodbo se zaveže stvoritelj slovestvenega, umetniškega ali fotografskega dela ali njegov pravni naslednik, da prepusti drugemu delo, da ga izda, a založnik pa obveže, da delo razmnoži in razpečava.

§ 1173.

Ako ni bilo določeno število izdaj, je založnik upravičen le za eno izdajo. Preden je izdaja razprodana, sme stvoritelj z delom drugače razpolagati le, ako plača založniku primerno odškodnino.

4. Dajatev za nedopusten namen.**§ 1174.**

Kar je kdo vedoma dal za izvršitev nemogočega ali nedopustnega dejanja, tega ne sme zopet nazaj zahtevati. Politične naredbe določajo, ali je državni zaklad upravičen to zaseči. Ako pa je bilo dano kaj za zabranitev nedopustnega dejanja tistemu, ki ga je hotel izvršiti, se sme to nazaj zahtevati. Ne sme se nazaj zahtevati posojilo, ki je bilo dano za prepovedano igro.

Sedemindvajseto poglavje.**Pogodba o skupnosti imovine.****Postanek pridobitne družbe. Pojem.****§ 1175.**

S pogodbo, s katero privolita dve ali več oseb, da združijo samo svoj trud ali tudi svoje stvari v skupno korist, se ustanovi družba za skupno pridobivanje.

Razdelitev.**§ 1176.**

Kakor pač družbeni člani odmenijo za skupnost zgolj posamezne stvari ali vsote ali celo vrsto stvari, n. pr. vse blago, vse plodove, vsa zemljišča ali končno vso svojo imovino brez izjeme, so različne tudi vrste družbe, družbene pravice pa bolj ali manj obsežne.

§ 1177.

Ako se glasi družbena pogodba na vso imovino, se razume pod tem vendar le sedanja. Ako pa obsega hkratu bodočo imovino, se razume pod tem le pridobljena, ne podedovana imovina, razen ako bi bilo oboje izrečno pogojeno.

Oblika sklepanja.**§ 1178.**

Družbene pogodbe, ki se tičejo le sedanje ali le bodoče imovine, so neveljavne, ako od enega ali drugega pogodbenika prineseno imetje ni bilo v redu popisano in označeno.

§ 1179.

Posebni trgovinski in politični zakoni določajo, kako je skleniti družbeno pogodbo med trgovci, vpisati v dotične vpisnike in javno razglasiti. Ako se le posamezni posli skupno opravljajo, je dovolj, da je o tem napravljena pogodba vpisana v trgovinske knjige.

§ 1180.

Pogodbo o skupnosti vse imovine tako sedanje kakor bodoče, ki se navadno sklepa le med zakonci, je treba presoditi po predpisih, ki so postavljeni o tem v poglavju o ženitnih pogodbah. Tukaj navedeni predpisi se nanašajo na druge vrste po pogodbi ustanovljene imovinske skupnosti.

Učinek pogodbe in dejanskega prispevka.**§ 1181.**

Družbena pogodba je sicer naslov, s katerim se pridobi lastnina, pridobitev sama pa in skupnost imovine ali stvari se uresniči le z njihovo izročitvijo.

Glavna imovina.**§ 1182.**

Vse, kar je bilo izrečno določeno za izvrševanje skupnega posla, je kapital ali glavnica družbe. Ostalo, kar ima vsak član, se šteje za odločeno imovino.

§ 1183.

Ako se vloži denar, potrošne ali sicer nepotrošne, pa v denarni vrednosti precenjene stvari, je imeti za skupno imovino ne le iz

njih doseženo korist, marveč glede članov, ki so zanj prispevali, tudi glavnico. Kdor je obljubil le svoj trud za skupno korist, ima sicer pravico na dobiček, ne pa na glavnico (§ 1192).

Pravice in dolžnosti članov; prispevek k glavnici (matici).

§ 1184.

Ako ni drugače dogovorjeno, je vsak član zavezan, prispevati z enakim deležem k skupni glavnici.

Sodelovanje.

§ 1185.

Praviloma so vsi člani zavezani, da enako sodelujejo v skupno korist brez ozira na svoj večji ali manjši delež.

§ 1186.

Noben član ni upravičen, poveriti sodelovanje drugemu ali koga sprejeti v družbo ali lotiti se za družbo škodljivega postranskega posla.

§ 1187.

Dolžnosti članov se točneje določajo s pogodbo. Kdor se je zavezal le za delo, ni dolžen dati prispevka. Kdor je obljubil zgolj denarni ali drug prispevek, ta ni zavezan niti upravičen, da sodeluje na drug način pri skupnem pridobivanju.

§ 1188.

Pri posvetovanju in odločanju o družbenih stvareh je uporabljati, ako ni drugega dogovora, predpise, ki so v poglavju o skupnosti lastnine (§§ 833-842).

Dodatek h glavnici.

§ 1189.

Članov ni moči siliti, da prispevajo več nego so se zavezali. Ako bi se pa radi izpremenjenih okoliščin sploh ne mogel doseči družbeni namen brez povišanja prispevka, sme član, ki se brani, izstopiti ali se sme prisiliti, da izstopi.

Izvrševanje poverjenih poslov.

§ 1190.

Ako je poverjeno enemu ali nekaterim članom izvrševanje poslov, jih je šteti za pooblaščenca. Na njihova posvetovanja in odločitve o družbenih stvareh se morajo tudi uporabljati gori (§§ 833-842) omenjeni predpisi.

Odgovornost za škodo.

§ 1191.

Vsak član je odgovoren za škodo, ki jo je prizadel družbi po svoji krivdi. Ta škoda se ne more izravnati s koristjo, ki jo je družbi sicer pridobil. Ako pa je član povzročil z novim poslom, ki se ga je samolastno lotil, družbi z ene strani škodo, z druge pa korist, naj se ta sorazmerno izravna.

Delitev dobička.

§ 1192.

Imovina, ki ostane poleg glavnice po odbitku vseh stroškov in nastale škode, je dobiček. Glavnica sama ostane last tistih, ki so za

njo prispevali, razen ako se je vrednost dela prištela glavnici in je bilo izrečeno, da je vse skupna imovina.

§ 1193.

Dobiček se razdeli po razmerju prispevka h glavnici, dela pa, ki so jih opravili vsi člani, se vzajemno pobotajo. Ako eden ali nekateri člani zgolj delajo ali razen tega, da so prispevali h glavnici, hkratu delajo, določijo, ako ni nič dogovorjeno in se družbeniki ne morejo zediniti, znesek za trud sodišče glede na važnost posla, uporabljeni trud in doseženo korist.

§ 1194.

Ako ni dobička v gotovini, marveč v drugih vrstah užitek, je treba deliti po predpisu, ki je v poglavju o skupnosti lastnine (§§ 840-843).

§ 1195.

Družba sme dovoliti članu zaradi njegovih odličnih lastnosti ali truda večji dobiček, kakor bi mu šel po njegovem deležu; vendar se ne smejo take izjeme prevreči v protizakonite dogovore ali prikrajšanja.

§ 1196.

Tak protizakonit dogovor je pogodba, s katero se kdo na vloženo glavnico po eni strani zavaruje zoper vsako nevarnost izgube tako glede glavnice, kakor glede obresti in oprosti slehernega sodelovanja, po drugi strani pa si vendar izgovori dobiček, ki presega zakonite pogodbene obresti.

Razdelitev izgube.

§ 1197.

Ako izgubi družba svojo vloženo glavnico docela ali deloma, se deli izguba v razmerju, kakor bi se bil sicer razdelil dobiček. Kdor ni dal nobene glavnice, izgubi svoj trud.

Polaganje računa.

§ 1198.

Člani, ki jim je poverjena uprava, so zavezani v redu voditi in polagati račun o skupni glavnici in o prejemkih in izdatkih, ki se je tičejo.

§ 1199.

Končni račun in delitev dobička ali izgube se ne sme zahtevati pred dovršenim poslom. Ako pa se izvršujejo posli, ki naj trajajo več let in donašajo korist vsako leto, smejo člani zahtevati vsako leto tako račun kakor razdelitev dobička, le da glavni posel pri tem ne trpi. Sicer sme vsak član vsak čas na svoje stroške račune vpogledati.

§ 1200.

Kdor se zadovolji zgolj s predložitvijo zaključka (bilance), ali se je odrekel tudi svoji pravici, zahtevati račun, sme zahtevati popoln račun tako za prejšnji primer kakor za vse bodoče primere, ako dokaže kakšno prevaro tudi le v enem delu uprave.

Razmerje do drugih.**§ 1201.**

Brez izrečenega ali molče izjavljenega pravnega privoljenja članov ali njihovih pooblaščenecv se družba drugemu ne sme zavezati. Pri trgovcih obsega razglašena, enemu ali več članom dana pravica, voditi firmo, to je podpisovati vse listine in spise v imenu družbe, že vsestransko pooblastilo (§ 1028).

§ 1202.

Član, ki je samo z delom svoje imovine v družbi, sme imeti imovino, ločeno od skupne in je upravičen z njo poljubno razpolagati. Pravice in obveznosti, ki jih ima kdor drugi proti družbi, se morajo torej razločevati od pravic in obveznosti proti posameznim članom.

§ 1203.

Kar ima torej kdo terjati od posameznega člana ali mu plačati in ne od družbe ali njej, more terjati ali plačati tudi le posameznemu članu, ne pa družbi. Enako ima pri družbenih terjativah ali dolgovi vsak član le za svoj delež pravico ali obveznost za plačilo, razen, kakor se domneva pri trgovcih, da so kaj obljubili ali sprejeli vsi za enega in eden za vse.

§ 1204.

Tajni člani trgovinske družbe, to so taki, ki so ji posodili del glavnice na dobiček in izgubo, pa niso bili objavljeni kot člani, niso odgovorni nikdar z več kakor s posojeno glavnico. Razglašeni člani so odgovorni z vso svojo imovino.

Prestanek družbe in izstop iz nje.**§ 1205.**

Družba prestane sama ob sebi, ako je podvzeti posel dovršen ali ga ni več nadaljevati, ako je vsa skupna glavnica propadla ali ako poteče za trajanje družbe določeni čas.

§ 1206.

Družbene pravice in obveznosti vobče ne preidejo na dediče člana. Vendar so dediči, ako se z njimi družba ne nadaljuje, upravičeni, zahtevati, da se polože in poravnajo računi do zapustnikove smrti. V nasprotnem primeru so pa tudi zavezani, položiti in plačati račune.

§ 1207.

Ako obstoji družba le iz dveh oseb, prestane s smrtjo ene. Ako jih obsega več, se domneva o drugih članih, da hočejo nadaljevati družbo med seboj. Ta domneva velja tudi vobče o dedičih trgovcev.

§ 1208.

Ako se glasi družbena pogodba, sklenjena med osebami, ki niso trgovci, izrečno tudi na njihove dediče, so ti, ako nastopijo dediščino, zavezani, podvreči se zapustnikovi volji, toda na dedičev dedičev se ta volja ne razteza; še manj more ta volja ustanoviti neprenehljivo še manj more ta volja ustanoviti neprenehljivo družbo (§ 832).

§ 1209.

Ako dedič ne utegne opravljati poslov, ki jih je pokojnik prevzel za družbo, si mora pustiti odbiti sorazmeren del od izmerjenega deleža.

§ 1210.

Ako član ne izpolnjuje bistvenih pogodbenih pogojev, ako pride v stečaj, ako je sodno proglašen za zapravljevca ali sploh postavljen pod skrbstvo, ako izgubi zaupanje zaradi kakšnega hudodelstva, se sme pred potekom časa iz družbe izključiti.

§ 1211.

Družbena pogodba se sme pred potekom časa odpovedati, ako je umrl ali izstopil oni član, od katerega je zlasti zaviselo oskrbovanje poslov.

§ 1212.

Ako čas za trajanje družbe ni bil izrecno določen, niti ga ni moči določiti iz narave poslov, sme vsak član poljubno odpovedati pogodbo, vendar se to ne sme zgoditi zvijučno ali ob neugodnem času (§ 830).

§ 1213.

Izključenje ali odpoved, ki je sicer sporna, a se je pozneje izrekla za zakonito, učinkuje nazaj do dne, ko se je zgodila.

§ 1214.

Prestanek trgovinske družbe, sprejem in izstop njenih javnih članov, se mora enako javno razglasiti kakor ustanovitev. Po tem razglasu se presoja tudi moč in trajanje pooblastil.

Delitev družene imovine.**§ 1215.**

Pri delitvi družene imovine, ki jo je treba izvršiti po prestanku družbe, se mora paziti razen na gornje določbe na iste predpise, ki so bili v poglavju o skupnosti lastnine vobče postavljeni o delitvi skupne stvari.

§ 1216.

Naredbe tega poglavja je treba uporabljati tudi na trgovinske družbe, kolikor ni o tem posebnih predpisov.

Osemindvajseto poglavje.**O ženitnih pogodbah.****Ženitne pogodbe.****§ 1217.**

Ženitne pogodbe se imenujejo tiste pogodbe, ki se sklepajo glede na zakonsko zvezo o imovini in se tičejo zlasti dote, zaženila, jutrnje, skupnosti imovine, uprave in uživanja lastne imovine, dednega nasledstva ali za primer smrti določenega dosmrtnega uživanja imovine in vdovščine.

1. Doto.**§ 1218.**

Pod doto se razume tista imovina, ki jo žena ali kdo drug zanjo izroči ali zagotovi možu zaradi olajšanja potroška, združenega z

zakonsko zvezo.

Dajanje dote.

§ 1219.

Ako ima nevesta lastno imovino in je polnoletna, zavisi od nje in ženina, kako se hočeta drug z drugim sporazumeti zaradi dote in zaradi drugih vzajemnih daril. Ako pa je nevesta še nedoletna, mora pogodbo skleniti oče ali varuh z odobrenjem varstvenega sodišča.

§ 1220.

Ako nima nevesta lastne, za primerno doto zadostne imovine, so roditelji ali starši roditeljev zavezani po redu, kakor so dolžni otroke preživljati in preskrbovati, dati hčeram in vnukinjam, kadar se može, svojemu stanu in imovini primerno doto, ali sorazmerno prispevati za njo (§ 141 in 143). Nezakonska hči sme zahtevati doto le od svoje matere.

§ 1221.

Ako se sklicujejo roditelji ali starši roditeljev na to, da so nezmožni dati dostojno doto, naj sodišče na prošnjo zaročencev preišče okoliščine, toda brez stroge preiskave o imovinskem stanju, in potem določi primerno doto ali oprostí roditelje in starše roditeljev od tega.

§ 1222.

Ako se je hči omožila brez vednosti ali proti volji svojih roditeljev in sodišče spozna, da je vzrok neodobravanja utemeljen, roditelji celo tedaj niso dolžni, dati ji doto, ako pozneje zakon odobre.

§ 1223.

Ako je hči že dobila svojo doto, pa jo je, dasi brez svoje krivde, izgubila, ni več upravičena zahtevati novo, niti za drugi zakon ne.

§ 1224.

V dvomu, ali je bila dana doto iz imovine roditeljev ali neveste, se domneva slednje. Ako sta pa roditelja svoji nedoletni hčeri že izplačala doto brez nadvarstvenega odobrenja, se domneva, da sta roditelja to storila iz svoje imovine.

Izročitev dote

§ 1225.

Ako si mož pred sklenjenim zakonom ni izgovoril dote, tudi ni upravičen, zahtevati jo. Izročitev pogojene dote se sme zahtevati takoj po sklenjenem zakonu, ako ni bil določen drug rok.

in dokaz o tem.

§ 1226.

Ako se otvori stečaj o imovini moža, tvori njegovo, pred razglasitvijo storjeno pismeno ali ustno potrdilo, da je sprejel doto, dokaz proti vsakemu. Ako pa je potrdilo dano šele po razglašenem stečaju, nima proti upnikom nobene dokazne moči.

Predmet dote in pravice moža in žene glede nje.

§ 1227.

Vse kar se da odsvojiti in rabiti, je pripravno za doto. Dokler traja

zakonska skupnost, gre možu uživanje dote in tega, kar ji priraste. Ako je doto v gotovini, v odstopljenih terjatvah ali potrošnih stvareh, mu gre polna lastnina.

§ 1228.

Ako obsega doto nepremičnine, pravice ali premičnine, ki se morajo rabiti z varovanjem tvarine, se šteje žena kot lastnica in mož kot uživalec dotlej, dokler se ne dokaže, da je mož prevzel doto za določeno ceno in se obvezal zgolj vrniti ta denarni znesek.

§ 1229.

Po zakonu pripade doto po smrti moža njegovi ženi, ako pa ona umrje pred njim, njenim dedičem. Ako se hoče, da so ona ali njeni dediči od dote izključeni, je treba to izrečno določiti. Kdor je prostovoljno dal doto, si sme izgovoriti, da pripade po moževi smrti njemu nazaj.

2. Zaženilo.

§ 1230.

Kar da ženin ali kdo drug nevesti v pomnožitev dote, se imenuje zaženilo. To uživati sicer žena za časa zakona nima pravice, toda ako moža preživi, ima brez posebnega dogovora tudi prosto lastnino, dasi doto ni bila zapisana možu za primer, ako ženo preživi.

§ 1231.

Ne ženin, ne njegovi roditelji niso obvezani, odmeniti zaženilo. Kakor pa so roditelji neveste dolžni, dati ji doto, enako so tudi roditelji ženina dolžni, dati njemu svoji imovini primerno opremo (§§ 1220-1223).

3. Jutrnja.

§ 1232.

Darilo, ki ga obljubi mož svoji ženi prvo jutro, se imenuje jutrnja. Ako je bila obljubljena, se v dvomu domneva, da je bila izročena že v prvih treh letih zakona.

4. Skupnost imovine.

§ 1233.

Zakonska zveza sama še ne ustanavlja skupnosti imovine med zakoncema. Za to je potrebna posebna pogodba, katere obseg in pravna oblika naj se presojata po § 1177 in 1178 prejšnjega poglavja.

§ 1234.

Skupnost imovine med zakoncema se razume praviloma le za primer smrti. Ona daje zakoncu pravico na polovico tega, kar po smrti drugega zakonca še ostane od imovine, ki je bila vzajemno namenjena za skupnost.

§ 1235.

Pri skupnosti, ki se tiče vse imovine, je treba odtegniti pred delitvijo vse dolgove brez izjeme, pri skupnosti pa, ki obsega samo sedanjo ali samo bodočo imovino, le one dolgove, ki so bili porabljeni v korist skupne imovine.

§ 1236.

Ako ima eden zakoncev nepremičnino in ako se vpiše pravica drugega zakonca na skupnost v javne knjige, pridobi drugi zakonec po vpisu stvarno pravico na polovico stvarine posestva, vsled česar prvi zakonec ne sme ničesar odrediti glede te polovice; ne užitke pa za časa zakona ne pridobi z vknjižbo nobene pravice. Po smrti enega zakonca gre preživečemu delu takoj prosta lastnina njegovega deleža. Vendar taka vknjižba ne more škoditi upnikom, ki so bili že prej vpisani na posestvo.

5. Uprava in uživanje prvotne ali pridobljene imovine.**§ 1237.**

Ako nista zakonca o uporabi svoje imovine sklenila posebnega dogovora, obdrži vsak zakonec svojo prejšnjo lastninsko pravico; na to pa, kar pridobi en zakonec za časa zakona, ali kar dobi kakorkoli, nima drugi zakonec nobene pravice. V dvomu se domneva, da je pridobil mož.

§ 1238.

Dokler žena ni ugovarjala, velja pravna domneva, da je poverila možu kot svojemu zakonitemu zastopniku upravo svoje preste imovine.

§ 1239.

Mož se šteje sicer glede take uprave vobče kakor vsak drug pooblaščen upravnik, vendar je odgovoren le za osnovno imovino ali glavnico. O užitkih, prejetih za časa uprave, ni dolžan dati račun, ako ni bilo to izrečno pogojeno; ta se marveč smatra za poravnan od dneva, ko je uprava prestala.

§ 1240.

Tudi žena ni dolžna, dati račun o užitku, ki ga je odstopila svojemu možu, pa ga je za časa zakona sama prejela; zakoncema pa je dano na voljo, da ustavita take molče privoljene uprave.

§ 1241.

V nujnih primerih ali, kadar preti škoda, se sme možu odvzeti uprava imovine celo tedaj, ako mu je bila izrečno in za vedno dovoljena. Nasprotno je tudi on upravičen, ustaviti neredno gospodarstvo svoje žene in jo dati po zakonitih predpisih celo za zapravljivko proglasiti.

6. Vdovščina.**§ 1242.**

Kar se določi ženi za primer vdovstva v vzdrževanje, se imenuje vdovščina. Ta gre vdovi takoj po moževi smrti in naj se vselej plača za tri mesce naprej.

§ 1243.

Vdovi gre še za šest tednov po moževi smrti navadna oskrba iz zapuščine, ako pa je noseča, dokler ne preteče šest tednov, odkar je porodila. Dokler pa uživa to oskrbo, ne sme prejemati vdovščine.

§ 1244.

Ako se vdova poroči, izgubi pravico na vdovščino.

Zavarovanje dote, zaženila in vdovščine.**§ 1245.**

Kdor izroči doto, je upravičen ob izročitvi ali ako nastopi pozneje nevarnost, zahtevati primerno zavarovanje od tistega, ki jo sprejme. Varuhi in skrbniki neveste oskrbovanke ne smejo odpustiti zavarovanja dote in prav tako ne pogojenega zaženila in vdovščine brez odobrenja varstvenega sodišča.

Daritve med zakonci in zaročenci.**§ 1246.**

Veljavnost ali neveljavnost daritev med zakonci se presoja po zakonih o daritvi vobče.

§ 1247.

Kar je mož dal svoji ženi nakita, dragih kamnov in drugih dragocenosti za lišp, se v dvomu ne šteje za posojeno, marveč za darovano. Ako pa eden zaročenec drugemu, ali tudi kdo drug enemu ali drugemu delu kaj zagotovi ali podari glede na bodoči zakon, se sme daritev preklicati, ako se zakon ne sklene in darovalec tega ni kriv.

Vzajemne oporoke.**§ 1248.**

Zakoncema je dopuščeno, da postavita v eni in isti oporoki vzajemno sebe ali tudi druge osebe za dediče. Tudi taka oporoka je preklicna; ne sme se pa iz preklica na eni strani sklepati na preklic z druge strani (§ 583).

Dedne pogodbe.**Zahteve za veljavnost dedne pogodbe.****§ 1249.**

Med zakonci se sme skleniti tudi dedna pogodba, s katero se bodoča zapuščina ali nje del obljubi in obljuba sprejme (§ 602). Toda za veljavnost take pogodbe je treba, da je sklenjena pismena z vsemi zahtevami pismene oporoke.

§ 1250.

Zakonec oskrbovanec sme sicer sprejeti obljubljeni zapuščino, ki mu ni v škodo, naredba o njegovi lastni zapuščini pa more veljati brez odobrenja sodišča le toliko, kolikor je veljavna oporoka.

Predpis o pristavljenih pogojih.**§ 1251.**

Kar je bilo rečeno o pogojih pri pogodbah vobče, je treba uporabljati tudi na dedne pogodbe med zakonci.

Učinek dedne pogodbe.**§ 1252.**

Celo v javne knjige vpisana dedna pogodba ne ovira zakonca, da poljubno ravna s svojo imovino, dokler živi. Pravici, nastali iz tega, je pogoj zapustnikova smrt; pogodbeni dedič je ne sme, ako ne preživi zapustnika, prenesti na druge, niti ne sme zahtevati

zavarovanja zaradi bodoče dediščine.

§ 1253.

Z dedinsko pogodbo se zakonec ne more povsem odpovedati pravici, da napravi oporoko. Čista četrtina, ki ne sme biti obremenjena ne z dolžnim deležem, ki komu gre, ne z drugim dolgom, ostane po zakonu vselej pridržana prosti poslednji naredbi. Ako zapustnik o njej ni nič odredil, vendar ne pripade pogodbenemu dediču, dasi bi bila obljubljena vsa zapuščina, marveč zakonitim dedičem.

Prestanek dedne pogodbe:

§ 1254.

Dedna pogodba se ne sme preklicati na škodo drugega zakonca, s katerim je bila sklenjena, marveč se sme razveljaviti le kakor predpisujejo zakoni. Nujni dediči pridržijo svoje pravice kakor proti kakšni drugi poslednji naredbi.

Uživanje za primer smrti (advitalitetna pravica).

§ 1255.

Ako dovoli zakonec drugemu uživanje svoje imovine, ako ga ta preživi, ga to ne omejuje v prostem razpolaganju z dejanji med živimi, pravica uživanja (§§ 509-520) se tiče le ostale proste dedne imovine.

§ 1256.

Ako se pa uživanje nepremičnine s privoljenjem tistega, ki ga je podelil, vpiše v javne knjige, se uživanje ne sme več prikrajšati glede tega posestva.

§ 1257.

Ako se preživeči zakonec znova poroči ali ako hoče uživanje odstopiti drugemu, imajo otroci umrlega zakonca pravico zahtevati, da se jim uživanje prepusti za primeren vsakoleten znesek.

§ 1258.

Zakonec, ki zahteva uživanje vse zapuščine drugega zakonca ali njenega dela, nima pravice, zahtevati za primer zakonitega dednega nasledstva z zakonom odmerjeni delež (§§ 757-759).

Poenachenje otrok.

§ 1259.

Poenachenje otrok, to je pogodba, s katero naj se otroci iz raznih zakonov v dednem nasledstvu izenačijo, nima pravne moči.

Ločitev imovine v primeru:

1. stečaja,

§ 1260.

Ako se otvori o imovini moža za njegovega življenja stečaj, žena sicer še ne sme zahtevati napram upnikom vrnitev dote in izročitev zaženi, marveč le zavarovanje za primer razveze zakona. Ona je vrhtega upravičena, zahtevati od časa otvoritve stečaja, da uživa vdovsko vzdrževanje, in ako to ni izgovorjeno, da uživa doto. Ta pravica na eno ali drugo uživanje pa ne pristojata, ako se dokaže ženina krivda, da je propadla moževa imovina.

§ 1261.

Ako pride žena s svojo imovino v stečaj, ostanejo ženitne pogodbe neizpremenjene.

§ 1262.

Ako je med zakoncema pogojena skupnost imovine, prestane ta s stečajem enega ali drugega zakonca, in njihova skupna imovina se deli kakor ob smrti.

2. prostovoljne ločitve,

§ 1263.

Če se zakonca pogodita, da živita ločeno, zavisi tudi od njunega sporazuma, ki naj se sklene hkratu (§§ 103-105), hočeta li, da trajajo njune ženitne pogodbe dalje ali kako da se izpremenijo.

ali 3. sodne ločitve,

§ 1264.

Ako pa je bilo odločeno o ločitvi s sodniško sodbo in ako ni noben del kriv ločitve ali ako sta kriva oba, sme eden ali drugi zakonec zahtevati, da se ženitne pogodbe izreko za razveljavljene, o čemer mora sodišče vselej poskusiti poravnavo (§ 108). Ako en del ni kriv, mu je dano na voljo, zahtevati nadaljevanje ali razveljavljanje ženitne pogodbe ali po okolnostih primerno vzdrževanje.

4. izrečene neveljavnosti zakona,

§ 1265.

Ako se izreče zakon za neveljaven, razpadejo tudi ženitne pogodbe, imovina pa, kolikor jo je še, se povrne v prejšnji stan. Zakonec, ki je tega kriv, mora dati nekrivemu odškodnino (§ 102).

5. razveze zakona.

§ 1266.

Ako se dovoli razveza zakona (§ 115 in 133) na zahtevo obeh zakoncev zaradi njune nepremagljive mrzkosti, je ženitna pogodba prestala za oba dela, kolikor ni o tem sklenjena poravnava (§ 117). Ako je odločeno o razvezi zakona s sodbo, gre nekrivemu zakoncu ne le polno zadoščenje, marveč od trenutka izrečene razveze vse to, kar mu je v ženitni pogodbi izgovorjeno za primer preživetja. Imovina, ki je bila v skupnosti, se deli kakor ob smrti, pravica iz dedne pogodbe pa je pridržana nekrivemu za primer smrti. Razvezani zakonec, dasi ni kriv nima pravice na zakonito dedno nasledstvo (§§ 757-759).

Devetindvajseto poglavje.

O pogodbah na srečo.

Pogodbe na srečo.

§ 1267.

Pogodba, s katero se obljubi in sprejme nada še negotove koristi, je pogodba na srečo. Po tem, ali se za to kaj obljubi ali ne, je pogodba odplatna ali neodplatna.

§ 1268.

Pri pogodbah na srečo ne velja pravni pomoček zaradi prikratbe nad polovico vrednosti.

Vrste pogodb na srečo.**§ 1269.**

Pogodbe na srečo so: stava, igra in žreb; vse kupne in druge pogodbe o pravicah, ki se jih kdo ali o bodočih še nedoločenih stvareh, dalje dosmrtna rente, družbene preskrbovalnice, končno zavarovalne pogodbe in pogodbe o posojilih na ladje.

1. stava,**§ 1270.**

Ako je dogovorjena določna cena o dogodku, ki je obema strankama še neznan, za tistega, čigar trditev se uresniči, je to stava. Ako je tista stran, ki je dobila, zanesljivo vedela za izid in ako je to zatajila drugi strani, je kriva zvijače in stava je neveljavna. Tisto stran, ki je zgubila, pa jej je bil izid prej znan, je imeti za darovalca.

§ 1271.

Poštene in sicer dovoljene stave so obvezne, kolikor pogojena cena ni bila zgolj obljubljena, marveč resnično plačana ali založena. Sodno se cena ne sme terjati.

2. igra,**§ 1272.**

Vsaka igra je nekakšna stava. Pravice, določene za stave, veljajo tudi za igre. Politični zakoni določajo, katere igre so sploh ali za posebne stanove prepovedane, kako je kaznovati osebe, ki igrajo prepovedane igre, in tiste, ki jim dajo v tem potuho.

3. žreb,**§ 1273.**

Žreb med zasebniki, ki meri na stavo ali na igro, se presoja po predpisih, določenih za stave in igre. Ako pa je z žrebom odločiti o delitvi, volitvi ali sporu, veljajo pri tem pravice ostalih pogodb.

§ 1274.

Državne loterije se ne smejo presojati kakor stave in igre, marveč po načrtih, ki so vsakikrat o tem objavljeni.

4. kup nade,**§ 1275.**

Kdor obljubi sorazmerno ceno za določeno mero bodočega donosa, sklene redno kupno pogodbo.

§ 1276.

Kdor kupi bodoče užitke stvari počez ali njihovo nado za določeno ceno, sklene pogodbo na srečo; on nosi nevarnost docela izpodletelega pričakovanja, gredo mu pa tudi vsi redno doseženi užitki.

zlasti kuksa,**§ 1277.**

Delež na rudniku se imenuje kuks. Kup kuksa spada k pogodbam na srečo. Prodajalec je odgovoren le za resničnost kuksa, kupec pa naj se ravna po rudarskih zakonih.

ali dediščine.**§ 1278.**

Kupec dediščine, ki jo je prodajalec nastopil, ali ki mu je vsaj pripadla, stopi ne samo v pravice, marveč tudi v obveznosti prodajalca kot dediča, kolikor te niso zgolj osebne. Ako torej pri kupu ni vzet v podlago popis (inventar) je tudi kup dediščine posel na srečo. Za veljavnost kupa dediščine je treba sestaviti notarski zapis ali pa ga posvedočiti s sodnim zapisnikom. (Nov. III, § 96.)

§ 1279.

Do stvari, ki gredo prodajalcu iz zapuščine ne kot dediču, marveč iz drugega razloga, n. pr. kot naprejšnje volilo, kot fidejkomis, kot nadomestitev, kot terjatev, in bi mu šle tudi brez dedne pravice, kupec dediščine nima pravice. Nasprotno dobi vse, kar priraste dediščini sami, pa bilo to vsled izločitve volilnojemnika ali sodediča ali kakorkoli drugače, ako bi imel prodajalec pravico do tega.

§ 1280.

Vse, kar dobi dedič vsled dedne pravice, kakor n. pr. prejete plodove in terjatve, je prišteti k masi; vse pa, kar je potrošil iz svojega za nastop dediščine ali na zapuščino, se odbije od mase. Sem spadajo plačani dolgovi, že plačana volila, davščine, in sodne pristojbine in, ako ni bilo izrečno drugače dogovorjeno, tudi pogrebni stroški.

§ 1281.

Ako je prodajalec upravljal zapuščino pred izročitvijo, je za to odgovoren kupcu, kakor kakšen drug poslovodja.

§ 1282.

Upniki dediščine in vililnojemniki pa se smejo držati zaradi svojega izplačila tako kupca dediščine kakor dediča samega. Njihove pravice kakor pravice dolžnikov dediščine se ne izpremene s prodajo dediščine, in ako nastopi dediščino eden, velja ta nastop tudi za drugega.

§ 1283.

Ako je bil pri prodaji dediščine vzet v podlago popis (inventar), je prodajalec zanj odgovoren. Ako je bil kup sklenjen brez takega seznama, je odgovoren prodajalec za resničnost svoje dedne pravice, kakor jo je navedel, in za vso kupcu po svoji krivdi prizadeto škodo.

5. dosmrtna renta,**§ 1284.**

Kadar se obljubi komu za denar ali za stvar, ocenjeno v denarju, do smrti določne osebe določno vsakoletno plačilo, je to pogodba o dosmrtni renti.

§ 1285.

Trajanje dosmrtna rente more zaviseti od življenja enega ali drugega pogodbenika ali tudi tretjega. V dvomu se plača četrletno naprej; prestane pa vsikdar z življenjem tistega, na kogar je dana.

§ 1286.

Niti upniki, niti otroci tistega, ki si je izgovoril dosmrtno rento, niso upravičeni, pogodbo razdreti. Vendar je prvim dano na voljo, da iščejo svoje plačilo iz dosmrtnih rent, tem pa, da zahtevajo položbo utrpnega dela rente, da si nanj zavarujejo vzdrževanje, ki jim gre po zakonu.

6. družbene preskrbovalnice,**§ 1287.**

Pogodba, s katero se ustanovi z vložitvijo skupen preskrbovalni sklad za člane, njihove žene ali sirote, naj se presoja po naravi in namenu tega zavoda in po pogojih, ki so zanj določeni.

7. zavarovalna pogodba,**§ 1288.**

Ako prevzame kdo nevarnost škode, ki bi utegnila zadeti drugega brez njegove krivde in mu obljubi za določno ceno izgovorjeno povračilo, je to zavarovalna pogodba. Zavarovalec je odgovoren pri tem za naključno škodo, zavarovanec pa za obljubljeni ceno.

§ 1289.

Navadni predmet te pogodbe je blago, ki se prevaža po vodi in po suhem. Zavarovati pa se morejo tudi druge stvari, n. pr. hiše in zemljišča proti nevarnostim po ognju, vodi in proti drugim nevarnostim.

§ 1290.

Ako se primeri naključna škoda, za katero je zavarovana odškodnina, mora zavarovanec, ako ni vmes nepremagljiv zadržek ali ni dogovorjeno nič drugega, o tem obvestiti v treh dneh zavarovalca, kadar sta oba v istem kraju, sicer pa v tistem roku, ki je določen za naznanilo sprejete obljube, ki jo je storil odsotnik (§ 862). Ako zavarovanec opusti naznanilo, ako ne more dokazati nezgode ali ako more zavarovalec dokazati, da je škoda nastala po zavarovančevi krivdi, ta tudi nima pravice na zavarovalno vsoto.

§ 1291.

Pogodba je neveljavna, ako je bilo že za časa sklenjene pogodbe znano zavarovancu, da je stvar uničena, ali zavarovalcu, da ni nevarnosti.

8. zavarovanja posojil na ladje in pomorska zavarovanja.**§ 1292.**

Stvar pomorskih zakonov so določbe glede zavarovanj na morju kakor tudi predpisi o pogodbi zaradi posojil na ladje.

Trideseto poglavje.**O pravicah na odškodnino in zadoščenje.****Škoda.****§ 1293.**

Škoda se imenuje vsak kvar, prizadet komu na imovini, pravicah ali njegovi osebi. Od nje se razločuje izguba na dobičku, ki se ga sme kdo nadejati v običajnih okoliščinah.

Izviri poškodbe.**§ 1294.**

Škoda izvira ali iz protipravnega dejanja ali opustitve drugega ali iz naključja. Protipravna poškodba se prizadene ali hote ali nehote. Hote prizadeta poškodba pa je osnovana ali v hudobnem namenu, kadar je bila škoda povzročena vedoma in hotoma, ali v pogrešku, ako je povzročena iz krivne nevednosti ali zaradi manjkajoče potrebne pazljivosti ali potrebne marljivosti. Oboje se imenuje krivda.

O obveznosti k odškodnini.**1. O škodi iz krivde.****§ 1295.**

Vsakdo je upravičen, zahtevati od poškodovalca povračilo škode, ki mu jo je ta prizadel po krivdi, naj je škoda povzročena s kršitvijo pogodbene dolžnosti ali ne glede na pogodbo. Tudi je odgovoren za to, kdor namenoma škodo prizadene na način, ki greši zoper dobre šege, toda, ako se je to zgodilo izvršujoč kakšno pravico, le, ako je izvrševanje pravice imelo očiten namen, drugemu škodovati. (Nov. III, § 154.)

§ 1296.

V dvomu velja domneva, da škoda nastala brez krivde drugega.

§ 1297.

Domneva pa se tudi, da je vsak, kdor ima razum, zmožen take stopnje marljivosti in pazljivosti, kakoršno je moči uporabiti ob navadnih zmožnostih. Kdor opusti pri dejanjih, ki kratijo pravice drugega, to stopnjo marljivosti ali pazljivosti, je kriv pogreška.

§ 1298.

Kdor trdi, da je bil brez svoje krivde zadržan, izpolniti svojo pogodbeno ali zakonito obveznost, mora to dokazati.

zlasti a) izvedencev,**§ 1299.**

Kdor se javno prišteva h kakemu uradu, umetnosti, obrtu ali rokodelstvu ali kdor brez potrebe prostovoljno prevzame posel, katerega izvršitev zahteva posebno umetnostno poznavanje ali nenavadno marljivost, razodeva s tem, da si pripisuje potrebno marljivost in zahtevane, nenavadne vednosti; odgovoren je torej za to, ako jih nima. Ako pa je tisti, ki mu je prepustil posel, vedel za njegovo neizkušenost ali bi mogel vedeti za njo ob navadni pazljivosti, je ta zaeno kriv pogreška.

§ 1300.

Izvedenec je tudi takrat odgovoren, kadar v stvareh svoje umetnosti ali znanosti za nagrado pogrešno svetuje na škodo. Razen tega je svetovalec odgovoren le za škodo, ki jo je vedoma povzročil drugemu s svetovanjem.

ali b) več deležnikov.**§ 1301.**

Za krivično prizadeto škodo more biti več oseb odgovornih, ako so v to pripomogle skupno, neposredno ali posredno z zapeljevanjem, pretenjem, velevanjem, pomaganjem,

prikrivanjem in podobnim ali tudi le z opuščanjem posebne obveznosti, da zabranijo zlo.

§ 1302.

V takem primeru je vsak, ako je poškodba osnovana na pogrešku in je moči deleže določiti, odgovoren le za škodo, ki jo je povzročil s svojim pogreškom. Ako pa je bila škoda prizadeta namerno, ali, ako deleži posameznikov na poškodbi niso določljivi, so odgovorni vsi za enega in eden za vse, vendar je tistemu, ki je povrnil škodo, pridržana pravica do povračila proti ostalim.

§ 1303.

Iz kakovosti pogodbe je presojeti, kako naj odgovarja več sodolžnikov zgolj za to, ker niso izpolnili svoje obveznosti.

§ 1304.

Ako je pri poškodbi hkratu kriv poškodovanec, je odgovoren za škodo s poškodovalcem sorazmerno, in, ako se razmerje ne da določiti, po enakih delih.

2. iz rabe pravice,

§ 1305.

Kdor se posluži svoje pravice v pravnih mejah (§ 1295 odst. 2), ni odgovoren za škodo, ki izvira iz tega za drugega. (Nov. III, § 155.)

3. iz nekrivega ali nehotnega dejanja;

§ 1306.

Škode, ki jo je kdo povzročil brez krivde ali z nehotnim dejanjem, praviloma ni dolžan povrniti.

§ 1306 a.

Ako kdo povzroči škodo v stiski, da bi odvrnil od sebe ali od drugih neposredno pretečo nevarnost, mora sodnik spoznati, ali in v katerem obsegu je povrniti škodo, uvažujoč, ali je poškodovanec opustil odvrniti oziraje se na drugemu pretečo nevarnost, kakor v pogledu na razmerje velikosti poškodbe k tej nevarnosti ali končno glede na imovino poškodovalca in oškodovanega. (Nov. III, § 156.)

§ 1307.

Ako je kdo po lastni krivdi v stanju zmotnje ali v stiski, je tudi v tem stanju povzročeno škodo pripisati njemu v krivdo. Isto velja za vsakega drugega, ki je povzročil po svoji krivdi ta položaj pri poškodovalcu. (Nov. III, § 157.)

§ 1308.

Ako blazni ali bebci ali nedorasleci poškodujejo koga, ki je dal po kakršnikoli krivdi sam povod za to, ne sme zahtevati povračila. (Nov. III, § 158.)

§ 1309.

Razen tega primera mu gre povračilo od tistih oseb, katerim se sme škoda pripisati zaradi zanemarjenja skrbi, ki jim je poverjena za take osebe.

§ 1310.

Ako poškodovanec na ta način ne more dobiti povračila, naj prisodi sodnik celo povračilo ali vsaj njega pravičen del, uvažujoč okolnost, ali v določenem primeru vendarle ne zadene krivda poškodovalca, čeprav navadno ni pri pameti, ali, ni li poškodovanec opustil obrambo, varujoč poškodovalca, ali končno glede na imovino poškodovalca in poškodovanca.

4. po naključju;

§ 1311.

Golo naključje zadene tistega, v čigar imovini ali osebi se primeri. Ako je pa kdo povzročil naključje po krivdi, ako je kršil zakon, ki izkuša odvrniti naključne poškodbe, ali ako se je brez potrebe vtikal v tuje posle, je odgovoren za vso škodo, ki bi se sicer ne bila zgodila.

§ 1312.

Kdor je pomagal komu v sili, temu se ne šteje v krivdo škodo, ki je ni odvrnil, razen, ako bi bil drugega, ki bi bil še več storil, po svoji krivdi v tem zadržal. Pa tudi tukaj sme vračunati zares pridobljeno korist proti povzročeni škodi.

5. vsled tujih dejanj;

§ 1313.

Za tuja protipravna dejanja, katerih se ni udeležil, praviloma tudi nihče ni odgovoren. Celotakrat, kadar zakoni nasprotno določajo, mu je pridržana pravica do povračila napram krivcu.

§ 1313 a.

Kdor je dolžan komu kaj dati ali storiti, je odgovoren za krivdo svojega zakonitega zastopnika in oseb, ki se jih poslužuje za izpolnitev, kakor za svojo lastno krivdo. (Nov. III, § 159.)

§ 1314.

Kdor sprejme uslužbenca brez izpričevala ali vedoma obdrži v službi osebo, nevarno vsled svoje telesne ali duševne kakovosti, ali ji daje bivališče, je odgovoren hišnemu gospodarju in domačinom za povračilo škode, povzročene po nevarni kakovosti teh oseb. (Nov. III, § 160.)

§ 1315.

Sploh je odgovoren, kdor se posluži nesposobne ali vedoma nevarne osebe za oskrbovanje svojih stvari, za škodo, ki jo te osebe v tej lastnosti prizadenejo drugemu. (Nov. III, § 161.)

§ 1316.

Gostilničarji, ki prenočujejo tujce, kakor druge v § 970 navedene osebe, potem brodniki in vozniki so odgovorni za škodo, ki jo povzročijo njih lastni ali od njih prideljeni uslužbenci gostu ali potniku na donesenih ali prevzetih stvareh v njihovi hiši, njihovem zavodu ali na njihovem vozilu. (Nov. III, § 162.)

§ 1317.

Posebni predpisi določajo, koliko prevzamejo javne odpravljalnice odgovornost za škodo.

§ 1318.

Ako je kdo poškodovan s tem, da nevarno obešena ali postavljena stvar nanj pade ali da se iz kakšnega stanovanja kaj vrže ali izlije, je odgovoren za škodo tisti, iz čigar stanovanja se je kaj vrglo ali izlilo ali je stvar padla.

6. z gradnjo;**§ 1319.**

Ako je kdo poškodovan ali če se sicer povzroči škoda s tem, da se razrušijo ali odločijo deli stavbe ali druge na zemljišče postavljene zgradbe, je posestnik stavbe ali zgradbe dolžan povrniti škodo, ako je dogodek posledica pomanjkljive kakovosti zgradbe in ne dokaže, da se je v vsem skrbno prizadeval, odvrniti nevarnost. (Nov. III, § 163.)

7. po živali.**§ 1320.**

Ako žival koga poškoduje, je za to odgovoren tisti, kdor jo je k temu izpodbodel, dražil ali zanemarljivo zavaroval. Kdor žival redi, je odgovoren, ako ne dokaže, da je poskrbel za potrebno varstvo ali nadzorstvo. (Nov. III, § 164.)

§ 1321.

Kdor zaloti na svojem zemljišču tujo živino, zato še ni upravičen, jo pobiti. Sme jo prepoditi s primerno silo, ali ako je imel vsled tega škodo, zasebno zarubiti toliko glav živine, da zadostuje za njegovo odškodnino. Vendar se mora v osmih dneh pogoditi z lastnikom ali pa podati svojo tožbo pred sodnikom, če ne pa vrniti zarubljeno živino.

§ 1322.

Zarubljena živina se mora tudi vrniti, ako da lastnik drugo primerno varnost.

Vrste povračila škode.**§ 1323.**

Da se povrne povzročena škoda, se mora vse postaviti v prejšnji stan, ali, ako to ni mogoče, plačati cenilna vrednost. Ako se tiče povračilo le prizadete škode, se imenuje prav za prav odškodba, če pa obsega tudi izgubljeni dobiček in poravnava povzročene žalitve, polno zadoščenje.

§ 1324.

Ako je škoda povzročena iz hudobnega namena ali iz očitvidne malomarnosti, je poškodovanec upravičen, zahtevati polno zadoščenje, sicer pa le pravo odškodbo. Po tem je treba presojati, kjer je v zakonu občni izraz: povračilo, katere vrste povračilo naj se plača.

Zlasti**1. pri telesnih poškodbah,****§ 1325.**

Kdor poškoduje koga na telesu, plača stroške poškodovančevega zdravljenja, povrne mu izgubljeni ali tudi bodoči zaslužek, ako postane poškodovanec nezmožen za pridobivanje, in mu plača vrhtega na zahtevo preiskanim okolnostim primerno bolestinno.

§ 1326.

Ako je poškodovana oseba vsled grdega ravnanja ogrjena, se je treba, zlasti ako je ženskega spola, ozirati na to okolnost toliko, kolikor se ji utegne s tem ovirati boljše preskrbljenje.

§ 1327.

Ako nastopi iz telesne poškodbe smrt, se morajo povrniti ne le vsi stroški, marveč tudi zaostalim, katere je moral usmrčeni po zakonu vzdrževati, to, kar jim je vsled tega odšlo. (Nov. III, § 165.)

§ 1328.

Kdor zavede žensko s kaznivim dejanjem ali sicer z zvijačo, s pretnjami ali z zlorabo odvisnosti, da dovoli nezakonsko telesno združenje, ji mora povrniti prizadeto škodo in izgubljeni dobiček. (Nov. III, § 166.)

2. na osebni svobodi,**§ 1329.**

Kdor oropa koga njegove svobode s tem, da ga siloma odpelje, da ga samolastno prime kot jetnika ali da ga navlaš po krivici zapre, je zavezan, preskrbeti željenemu prejšnjo svobodo in mu dati polno zadoščenje. Ako mu ni več moči preskrbeti svobode, mora plačati zaostalim odškodnino kakor pri usmrtilvi. (Nov. III, § 167.)

3. na časti,**§ 1330.**

Komur je z žaljenjem na časti povzročena dejanska škoda ali izguba dobička, je ta upravičen, zahtevati povračilo. To velja tudi, kadar kdo razširja dejstva, ki so nevarna drugemu za kredit, pridobitek ali za napredek in ki so mu bila znana ali morala znana biti kot neresnična. V tem primeru se sme zahtevati, da se to tudi prekliče in preklic objavi. Za naznanjenje, ki ni bilo javno izrečeno, neresničnost pa priobčitelju ni bila znana, ni odgovoren, ako je imel priobčitelj ali prejemnik naznanjenja za to upravičen interes. (Nov. III, § 168.)

4. na imovini.**§ 1331.**

Ako je kdo oškodovan na svoji imovini namerno ali vsled očitvidne malomarnosti drugega, je upravičen zahtevati tudi izgubljeni dobiček, ako pa je bila škoda povzročena z dejanjem, prepovedanem v kazenskem zakonu, ali iz nagajivosti in škodoželjnosti, vrednost posebne priljubljenosti.

§ 1332.

Škoda, ki je bila povzročena vsled manjše stopnje pogreška ali malomarnosti, se povrne po občni vrednosti, ki jo je stvar imela v času poškodbe.

Zlasti vsled mudnega plačila. Zamudne obresti.**§ 1333.**

Škoda, prizadeta po dolžniku svojemu upniku z zamudo pogojenega plačila dolžne glavnice, se povrne z obrestmi, določenimi v zakonu (§ 995).

§ 1334.

Zamuda zadene dolžnika vobče, ako se ne drži v zakonu ali s pogodbo določenega plačilnega dneva ali, če čas za plačilo ni določen, ako se ni poravnal z upnikom izza dneva, ko je bil sodno ali izvensodno opominjan.

§ 1335.

Ako je upnik pustil, da so obresti brez sodnega opomina narastle do zneska glavnega dolga, preстане pravica, zahtevati od glavnice daljnje obresti. Od dneva tožbe se pa smejo zahtevati obresti znova.

Pogoj za pogodbo o povračilu (konvencijska globa).**§ 1336.**

Pogodniki smejo skleniti poseben dogovor, da je treba plačati določen denarni ali drug znesek mesto škode, ki naj se povrne, ako bi obljuba sploh ne bila izpolnjena ali ne na pravi način ali prekesno (§ 912). Ako ni posebnega dogovora, dolžnik ne dobi pravice, da bi se oprostil od izpolnitve s tem, da plača povračilni znesek. Ako je bila konvencijska globa obljubljena za to, če bi se kdo ne držal časa ali kraja izpolnitve, se sme zahtevati globa poleg izpolnitve. V vseh primerih mora sodnik, če treba po zaslišanju izvedencev, znižati povračilni znesek, ako dolžnik dokaže, da je pretiran. (Nov. III, § 169.)

Obveznost poškodovalčevih dedičev.**§ 1337.**

Obveznost, povrniti škodo in izgubljeni dobiček ali plačati pogojeni povračilni znesek, se drži imovine in preide na dediče.

Pravni pomočki za odškodnino.**§ 1338.**

Pravico za povračilo škode je praviloma zahtevati kakor vsako drugo zasebno pravico pri rednem sodniku. Ako je poškodovalec hkratu prestopil kazenski zakon, ga zadene tudi prisojena kazen. Razprava o povračilu škode pa gre tudi v tem primeru civilnemu sodišču, kolikor to ni v kazenskih zakonih naloženo kazenskemu sodišču ali političnemu oblastvu.

§ 1339.

Telesne poškodbe, protipravne kršitve svobode in žaljenja na časti, preiskuje in kaznuje po kakovosti okolnosti ali kot hudodelstva kazensko sodišče, ali kot težke policijske prestopke, in ako ne spadajo v nobeno teh vrst, politično oblastvo kot pregreške.

§ 1340.

Ta oblastva morajo torej, ako je odškodnina neposredno določljiva, takoj o tem razsoditi po predpisih, ki so v tem poglavju. Ako pa povračila škode ni moči neposredno določiti, je v razsodilu na sploh povedati, da je poškodovancu pridržano, da išče odškodnino pravnim potom. Ta pot je pridržana tudi v kazenskih primerih poškodovancu, in v drugih obema strankama tedaj, ako se nista hotela zadovoljiti z odškodnino, določeno od kazenskega oblastva.

§ 1341.

Radi sodnikove krivde se je treba pritožiti pri višjem oblastvu. To preišče in presodi pritožbo uradoma.

Tretji del.**O skupnih določbah osebnih in stvarnih pravic.****Prvo poglavje.****O utrjevanju pravic in obveznosti.****Skupne določbe pravic.****§ 1342.**

Tako osebne pravice, kakor stvarne pravice in iz njih izviraajoče obveznosti je moči istolično utrjevati, izpreminjati in razveljavljati.

Način utrjevanja pravice;**§ 1343.**

Pravni načini za zavarovanje obveznosti in utrjevanj pravice, s čimer se upravičencu prizna nova pravica, so obveza drugega za dolžnika in zastava.

I. Z obvezo drugega.**§ 1344.**

Komu drugemu je moči se obvezati upniku za dolžnika na tri načine: prvič, ako z upnikovim privoljenjem prevzame dolg kot edini plačnik, potem, ako pristopi obveznosti kot sodolžnik, končno, ako se obveže, da plača upnika, ako prvi dolžnik ne izpolni obveze.

§ 1345.

Ako kdo prevzame z upnikovim privoljenjem ves dolg drugega, to ni utrjevanje, marveč izprememba obveze, o čemer je govor v sledečem poglavju.

a) kot porok,**§ 1346.**

Kdor se zaveže, da plača upnika, ako prvi dolžnik ne izpolni obveze, se imenuje porok, dogovor pa, sklenjen med njim in upnikom, poroštvena pogodba. Tukaj ostane prvi dolžnik še vedno glavni dolžnik in porok pristopi le kot nastopni dolžnik. Za veljavnost poroštvene pogodbe je treba, da izjavi porok obvezo pismeno. (Nov. III, § 97.)

b) kot sodolžnik.**§ 1347.**

Kadar kdo pristopi obveznosti kot sodolžnik brez pogoja, ki je v prid porokom, nastane skupnost več sodolžnikov, katere pravni nasledki naj se presoajo po predpisih, ki so dani v poglavju o pogodbah vobče (§§ 888-896).

Porok za odškodnino.**§ 1348.**

Kdor obljubi poroku odškodnino za primer, ako bi ta trpel škodo radi svojega poroštva, se imenuje porok za odškodnino.

Kdo sme biti porok.**§ 1349.**

Tuje obveznosti sme prevzeti vsakdo brez razlike spola, kdor prosto upravlja svojo imovino.

Za katere obveze.**§ 1350.**

Poroštvo se sme dati ne le za vsote in stvari, marveč tudi za dovoljena dejanja in opustitve glede na korist ali škodo, ki utegne iz teh nastati za zavarovanca.

§ 1351.

Obveze, ki niso nikdar pravno obstojale ali ki so že razveljavljene, se ne smejo niti prevzeti niti utrtati.

§ 1352.

Kdor je porok za osebo, ki se vsled svoje osebne lastnosti ne more obvezati, je, dasi mu je bila ta lastnost neznana, enako obvezan kakor nerazdelno obvezan sodolžnik (§ 896).

Obseg poroštva.**§ 1353.**

Poroštvo se ne sme dalje raztezati, nego je porok izrečno izjavil. Kdor prevzame poroštvo za obrestno glavnico, je odgovoren le za tiste zastale obresti, katere izterjati, upnik še ni imel pravice.

§ 1354.

Porok se ne sme poslužiti ugovora, po katerem je dolžnik popredpisu zakonov upravičen zahtevati, da pridrži del svoje imovine za svoje vzdrževanje.

Učinek.**§ 1355.**

Poroka je moči praviloma šele tedaj tožiti, kadar glavni dolžnik na upnikov sodni ali izvensodni opomin ni izpolnil svoje obveze.

§ 1356.

Ako je glavni dolžnik prišel v konkurz, ali je v času, ko bi bilo treba plačati, neznanega bivališča in ni moči upnika dolžiti malomarnosti, pa je moči poroka prvega tožiti tudi tedaj, kadar je poroštvo prevzel izrečno le za primer, če bi bil glavni dolžnik nesposoben plačati.

§ 1357.

Kdor se je obvezal kot porok in plačnik, je odgovoren nerazdelno kot sodolžnik za ves dolg; upniku je dano na voljo, hoče li tožiti najprej glavnega dolžnika ali poroka ali oba hkratu (§ 891).

§ 1358.

Kdor plača tuj dolg, za katerega je odgovoren osebno ali z določenimi imovinskimi kosi, stopi v upnikove pravice in je upravičen, zahtevati od dolžnika povračilo plačanega dolga. V to svrhu je plačani upnik obvezan, da izroči plačniku vse pravne pripomočke in zavarovalna sredstva, kar jih je. (Nov. III, § 171.)

§ 1359.

Ako je delo poroštvo za isti celi znesek več oseb, jamči vsaka za vse znesek. Ako pa je ena od njih poplačala ves dolg, ji gre enako kakor sodolžniku (§ 896) pravica na povračilo proti ostalim.

§ 1360.

Ako da upniku pred poroštvom ali ob poroštvu glavni dolžnik ali kdo drug še razen poroštva zastavo, je upniku sicer še vedno na voljo dano, da toži poroka kakor predpisano (§ 1355), ni pa upravičen, odreči se zastavi v njegovo škodo.

§ 1361.

Ako je porok ali plačnik poplačal upnika brez sporazuma z glavnim dolžnikom, jima sme ta ugovarjati vse, kar bi mogel ugovarjati proti upniku.

§ 1362.

Porok sme od poroka za odškodovanje zahtevati odškodnino le, ako si ni prizadel škode po svoji lastni krivdi.

Način, kako poroštvo prestane.**§ 1363.**

Obveza poroka prestane sorazmerno z dolžnikovo obvezo. Ako se je porok obvezal je za določen čas, jamči le za to dobo. Izpust soporoka je sicer temu v korist napram upniku, ne pa proti ostalim soporokom (§ 896).

§ 1364.

S potekom časa, v katerem bi bil moral dolžnik plačati, porok še ni prost svojega poroštva, dasi upnik ni zahteval plačila; toda porok je upravičen zahtevati od dolžnika, ako je dal poroštvo z njegovim privoljenjem, da mu priskrbi varnost. Tudi upnik je poroku toliko odgovoren, kolikor je ta zaradi upnikove mudnosti v izterjanju dolga oškodovan, ko zahteva upnik povračilo.

§ 1365.

Ako nastopi utrjena bojazen, da dolžnik ne bo mogel plačati ali da bo odšel iz dednih dežel, za katere je predpisan ta zakonik, ima porok pravico, da zahteva od dolžnika zavarovanje dolga, za katerega je dal poroštvo.

§ 1366.

Ako je izvršen posel, za katerega je bilo dano poroštvo, se sme zahtevati obračun in prestanek poroštva.

§ 1367.

Ako poroštvena pogodba ni utrjena ne s hipoteko ne z ročno zastavo, prestane v treh letih po porokovi smrti, ako upnik medčasno dedičev ni sodno ali izvensodno opominjal za dospeli dolg.

II. Z zastavno pogodbo.**§ 1368.**

Zastavna pogodba se imenuje tista, s katero dolžnik ali kdo drug mesto njega zares podeli upniku zastavno pravico na kakšno stvar, torej mu premično zastavo preda ali nepremičnine po

zastavnih knjigah zapiše. Pogodba, ki obljubi izročitev zastave, še ni zastavna pogodba.

Učinek zastavne pogodbe.

§ 1369.

Kar je predpisano za pogodbe vobče, velja tudi o zastavni pogodbi, je dvostransko obvezna. Prejemnik zastave mora ročno zastavo dobro shraniti in to zastavniku vrniti, čim ta dolg poplača. Ako gre za hipoteko mora plačani upnik omogočiti zastavniku, da izposluje izbris obveze iz hipotečnih knjig. Pravice in obveznosti zastavnika in prejemnika zastave, združene s posestjo zastave, so določene v šestem poglavju drugega dela.

§ 1370.

Prejemnik ročne zastave je obvezan, izdati zastavniku zastavni list in v njem popisati vse razločilne znake zastave. Tudi se smejo navesti v zastavnem listu bistveni pogoji zastavne pogodbe.

Nedopustni pogoji.

§ 1371.

Neveljavni so vsi pogoji in postranske pogodbe, ki so protivni naravi zastavne in posojilne pogodbe. To so dogovori, da pripade zastavljena stvar upniku, ko poteče rok za plačilo terjatve, da sme upnik zastavo poljubno ali za že naprej določeno ceno odsvojiti ali zase pridržati, da ne sme dolžnik nikdar rešiti zastave ali nepremičnine zapisati nikomur drugemu, ali da ne sme upnik po preteku plačilnega roka zahtevati prodaje zastave.

§ 1372.

Postranska pogodba, da imej upnik uživanje zastavljene stvari, je brez pravne moči. Ako je upniku dopuščena zgolj raba zastavljene premične stvari (§ 459), se mora raba vršiti na način, ki za dolžnika ni škodljiv.

Kako naj se praviloma da zavarovanje.

§ 1373.

Kdor je obvezan, dati zavarovanje, mora izpolniti to obveznost z ročno zastavo ali s hipoteko. Le tedaj, kadar ni v stanu dati zastave, se spremljejo sposobni poroki.

§ 1374.

Nihče ni dolžan, sprejeti stvar, ki naj služi kot varnost, v zastavo, za višjo vrednost, nego za ono, ki je določena pri hišah s polovico, pri zemljiščih pa in pri premičninah z dvema tretjinama ceditve. Sposoben porok je, kdor ima primerno imovino in ga je moči tožiti v pokrajini.

Drugo poglavje.

O izpremembi pravic in obveznosti.

Izpremembe pravic in obveznosti.

§ 1375.

Upniku in dolžniku je na voljo, izpremeniti svoje vzajemne, prosto razpoložive pravice in obveze. Izprememba se sme izvršiti brez pristopa ali s pristopom druge osebe in sicer ali novega upnika ali novega dolžnika.

1. z novacijo;

§ 1376.

Izprememba brez pristopa, tretje osebe se izvrši, ako se spremeni pravni naslov ali glavni predmet terjatve, ako torej stara obveza preide v novo.

§ 1377.

Taka izprememba se imenuje prenovitvena pogodba (novacija). Vsled te pogodbe prestane prejšnja glavna obveza in nova hkratu prične.

§ 1378.

Poroštvene, zastavne in druge pravice, združene s prejšnjo glavno obvezo, prestanejo s prenovitno pogodbo, ako niso deležniki o tem določili s posebnim sporazumom drugače.

§ 1379.

Natančnejših določb o tem, kje, kdaj in kako naj se izpolni že obstoječa obveza, in drugih postranskih določb, vsled katerih se nič ne izpremeni glede glavnega predmeta ali pravnega naslova, prav tako ni imeti za prenovitno pogodbo, kakor ne zgolj znova izdane zadolžnice ali druge zadevne listine. Taka izprememba v postranskih določbah tudi ne sme naložiti drugemu, ki ni bil privzet, nobenega novega bremena. V dvomu se ne šteje, da je stara obveznost prestala, dokler utegne poleg nove še v moči ostati.

2. s poravnavo.

§ 1380.

Prenovitvena pogodba, s katero se sporne ali dvomljive pravice določijo tako, da se vsaka stranka obveže vzajemno, nekaj dati, storiti ali opustiti, se imenuje poravnava. Poravnava spada k dvostransko obveznim pogodbam in se presoja po načelih, ki veljajo zanje.

§ 1381.

Kdor odpusti brez plačila obvezancu z njegovim pristankom nesporno ali dvomljivo pravico, to podari. (§ 939.)

Neveljavnost poravnave v pogledu na predmet;

§ 1382.

So dvomljivi primeri, ki se ne smejo poravnati. To velja za spor, ki je nastal med zakoncema o veljavnosti njunega zakona. O njem sme odločiti le po zakonu določeno sodišče.

§ 1383.

O vsebini poslednje naredbe ni moči skleniti poravnave dokler ni naredba razglašena. Stavo o njeni vsebini je treba presoditi po načelih pogodb na srečo.

§ 1384.

Poravnave o prestopkih zakonov so veljavne le glede zasebnega zadoščenja; zakonita preiskava in kaznovanje se mora s tem odvrniti le tedaj, ako so prestopki taki, da je oblastvu naročeno uradovanje le na zahtevo strank.

ali radi drugih nedostatkov.**§ 1385.**

Vsled zmote more biti poravnava neveljavna le toliko, kolikor zadeva bistvo osebe ali predmeta.

§ 1386.

Radi prikratbe nad polovico se pošteno sklenjena poravnava ne more izpodbijati.

§ 1387.

Prav tako ne morejo novo najdene listine ovreči pošteno sklenjene poravnave, dasi bi prikazale, da ena stranka nima prav nobene pravice.

§ 1388.

Očividna računska pogreška ali napaka, ki se pripeti ob sklepu poravnave pri seštevanju ali odštevanju, ne škoduje nobenemu pogodniku.

Obseg poravnave.**§ 1389.**

Poravnava, sklenjena o posameznem sporu, ne sega na druge primere. Celo splošne poravnave, ki se glase na vse spore vobče, niso uporabne za take pravice, ki so bile navlašč zatajene, ali na katere stranke, ki so se poravnale, niso mogle misliti.

Učinek z ozirom na postranske obveze.**§ 1390.**

Poroki in zastave, ki so se dali v varnost cele še sporne pravice, jamčijo tudi za del, ki je bil določen s poravnavo. Vendar so pridržani poroku in drugemu zastavniku, ki nista pristala na poravnavo, nasproti upniku vsi ugovori, ki bi se bili mogli uveljaviti proti terjatvi, ako bi ne bila sklenjena poravnava.

§ 1391.

Pogodba, s katero postavijo stranke razsodnika za odločitev o spornih pravicah, je določena v pravnem redu.

3. z odstopom,**§ 1392.**

Ako se terjatev prenese od ene osebe na drugo in jo ta sprejme, nastane izprememba pravice s pristopom novega upnika. Tako dejanje se imenuje odstop (cesija), in se more skleniti odplatno ali brezplačno.

Predmet odstopa.**§ 1393.**

Vse odsvojne pravice so predmet odstopa. Pravic, ki so vezane na osebo, torej z njo prestanejo, ni moči odstopiti. Zadolžnice, ki se glase na prinosnika, se odstopajo že z izročitvijo in ni razen posesti potreben noben drug dokaz o odstopu.

Učinek.**§ 1394.**

Pravice prevzemnika so glede odstopljene terjatve iste, kakor

pravice odstopnika.

§ 1395.

Z odstopno pogodbo nastane nova obveza le med odstopnikom (cedent) in prevzemnikom terjatve (cesijonar); ne pa med tem in prevzetim dolžnikom (cessus). Dolžnik je torej upravičen, dokler mu prevzemnik ni znan, plačati prvemu upniku ali se sicer z njim pogoditi.

§ 1396.

Tega dolžnik ne more več storiti, čim mu je bil prevzemnik naznanjen; ostane mu pa pravica, uveljaviti svoje ugovore proti terjatvi. Ako je priznal terjatev nasproti poštemu prevzemniku za resnično, je obvezan, plačati mu kot svojemu upniku.

Odgovornost odstopnika.**§ 1397.**

Kdor odstopi terjatev zastonj, jo torej podari, ni več odgovoren za njo. Ako pa se odstop izvrši na odplaten način, je prenosnik odgovoren prevzemniku tako za resničnost, kakor za izterljivost terjatve, toda nikdar za več nego je dobil od prevzemnika.

§ 1398.

Kolikor se je mogel prevzemnik o izterljivosti terjatve poučiti iz javnih zastavnih knjig, mu ne gre za neizterljivost nobena odškodnina. Odstopnik tudi ni odgovoren za terjatev, ki je bila za časa odstopa izterljiva, pa je postala neizterljiva zgolj po naključju ali vsled pogreška prevzemnika.

§ 1399.

Takega pogreška je kriv prevzemnik, ako terjatve ne odpove ob času, ko se sme odpovedati, ali je ne izterja potem, ko je dospela v plačilo, ako jo dolžniku odpusti, ako zamudi, da si priskrbi ob pravem času še možno varnost ali da opusti uvedbo sodne izvršbe.

4. Z nakazom (asignacijo).**§ 1400.**

Z nakazom na dajatev drugega se prejemnik nakaza (asignatar) pooblašča, da prejme dajatev od odkazanca (asignat), ta pa, da izvrši dajatev na račun nakaznika (asignant). Neposredno pravico proti odkazancu pridobi prejemnik nakaza šele, ko mu je došla izjava odkazanca o sprejemu nakaza. (Nov. III, § 176.)

§ 1401.

Kolikor odkazanec že dolguje nakazniku to, kar naj da, je temu nasproti obvezan, da izpolni nakaz. Ako naj se poplača z nakazom dolg nakaznika pri prejemniku, ki je sprejel nakaz, je prejemnik obvezan pozvati odkazanca, da plača. Ako se prejemnik noče poslužiti nakaza ali ako odkazanec odreče prejem nakaza ali dajatev, mora prejemnik to brez odloga sporočiti nakazniku. Dolg je poravnat šele z dajatvijo, ako ni dogovorjeno drugače. (Nov. III, § 177.)

§ 1402.

Ako je odkazanec sprejel nakaz nasproti prejemniku, mu sme

ugovarjati le to, kar se tiče veljavnosti sprejema ali kar se razodeva iz vsebine nakaza ali z njegovih osebnih odnošajev do prejemnika. (Nov. III, § 178.)

§ 1403.

Dokler odkazanec še ni sprejel nakaza nasproti prejemniku, ga sme nakaznik preklicati. Ako med nakaznikom in odkazancem ni nobenega drugega pravnega naslova, veljajo za pravno razmerje med njima predpisi o pooblastilu pogodbi; toda nakaz ne ugasne s smrtjo nakaznika ali odkazanca. Koliko je prestanek nakaza pravno veljaven tudi nasproti prejemniku, je treba določiti po pravnem razmerju med prejemnikom in nakaznikom. Prejemnikova pravica proti odkazancu zastara v treh letih. (Nov. III, § 179.)

5. S prevzemom dolga.

§ 1404.

Kdor obljubi dolžniku, da plača njegovega upnika (prevzem izpolnitve), je odgovoren dolžniku za to, da ga upnik ne terjaja. Upnik ne pridobi s tem neposredno nobene pravice. (Nov. III, § 181.)

§ 1405.

Kdor dolžniku izjavi, da prevzame njegov dolg (prevzem dolga), stopi kot dolžnik na njegovo mesto, ako upnik na to pristane. Dokler ni tega pristanka ali ako se pristane odreče, je odgovoren kakor pri prevzemu izpolnitve (§ 1404). Upnikov pristane se sme izjaviti ali dolžniku ali prejemniku. (Nov. III, § 182.)

§ 1406.

Tudi brez dogovora z dolžnikom sme kdo drug prevzeti dolg po pogodbi z upnikom. V dvomu pa je imeti upniku izjavljeno prevzem za jamstvo poleg dosedanjega dolžnika, ne mesto njega. (Nov. III, § 183.)

§ 1407.

Obveznosti prevzemnika so v pogledu na prevzeti dolg iste kakor obveznosti dotedanjega dolžnika. Prevzemnik sme ugovarjati upniku to, kar se poda iz pravnega razmerja med upnikom in dotedanjim dolžnikom. Postranske pravice terjatve se ne izpremenijo z menjavo dolžnikov. Poroki in od drugih dane zastave pa jamčijo le tedaj dalje, ako je porok ali zastavnik pristal na menjavo dolžnika. (Nov. III, § 184.)

§ 1408.

Ako prevzame pridobitelj odsvojenih nepremičnin na tej vpisano zastavno pravico, le to o dvomu šteti za prevzem dolga. Odsvojilec sme, po izvršenem prenosu lastnine, upnika pismeno pozvati, da sprejme novega dolžnika namesto njega, z učinkom, da velja pristane, ako se ne odreče v šestih mesecih. Na ta učinek je treba v pozivu izrečno opozoriti. (Nov. III, § 185.)

§ 1409.

Kdor prevzame imovino ali podjetje, je neposredno obvezan upnikom brez škode za nadaljnjo odgovornost odsvojilca za dolgove imovine ali podjetja, za katere je ob izročitvi vedel ali

moral vedeti. Odgovornost pa je prost tedaj, če je že poravnal takih dolgov toliko, kolikor je vrednost prevzete imovine ali podjetja. Nasprotni dogovori med odsvojilcem in prevzemnikom v škodo upnikom so proti tem brez moči. (Nov. III, § 186.)

§ 1410.

Ako je dogovorjen vstop novega dolžnika mesto prejšnjega tako, da se določi mesto odpravljenega dolžnega razmerja obveza novega dolžnika iz samostojnega pravnega naslova ali s premembo glavnega predmeta, ne nastopijo učinki prevzetega dolga marveč učinki prenovitne pogodbe (§ 1377 in 1378). (Nov. III, § 189.)

Tretje poglavje.

O prestanku pravic in obveznosti.

Prestanek pravic in obveznosti.

§ 1411.

Pravice in obveznosti so v taki zvezi, da s prestankom pravice prestane obveznost in s prestankom te pravica.

1. Vsled plačila.

§ 1412.

Obveznost prestane zlasti vsled plačila, to je z dajatvijo tega, kar je kdo dolžan dati (§ 469).

Kako naj se plača.

§ 1413.

Proti svoji volji se ne more prisiliti ne upnik, da sprejme kaj drugega kakor to, kar ima terjati, ne dolžnik, da bi dal kaj drugega kakor to, kar je obvezan dati. To velja tudi o času, kraju in načinu izpolnitve obveznosti.

§ 1414.

Ako se da zato, ker upnik in dolžnik soglašata ali ker je plačilo po sebi nezmožno, mesto plačila kaj drugega, je imeti dejanje za odplaten posel.

§ 1415.

Upnik ni dolžan, da sprejme plačilo dolga deloma ali na račun. Ako pa je treba plačati različne dolgove, se šteje, da je plačan tisti, za katerega je dolžnik z upnikovim pristankom izrečno izjavil, da ga hoče plačati.

§ 1416.

Ako se dvomi o dolžnikovi volji ali ako ji upnik ugovarja, se morajo poračunati najprej obresti, potem glavnica, od več glavnica pa tista, ki je že terjana ali vsaj dospela, in potem tista, ki je za dolžnika najtežja, ako ostane na dolgu.

Kdaj je plačati.

§ 1417.

Ako rok za plačilo na noben način ni določen, nastopi obveznost plačati dolg šele z dnevom opomina (§ 904).

§ 1418.

Nekaterikrat je določen rok za plačilo po naravi stvari. Preživitev

se plača vsaj za en mesec naprej. Ako umrje oskrbovanec med tem časom, niso njegovi dediči dolžni povrniti, kar je naprej plačanega.

§ 1419.

Ako je upnik odlašal sprejeti plačilo, nosi on škodljive posledice.

§ 1420.

Ako kraj in način izpolnitve nista določena, naj se uporabijo gori (§ 905) določeni predpisi. (Nov. III, § 101.)

Kdo plača.

§ 1421.

Tudi oseba, ki je sicer nezmožna upravljati svojo imovino, sme po pravu plačati resničen in dospel dolg in se iznebiti svoje obveznosti. Ako bi pa plačala še negotov ali nezapadel dolg, je njen varuh ali skrbnik upravičen, plačano nazaj zahtevati.

§ 1422.

Kdor plača dolg drugega, za katerega ni odgovoren (§ 1358), sme pred plačilom ali ob plačilu zahtevati, da mu upnik odstopi svoje pravice; ako je to storil, učinkuje plačilo kakor odkup terjatev (Nov. III, § 172.)

§ 1423.

Ako se odkup terjatve ponudi s pristankom dolžnika, mora upnik plačilo sprejeti; toda ni odgovoren za izterljivost in resničnost terjatve izvzemši prevaro. Brez dolžnikovega pristanka praviloma (§ 462) ni moči upnika prisiliti, da sprejme plačilo od drugega. (Nov. III, § 173.)

Komu naj se plača.

§ 1424.

Dolg se mora plačati upniku ali njegovemu pooblaščenцу, sposobnemu za sprejem, ali tistemu, ki ga je sodišče priznalo za lastnika terjatve. Kar je kdo plačal osebi, ki ne sme sama upravljati svoje imovine, je obvezan plačati vnovič toliko, kolikor plačanega v istini ni več ali ni bilo porabljeno v korist prejemnika.

Sodna položba dolga.

§ 1425.

Ako ni moči dolga plačati zato, ker je upnik neznan, odsoten ali s ponudnim ni zadovoljen ali iz drugih važnih razlogov, sme dolžnik dolžno stvar založiti na sodišču ali, ako ni pripravna za to, prositi, da sodišče odredi njeno hrambo. Vsako tako dejanje, ako se po pravu izvrši in se je upniku naznanilo, oprostí dolžnika njegove obveznosti in preváli nevarnost za dano stvar na upnika.

Pobotnice.

§ 1426.

Plačnik je vsikdar upravičen, da zahteva od plačanega pobotnico, to je pismeno izpričevalo o izpolnjeni obveznosti. V pobotnici se mora navesti dolžnikovo in upnikovo ime kakor tudi kraj, čas in predmet plačanega dolga, mora jo podpisati upnik ali njegov pooblaščenec. Stroške za pobotnico trpi upnik, ako ni drugače dogovorjeno. (Nov. III, § 174.)

§ 1427.

Pobotnica o plačani glavnici ustanavlja domnevo, da so plačane tudi obresti od nje.

§ 1428.

Ako ima upnik od dolžnika zadolžnico, je obvezan, izdati pobotnico, razen te pa vrniti zadolžnico, ali povzročiti, da se morda dano odplačilo odpiše na zadolžnici sami. Vrnjena zadolžnica brez pobotnice ustanavlja za dolžnika pravno domnevo, da je plačal; ne izključuje pa protidokaza. Ako je izgubljena zadolžnica, ki jo je treba vrniti, je plačnik upravičen zahtevati zavarovanje ali znesek sodno položiti in zahtevati, da izposluje upnik usmrtno zadolžnice v smislu sodnega reda.

§ 1429.

Pobotnica, ki jo je upnik izdal dolžniku za plačan najvišji dolg, ne dokazuje sicer, da so plačani tudi drugi starejši dolgovi; ako pa se tiče določnih dohodkov, rent ali takih plačil, ki jih je kakor denarne obresti, zakupnine, najemnine ali obresti od glavnice plačevati iz istega naslova in ob določenem času, se domneva, da je tisti, ki dokaže s pobotnico plačilo nazadnje dospelega roka, poravnal tudi prej dospele.

§ 1430.

Enako se domneva o trgovcih in obrtnikih, ki navadno obračunajo s svojimi odjemalci (kupci) ob določenih rokih, da so jim plačani tudi prejšnji računi, ako so dali pobotnico za račun od kesnejšega roka.

Plačilo dolga, ki ne obstoji.

§ 1431.

Ako je bila komu v zmoti, pa bila to celo pravna zmota, dana stvar ali storjeno dejanje, za kar ta nima pravice nasproti tistemu, ki je dal ali storil, se sme zahtevati praviloma v prvem primeru stvar nazaj, v drugem pa pribavljeni koristi primerno plačilo.

§ 1432.

Vendar se ne smejo nazaj zahtevati plačila zastaranega ali takega dolga, ki je neveljaven le zaradi nedostatne obličnosti, ali katerega zakon le iztožiti ne dopušča, kakor ne tega, kar kdo plača vedoč, da ni dolžan.

§ 1433.

Ta predpis (§ 1432) pa ni uporaben, ako je plačala skrbi izročena ali kakšna druga oseba, ki ne sme prosto razpolagati s svojo lastnino.

§ 1434.

Vrnitev plačila je moči zahtevati tudi, ako je dolg kakorkoli še negotov ali ako je odvisen od izpolnitve pristavljenega pogoja. Plačilo resničnega in nepogojnega dolga se pa ne sme nazaj zahtevati zato, ker rok za plačilo še ni dospel.

§ 1435.

Kdor je dal stvari, ki jih je bil res dolžan, jih sme nazaj zahtevati od prejemnika, ako je prestal pravni razlog, da jih obdrži.

§ 1436.

Ako je bil kdo obvezan od dveh stvari dati samo eno po svoji volji, pa je dal vsled zmote obe, mu je prosto, da zahteva nazaj eno ali drugo.

§ 1437.

Prejemnik plačanega dolga, ki ne obstoji, se šteje za poštenega ali nepoštenega posestnika, ako je pač vedel za dajalčevo zmoto ali jo je moral domnevati iz okolnosti ali ne.

2. Pobotanje (kompenzacija).**§ 1438.**

Ako se vzajemno snidejo terjatve, ki so resnične, enakovrstne in take, da more stvar, ki gre enemu kot upniku, ta plačati tudi kot dolžnik drugemu, nastane, kolikor se terjatve pobotajo druga z drugo, vzajemni prestanek obveznosti (kompenzacija), ki povzroči že po sebi vzajemno plačilo.

§ 1439.

Pobotati ni moči resnične terjatve z neresnično, ali dospele s še nedospelo. Sodni red določa, koliko je dopustno pobotanje nasproti stečajnemu skladu.

§ 1440.

Enako ni moči med seboj pobotati terjatev, ki se tičejo neenakovrstnih ali določnih in nedoločnih stvari. Samolastno ali zvijučno odvzete, izposojene, v hrambo ali v zakup vzete stvari sploh niso predmet pridrževanja ali pobotanja. (Nov. III, § 53.)

§ 1441.

Dolžnik ne sme s svojim upnikom pobotati tega, kar mora ta plačati komu drugemu, slednji pa dolžniku. Celo vsote, ki jo ima kdo terjati od državne blagajne, ni moči pobotati z dolgom, ki ga mora ta plačati drugi državni blagajni.

§ 1442.

Ako se terjatev prenese polagoma na več oseb, sme sicer dolžnik odračunati terjatev, ki jo je imel ob odstopu proti njenemu prvemu imetniku, kakor tudi ono, ki mu gre proti poslednjemu imetniku, ne pa tudi tiste, ki jo je imel proti kateremu vmesnemu imetniku.

§ 1443.

Proti terjatvi, vpisani v javnih knjigah, se sme odstopojemniku (cesionarju) ugovarjati pobotanje le, če je tudi protiterjatev vpisana, in sicer pri terjatvi sami ali če je bila naznanjena odstopojemniku ob njenem prevzemu.

3. Odrečanje.**§ 1444.**

Vsikdar, kadar je upnik upravičen se odpovedati svoji pravici, se ji sme tudi odreči v korist svojega dolžnika in s tem dolžnika odvezati obveznosti.

4. Združitev.**§ 1445.**

Kadarkoli se pravica kakorkoli združi z obveznostjo v eni osebi,

ugasneta obe razen, ako je upniku še dano na voljo, zahtevati ločitev svojih pravic (§ 802 in 812), ali ako nastopijo razmere povsem različne vrste. Zato se torej nič ne izpremeni v pravicah dedinskih upnikov, sodedičev ali volilobjemnikov, ako je dolžnik naslednik v zapuščini svojega upnika, in tudi nič v pravicah upnikovih, ako ta podeduje dolžnika in poroka.

§ 1446.

Pravice in obveznosti, vpisane v javnih knjigah, ne prestanejo vsled združitve, dokler niso izbrisane iz javnih knjig (§ 526). Dotlej se sme vknjižena zastavna pravica prenesti po lastniku ali s prisilno dražbo na drugega (§ 469 in 470). (Nov. III, § 36.)

5. Poguba stvari.**§ 1447.**

Z naključno popolno pogubo določne stvari prestane vsaka obveznost, celo ta, da se povrne njena vrednost. To načelo velja tudi za tiste primere, v katerih postane po kakšnem drugem naključju nemogoče, obveznost izpolniti ali dolg plačati. Vsikdar pa mora dolžnik to, kar je dobil, da izpolni obveznosti, nazaj dati ali povrniti liki pošten posestnik, toda tako, da se ne okoristi s škodo drugega.

6. Smrt.**§ 1448.**

S smrtjo ugasnejo le take pravice in obveznosti, ki so omenjene na osebo ali se tičejo zgolj osebnih dejanj pokojnikovih.

7. Pretek časa.**§ 1449.**

Pravice in obveznosti ugasnejo tudi po preteku časa, na katerega so omejene, s poslednjo voljo, s pogodbo, s sodniškim izrekom ali z zakonom. V sledečem poglavju je predpisano, kako prestanejo pravice in obveznosti vsled zastaranja, določenega z zakonom.

O postavitvi v prejšnji stan.**§ 1450.**

Državljanski zakoni, po katerih se smejo protipravna dejanja in posli, ako ni zastaranja na poti, neposredno prerokati, ne dopuščajo nobene postavitve v prejšnji stan. Primeri postavitve v prejšnji stan, ki spadajo v sodno postopanje, so določeni v sodnem redu.

Četrto poglavje.**O zastaranju in priposestovanju.****Zastaranje.****§ 1451.**

Zastaranje je izguba pravice, ki se v času, določenem v zakonu, ni izvrševala.

Priposestovanje.**§ 1452.**

Ako se zastarana pravica vsled zakonite posesti hkratu prenese na koga drugega, se imenuje ta priposestovana pravica, in pridobitni način priposestovanja.

Komu sme kaj zastarati in kdo sme priposestvovati.**§ 1453.**

Vsakdo, ki je sicer zmožen pridobivati, sme tudi pridobiti lastnino ali druge pravice s priposestvanjem.

Proti komu je dopustno zastaranje in priposestvanje.**§ 1454.**

Zastaranje in priposestvanje je dopustno proti vsem zasebnikom, ki so zmožni sami izvrševati svoje pravice. Proti varovancem in skrbi izročnim osebam, proti cerkvam, občinam in drugim moralnim združbam, proti upraviteljem javne imovine in proti tistim, ki so odsotni brez svoje krivde, je zastaranje in priposestvanje dopustno le pod doli (§ 1494, 1472 in 1475) navedenimi omejitvami.

Kateri predmeti se smejo priposestvovati.**§ 1455.**

Kar je moči pridobiti, se sme tudi priposestvovati. Stvari pa, ki jih radi njihove bistvene kakovosti ali po zakonu ni moči imeti v posesti, dalje stvari in pravic, ki se nikakor ne smejo odsvojiti, ni moči priposestvovati.

§ 1456.

Zbog toga ni moči pridobiti s priposestvanjem ne pravic, ki gredo zgolj državnemu poglavarju kot takemu, n. pr. pravice, nalagati carine, kovati denar, razpisovati davke in drugih vladarskih pravic (regalov), niti ni moči, da zastarajo dolžnosti, ki ustrezajo tem pravicam.

§ 1457.

Druge pravice, ki gredo državnemu poglavarju, pa mu niso izključno pridržane, n. pr. na gozde, lov, ribolov in podobne, smejo sicer drugi državljani vobče priposestvovati, vendar le v daljši, kakor v navadni dobi (§ 1472).

§ 1458.

Pravice zakonca, očeta, otroka in druge osebne pravice niso priposestljive. Vendar pride nekrivno neznanje po prav tistim, ki izvršujejo take pravice pošteno, da začasno obdrže in izvršujejo svoje namišljene pravice.

§ 1459.

Pravice človeka na svoja dejanja in na svojo lastnino, n. pr. kupovati blago tu ali tam, rabiti svoje travnike ali svojo vodo, ne morejo zastarati, razen če zakon izrečno ustanavlja, da se te pravice izgube, ako se določeno dobo niso izvrševale. Ako je pa kdo drugemu prepovedal izvrševanje take pravice ali ga pri tem oviral, se prične posest prepovedne pravice enega proti prostosti drugega od trenutka, ko se je ta pokoril prepovedi ali zapreki, in s tem se povzroči zastaranje ali priposestvanje, ako so izpolnjene vse druge potrebnosti (§ 313 in 351).

Potrebnosti za priposestvanje:**1. posest,****§ 1460.**

Za priposestvanje je treba razen zmožnosti osebe in predmeta,

da ima kdo res v posesti stvar ali pravico, ki jo je tako pridobiti, da je njegova posest pravična, poštena in pristna in da je trajala ves po zakonu določeni čas (§ 309, 316, 326 in 345).

in sicer a) pravična,**§ 1461.**

Vsaka posest, ki se opira na tak naslov, ki bi zadoščal za prevzem lastnine, ako bi jo bil imel izročnik, je pravična in zadošča za priposestvanje. Taki naslovi so n. pr. volilo, daritev, posojilo, kup in prodaja, menja, plačilo itd.

§ 1462.

Zastavljenih, posojenih, v hrambo ali uživanje danih stvari ne smejo upniki, izposojevalci in hranitelji ali uživalci nikdar priposestvovati, ker nimajo pravičnega naslova. Njihovi dediči namestujejo zapustnike in nimajo več naslova nego ti. Le drugemu pravičnemu posestniku pride prav čas priposestvanja.

b) poštena,**§ 1463.**

Posest mora biti poštena. Nepoštenje prejšnjega posestnika pa ne ovira poštenega naslednika ali dediča, da prične s priposestvanjem od dne svoje posesti (§ 1493).

c) pristna.**§ 1464.**

Posest mora biti tudi pristna. Kdor se stvari polasti s silo ali z zvijačo ali se skrivaj prikraje v posest, ali poseduje stvar le na prošnjo, je ne more priposestvovati ne on sam, ne njegovi dediči.

2. Pretek časa.**§ 1465.**

Za priposestvanje in zastaranje je tudi treba, da je pretekel v zakonu predpisani čas. Razen dobe, določene z zakoni za nekatere posebne primere, je tukaj vobče določen čas, potreben v vseh ostalih primerih za priposestvanje ali zastaranje. Pri tem pride v poštev tako različnost pravic in stvari kakor oseb.

Čas priposestvanja. Redni,**§ 1466.**

Lastninska pravica na premočnino se priposestvuje s triletno pravno posestjo.

§ 1467.

(Razveljavljen z nov. III, § 201.)

Polno pravico na nepremičnine, izključujoč vsak ugovor, priposestvuje tudi po preteku treh let tisti, na čigar ime so vpisane v javnih knjigah. Po meri vpisane posesti je presoditi, koliko je priposestvanega.

§ 1468.

Kjer še niso uvedene redne javne knjige in je dokazati pridobitev nepremičnin s sodnimi spisi in drugimi listinami ali ako stvar ni vpisana na ime tistega, ki izvršuje posestne pravice nad njo, se priposestvanje dovrši šele, po tridesetih letih.

§ 1469.

(Razveljavljen z nov. III, § 201.)

Služnosti in druge posebne pravice, ki se izvršujejo na tujem svetu, priposestvuje enako kakor lastninsko pravico v treh letih tisti, na čigar ime so vpisane v javne knjige.

§ 1470.

Kjer še ni rednih javnih knjig, ali ako taka pravica ni vpisana vanje, jo more poštenu imetnik priposestvovati šele po tridesetih letih.

§ 1471.

Pri pravicah, ki se morejo redko izvrševati, n. pr. pri pravici, podeliti nadarbino ali koga prisiliti, da prispeva za napravo mostu, mora tisti, ki trdi priposestvanje, razen pretoka tridesetih let hkratu dokazati, da je bilo moči izvrševati to pravico v tem času vsaj trikrat in da jo je vsakokrat izvrševal.

izredni,**§ 1472.**

Proti državnemu zakladu, to je proti upraviteljem državnega blaga in državne imovine, kolikor je zastaranje dopustno (§§ 287, 289 in 1456-1457), dalje proti upraviteljem imovine cerkve, občine in drugih dovoljenih združb ne zadostuje navadni redni čas priposestvanja. Posest premočnin kakor tudi posest nepremičnin ali na njih izvrševanih služnosti in drugih pravic, ako so vpisane v javne knjige na posestnikovo ime, mora trajati šest let. Pravice te vrste, ki niso vpisane v javne knjige na posestnikovo ime in vse ostale pravice je moči pridobiti proti državnemu zakladu in tukaj navedenim osebam, ki uživajo ugodnost, le s posestjo štiridesetih let.

§ 1473.

Kdor je v skupnosti z osebo, ki ji daje zakon ugodnost glede zastaralne dobe, ima isto ugodnost. Ugodnosti daljšega zastaralnega roka imajo svojo moč tudi proti drugim, ki uživajo v tem pogledu tudi ugodnosti.

§ 1474.

Lastnost rodbinskega fidejkomisa, primskega in dednodačnega zemljišča se izgubi le s posestjo proste lastnine v dobi štiridesetih let.

§ 1475.

Bivanje lastnikovo izven pokrajine, kjer je stvar, nasprotuje rednemu priposestvanju in zastaranju toliko, kolikor se šteje čas svojevoljne in nekrive odsotnosti le za polovico, torej eno leto le za šest mesecev. Vendar se ni ozirati na kratke dobe odsotnosti, ki niso trajale nepretrgoma niti polno leto, sploh pa časa ni raztegniti nikdar ne več kakor na trideset let skupaj. Odsotnost po lastni krivdi ni izvzeta od rednega časa zastaranja.

§ 1476.

Tudi tisti, ki je pridobil premočnino neposredno od nepristnega ali od nepoštenega posestnika ali komur ni moči imenovati svojega

prednika, mora čakati, da poteče, sicer redni čas priposestvanja dvojno.

§ 1477.

Kdor opira priposestvanje na dobo tridesetih ali štiridesetih let, mu ni treba označiti pravičnega naslova. Nepoštena posest, ki mu je dokazana, pa izključuje priposestvanje tudi v tej daljši dobi.

Čas zastaranja. Občni. (Nov. III, § 191.)**§ 1478.**

Kolikor obsega vsako priposestvanje zastaranja, se obe po predpisanih pogojih dovrše v isti dobi. Za pravo zastaranje pa zadostuje, da se le pravica, ki bi jo bilo moči po sebi že izvrševati, ne izvršuje trideset let.

§ 1479.

Vse pravice proti drugemu, naj so vknjižene v javne knjige ali ne, prestanejo torej praviloma najpozneje po tridesetletnem neizvrševanju ali po tolikoletnem molčanju.

§ 1480.

Terjatve zastalih vsakoletnih dajatev, zlasti obresti, rent, preživnin, preživitkov kakor tudi letna odplačila, dogovorjena za poplačilo glavnice, prestanejo v treh letih; pravica sama zastara, ako se trideset let ne izvršuje. (Nov. III, § 192.)

Izjeme.**§ 1481.**

Ni moči, da zastarajo obveze, ki so osnovane v rodbinskem in sploh v osebnem pravu, n. pr. priskrbovati otrokom neobhodno potrebno vzdrževanje, kakor ne tisti, ki se zlagajo z gori (§ 1459) navedeno pravico, prosto razpolagati s svojo lastnino, n. pr. obveza, da se razdeli skupna stvar ali določi meja.

§ 1482.

Takisto ni omejen v svoji pravici, kdor je snel kakšno pravico na tujem svetu izvrševati glede na celoto ali na razne poljubne načine, zgolj s tem, da jo je še tako dolgo izvrševal le na enem delu sveta ali samo na določen način; omejitev se mora marveč uničiti s pridobitvijo ali s priposestvanjem prepovedane ali oviralne pravice (§ 351). Prav tako je treba ravnati, ako je kdo pravico, ki jo ima proti vsem občanom, doslej izvrševal le proti nekaterim občanom.

§ 1483.

Dokler ima upnik zastavo v rokah, mu ni moči ugovarjati, da je opustil izvrševanje zastavne pravice in zastavna pravica ne more zastarati. Tudi ne zastara dolžnikova pravica, da reši svojo zastavo. Kolikor pa terjatev presega vrednost zastave, more med tem ugasniti vsled zastaranja.

§ 1484.

Za zastaranje takih pravic, ki se morejo le redko izvrševati, se zahteva, da se v zastaralni dobi tridesetih let prilika za izvrševanje take pravice trikrat ni porabila (§ 1471).

§ 1485.

Glede oseb, ki imajo ugodnost po § 1472, se zahteva štirideset let kakor za priposestovanje tako tudi za zastaranje. Občno pravilo, da se pravica izgubi šele po preteku tridesetih ali štiridesetih let, ako se ne izvršuje, je uporabno le, če zakon ni določil krajše dobe (§ 1465). (Nov. III, pragraf 193.)

Posebni čas zastaranja.**§ 1486.**

V treh letih so zastarane terjatve 1. za dobavo stvari ali izvršitev del ali drugih dajatev v obrtnem, trgovskem ali drugem poslovnem obratu; 2. za dobavo kmetiških in gozdarskih pridelkov v obratu kmetijstva in gozdarstva; 3. za prevzem na hrano, nego, zdravljenje, vzgojo ali za pouk po osebah, ki se s tem pečajo, ali v zavodih, ki služijo v ta namen; 4. najemnin in zakupnin; 5. služiteljev radi mezde in povračila izdatkov iz službenih pogodb pomožnih delavcev, dninarjev, poslov in vseh zasebnih uslužbencev, kakor službodavcev radi predjemov, danih na take terjatve; 6. zdravnikov, živinozdravnikov, babic, zasebnih učiteljev, odvetnikov, notarjev, patentnih zastopnikov in vseh drugih oseb, ki so javno postavljene za oskrbovanje določenih poslov, radi plačila za njihova opravila in radi povračila njihovih izdatkov, kakor strank radi predjemov, danih tem osebam. (Nov. III, § 194.)

§ 1487.

Pravice, ovreči izjavo poslednje volje, terjati dolžni delež ali njegovo dopolnitev, preklicati daritev zaradi nehvaležnosti obdarjenca ali tožiti obdarjenca radi prikratbe dolžnega deleža, razveljaviti odplatno pogodbo zaradi prikratbe nad polovico, ali izpodbijati izvršeno delitev skupnega blaga in zahtevke radi strahu ali zmote, ki sta se pripetila pri pogodbi in pri čemer drugi pogodnik ni zakrivil zvijače, se morajo uveljaviti v treh letih. Po preteku tega časa so zastarane. (Nov. III, § 195.)

§ 1488.

Pravica služnosti zastara vsled neizvrševanja, ako se obvezana stranka protivi izvrševanju služnosti, upravičenec pa ni uveljavil svoje pravice v treh zaporednih letih.

§ 1489.

Vsaka tožba za odškodnino je zastarana v treh letih od tistega časa, ko je oškodovani zvedel za škodo in za poškodovalčevo osebo, pa naj je bila škoda povzročena po kršitvi pogodbene dolžnosti ali brez ozira na pogodbo. Ako oškodovanec ni zvedel za škodo ali za osebo poškodovalčevo, ali ako je nastala škoda iz hudodelstva, ugasne tožbena pravica le po tridesetih letih. (Nov. III, § 196.)

§ 1490.

Radi žaljenja na časti, ki je zgolj psovanje z besedami, spisi ali kretnjami, ni moči več težiti po preteku enega leta. Ako pa je razžaljenje dejansko, traja tožbena pravica za zadoščenje tri leta. Za odškodninske tožbe radi ogrožanja kredita, pridobitka ali uspevanja drugega z razširjevanjem neresničnih dejstev je treba uporabiti predpise § 1489. (Nov. III, § 197.)

§ 1491.

Nekatere pravice so z zakoni utesnjene še na krajši čas. O tem so predpisi na mestih, kjer je govor o teh pravicah.

§ 1492.

Menični red določa, doklej traja menična pravica iz menice.

Vračunjanje zastaralne dobe prednika.**§ 1493.**

Kdor prevzame stvar od pravičnega in poštenega posestnika na pošten način, je kot naslednik upravičen, vračuniti priposestvovalno dobo svojega prednika (§ 1463). Isto velja tudi za zastaralno dobo. Pri priposestovanju tridesetih ali štiridesetih let je to vračunjanje dopustno tudi brez pravičnega naslova, in pri pravem zastaranju celo brez dobre vere ali nekrivne nevednosti.

Zadržba zastaranja.**§ 1494.**

Proti takim osebam, ki so zaradi nedostatka duševnih moči same nezmožne upravljati svoje pravice, kakor proti varovancem, blaznikom ali bebcem, se priposestvovalna ali zastaralna doba ne more začeti, ako tem osebam niso postavljeni zakoniti zastopniki. Že pričeta priposestvovalna ali zastaralna doba teče sicer dalje, ne more se pa nikdar dovršiti prej kakor v dveh letih potem, ko so odpravljene zadržki.

§ 1495.

Tudi med zakonci potem med otroki ali varovanci in njihovimi roditelji ali varuhi se ne more priposestovanje ali zastaranje ne začeti, ne nadaljevati, dokler so prvi v zakonski zvezi, slednji pa pod roditeljsko ali varstveno oblastjo.

§ 1496.

Zaradi odsotnosti v civilnih ali vojaških službah ali zaradi popolnega prestanka pravosodja, n. pr. za časa kuge ali vojne, je zadržan ne le pričetek, marveč tudi nadaljevanje priposestovanja ali zastaranja, dokler traja ta zadržek.

Prekinjenje zastaranja.**§ 1497.**

Priposestovanje kakor zastaranje sta prekinjena, ako je tisti, ki se hoče sklicevati nanje, pred potekom zastaralne dobe ali izrečno ali molče priznal pravico drugega, ali ako ga upravičenec toži in tožbo v redu nadaljuje. Ako pa je pravomočno izrečeno, da je tožba nedopustna, je smatrati, da zastaranje ni prekinjeno.

Učinek priposestovanja ali zastaranja.**§ 1498.**

Kdor je priposestvoval stvar ali pravico, sme proti dosedanjemu lastniku zahtevati od sodišča, da mu prisodi lastnino in prisojeno pravico vpiše v javne knjige, kolikor je njen vpis dopusten.

§ 1499.

Prav tako sme po poteku zastaranja obvezanec doseči izbris svoje obveze, vpisane v javne knjige, ali da se pravica, ki je doslej šla upravičencu, kakor o tem izdane listine proglase za nične.

§ 1500.

Toda pravica, pridobljena s priposestvanjem ali zastaranjem, ne sme biti na škodo tistemu, ki je v zaupanju na javne knjige pridobil stvar ali pravico, še preden je bila s priposestvanjem ali zastaranjem pridobljena pravica vpisana.

§ 1501.

Na zastaranje se brez ugovora strank ni ozirati uradoma.

Odrečenje zastaranju ali njegovo podaljšanje.**§ 1502.**

Zastaranje se ni moči naprej odreči, niti ni moči dogovoriti daljšega zastaralnega roka kakor je določen v zakonih.

Dodatek.**I.****Varstveni svet.****K § 208, 284 o. d. z.****I. delna novela k. o. d. z. (Cesarski ukaz z dne 12. oktobra 1914 šte. 276 drž. zak.)****6. naslov.****§ 30.**

Da podpirajo sodišča v izvrševanju varstvenega in skrbstvenega sodstva, naj se ustanove varstveni sveti.

§ 31.

Naloga varstvenega sveta je, da sporoča sodišču dejstva, važna za uvedbo in opravljanje varstvenih in skrbstvenih poslov, da podpira sodišče v nadzorovanju varuhov in skrbnikov in mu naznani hibe in prekrške dolžnosti, ki jih pri tem opazi in jih ne more odpraviti s podukom in opominom.

§ 32.

Varstveni svet je zlasti dolžan: 1. naznaniti sodišču, ako je treba, da se postavi varuh, sovaruh ali skrbnik, ali, da se podaljša varuštvo; 2. naznaniti sodišču, ako je zaradi zanemarjenja oskrbe in vzgoje ali zaradi zlorabe roditeljskih pravic ali neizpolnjevanja z njimi spojenih dolžnosti ali zaradi nastale ali preteče zanemarjenosti otrok odredba sodišča potrebna; 3. imenovati sposobne osebe, ki so izjavile, da so pripravljene, prevzeti varuštvo ali skrbstvo; 4. podpirati zakonitega zastopnika pri izberi poklica oskrbovancev, ki zadoste šolski obveznosti. Z naredbo naj se določi, koliko morajo šolska oblastva v to svrhu obveščati varstveni svet o izstopu nedoletnikov iz šole.

§ 33.

Sodišče sme varstvenemu svetu naročiti, da sprejme in potrdi obljubo varuhov, sovaruhov in skrbnikov; takisto sme sodišče pozvati varstveni svet, da izreče svoje mnenje o smotrenosti in primernosti predlaganih ali nameravanih ukrepov glede osebe ali imovine oskrbovanca.

§ 34.

Sodišče sme varstvenemu svetu izročiti varuštvo glede nedoletnikov, za katere ni postavljen drug varuh.

§ 35.

Ne krateč druge zakonite odredbe se sme z naredbo naročiti varstvenemu svetu, da nadzoruje otroke pod štirinajstimi leti, ki so oddani zasebnikom na hrano in nego (rejence) in navezati pravico za prevzemanje rejencev na dovoljenje varstvenega sveta.

§ 36.

Varstveni svet je podrejen sodišču svojega okoliša. Na krajih, kjer je zborna sodišče prve stopnje, mora okrajno sodišče nadzorovati varstveni svet, ako je v kraju več okrajnih sodišč, pa okrajno sodišče okoliša posameznega varstvenega sveta. Varstveni svet mora glede oskrbovancev, bivajočih v njegovem okolišu, ustreči vsemu, kar mu sodišče v svojem področju naroči in za kar ga vpraša. Sodišče sme po potrebi sklicevati varstveni svet na posvetovanje.

§ 37.

Ako se oskrbovanec preseli v okoliš drugega varstvenega sveta, mora njegov zakoniti zastopnik to naznaniti varstvenemu svetu sosednjega bivališča, ta pa varstvenemu svetu novega bivališča.

§ 38.

Varstveni svet sme, da izvede svoje naloge, stopiti v zvezo z javnimi združbami, zavodi in društvi in poveriti upraviteljem in članom takih društev ali drugim osebam, da pod njegovim vodstvom in nadzorstvom oskrbujejo posamezne njim odkazane posle ali skupine poslov (sirotniki, sirotnice). Izda naj se jim namestilna listina. Ti sirotniki se smejo uporabljati zlasti za poizvedovanje in za občasno pregledovanje in nadzorstvo. Nadzorovanje otrok pod sedmimi leti in nadzor varovank naj se praviloma preveri sirotnicam. Sirotniki (sirotnice) se smejo pritegniti s posvetovalnim glasom razpravam varstvenega sveta.

§ 39.

Člani varstvenega sveta morajo molčati o tem, kar so zaznali izvršujoč svoj posel, kolikor izpolnjevanje njihovih nalog ne zahteva drugače.

§ 40.

Okoliš varstvenega sveta naj praviloma obsega ozemlje ene občine (graščinskega ozemlja); vendar pa je moči ustanoviti v isti občini več posebnih varstvenih svetov. Za sosednje občine v okolišu istega okrajnega sodišča ali za dele takih občin, dalje za sosednja graščinska ozemlja (dele graščinskih ozemelj) in občine (dele občin) se sme postaviti skupen varstveni svet. Okoliše varstvenih svetov naj določi po zaslišanju udeleženih občin (graščinskih ozemelj) politično oblastvo sporazumno s predsednikom deželnega (okrožnega) sodišča in jih razglasi v deželnem zakoniku in v ukazniku. Isto velja za izpremembo okolišev. Kadar politično oblastvo in predsednik deželnega (okrožnega) sodišča ne soglašata, odloči načelnik političnega deželnega oblastva sporazumno s predsednikom višjega deželnega sodišča. Kot politično oblastvo se smatra okrajno glavarstvo, ako pa je občina z lastnim ustavom udeležena na varstvenem svetu, politično deželno oblastvo. Načelnik političnega deželnega oblastva sme dogovorno s predsednikom višjega deželnega sodišča odrediti, da

naj se v sodnem okolišu ali v posameznih njegovih delih začasno opusti ustanovitev varstvenega sveta, če ni potrebnih pogojev.

§ 41.

Člani varstvenega sveta smejo biti svojepravne osebe obeh spolov, ki so avstrijski državljani in uživajo državljanske pravice. Ako izgubi član varstvenega sveta zakonito sposobnost za članstvo, prestane njegova služba.

§ 42.

Za člane varstvenih svetov naj se postavijo razen zastopnikov zakonito priznanih cerkev in verskih družb, šole in udeleženi občin (graščinskih ozemelj) take osebe, ki zadostno poznajo krajevne razmere, udeležujejo stalno zanimanje za vprašanje mladinske oskrbe in so sposobne prevzeti dela, združena z nalogami varstvenega sveta. Pri tem je treba zlasti upoštevati tudi pripadnike združb ali naprav, ki so namenjene sirotinski oskrbi ali drugim panogam mladinskega varstva. Člani varstvenega sveta se postavljajo za dobo petih let. Njihova služba je častna služba. V času svojega poslovanja smejo imeti naslov "sirotinski svetnik".

§ 43.

Glede članov varstvenega sveta, ki trajno zanemarjajo svoje dolžnosti, sme sodišče izreči, da so izgubili članstvo. Ako se to tiče zastopnikov cerkve in verskih družb ali šole, naj sodišče predlaga oblastvu, ki je postavljeno za imenovanje, da odpošlje druge osebe.

§ 44.

Zastopniki zakonito priznane cerkve ali verske družbe ali šole ne morejo odkloniti poklica v varstveni svet. Vse druge osebe morajo odkloniti vstop v varstveni svet, ako so upravičene odkloniti varuštvo ali ako so že delovale v eni dobi kot člani varstvenih svetov. Ako pozneje nastopi odklonilni razlog, smejo članstvo odložiti. O dopustnosti odklonitve ali odložitve odloči sodišče, ki mu je podrejen varstveni svet.

§ 45.

Zastopniki občin se odpošiljajo v prenesenem področju občine po sklepu občinskega zastopa.

§ 46.

Z naredbo naj se določi število članov varstvenega sveta in mest, pridržanih zastopnikom cerkev in verskih družb, šole in občine, dalje organi ali združbe, ki so poklicane za imenovanje članov in način njihovega izbora, potem dopolnjevanje varstvenega sveta ob predčasnem izstopu posameznih članov, predpisi za sestavo in redno obnavljanje varstvenega sveta, kakor tudi predpisi o poslovanju v varstvenem svetu in njegovo občevanje s sodišči.

§ 47.

Občine (graščinska ozemlja) so zavezane, dati varstvenim svetom potrebne uradne prostore na razpolaganje. Ako se ustanovi skupen varstveni svet za več občin (graščinskih ozemelj), določi, če ni dogovora politično oblastvo (§ 40, odst. 4.), katera občina (graščinsko ozemlje) naj preskrbi uradne prostore.

II.

Pravica razpolaganja s hipoteko. (K § 470.)

III. delna novela k o. d. z. (Cesarski ukaz z dne 19. marca 1916 štev. 69 drž. zak.)

§ 37.

Ako se izbriše zastavna pravica, more lastnik hkratu doseči zaznambo v zemljiški knjigi, da si pridržuje vpis nove zastavne pravice v vrstnem redu in do višine izbrisane zastavne pravice tri leta izza dovoljene zaznambe. Ta pridržek učinkuje, če se menja lastnina, v prid novemu lastniku. Ako se proda nepremičnina na prisilni dražbi, se ta pridržek ne uvažuje, če se ni uporabil do zaznambe uvedbe dražbenega postopanja.

§ 38.

Lastnik nepremičnine more zahtevati, da se vpiše v vrstnem redu in do višine zastavne pravice, ki se drži nepremičnine, zastavna pravica za novo terjatev z omejitvijo, da dobi pravno moč, ako se vknjiži v enem letu po dovoljenju vpisa nove zastavne pravice izbris starejše zastavne pravice. Zaeno z izbrisom starejše zastavne pravice naj se zaznamuje v javni knjigi, da je ta pogoj nastopil.

§ 39.

Ako se v roku ne prosi za izbris ali ako se ne dovoli izbris, ugasne nova zastavna pravica, ko poteče rok, in naj se izbriše uradoma z vsemi vpisi, ki se na njo nanašajo. Pravico, prositi za izbris starejše zastavne pravice ima razen hipotečnega dolžnika tudi upnik, kateremu v prid je vpisana zastavna pravica za novo terjatev.

§ 40.

Ako je starejša zastavna pravica obremenjena, dobi v njenem vrstnem redu vpisana nova zastavna pravica pravno moč le pod nadaljnjim pogojem (§ 38), da se izbriše obremenitev ali prenese s privoljenjem udeležencev na vpisano novo zastavno pravico. Ako se drži starejša zastavna pravica skupno več zemljiškknjižnih predmetov, dobi nova zastavna pravica pravno moč le pod nadaljnjim pogojem (§ 38), da se izbriše starejša zastavna pravica na vseh zemljiškknjižnih predmetih.

§ 41.

Določbe § 37 do 40 naj se uporabijo smislu primerno, ako naj stopi nova terjatev na mesto dveh ali več hipotečnih terjatev, ki slede v vrstnem redu neposredno druga drugi.

§ 42.

Člen XXVIII uvodnega zakona k izvršilnemu redu z dne 27. maja 1896 štev. 78 drž. zak. je razveljavljen.

§ 43.

Gornje določbe so uporabne tudi za zastavne pravice, ki so nastale pred dnevom 1. januarja 1917. Lastnik pa more na škodo pravici, vpisani pred tem dnevom, razpolagati z zastavno pravico po plačilu dolga ali njeni združitvi z lastnino le, ako zastavni dolg 1. januarja 1917 še ni bil poplačan. S 1. januarjem 1917 izgubi moč zakon z dne 22. februarja 1907 štev. 48 drž. zak.